

P r o h l á š e n í :

Prohlašuji, že doktorskou práci na téma:

„NĚKTERÉ ANALYTICKÉ PŘÍSTUPY
HODNOCENÍ REGIONÁLNÍHO ROZVOJE
NA PŘÍKLADU LIBERECKÉHO KRAJE“

Jsem vypracoval samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Dolním Podluží dne 20. prosince 2005

Podpis:

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA PROVOZNĚ EKONOMICKÁ

DOKTORSKÁ PRÁCE

2005

Ing. Petr RYŠAVÝ

1. Úvod

Česká republika zdělila na krajské úrovni poměrně malé regionální rozdíly, které jsou nižší ve srovnání s mnoha zeměmi západní Evropy. Předchozí systém centrálního plánování používal určité postupy, které přispívaly ke snižování regionálních disparit, zejména prostřednictvím politiky přerozdělování příjmů a direktivní realokace průmyslových odvětví a dalších ekonomických aktivit, na druhé straně však určité disparity založil nebo podněcoval, např. koncentrací těžebního a energetického průmyslu. Současné rostoucí regionální rozdíly vyplývají z transformačních procesů a přechodu české ekonomiky na tržní ekonomiku. Česká regionální politika se harmonizovala s evropským systémem již v předvstupním období.

Z historického pohledu byl Liberecký kraj v období před 2. světovou válkou jedním z významných průmyslových center celé republiky. To platí především pro pás osídlení Tanvald - Jablonec nad Nisou - Liberec - Hrádek nad Nisou. Nejvýznamnějším již tradičním výrobním odvětvím byl textilní průmysl. Vývojem po 2. světové válce začal textilní průmysl ztrácet na významu a do popředí se dostávala odvětví těžkého průmyslu, zejména strojírenství a těžba uranových rud. Nepřerušena zůstala tradice sklářství (Železnobrodsko, Novoborsko) a výroby bižuterie (Jablonecko).

Po roce 1990 došlo v souvislosti s přechodem k tržnímu hospodářství k významným majetkoprávními a odvětvovými změnám. Nedokončenými a spornými privatizacemi však v mnoha případech docházelo k částečné konzervaci neperspektivních, nekonkurenceschopných podniků, což způsobovalo strukturální problémy včetně rostoucí nedobrovolné nezaměstnanosti (zejména pracovníků tradičních textilních a strojírenských výrobníků).

Reakcí na nové tržní podmínky byl zároveň značný rozvoj malého a středního podnikání, na základě požadavků trhu, zaměřeného zejména na výrobu pro automobilový průmysl, stavebnictví a služby. Nově vzniklé firmy velmi výrazně zredukovaly nezaměstnanost. Převážně v 2. pol. 90. let je zřejmý příliv zahraničních firem, které staví na tradicích a kvalifikované pracovní síle kraje, a to zvláště v perspektivních oborech výroby skla a bižuterie, výroby a zpracování plastů, strojírenství a v automobilovém průmyslu.

2. Literární rešerše

2.1. Strukturální politika

Agrární strukturální politika je součástí obecné strukturální politiky státu (národní strukturální politika), nebo nadnárodního společenství (strukturální politika EU). Z této úrovně pohledu je základním cílem současné strukturální politiky eliminace rozdílů v hospodářské úrovni jednotlivých oblastí (státu, společenství), tzv. regionů. Význam regionálního aspektu vede k tomu, že pojem „strukturální politika“ je v oficiálních dokumentech i v praxi fakticky redukována pouze na tento územní aspekt a strukturální politika je ztotožňována s pojmem „regionální politika“.[2] Označování strukturální politiky jako politiky regionální vyplývá z možnosti její praktické aplikace. Oblasti – regiony se stávají základními jednotkami, na které je strukturální politika aplikována. Jsou definovány a hodnoceny soustavou demografických, ekonomických a sociálních ukazatelů, včetně ukazatelů vyjadřujících podmínky výroby (agrární sektor), a kterým jsou podle určitých pravidel přiznávány tzv. „strukturální podpory“.

Strukturální politiku v agrárním sektoru lze chápat v širším kontextu jako politiku směřující k zlepšení výrobních, pracovních i životních podmínek v zemědělství a lesnictví. Patří sem rozsáhlý soubor cílů a k nim vedoucích opatření usilujících v konečném souhrnu o zlepšení životní úrovně a kvality života nejen zemědělských producentů, ale veškerého venkovského obyvatelstva. Mezi tyto cíle můžeme zahrnout např. zamezení vysídlování venkovských oblastí, obnovu vesnice jako základního prvku venkovského osídlení, zlepšení infrastruktury na venkově, pozitivní působení na agrární zaměstnanost (podpora podnikání mladých zemědělců, podpora vytváření nových pracovních příležitostí ve venkovských regionech), rozvoj investiční činnosti ve smyslu vodohospodářských a komunikačních opatření zlepšujících životní úroveň na venkově, investice do vzdělání a řadu dalších cílů netržního charakteru.[2]

Je nutné zdůraznit, že strukturální politika má aspekt nejen regionální, ale i odvětvový. Ne všechna strukturální opatření lze totiž realizovat pouze na oblastním přístupu. Existuje tak nejen agrární strukturální politika, ale i dopravní strukturální politika, energetická strukturální politika, strukturální opatření jsou uplatňována ve výzkumu v různých oborech národních ekonomik apod.[2]

V tomto smyslu je třeba strukturální politiku a regionální politiku od sebe odlišovat:

- **Strukturální politika** a její obsah je politikou vymezenou cílem a souborem opatření vedoucích k naplňování tohoto cíle,

- **Regionální (strukturální) politika** je aplikací hospodářské politiky na určitým způsobem vymezené územní jednotce,
- **Odvětvová strukturální politika** je aplikací strukturální politiky ve vybraných odvětvích národní ekonomiky

V souvislosti se strukturální politikou je třeba uvážlivě zodpovědět otázku, zda se má v praxi strukturální politika opírat pouze o regionální aspekty (což v současnosti převažuje), které mimo objektivních hospodářských a sociálních kritérií mohou obsahovat i kritéria určitým způsobem politicky motivovaná.

Strukturální politika je již poměrně dlouhodobě uplatňována v praxi zemí EU. Strukturální opatření existující v České republice lze v tomto srovnání považovat za relativně „mladá“ a při zohlednění národních specifik vycházejících ze zkušeností strukturální politiky EU. [2]

2.1.1. Strukturální politika Evropské unie

Principy strukturální politiky

Principy současné (reformované) strukturální politiky jsou obsaženy v dokumentu Agenda 2000, který byl přijat ve dnech 24. a 25. března 1999 na zasedání Evropské rady v Berlíně, a jsou také promítnuty do Nařízení rady č. 1257/1999 ze dne 17.5.1999.

Jedná se o následující principy:

- a) Princip koncentrace: znamená soustředění úsilí a finančních prostředků k realizaci schválených projektů tak, aby byly vynaloženy co nejúčinněji a nebyly rozměňovány na řadu drobných, méně významných akcí.
- b) Princip programování: základním přístupem k řešení cílových projektů je přístup komplexní. Projekty jsou víceleté a víceoborové a jsou předkládány na vládní úrovni jednotlivých členských zemí, nikoliv na základě dílčích programů časově kratších a zabývajících se dílčími individuálními problémy.
- c) Princip doplňkovosti: finanční prostředky EU, které jsou soustředěny v tzv. „Strukturálních fondech“, nebudou nahrazovat národní strukturální podpory, ale budou pouze doplňkovými zdroji. Přitom jejich poskytnutí nesmí být v členských zemích, které je budou pobírat, důvodem ke snížení vlastních podpůrných prostředků.
- d) Princip monitorování a vyhodnocování: jeden z obecně nejdůležitějších principů zajišťující sledování efektivity vynaložených finančních zdrojů. V praxi to znamená, že před schválením projektu je požadováno podrobné hodnocení jeho dopadů, realizace

projektu je pak průběžně monitorována a závěrem dochází ke zhodnocení přínosu projektu.

- e) Princip partnerství: představuje úzkou spolupráci mezi Evropskou komisí a odpovídajícími kompetentními orgány na národní (resp. regionální, lokální) úrovni., a to jak v procesu přípravy projektů, tak při vlastní realizaci, monitorování i závěrečném zhodnocení účinnosti strukturálního opatření.
- f) Princip subsidiarity: důležitý princip, na jehož základě jsou rozhodovací pravomoci delegovány na úroveň (národní, regionální, místní), která je věcně řešenému problému nejbližší.[2]

Cíle strukturální politiky EU

Finanční prostředky ze strukturálních fondů jsou a byly poskytovány na přesně stanovené období a do exaktně vymezených oblastí, ve kterých se sledují cíle, které lze stručně popsat takto:

Cíl 1: rozvoj a strukturální přizpůsobení regionů se zaostávající úrovní vývoje. (v současné době již neexistuje)

Cíl 2: strukturální přestavba průmyslových regionů (v současné době již neexistuje)

Cíl 3: boj s dlouhodobou nezaměstnaností a začleněním mladistvých do ekonomického života.

Cíl 4: přizpůsobení pracovních sil strukturálním změnám v průmyslu.

Cíl 5a: urychlení přizpůsobení agrárních struktur v rámci SZP.

Cíl 5b: ulehčení rozvoje a strukturálního přizpůsobení venkovských území. (v současné době již neexistuje)

Cíl 6: rozvoj území s extrémně nízkou hustotou osídlení (< 8 osob na km²).

Cíle 1, 2 a 5b se vztahovaly a byly výhradně profinancovány v členění na regiony, které musí být vymezené podle předem stanovených kritérií, a to podle směrnice EU č. 2052 z roku 1988, resp. podle její nové úpravy č. 2081 z roku 1993. V zásadě všech šest cílů EU se týkalo území označovaných jako cílové oblasti.[9]

Základní cíl strukturální politiky EU (eliminace rozdílů mezi hospodářskou úrovní jednotlivých oblastí) je rozpracován do dílčích, tzv. „Přednostních (prioritních) cílů“. Tyto cíle jsou tři a jsou vytýčeny pro období let 2000-2006 (do roku 1999 existovalo v rámci strukturální politiky šest přednostních cílů) následovně:

1. cíl: Podpora rozvoje a strukturální přizpůsobování regionů s opožděným vývojem. (podpory jdou do oblastí, kde HDP/obyvatele je nižší než 75% průměru Společenství a do tzv. ultraperiferních oblastí)

2. cíl: Podpora hospodářské a sociální přestavby oblastí se strukturálními potížemi (oblasti jsou definovány jako: průmyslové, městské, venkovské a oblasti závislé na rybolovu). Agrární sektor má bezprostřední vztah k tzv. „venkovským oblastem“. Jako takové jsou definovány oblasti s řídkým osídlením (pod 100 obyvatel/km²), oblasti s vyšším počtem (nad dvojnásobek průměru EU) obyvatel zaměstnaných v zemědělství a oblasti s výrazným poklesem počtu obyvatel. Dále jsou do cíle 2 zařazeny venkovské oblasti postižené přestárnutím venkovského obyvatelstva a oblasti postižené vysokou nezaměstnaností v důsledku restrukturalizace zemědělství.
3. cíl: Podpora přizpůsobení a modernizace politik a systémů výchovy, vzdělávání a zaměstnanosti. Opatření v tomto cíli jsou flexibilní, aby mohla vyhovovat rozdílným požadavkům jednotlivých členských států. Zahrnují celou řadu systémů vzdělávání (i následného) a dalších nástrojů k posílení zaměstnanosti a k přizpůsobení se ekonomickým změnám.[9]

Strukturální politika ve vztahu k agrárnímu sektoru je velmi významnou složkou obecné strukturální politiky. Zemědělské aktivity jako nedílný prvek venkovských regionů mohou být podporovány:

- a) v rámci obecné podpory zaostávajících regionů
- b) v rámci rozvoje venkova
- c) v rámci podpor tzv. zemědělsky méně příznivých a nepříznivých oblastí

2.1.2. Strukturální fondy

Strukturální politika EU je významnou součástí celkové politiky a je výrazem solidarity zemí s vysokým ekonomickým potenciálem vůči těm, které za nimi ekonomicky zaostávají. Strukturální politika EU je v souladu s tímto principem zaměřena na vytváření srovnatelných podmínek pro hospodářskou soutěž mezi členskými státy. Je to politika ekonomické a sociální soudržnosti, která vyjadřuje obecnou vůli po solidaritě v EU. [2]

Významným nástrojem pro uskutečňování strukturální politiky EU jsou strukturální fondy, jejichž prostřednictvím je možno exaktně vymezené oblasti podle existujících strukturálních cílů EU podporovat. Tyto fondy jsou součástí rozpočtu EU.

Základním cílem strukturálních fondů je tedy především napomáhat vytvoření ekonomické a sociální rovnováhy v rámci EU a postupně snižovat rozdíly mezi jednotlivými regiony. [9]

Mezi strukturální fondy patří následující:

Evropský fond regionálního rozvoje (EFRE): prostředky v něm soustředěné jsou určeny na podpory investic do výroby, do vytváření nových pracovních míst, do vzdělání, zdraví, do malého a středního podnikání, výzkumu a vývoje. [2]

V zásadě se podpory z tohoto fondu týkají:

⇒ hospodářsky zaostávajících regionů, tj. regionů, u nichž HDP na obyvatele je nižší než 75% průměru celé EU,

⇒ regionů s odeznívající průmyslovou výrobou, kde je nezbytná restrukturalizace regionální ekonomiky,

⇒ regionů, u kterých jde o podporu rozvoje venkovského prostoru.

Prostředky z EFRE směřující do cílových oblastí jsou poskytovány po přesně vymezenou dobu a do oblastí vymezených prostřednictvím jednotek NUTS. [9]

Evropský sociální fond (ESF): zaměřuje se na podporu vytváření pracovních míst, zařazení mladých lidí a nezaměstnaných osob do pracovního procesu, posílení lidského potenciálu, podporuje rovné příležitosti na trhu práce a adaptaci pracovníků, spolufinancuje systém vzdělávání a další kvalifikace, vědy, výzkumu.[2]

Patří k nejvýznamnějším nástrojům strukturální politiky EU. V přepracovaných pokynech pro léta 1994 – 1999 je čerpání ESF vázáno na cílové oblasti 1, 2 a 5b, neboli regionálně vymezené, jako je tomu u EFRE.

Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF) – jeho „orientační sekce“: fond orientovaný na podporu zemědělství a venkova. Podpory jsou z něho poskytovány na:

- farmaření v zemědělsky znevýhodněných oblastech,
- podporu mladých farmářů,
- podporu růstu kvality zemědělské produkce,
- rozvoj venkovské infrastruktury,
- rozvoj turistických aktivit ve venkovských oblastech,
- obnovu vesnice,
- ochranu životního prostředí, krajiny apod.

Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF), sekce záruční - podporuje farmáře hospodařící v méně příznivých oblastech, ochranu životního prostředí a krajiny, předčasný odchod farmářů do důchodu a zalesňování zemědělské půdy;

Ke strukturálním fondům lze řadit i specifický finanční zdroj tzv. „**Kohezní fond**“, z jehož prostředků se financují opatření posilující soudržnost společností. Příjemci prostředků z Kohezního fondu jsou členské země, jejichž HDP na obyvatele je menší než 90 % průměrné úrovně společností, a které mají zpracovány programy rozvoje ekonomiky.[2]

Zdrojem k naplňování strukturálních fondů je společný rozpočet EU, který z hlediska velikosti představuje přibližně 1% HDP všech členských států dohromady. Z něho jsou hrazena strukturální opatření v tom rozsahu, jak uvádí tab. č. 2.1.2./1.

Tab. č. 2.1.2./1: Čerpání společných prostředků na strukturální opatření v EU

(mil EUR)	1999	2000	Výhled 2006
Celkové zdroje k čerpání	85557,7	89388,0	90660,0
z toho strukturální opatření	30635,3	31803,5	29170,0
z toho strukturální fondy	27544,7	28860,7	26600,0
z toho: cíl 1	16407,1	17378,4	X
cíl 2	4348,7	4209,2	X
cíl 3	2492,5	2894,8	X
ostatní opatření	955,7	1894,8	X
společné iniciativy Společenství	3042,0	2950,8	X
Kohezní fond	2877,0	2800,0	

Pramen: Grüner Bericht, BMLF, Vídeň 2000

Tab. č. 2.1.2./2.: Alokace strukturálních operací pro ČR v období 2004 – 2006

(uvedené ceny jsou v mil. € roku 1999)

Fond	Celkem	2004	2005	2006
Fond soudržnosti	945,3	316,9	266,1	362,3
Strukturální fondy	1584,4	381,5	528,9	674
Cíl 1	1454,3	339	485,5	629,8
Cíl 2	71,3	23,3	23,8	24,2
Cíl 3	58,8	19,2	19,6	20,0
Iniciativy společenství	100,8	28,6	32,1	40,1
Interreg	68,7	21	21,4	26,3
Equal	32,1	7,6	10,7	13,8
Strukturální operace celkem	2.630,5	727	827,1	1076,3

Zdroj : Evropská komise, 2004

Tab. č. 2.1.2./3: Finanční prostředky na Rámce podpory Společenství = Cíl 1 (EUR, běžné ceny)

Rámec podpory Společenství (Cíl 1)	2004-2006	2004	2005	2006
běžné ceny	1 454 265 778	338 952 807	485 488 619	629 824 352
Operační program	2004-2006	2004	2005	2006
Průmysl a podnikání	260 852 142	60 798 079	87 082 257	112 971 806
Infrastruktura	246 360 355	57 420 408	82 244 353	106 695 594
Rozvoj lidských zdrojů	318 819 283	74 308 763	106 433 869	138 076 651
Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství	173 901 427	40 532 052	58 054 838	75 314 537
SROP	545 332 571	105 893 505	151 673 302	196 765 764
Celkem	1 454 265 778	338 952 807	485 488 619	629 824 352

Pramen : Evropská komise, 2004

Uvnitř strukturálních fondů má Evropská komise možnost samostatně podporovat tzv. „Společné iniciativy“. Do roku 1999 bylo 9% veškerých prostředků Strukturálních fondů použito na celkem 13 Společných iniciativ. V jejich rámci byl např. Společnou iniciativou pro venkovské problémové oblasti program LEADER. Pro periodu do 2006 je počet programů zúžen na 3. Bude do nich patřit program INTERREG, určený k hospodářské stimulaci regionů, dále iniciativa pro rozvoj venkova a iniciativa pro problematiku trhu práce. V rámci strukturální politiky EU má rozvoj venkovských oblastí a zemědělské činnosti své významné místo.[2] Tabulka č. 2.1.2./4. uvádí přehled různých druhů podpor, které zemědělství v souvislosti se strukturální politikou získává.

Tab.č. 2.1.2./4.: Přehled nejdůležitějších strukturálních opatření v zemědělství

Druh podpory	Předmět podpory
Investice do zeměd. hospodářství	Zvýšení zemědělských příjmů, zlepšení výrobních a pracovních podmínek zemědělců
Zahájení činnosti mladých farmářů	Pomoc při založení farmy nebo převzetí farmy
Předčasný odchod farmářů do důchodu, stimulační k náhradě mladými	Podpora max. 15 let (do 75 let věku postupitele farmy) podpora max. 10 let (do dosažení důchodového věku pracovníka)
Lepší zpracování a odbyt výrobků	Investice na odporu zvýšení konkurenceschopnosti, pro vyšší kvalitu zpracování a odbytu zeměd. produktů
Lesnictví	Zachování a rozvoj ekonomických, ekologických a sociálních funkcí lesa
Odborný výcvik	Zlepšení pracovní kvalifikace a schopnosti farmářů
Posílení adaptability a rozvoje venkovských oblastí	Zvýšení kvality půdy, diversifikace činností, podpory turistiky, rozvoj infrastruktury, budování služeb pro venkov

[2]

Finanční nástroj pro usměrňování rybolovu (FIFG) – podporuje mimo jiné rozvoj chovu ryb, výrobu a obchod s rybími produkty.

INTERREG III A

Jednou z hlavních zásad Evropské unie je, že státní hranice by neměly být překážkou rovnoměrného rozvoje a integrace evropského území. Z tohoto důvodu se klade velký důraz na podporu přeshraniční spolupráce mezi příhraničními oblastmi, které jsou znevýhodněny izolací příhraničních komunit od svých přirozených sousedů na druhé straně hranice a zároveň okrajovým postavením území v rámci svých vlastních státních hranic a politik. Nástrojem pro překonání těchto nevýhod je iniciativa Společenství - INTERREG a její tři části: část A týkající se přeshraniční spolupráce, část B týkající se nadnárodní spolupráce a část C týkající se meziregionální spolupráce. [9]

Program INTERREG III je jednou z iniciativ Evropských společenství, která byla schválena Evropskou komisí na období let 2000-2006 pro členské země Evropské unie. Česká republika je po vstupu do Evropské unie oprávněna čerpat 68,67 mil. EUR z Evropského regionálního rozvojového fondu, určených pro tento program. Na období 2004-2006 bylo na program INTERREG IIIA vyčleněno 55 mil. EUR, INTERREG IIIB 9,6 mil. EUR, INTERREG IIIC 4,07 mil. EUR. [16]

Iniciativa Společenství je v České republice realizována prostřednictvím pěti samostatných programů podle jednotlivých hranic, a to na hranicích s Polskem, Slovenskem, Rakouskem a dvou německých hranicích, tj. s Bavorskem a Saskem. Na základě rozhodnutí Evropské komise bylo stanoveno, že funkci řídicího orgánu u programů ČR-Slovensko, ČR-Rakousko, ČR-Sasko a ČR-Bavorsko budou vykonávat příslušné úřady v partnerské zemi. U programu ČR-Polsko je řídicím orgánem Ministerstvo pro místní rozvoj, odbor přeshraniční spolupráce.

Zaměření programu

Základním cílem všech pěti programů Iniciativy Společenství INTERREG IIIA je pozvednout celkovou socioekonomickou úroveň příhraničních regionů s ohledem na obchodní, hospodářské, turistické a kulturní vztahy mezi sousedícími regiony.

Jednotlivé programy se zaměřují zejména na:

- podporu rozvoje měst a venkova

- nepřímou podporu podnikání a rozvoje malých a středních firem, hospodářskou spolupráci a rozvoj hospodářského sektoru
- rozvoj cestovního ruchu a turistiky
- podporu integrace trhu práce a sociálního zařazení
- rozvoj lidských zdrojů, technologický rozvoj, vzdělávání, na kulturu, vědu a zdravotnictví s cílem zvýšit produktivitu a pomáhat při vytváření udržitelných pracovních příležitostí
- ochranu přírody a životního prostředí, podporu obnovitelných zdrojů energie
- rozvoj dopravy a regionálních informačních a komunikačních sítí
- podporu malých místních iniciativ, socioekonomických aktivit s cílem podpořit projekty typu "lidi pro lidi", tj. zvýšit spolupráci mezi komunitami z obou stran hranice

ČR - Polsko

Program Phare CBC byl na česko-polské hranici zahájen v roce 1999 a je stále realizován. Vyhlášení posledního kola Phare CBC proběhlo v dubnu 2004, program bude ukončen a finančně uzavřen v roce 2006. Projekty realizované v rámci tohoto programu se významnou měrou zasloužily o rozvoj spolupráce mezi lidmi a institucemi v příhraničních regionech, o postupné odstraňování překážek a hranic mezi oběma státy.

Na základě rozhodnutí Evropské komise v programu ČR-Polsko je řídicím orgánem Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor přeshraniční spolupráce.

Příspěvek z ERDF bude pro českou stranu činit **16.500.000 EUR (511 500 000 Kč)**. Programový dokument schválený Evropskou komisí stanovuje roční rozpočtové závazky, které nesmí česká strana v daném roce přečerpat. Závazky jsou dále členěny podle jednotlivých priorit a opatření.

Zaměření programu – Priority a opatření programu

Program Iniciativy Společenství INTERREG IIIA je ve srovnání s programem SROP zaměřen zejména na rozsahem menší projekty s konkrétním dopadem na dotyčnou příhraniční oblast. Při výběru projektů bude kladen větší důraz na skutečné přeshraniční dopady a na prvek sbližování lidí a institucí v průběhu přípravy a následné realizace projektů. Vybírány budou pouze takové projekty, které mohou prokázat přímý přeshraniční dopad na obou stranách hranice.

Všeobecným cílem programu na česko-polské hranici je zvýšení konkurenceschopnosti pohraničí v evropském kontextu a trvalé zlepšení životních podmínek obyvatel.

Fond mikroprojektů na česko-polské hranici

V rámci Iniciativy Společenství INTERREG IIIA je realizován i tzv. Fond mikroprojektů, který je určitou obdobou Společného fondu malých projektů (JSPF) z Phare CBC. Liší se především z hlediska způsobu administrace a vymezení vhodných aktivit, které jsou v rámci INTERREG IIIA podporovány. Fond mikroprojektů je flexibilní instrument, jehož cílem je podporovat přímou přeshraniční spolupráci v regionech. Orientuje se především na měkké projekty - přeshraniční setkávání, sportovní turnaje, výměny mládeže atd. Na rozdíl od JSPF nelze v jeho rámci podporovat vydávání publikací, brožur, organizování výstav atd.

Fond mikroprojektů pokrývá celé území dotčených krajů. Vhodnými žadateli jsou obce, města, kraje, spolky, sdružení, svazy, asociace, komory, nadace a další subjekty neziskového charakteru.

Fond mikroprojektů bude spravován z nejnižší úrovně - euroregiony, resp. sdruženími obcí. To znamená, že bude plně respektována zásada decentralizace a princip subsidiarity. Vhodní žadatelé budou předkládat své žádosti o dotaci na malé projekty neinvestičního charakteru přímo u euroregionu/sdružení obcí. S předkladateli projektů, kterým bude přiznána dotace na projekt, uzavře nositel fondu řádnou smlouvu. Věcnou a finanční kontrolu bude zabezpečovat Centrum pro regionální rozvoj (CRR).

Euroregiony, resp. sdružení obcí poskytují informace, konzultace a podporu předkladatelům projektů. Provádějí kontrolu přijatelnosti projektů, včetně přípravy podkladů pro rozhodování subřídícího výboru. Tento výbor bude tvořen ze zástupců z obou stran hranice (na české straně obvykle zástupci euroregionů, krajů, případně hospodářských a sociálních partnerů) a bude se scházet podle svého rozhodnutí, zpravidla třikrát až čtyřikrát ročně. Subřídící výbor provede vlastní výběr projektů.

Územní vymezení jednotlivých správců a administrátorů pro účely Fondu mikroprojektů:

Euroregion Nisa/Euroregion NISA – okresy Česká lípa, Liberec, Jablonec nad Nisou, Semily

Euroregion Glacensis/RDA Glacensis – okresy Jičín, Trutnov, Náchod, Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Pardubice, Chrudim, Ústí nad Orlicí, Svitavy, Šumperk

Euroregion Praděd/Euroregion Praděd – okresy Jeseník, Brunál, Olomouc, Přerov, Prostějov

Euroregion Silesia/Euroregion Silesia – okresy Opava, Nový Jičín, Ostrava

Euroregion Těšínské Slezsko/HRAT s.r.o. – okresy Karviná, část okresu Frýdek Místek

Euroregion Beskydy/Třanovice služby o.p.s. – část okresu Frýdek Místek

Celková alokace Fondu mikroprojektů na česko-polské hranici je 2 475 000 EUR na celé období 2004-2006. Minimální příspěvek z ERDF je 2000 EUR, maximální příspěvek z ERDF na projekt je 20 000 EUR (také v tomto případě bude dotace z ERDF tvořit maximálně 75% veškerých uznatelných nákladů projektu).[16] Konečný uživatel bude muset zajistit celý podíl spolufinancování, neboť v rámci Fondu mikroprojektů nebudou poskytovány dotace ze státního rozpočtu. Odlišné bude i proplácení přidělené podpory. Platební jednotka bude proplácet jednotlivým administrátorům souhrnné žádosti o platby čtyřikrát ročně. Maximální doba mezi zaplacením projektů z vlastních zdrojů příjemce podpory a proplacením částky podpory bude zhruba čtyři měsíce. Zprostředkovávat proplacení jednotlivých mikroprojektů bude administrátor, který zároveň před vyplacením částky podpory provede prvotní kontrolu projektů.

ČR-Sasko

Na začátku programovacího období byl na saské straně realizován program Iniciativy Společenství INTERREG IIIA a na české straně Phare CBC, který byl po vstupu ČR do EU nahrazen programem Iniciativy Společenství INTERREG IIIA. Ve skutečnosti začal proces přibližování programu Phare CBC k Iniciativě INTERREG už rokem 2000. Od tohoto období existoval pouze jeden programový dokument, který obsahově a do značné míry i procedurálně shodně vymezil oblasti a podmínky pro přeshraniční spolupráci.

Poslední ročník programu Phare CBC byl vyhlášen v dubnu roku 2004 a bude ukončen a finančně uzavřen v roce 2006. Program Iniciativy Společenství INTERREG IIIA Česká republika – Svobodný stát Sasko byl na české straně oficiálně vyhlášen 1. července 2004.[16]

Na základě rozhodnutí Evropské komise v programu ČR-Sasko je národním orgánem Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor přeshraniční spolupráce.

Příspěvek z ERDF bude pro českou stranu činit **9.900.000 EUR (306 900 000 Kč)**[16]. Programový dokument schválený Evropskou komisí stanovuje roční rozpočtové závazky, které nesmí česká strana v daném roce přečerpat. Závazky jsou dále členěny podle jednotlivých priorit a opatření.

Územní vymezení

Území určené pro dotační podporu z Iniciativy Společenství INTERREG IIIA v česko-saském příhraničí je území příslušných samosprávných regionů ležících v blízkosti společné hranice.

V ČR jsou to Karlovarský kraj (území okresů Karlovy Vary, Sokolov a Cheb), Ústecký kraj (území okresů Chomutov, Most, Teplice, Louny, Litoměřice, Ústí nad Labem a Děčín) a Liberecký kraj (území okresů Česká Lípa, Liberec, Jablonec nad Nisou a Semily).

V Sasku podporované území zahrnuje okresy Vogtland, Aue-Schwarzenberg, Annaberg, Freiberg, Weißeritz, Saské Švýcarsko, Budyšín (Bautzen), Löbau-Zittau, Střední Krušnohorský okres a statutární město Plavno (Plauen). Na základě doložky o flexibilitě 20 % se do příhraničí zahrnují i okresy Saale-Orla (Svobodný stát Durynsko), Greiz (Svobodný stát Durynsko), Zwickauer Land, Stollberg, Mittweida, Míšeň (Meißen), Kamenec (Kamenz), Dolnoslezský – Hornolužický okres a statutární města Cvikov (Zwickau), Saská Kamenice (Chemnitz), Drážďany (Dresden), Hoyerswerda a Zhořelec (Görlitz). Doložka o flexibilitě znamená, že se tyto oblasti mohou podílet na projektech z Iniciativy Společenství INTERREG IIIA na česko-saské hranici do výše 20 % prostředků alokovaných na saské straně hranice.[16]

Fond malých projektů na česko-saské hranici

Správce/administrátor: Euroregion LABE/ARREL, Euroregion Nisa/Euroregion NISA, Euroregion Krušnohoří/RRA Ústeckého kraje, Euroregion Egrensis/Euroregion Egrensis.

Územní vymezení jednotlivých správců pro účely Fondu malých projektů:

- **Euroregion LABE:** Teplice, Ústí nad Labem, Litoměřice, část okresu Děčín
- **Euroregion Nisa:** část okresu Děčín(Šluknovský výběžek), Česká Lípa, Liberec, Jablonec n.N., Semily
- **Euroregion Krušnohoří:** Chomutov, Louny, Most
- **Euroregion Egrensis:** Cheb, Sokolov, Karlovy Vary

Celková alokace Fondu malých projektů na česko-saské hranici je 1 306 000 EUR na celé období 2004-2006. Minimální příspěvek z ERDF je 1000 EUR, maximální příspěvek z ERDF na projekt je 7 500 EUR (také v tomto případě bude dotace z ERDF tvořit maximálně 75% veškerých způsobilých výdajů projektu).[16] Konečný uživatel bude muset zajistit celý podíl spolufinancování, neboť v rámci Fondu malých projektů nebudou poskytovány dotace ze státního rozpočtu. Odlišné bude i proplácení přidělené podpory. Platební jednotka bude proplácet jednotlivým administrátorům souhrnné žádosti o platby čtyřikrát ročně. Maximální doba mezi zaplacením projektů z vlastních zdrojů příjemce podpory a proplacením částky podpory bude zhruba čtyři měsíce. Zprostředkovávat proplacení jednotlivých malých projektů bude administrátor, který zároveň před vyplacením částky podpory provede prvotní kontrolu projektů.

Phare

Zkratka pro program předvstupní pomoci Evropské unie s názvem „Pologne-Hongrie Assistance pour la Restructuration Economique“ (Akční plán na podporu hospodářského rozvoje a modernizaci zaměřený zpočátku na Polsko a Maďarsko). Pozdější fáze programu zahrnovala podpurná opatření i pro Albánii, Bulharsko, Českou republiku, Estonsko, Chorvatsko, Litvu, Lotyšsko, Rumunsko, Slovenskou republiku a Slovinsko.

Phare se zaměřuje na investiční činnost v soukromém sektoru, zejména do joint venture a kapitálovou účast na nich, jakož i na akce v oblasti managementu a profesního vzdělávání. Program počítal i s podporou restrukturalizace zemědělství, venkovských oblastí, sociální sféry, zdravotnictví a správy a také s opatřeními na ochranu životního prostředí, zejména v průmyslových regionech, a na zachování uměleckých památek.[4]

Program Phare CBC

V rámci přeshraniční spolupráce bylo České republice Evropskou unií umožněno, mimo tzv. národních programů, čerpat finanční prostředky do hraničních regionů v rámci programu Phare CBC (Cross-Border-Co-operation – přeshraniční spolupráce), a to ke zlepšení jejich stavu.

Předstrukturální program ISPA

Tento program je zaměřen na resort dopravy a životního prostředí. Celkové náklady na opatření nemohou být nižší než 5 miliónů EUR.

2.1.3. Strukturální politika v České republice

V souvislosti s přípravou České republiky na vstup do EU vznikaly i úkoly v oblasti Strukturální politiky. Ty zahrnovaly zmapování problémů, stanovení priorit, zvládnutí metodik kvantifikace cílů, vyhodnocení zdrojů (finančních, materiálních i lidských) a na tomto základě sestavení reálných a žádoucích projektů.[2]

Koncem roku 1999 byl v koordinaci Ministerstva pro místní rozvoj připraven „Národní rozvojový plán“, jehož součástí jsou sektorové i regionální dokumenty.

V oblasti zemědělské problematiky došlo k propojení zemědělství a venkova do jednoho rozvojového programu s názvem „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“. Propojení obou těchto složek je v souladu s požadavkem Agendy 2000 a specifikuje cíle a priority v souvislosti s nutnou restrukturalizací zemědělství v České republice.[2]

V rámci tohoto rozvojového programu byl zpracován „Sektorový operační plán“, který měl postihnout:

- potřebný soulad a odpovídající úroveň produkčních a mimoprodukčních funkcí zemědělství,
- provázanost zemědělství a lesního a vodního hospodářství
- zohlednění přírodních a sociálně ekonomických parametrů jednotlivých venkovských oblastí.

Sektorový operační plán je dokument výhradně podmiňující využívání strukturálních fondů v resortu Ministerstva zemědělství. Je zpracován pouze pro cíl 1 a jeho realizace zahrnuje dvě období.

1. etapa: 2000 – 2002, s realizací finanční podpory z předvstupní pomoci EU prostřednictvím programu SAPARD.

2. etapa: 2003-2006 přímé využívání strukturálních fondů EU v rámci integrace české republiky do EU.[2]

Sektorový plán se opírá o následující priority:

Priorita 1: trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí

- renovace a rozvoj vesnice, ochrana zachování dědictví venkova
- rozvoj a zlepšování infrastruktur spojených se zemědělstvím
- podpora zvýšení aktivity turistiky a řemesel
- základní služby pro ekonomiku venkova
- finančnictví
- rozvoj služeb

Priorita 2: rozvoj multifunkčního zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství

- zahrnuje méně příznivé oblasti a oblasti s horšími přírodními podmínkami
- agroenvironmentální opatření pro oblasti s ekologickými omezeními
- zalesňování ploch
- zlepšování kvality půdy
- nová parcelace pozemků
- diversifikace zemědělských činností
- ochrana životního prostředí
- zachování krajiny
- zlepšování péče o zvířata

Priorita 3: zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví

- investice do podniků
- podpora začínajících mladých zemědělců
- odborná školení
- zlepšení sklizně, zpracování a odbytu produktů
- předčasný odchod do důchodu
- obnova potenciálu při přírodních katastrofách

Nezbytné je vymezení kompetencí, pravidel a dělby sfér podpor v rámci „Národního rozvojového plánu“ s ohledem na následující aspekty:

1. sektorový aspekt (působnost Mze) – sektorový operační plán
2. regionální aspekt (působnost MMR) – regionální operační programy

Národní rozvojový plán bude základem pro „rámec podpor Společenství“ – tj. rámec pro přiznávání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU. Mimo tyto vnější zdroje mají na národním rozvojovém plánu participovat národní zdroje, resp. příslušné rozpočtové kapitoly.[2]

2.1.3.1. Zvláštní programovací dokumenty pro rozvoj venkova

Pro obnovu a rozvoj venkova jsou relevantní tři programovací dokumenty:

- Sektorový operační program (SOP) „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ slouží k příjmu finančních prostředků z orientační sekce EAGGF a FIG. Navíc do roku 2006

umožňuje financovat opatření, která by se jinak uplatnila mimo SOP v rámci iniciativy LEADER+.

- Společný regionální operační program (SROP), priorita 5 - umožňuje financovat z ERDF potřeby v obcích a regionech
- Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP) slouží ke spolufinancování projektů ze záruční sekce EAGGF.

2.1.3.1.1. SOP „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“

Účelem SOP je podpora zemědělské prvovýroby, lesního a vodního hospodářství, zpracování zemědělských produktů a zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova. Dále investice do zemědělského majetku, podpora začínajícím mladým zemědělcům, diverzifikace zemědělských aktivit a aktivit blízkých zemědělství, zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing, lesní hospodářství, investice do lesů, investice do zpracování a odbytu výrobků lesního hospodářství, sdružování majitelů lesa, zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd. Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí pomocí pozemkových úprav, obnovou potenciálu zemědělské výroby poškozeného přírodními kalamitami a požárem a zavedením příslušných preventivních opatření, řízením a zajištěním funkčnosti (zemědělských) vodních zdrojů. Činnost podporující rozvoj venkova, odborné vzdělávání, chov ryb a činnosti prováděné odborníky v rybářství.

Plán potřeby finančních prostředků pro realizaci SOP dosud nebyl specifikován pro jednotlivé regiony NUTS II, příp. kraje, ani nebyl stanoven způsob jejich alokace. Příspěvek získá žadatel, jehož projekt uspěl ve výběrovém řízení.

2.1.3.1.2. Společný regionální operační program, priorita 5

Priorita 5 – Oživení venkovských oblastí - naplňuje specifický cíl Národního rozvojového plánu ČR „Zajištění obnovy venkova, udržení a rozvoj pracovních a životních příležitostí na venkově“. V rámci priority se bude poskytovat financování pro podporu investic nebo aktivit, které přispějí k integrovanému rozvoji venkovského prostoru, budou čelit jeho úpadku a snižování životní úrovně jeho obyvatel, přispějí k udržení, obnově a rozvoji vesnic v jejich kulturně historické podobě a k rozvíjení hodnoty venkovského dědictví. Podpora se zaměří na rozvoj nezemědělských aktivit nebo aktivit, kde převažuje nezemědělské využití.

Aktivity, které mohou být financovány v rámci SROP:

- Obnova a rekonstrukce venkovských sídel pro účely bydlení, občanské vybavenosti, turistických kapacit, historických řemesel apod.
- Obnova veřejných budov a staveb, veřejných prostranství, památek a místních pozoruhodností v obcích.
- Výstavba a rekonstrukce místní silniční sítě vč. místního značení a doprovodných staveb (mostky, propustky, opěrné zdi apod.).
- Výstavba místních pěších stezek a hippostezek.
- Rozvoj sociálních, zdravotních a vzdělávacích služeb na venkově.
- Zajišťování dopravního spojení obcí mimo rámec integrovaného dopravního systému.
- Rozvoj řemesel a řemeslné výroby a jiných nezemědělských aktivit.[11]

Finanční prostředky v rámci SROP byly v návrhu rozděleny jak na jednotlivé priority a opatření, tak na regiony. Nebyly však regionálně alokovány za každou prioritu. Příspěvek získá žadatel, jehož projekt uspěl ve výběrovém řízení.

2.1.3.1.3. Horizontální plán rozvoje venkova

Obsahuje čtyři prioritní opatření:

- podpora zemědělské činnosti v méně příznivých oblastech a v oblastech s ekologickým omezením (celkem 61,8 % zemědělské půdy v ČR)
- podpora zemědělských aktivit šetrných k životnímu prostředí
- zalesňování zemědělské půdy
- podpora předčasného odchodu zemědělců do důchodu

Pomoc se poskytne žadatelům, kteří uplatní svůj nárok v souladu se stanovenými podmínkami pro platbu.

2.1.3.2. Další programovací dokumenty, které se vztahují k venkovu

Do venkovských oblastí kraje může směřovat také pomoc, která bude dohodnuta v rámci ostatních částí SROP a v rámci jiných SOP. Jedná se zejména o tyto příležitosti:

2.1.3.2.1. SROP - ostatní priority

V rámci ostatních priorit bude možné získávat spolufinancování pro tato opatření:

Podpora místních podnikatelských aktivit, příprava ploch a dalších objektů pro podnikání, rozvoj regionálních komunikací, rozvoj dopravní obslužnosti v regionech, rozvoj informačních a komunikačních technologií v obcích a regionech, rozvoj sociálních, kulturních a občanských aktivit v obcích a regionech, podpora sociální integrace v obcích, zlepšování kvality vody a ovzduší v regionech, odpadové hospodářství v regionech, rozvoj malých podniků v cestovním ruchu a rozvoj cestovního ruchu v obcích.[10]

2.1.4. Příprava České republiky na strukturální fondy

Česká republika jako kandidátská země (od 1. 5. 2004 člen EU) měla za cíl připravit se na strukturální fondy, a to v oblasti legislativní, metodické, organizační, institucionální a další, které souvisejí s osvojením si principů EU. K tomu byl vyhlášen program zvaný SAPARD, který byl předchůdcem EAGGF. [9]

SAPARD – anglická zkratka pro „Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development“ (název speciálního akčního programu pro předvstupní pomoc v zemědělství a k rozvoji venkova v kandidátských zemích střední a východní Evropy). Sloužil jako přípravný nástroj pro strukturální fondy. Zdrojem finančních prostředků pro program SAPARD byla garanční sekce strukturálního fondu EAGGF. Prostřednictvím programu SAPARD mohla být využita částka 22,4 mil. EUR přidělená Evropskou komisí České republice na každý rok fungování programu SAPARD. Pro dodržení principu adicionality (doplňkovosti) Česká republika měla kofinancovat ze státního rozpočtu 25%. Po přepočtu na českou měnu tedy mluvíme o cca 1 miliardě korun ročně, a to od roku 2000 až do roku 2006, pokud by Česká republika nebyla přijata do té doby za člena Evropské unie.[9] Vstupem České republiky do Unie 1.5.2004 totiž program SAPARD přestal přijímat nové projekty a „staré“ ještě dobíhají. Finanční prostředky se měly používat jako nevratný příspěvek na realizované projekty vztahující se k Programu rozvoje zemědělství a venkova a splňující pravidla programu SAPARD. Finanční příspěvek ze SAPARD-u činil u ziskových projektů až 50%, u neziskových projektů až 100% doložených výdajů. Výše příspěvku na každý konkrétní projekt byla obsažena ve smlouvě mezi žadatelem a Agenturou SAPARD po předchozím stanovení financovatelných položek dle pravidel. Proplacení následovalo po ukončení projektu a kontrole naplnění všech smluvních podmínek. [4]

V resortu zemědělství probíhaly v předvstupním období intenzivní práce na screeningu legislativy (acquis communautaire) a plnění dílčích úkolů na úseku hospodářské a sociální soudržnosti, kam patřila i problematika strukturální a regionální politiky v zemědělství. V této souvislosti je třeba konstatovat, že bylo nutné provést přípravná opatření směřující k prioritám EU, a to v souladu s návrhy pro pomoc kandidátským zemím v předvstupním období a s novými návrhy Evropské komise k rozvoji venkova.

V červnu 1998 byl ustanoven pracovní výbor pro program SAPARD složený ze zástupců MZe a MMR. Jeho úkolem byl výkon činností spojených s realizací tohoto programu v předvstupním období. Rovněž v červnu byly připraveny a předběžně se zástupci EK odsouhlaseny programy, které by měly podle podmínek EU rozpracovat:

⇒ program rozvoje venkova v koordinace MMR, kam řadíme:

- program diverzifikace doplňujících aktivit zemědělských i nezemědělských a
- program multifunkčního rozvoje zemědělství v oblastech LFA (Less favoured areas – oblasti s horšími podmínkami, nevhodné pro konkurenceschopné zemědělství) [9]

2.1.5. Program SAPARD a rozvoj venkova

Řešení problémů sociálně ekonomického zaostávání území nebo dlouhodobější stagnace jeho rozvoje zpravidla vyžaduje propojit a provázat (integrovat) zájmy a záměry a rozhodující zdroje všech, kteří v tomto území žijí a vyvíjejí jakoukoliv činnost. To platí v plném rozsahu i pro rozvoj venkova. Evropská unie jej podporuje proto, aby prostřednictvím zlepšování životních podmínek a kvality života na venkově zachovala venkov i pro budoucí generace a přispěla tak k harmonickému rozvoji celého státu. Mezi základní principy této politiky patří:

- ⇒ územně orientovaný přístup (mikroregiony),
- ⇒ integrovaný přístup k řešení problémů (strategie rozvoje),
- ⇒ přístup „zdola nahoru“ (princip partnerství).[3]

Územně orientovaný přístup se uplatňuje vytvářením venkovských mikroregionů, přesněji řečeno, zakládáním dobrovolných svazků obcí působících v těchto přirozených mikroregionech.

Důkazem integrovaného přístupu k řešení sociálně-ekonomických problémů je strategie rozvoje venkovského mikroregionu odpovídajícího na otázky **kde, proč, co, jak, kdy, s kým, a za kolik** je nezbytné učinit, aby bylo dosaženo žádoucích změn. Za těchto předpokladů má být strategie rozvoje venkovského mikroregionu společným dokumentem

svazku obcí, podnikatelů, různých zájmových skupin místních obyvatel, popřípadě aktivních orgánů státní správy, měla by potvrdit existenci partnerství a spolupráce v daném území a pro pěti až desetileté období nabídnout dostatečný počet vhodných rozvojových projektů.

Pro přístup „zdola nahoru“ je charakteristická možnost, že „do toho mluvit“ náleží všem zájmovým skupinám obyvatel, neboť tento přístup neznamena anarchii, ale právo účastnit se organizovaně svým názorem na procesu, v němž se rozhoduje o budoucnosti daného mikroregionu.

Právě z těchto principů vycházel plán SAPARD pro rozvoj zemědělství a venkova navržený pro období 2001 – 2006. Česká republika měla získávat cca 800 mil. Kč ročně. Program byl přípravou na využívání strukturálních fondů EU po vstupu ČR do EU. Program SAPARD sloužil k financování vybraných projektů a nabízel zmírnění možných nepříznivých dopadů vstupu ČR do Evropské unie přizpůsobením sektoru zemědělství vyšším nárokům norem evropské unie a zvýšením konkurenceschopnosti zemědělských a potravinářských podniků. Komplexní pojetí rozvoje venkova umožňovalo stabilizaci osídlení a vyrovnání kvality života mezi městskými a venkovskými oblastmi.

Specifičností Plánu rozvoje zemědělství a venkova České republiky na období 2000 – 2006 oproti plánům jiných kandidátských zemí byl právě velký důraz na komplexní rozvoj venkova, integraci obcí v rámci mikroregionů a zaměření na rozvoj nezemědělského podnikání na venkově.

Podle rozdělení kompetencí resortů a vzájemných dohod se realizace programu SAPARD dělila mezi Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo pro místní rozvoj v poměru 2:1. Ministerstvo pro místní rozvoj zodpovídalo za regionální politiku a podporu regionálního rozvoje a v rámci toho za rozvoj venkova. Tuto úlohu mělo i v rámci implementace programu SAPARD, zatímco platební úlohu pro celý program měla agentura SAPARD.[8]

Ti, kteří měli zájem o aktivní využívání tohoto programu, si též měli uvědomit, že tento program měl v období před očekávaným přijetím naší země do evropské unie:

- ⇒ napomoci zásadním změnám v zemědělství a rozvoji venkova tak, aby při vstupu České republiky do Společenství existovalo v tomto směru co nejméně podstatných odlišností od stávajících členských zemí,
- ⇒ naučit obce, jejich různé korporace, zemědělce a drobné a střední podnikatele připravovat životaschopné projekty nejen v předvstupním období, ale též pro využívání strukturálních fondů v období plného členství naší země v EU.

Zmíněné cíle šlo splnit jedině tehdy, jestliže všechny oslovované subjekty přistupovaly k programu SAPARD aktivně. To znamená, že bylo nutné:

- a) Doslova se nadchnout principy, záměry a věcným zaměřením programu, pochopit jeho filosofii, cíle a principy, mimo jiné i proto, že na rozdíl od programů zahraniční pomoci po roce 1990 se jednalo vysloveně o rozvojový program, který měl přivést Českou republiku mezi řádné členy Evropské unie.
- b) Inspirovat se prioritami a opatřeními programu nejméně ze dvou podstatných důvodů:
- za prvé proto, že priority a opatření jasně naznačovaly, kde nás „bota tlačí“ a co bylo tedy naším prvořadým úkolem pro předvstupní období,
 - za druhé proto, že priority a opatření tohoto programu současně naznačovaly, o řešení kterých problémů České republiky měla Evropská unie zájem, přičemž nemusíme pochybovat o tom, že orgány EU vycházely v tomto směru z letitých vlastních zkušeností.
- c) Účastí v programu se hlásit k principům partnerství, spolupráce a solidarity všech subjektů, podílejících se na rozvoji zemědělství a venkova a k principu subsidiarity, který prosazoval, aby činnost k dosažení nějakého cíle byla vykonávána na adekvátní (co nejnižší) rozhodovací úrovni, která je schopna cíl efektivně zvládnout. To souvisí také se schopností postarat se sami o sebe, řešit nahromaděné problémy vlastními silami, prosadit iniciativu zdola.
- d) Nevidět program jen jako zdroj finančních prostředků, ale především jako „učebnici“ přípravy a realizace projektů rozvoje zemědělství a venkova a poznání a zvládnutí nemalé agendy, která k tomu neodlučitelně patřila.
- e) Chápat účast v programu a překonání všech jeho peripetií také jako prestižní záležitost a současně dokázat členským zemím EU, že jsme byli schopni se přizpůsobit podmínkám Společenství a využít tyto podmínky ku prospěchu obou stran. [8]

2.1.6. Přístupy k využívání strukturálních fondů v zemědělství a k rozvoji venkova v ČR

V rámci přípravy ČR na strukturální fondy bylo nezbytné vymezit takovou míru a formu státních opatření, která byla slučitelná s tržním prostředím a podpořila by úkoly zemědělství v souladu se zájmy státu. V rámci regionální politiky vlády šlo kromě legislativních opatření, jako jsou legislativní návrhy pro státem chráněná území, komoditní zákony, kontrolní zákony apod., především o formování subvenční politiky v zemědělství a s ní spojenou mírou účast státu na restrukturalizaci výroby, dále na fungování fondu tržní regulace a PGRLF (Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond). Rovněž šlo o případnou účast státu na informatice a poradenství, zejména v problémových oblastech.

Ukázalo se, že je třeba subvencovat zejména ty činnosti, které jsou zajímavé z hlediska využívání místních surovin a ostatních zdrojů včetně pracovních sil, z hlediska vytváření nových pracovních příležitostí, a to i ve smyslu ekologickém, péče o životní prostředí apod..

Je zřejmé, že dřívější produktivistická politika se ukázala drahá pro spotřebitele a škodlivá pro životní prostředí. Proto se v prioritách regionů objevil výrazný požadavek na ochranu a zlepšování životního prostředí. Tento požadavek předpokládal vztah k novým funkcím zemědělství, pokud jde o životní prostředí a rozvoj venkova, což bude v budoucnu nová „komodita, do které je třeba investovat, má-li být perspektivně využívána jako jedna z nejdůležitějších investic společnosti.

Směrnice EU, které se formami podpor a podmínkami jejich přidělování zabývají, mají jeden společný jmenovatel, a tím je dokonalé zvládnutí možností restrukturalizace zemědělské výroby a diverzifikace nezemědělských činností v oblastech s horšími výrobními podmínkami, ve kterých jde o udržení ekologické, sociální a kulturní hodnoty venkovského prostoru v celém komplexu. Tento přístup EU vyvolává i požadavek na komplexnější způsob dotování venkovského prostoru ve smyslu nepodporovat pouze údržbu krajiny, ale podpořit budoucí strategii především rodinného hospodaření v těchto oblastech. Vzhledem k důrazu na rozvoj tzv. mimoprodukčních funkcí zemědělství jako veřejného statku pro společnost je třeba umožnit zemědělcům, aby nebyli svojí činností mimo zemědělskou produkci odsouváni do méně výrazné role.

Bylo nezbytné se seznámit se všemi pravidly a s příslušnou legislativou, která se vztahovala ke strukturální politice, zejména k řešení situace horských a podhorských oblastí. Ve svém důsledku to nemuselo znamenat neúměrný nárůst finančních prostředků ze státního rozpočtu, ale jejich přerozdělení a cílenější užití.

K tomu bylo nezbytné přijmout opatření, která by ve spolupráci zainteresovaných resortů (MZe, MMR, MŽP a MPSV ČR) podpořila zachování a rozvoj venkovského prostoru. Základem mohl být program komplexního řešení oblastí se zhoršenými parametry hospodářského vývoje (nejen přírodními podmínkami), který řešil možnosti rozvoje těchto problémových oblastí a možnostem podpor.

Na základě tohoto programu pak rozpracovávat projekty rozvoje jednotlivých oblastí, resp. regionů, s ohledem na využitelnost místních zdrojů, rozvoje tradičních řemesel, cestovního ruchu, pohostinství vázaného na krajové speciality a podnikatelské záměry odpovídající charakteru oblastí a možnostem podpor.

Rozhodující pro přiznání podpor bylo, aby každý stát, který chtěl takovou podporu získat, měl včas vypracovány potřebné právní normy. Tyto normy musely být předloženy Bruselu a tam také schváleny.[9]

2.2. Regionální politika

Vymezení regionální politiky se mezi jednotlivými autory zabývajícími se uvedenou problematikou odlišuje ve zdůvodnění toho, či jiného aspektu, avšak shodně stanovují její cíl, výstižně charakterizovaný v aktu o jednotné Evropě z roku 1988:

„K podpoře celkového harmonického vývoje Společenství rozvíjí a uskutečňuje aktivity vedoucí k posilování své hospodářské a sociální soudržnosti. Společenství se zaměřuje zvláště na zmenšování nerovnoměrností mezi různými regiony a zaostalosti regionů, jimž se dostává nejmenší podpory.“ [1]

V roce 1988 bylo nejvyššími orgány společenství přijato rozhodnutí o integraci regionální politiky s částí sociální a agrární politiky do tzv. strukturální politiky.

V roce 1999 představovala regionální a strukturální politika více než 33% výdajů celkového rozpočtu EU, přičemž dlouhodobě je druhou nejvyšší položkou po podpoře zemědělské politiky EU.

Ve zjednodušené formě lze uvést, že regionální politika řeší problémy regionální ekonomiky.

2.2.1. Regionální politika EU

Hlavním cílem regionální politiky ve většině evropských zemí je podpora rozvoje problémových regionů spojená se snahou snižovat meziregionální rozdíly. Zpravidla se vychází z toho, že restrukturalizace zatěžuje často regionální rozvoj tak významně, že regiony nejsou schopny zvládnout nezbytné strukturální změny vlastními silami. Forma pomoci těmto regionům by měla směřovat na restrukturalizaci a na podporu konkurenceschopných aktivit. Tento způsob poskytování pomoci je účinnější než stanovování protekcionistických opatření, případně vyplácení dotací ohroženým odvětvím nebo podnikům. Souběžně s tímto pojetím cíleného snižování regionálních disparit je sledován cíl celostátní výkonnosti ve všech regionech státu včetně efektivnějších alokací regionálních zdrojů tak, aby se maximalizovala efektivnost celého národního hospodářství. [6]

Strukturální a regionální politika má rozhodující postavení v rámci celkové hospodářské politiky EU. Výší finančních prostředků se řadí na druhé místo hned za agrární

politiku. V posledních letech se regionální politika podílí cca 30% na rozpočtových výdajích EU.

Nejvýznamnější období pro regionální a strukturální politiku nastalo zahájením projektu jednotného vnitřního trhu a schválením Aktu o jednotné Evropě. V této době se objevil nový prvek, později využitý při reformě regionální a strukturální politiky, a to střednědobé plánování regionálních programů.

Předmětem kritiky se stala nízká koordinace regionální politiky se zemědělskou a sociální politikou ve sféře koncepční i finanční.

Společná regionální politika EU v posledních letech výrazně ovlivňuje regionální politiku v členských zemích EU. Při vymezování tzv. problémových regionů však neexistuje úplná shoda na evropské a národní úrovni. V těchto regionech žilo v polední době 51 % obyvatel EU.

Koordinace regionální politiky je dána realizací programů finančně podporovaných ze strukturálních fondů. Koordinační role v regionální politice ze strany EU se týká zejména přípravy a realizace víceletých rozvojových programů.

V roce 1997 představovala regionální a strukturální politika více než 35 % výdajů celkového rozpočtu EU, přičemž dlouhodobě je druhou nejvyšší položkou po podpoře zemědělské politiky EU. Celkový rozpočet pro regionální a strukturální politiku EU v období let 1994 až 1999 činilo 157 miliard ECU. Pro finanční podpory ze strukturálních fondů EU bylo pro období 1994-1999 vyčleněno celkem 141,5 miliard ECU; a to pro původních 12 členských zemí.[9]

2.2.1.1. Rozdělení území do územně statistických jednotek – NUTS

V EU se pro nejrůznější vzájemná porovnávání používá tzv. nomenklatura územních statistických jednotek – NUTS (z francouzského „Nomenclature des unités territoriales statistique“). Zásadní význam má jejich vymezení pro statistické potřeby EU a pro účely zařazení regionů různé úrovně pod jednotlivé cíle s regionálním dopadem strukturální politiky EU.

Vymezení území, kterého by se strukturální fondy a regionální politika EU měla týkat, je odborně i pracovně náročná činnost, protože vstup dalšího členského státu do EU je podmíněn zavedením těchto hierarchicky uspořádaných teritoriálních jednotek (NUTS).

Při vymezení NUTS je nutno vedle existence územně správních úrovní vycházet z jejich komplementarity (tzn. řádově vyšší jednotky jsou tvořeny určitým počtem celých

jednotek nižších) a je třeba v ČR sledovat i velikost jednotek ve vztahu k praxi platné v EU před vstupem kandidátských zemí.

⇒ NUTS I – je územní jednotkou typu velkých oblastí (zemí, makroregionů) daného státu (největší regionální srovnávací jednotkou) tvoří ji obvykle několik jednotek v úrovni NUTS II. ČR je vedena jako NUTS I.

⇒ NUTS II – je jednotkou řádově nižší, obvykle odpovídá úrovni středního článku územně správního členění daného státu. Velikost se v případě těchto územních jednotek pohybuje u počtu obyvatel mezi jedním až dvěma miliony obyvatel (méně má například Rakousko a Finsko, průměr EU je 1,83 mil. obyvatel), rozloha území se pak u menších států srovnatelných s ČR pohybuje mezi 3 až 10 tis. km² (průměr EU činí 23 tis km²).

Dne 26. října 1998 přijala vláda ČR usnesení č. 707 o vymezení územních jednotek NUTS, které ovšem podléhá schválení EU. Úroveň NUTS II tvoří podle návrhu celkem 8 jednotek, které se skládají z 1 – 3 nových krajů a mají 1 až 1,664 mil obyvatel.

⇒ NUTS III – je jednotkou vesměs odpovídající úrovni nejnižšího územně správního regionu státní správy (úroveň okresů a případně krajů). U menších států EU se velikost počtu obyvatel pohybuje mezi 200 až 400 tisíci, přičemž průměr EU činí 410 tisíc obyvatel. Rozloha jednotek se pak u menších států pohybuje mezi 1 až 3 tis. km² (průměr v EU je 5,4 tis. km²). Určitým ekvivalentem, ne však odpovídajícím této úrovni jednotek, je v ČR 14 nových krajů, které nabyly účinnosti 1.1.2000.

⇒ NUTS IV – představuje úroveň okresů, případně mikroregionů. Zařazení okresů ČR odpovídá počtem obyvatel i rozlohou zvyklostem v EU.

⇒ NUTS V – jedná se o úroveň obcí, případně „pověřených“ obcí, tj. obcí s přenesenou působností státní správy. Definice NUTS v ČR odpovídá standardům EU, přestože má v ČR cca 30 % obcí méně než 200 trvale bydlících obyvatel.[11]

V ČR činí průměrný počet obyvatel územně správních jednotek u 14 krajů (NUTS III) 737 tis. obyvatel a rozloha území 5,6 tis. km² v případě okresů (bez Prahy) 120 tis obyvatel a 1 tis. km². ČR se ve svých návrzích opírala zejména o současné vymezení regionů NUTS v členských státech EU. [11]

Regiony NUTS II a III mají přímou vazbu na strukturální fondy a rovněž příhraniční oblasti programu INTERREG (**INTERREG** - Iniciativa Společenství k rozvoji příhraničních regionů). Podporuje například přeshraniční záměry v rozvoji infrastruktury, spolupráce podniků a opatření na ochranu životního prostředí) [4]. Pokud jde o úroveň NUTS I, IV a V, není vymezení těchto územních jednotek pro oblast regionální a strukturální politiky

ve smyslu jednotlivých nařízeních rady EU ke strukturálním fondům vyžadováno; v podstatě slouží pouze pro statistické účely EU.

V zásadě jsou tyto územně statistické jednotky vymezované přirozenými, historicky stanovenými hranicemi (státu, oblasti, regionu), ve kterých se současně zohledňují i hlediska demografická, konfigurace terénu a přirozeného pohybu obyvatel do spádových, řídicích obchodních center.

Kromě tohoto rozdělení území, které se dotýká celého hospodářství ČR, jde o vymezení oblastí se specifickými podmínkami pro zemědělství podle nařízení Rady č. 950/97. Důvodem pro zahájení přípravných prací byla skutečnost, že zjištěný rozsah území vyhodnoceného jako území se zhoršenými podmínkami pro zemědělskou výrobu byl důležitý pro celkový odhad finančního objemu podpor, které by pokryly potřeby podnikatelských subjektů hospodařících v tomto území.

ČR měla v první fázi za úkol jednání o vstupu ČR do EU v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti navrhnout a dojednat vymezení územních jednotek podle klasifikace NUTS. Při jednání o budoucím čerpání prostředků ze strukturálních fondů bylo nutno vycházet z toho, že ČR musí v této oblasti prokázat schopnost splnit nařízení Rady EU ke strukturálním fondům a převzít operační principy a realizační procedury, jimiž se uvolňování prostředků ze strukturálních fondů řídí. V případě nepřipravenosti ČR k plnění daných podmínek, neměla čerpat prostředky strukturálních fondů od okamžiku svého vstupu do EU. [9]

2.2.2. Charakteristika a význam venkovského prostoru

V Agendě 2000 je v rámci regionální politiky zaměřena pozornost na rozvoj venkova s využitím strukturálních fondů.

Venkovské regiony jsou charakterizovány nižší hustotou osídlení, nižším podílem sekundárního sektoru na tvorbě HDP, pomalu rostoucími příjmy pod úrovní cca 80% národního průměru. Mezi rozvojová opatření by proto měla patřit:

- ⇒ podpora hospodářského využívání lokálních zdrojů (zejména zemědělství a cestovních),
- ⇒ obnova historických a architektonických památek a krajových tradic,
- ⇒ posilování vazeb na města,
- ⇒ podpora produktivních sektorů a technologií, které se váží k zaměření regionu,

⇒ podpora rozvoje lidských zdrojů (sociální opatření, zlepšení služeb, občanské a technické infrastruktury apod.).[9]

Přírodní rozmanitost dodává venkovskému prostoru jeho zvláštní význam, zejména jeho rozsáhlá krajinná rozmanitost. Venkovský prostor je chápán jako usedlosti, vesnice a malá městečka, zkrátka jako prostor, kde si člověk a příroda navzájem slouží a navzájem se doplňují.

Rozmanitost venkovského prostoru spočívá také v rozmanitosti aktivit:

- ⇒ aktivit pro hospodářství jako místa pro venkovské a lesní hospodářství, řemesla průmysl a turismus, stejně tak pro služby a pro získávání obnovitelných surovin.
- ⇒ aktivit pro společnost na vytváření jejího ekonomického, sociálně zdravého a atraktivního rámce pro život a využití volného času nebo aktivit pro uchování tradic a kulturního dědictví,
- ⇒ aktivit pro životní prostředí v souvislosti s péčí o venkov a zachování mnohotvárnosti krajiny a ekologické rovnováhy.[9]

V současné době jsou venkovská území ve srovnání s městskými degradována. Šance venkovského prostoru jsou komplikovány strukturálními nedostatky:

- ⇒ neúplná infrastrukturní síť,
- ⇒ nedostačující nabídka pracovních míst a služeb,
- ⇒ zhoršené podmínky pro možnosti vzdělání a dalšího vzdělávání.[9]

Tyto nedostatky ovlivňují demografickou strukturu venkovského prostoru. Odcházejí mladí lidé, stejně jako vysoce kvalifikované pracovní síly. Výsledkem je nepříznivá věková struktura.

Z tohoto důvodu musí být nové finanční perspektivy EU, a tím i základní orientace pro zemědělství, stejně jako dotování strukturálních fondů, definováno nově. [9]

2.2.2.1.Vymezení venkovských regionů podle metodiky OECD a Eurostatu

OECD nedávno sestavilo pro účely mezinárodního porovnání venkovských podmínek definici venkovské oblasti. Definice je postavena na dvou hierarchických úrovních teritoriálních jednotek, a to na úrovni lokální a úrovni regionální.

Na lokální úrovni je venkovská oblast definována pro NUTS 5 (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) - venkovské obce (local communities or municipalities), které mají hustotu obyvatelstva menší než 100 obyvatel na 1 km². Regionální úroveň vychází z NUTS 3,

pro kterou OECD třídí větší funkční nebo administrativní jednotky podle stupně venkovanství. To je vyjádřeno podílem obyvatelstva, které žije ve venkovských obcích k celkovému počtu obyvatel v regionu.

Podle podílu obyvatelstva ve venkovských obcích se rozlišují tři typy regionů:

- 1) Převážně venkovské regiony (Predominantly rural regions). U těchto typů regionů více jak 50 % obyvatelstva regionu žije ve venkovských obcích.
- 2) Významně venkovské regiony (Significantly rural regions). Ve venkovských obcích žije 15 - 50 % obyvatelstva sledovaného regionu.
- 3) Převážně městské regiony (Predominantly urban regions). V těchto regionech žije méně než 15 % obyvatelstva ve venkovských obcích. [11]

Tabulka č. 2.2.2.1. Podíl venkovského obyvatelstva na obyvatelstvu ČR (venkovské regiony podle NUTS 3)

Typ regionu	Počet obcí		Rozloha obcí		Počet obyvatel		Průměrná hustota obyvatel na km ²
	celkem	%	v km ²	%	celkem	%	
Převážně venkovské	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0
Významně venkovské	5 943	95,2	72 815	92,3	7 812 734	75,9	107
Venkovské celkem	5 943	95,2	72 815	92,3	7 812 734	75,9	107
Převážně městské	301	4,8	6 051	7,7	2 486 391	24,1	411
ČR celkem	6 244	100,0	78 866	100,0	10 299 125	100,0	131

Pramen: Porovnání českých a evropských ukazatelů a politiky rozvoje venkova, Terplan a.s., 1999

2.2.2.2. Oblasti s méně příznivými podmínkami podle metodiky EU

Význam a rozsah zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství a jeho vliv na komplexní rozvoj venkova velmi úzce souvisí s vymezením oblastí spadajících do tzv. LFA (less favoured areas).

Na základě kritérií o zlepšení efektivity zemědělských struktur, zejména nadmořské výšky, svažitosti, produktivity půd, hustoty obyvatel na km², míry nezaměstnanosti, podílu venkovského obyvatelstva k obyvatelstvu celkem, migračního salda a porovnání příjmů ze zemědělství s národním průměrem byla celkově propočtena plocha LFA na cca 2 mil. ha zemědělské půdy, což představuje 49 % z celkového zemědělského půdního fondu.[11]

Společným globálním cílem (vizí) je pro tyto oblasti zajistit takový rozvoj multifunkčního zemědělství, který by uvedl do souladu účelový rozměr produkčních

a mimoprodukčních funkcí zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství se zřetelem na charakter přírodních a sociálně ekonomických podmínek, a přispěl k obnovení rovnováhy mezi objemem produkce a kapacitou trhu, k ekologické, kulturní a architektonické ochraně venkovské krajiny a zajistil stabilitu i u těchto oblastí.

Oblasti s méně příznivými podmínkami zahrnují:

- horské oblasti
- znevýhodněné oblasti s méně příznivými podmínkami
- malé oblasti ovlivněné specifickými podmínkami.

Vymezení horských oblastí

Základem hodnocení byla kritéria nadmořské výšky a svažitosti, případně jejich kombinace. Jsou charakterizovány významným omezením možností pro využívání půdy a vysokými náklady na její obdělávání, protože charakter horského terénu neumožňuje využití běžné mechanizace a vyžaduje speciální stroje a zařízení. Klimatické podmínky jsou drsné, průměrná roční teplota je nižší než 6° C, průměrné roční srážky jsou vyšší než 700 mm.

Horské oblasti v ČR jsou vymezeny následujícími ukazateli:

- nadmořskou výškou nad 800 m, nebo
- svažitostí nad 20 %, nebo
- nadmořskou výškou 600 – 800 m a svažitostí nad 15 %.

V případě, že území má nadmořskou výšku v rozmezí 550 – 600 m a svažitost nad 7° a zahrnuje více než 20 % zemědělského půdního fondu obce nebo okresu, je toto území zařazeno do horských oblastí.[11]

Půdní poměry horských oblastí v ČR jsou značně nepříznivé, jedná se převážně o hnědé půdy kyselé, hnědé půdy oglejené, podzolové a glejové, mělké a svažité půdy. Půdy jsou většinou středně hluboké, šterkovité až kamenité, převážně písčitohlinité. Lesnatost území je často nad 50 % celkové výměry.

Horské oblasti představují v ČR 481 482 ha, to je 11,25 % z celkové výměry zemědělské půdy. [11]

Nezaměstnanost v horských oblastech je vyšší než je republikový průměr, 70 % půdního fondu těchto oblastí patří do chráněných oblastí.

Strategickým cílem pro rozvoj venkova *v horských oblastech* je zachování horské krajiny se všemi přírodními a kulturně historickými aspekty a udržení osídlení obyvatelstvem s plnohodnotným způsobem života.

Znevýhodněné oblasti s méně příznivými podmínkami

Základem hodnocení byla sociálně ekonomická kritéria za účelem rozlišení oblastí s relativně homogenními přírodními podmínkami.

Tyto oblasti jsou charakterizovány vyšším podílem půd s nízkou úrodností a omezenými produkčními možnostmi v souvislosti s celkově nízkou produktivností dané oblasti. Jsou ohroženy především vylidňováním, a to zejména venkovského obyvatelstva závislého na zemědělské činnosti a také vlivem snižující se ekonomické a sociální životaschopnosti regionu.

V České republice jsou tyto oblasti vymezeny následujícími ukazateli:

- vysokou mírou nezaměstnanosti (vyšší než je průměr EU (15) a mírou hustoty obyvatelstva (nižší než 50 % národního průměru)
- negativním populačním vývojem, (úbytek obyvatelstva větší než 0,5 %)
- nízkým hrubým domácím produktem (HDP je menší než 80 % národního průměru)
- nízkými příjmy ze zemědělství (příjmy ze zemědělství jsou nižší než 80 % národního průměru)
- nepříznivou věkovou strukturou.[11]

Strategickým cílem pro rozvoj venkova *v oblastech s méně příznivými podmínkami* je zachování osídlení krajiny a hospodářský rozvoj.

Malé oblasti ovlivněné specifickými podmínkami

Základem hodnocení menších oblastí v ČR byla použita kritéria, která v ČR mohou charakterizovat určité odlišnosti od ostatních znevýhodněných oblastí.

Jako kritéria pro malé oblasti budou použity tyto ukazatele:

- Nekvalitní půdy, nedostatek vody. Pro nekvalitní půdy je kritérium číslo BPEJ (bonitovaná půdně ekologická jednotka) vyjádřené produktivností půd v bodech. Pro nedostatek vody slouží kritérium počet srážkových dnů, suchá oblast má méně

než 80 srážkových dnů, více než 140 srážkových dnů má vlhká oblast. Druhým ukazatelem mohou být srážky za vegetační období (měsíc IV-X). Méně než 350 mm má velmi suchá oblast. Třetím ukazatelem může být hydrotermický koeficient. Menší hydrotermický koeficient než 1 má velmi suchá oblast, 1-1,3 je pro mírně suchou oblast, 1,3-1,6 optimálně zavlaženou oblast, nad 1,6 vlhkou oblast. Z daných ukazatelů bude vybrán ten ukazatel, který je v daném území nejspolehlivější.

- Mimořádný obsah soli v půdě. Jako ukazatel bude použit počet ha s vysokým obsahem soli. Podle údajů SKZUZ (Státní kontrolní a zkušební ústav zemědělský) Brno je zasolených půd pouze 1 %.
- Restrikce výroby na základě ochrany krajiny nebo životního prostředí. Jako ukazatel bude rozloha z.p. v ha v I. a II. ochranném pásmu. Rozloha zemědělské půdy v ha CHOPAV, CHKO, PHO.
- Vysoké dopravní náklady pro zemědělce v odlehlých oblastech (tzv. ostrovech). Jako ukazatel slouží dopravní náklady v Kč na 1 km přepravy.
- Nadměrně kontaminované plochy podle vyhlášky č. 13/94 Sb. Tam patří počet ha kontaminované půdy, kde množství určitého prvku v mg/kg půdy je větší než udává limit uvedený ve vyhlášce. V současné době se rozsah solí kontaminované půdy odhaduje na 117 000 ha.
- Umístění obce ve velkoplošném chráněném území (NP + CHKO). Agentura ochrany přírody a krajiny ČR k 1.1. 1999 evidovala 1 153 000 ha velkoplošných chráněných území a 85 444 ha maloplošných chráněných území. Zemědělský půdní fond ve velkoplošných chráněných oblastech představuje 42 % z celkové výměry oblastí (29 % orná půda, 13 % trvalé travní porosty).

Malé oblasti dle NR 950/97 nepřesahují v ČR 4 % veškeré půdy, tj. 312 000 ha.[11]

Strategickým cílem pro malé oblasti je zachování rámce krajiny a zlepšení životního prostředí v těchto oblastech za účelem udržení příležitosti pro bydlení, rekreaci a turismus.

2.2.2.3. Obnova a rozvoj venkovských sídel, ochrana a uchování venkovského rázu

Kulturní život na vesnici je významným faktorem pro vytváření a pěstování pocitu sounáležitosti se svou vlastí. Proto je třeba mnohostranně podporovat společenský a kulturní život na vesnici. K tomu patří podpora společenských zařízení, podpora zemědělsko-

lesnických a historických památek, zachování a rozšiřování zemědělských a lesnických kulturních zařízení.

Zachování kulturního odkazu zvýší atraktivnost venkovského prostoru, oživí cestovní ruch a dá možnost dalšímu sdružování příjmů a posílení hospodářské síly venkova.

Rozvoj venkovské infrastruktury

Významnou součástí zlepšení podmínek života na venkově je i rozvoj technické infrastruktury. Její současný stav není uspokojivý.

Do technické infrastruktury pro bydlení patří:

- zásobování vodou z veřejných vodovodů
- odkanalizování a čištění odpadních vod
- zásobování plynem
- zásobování elektrickou energií.[11]

2.2.3. Regionální politika v ČR

Výraznější regionální disproporce v ČR představují závažný problém a je nutné zaměřit se prostřednictvím účelné regionální politiky na pomoc regionům se zaostávajícím ekonomickým rozvojem. V zemědělství je tato situace složitější o to, že k průvodním jevům souvisejícím s přechodem na tržní ekonomiku, jako je liberalizace cen, pohyb zboží, kapitálu, migrace obyvatelstva apod., se přidružuje nerovnoměrný vývoj území ve vztahu k přírodním podmínkám, tradicím regionů, úrovni osídlení venkova atd.. Udržení výkonného venkovského území, stabilizace osídlení v problémových a ohrožených regionech a podpora vyváženého rozvoje regionů představuje hlavní záměr regionální politiky v zemědělství ČR.

Ukazuje se, že rozdílný regionální vývoj se sám zpětně prosazuje do opatření, která souvisejí s regionální politikou. Tam, kde v regionech začne vznikat a polarizovat se určité sociální napětí, například zvýšená míra nezaměstnanosti (Bruntál, Louny, Vsetín, Znojmo atd.), dojde zpětně k analyzování vzniklé situace a následnému řešení pro dodatečné odstranění důsledků nastalého stavu. Obdobně tomu může být u nadměrného zatížení ekologického systému (Ústí nad Labem, Chomutov, Sokolov) apod.. Regionální politika by však neměla následně pouze tlumit tyto sociální a ekologické kolapsy, ale cíleně jim předcházet s pomocí řady opatření, především výběrem a podporou toho rozvojového

potenciálu, který má v daném regionu růstové předpoklady a nejvýrazněji zajistí budoucí rozvoj regionu. Jde o to, redukovat prostorové nevyváženosti, hlavně v důsledku nerovnoměrného vývoje ekonomických aktivit, prosperity a konkurenceschopnosti jednotlivých regionů. K realizaci tohoto záměru přispějí vládou ČR schválené Zásady regionální politiky, které staví na integrovaném přístupu k regionálnímu rozvoji. [9]

Zásady regionální politiky byly přijaty usnesením vlády č. 235/1998. Legislativní rámec zakotven v zákoně č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje, který stanoví věcné, programové a institucionální podmínky pro poskytování podpory regionálnímu rozvoji v rámci České republiky s cílem vyváženého rozvoje státu nebo územního obvodu kraje. Česká regionální politika má selektivní charakter a je zaměřena na podporu vybraných problémových regionů. Všechny ústřední správní úřady a rovněž i kraje mají za úkol přispívat k vyrovnání rozdílů mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých územních celků v rámci své působnosti

Na základě programového prohlášení vlády připravilo ministerstvo pro místní rozvoj Aktualizaci vymezení regionů se soustředěnou podporou státu na roky 2004-2006, kterou vláda schválila svým usnesením ze dne 16. července 2003 č. 722. Byly vymezeny strukturálně postižené, hospodářsky slabé regiony s vysoce nadprůměrnou mírou nezaměstnanosti. Vymezené regiony zaujímají 29,3% rozlohy území a 29% počtu obyvatel ČR. Pro nejvíce postižené regiony (Severozápad, Moravskoslezský a Jihomoravský kraj) byli jmenováni zmocněnci vlády. Jejich hlavním úkolem je koordinovat činnosti spojené s realizací usnesení vlády, které se vztahují k problematice regionů a spolupracovat se všemi relevantními subjekty při řešení problémů jejich restrukturalizace a revitalizace.[9]

Hlavním nástrojem realizace cílů vnitřní regionální politiky ČR jsou střednědobé státní programy regionálního rozvoje. Státní programy regionálního rozvoje se vypracovávají pro regiony se soustředěnou podporou státu. V roce 2000 vláda rozhodla o realizaci tří regionálních programů: pro strukturálně postižené regiony Moravskoslezsko a Severozápad a pro další hospodářsky slabé a strukturálně postižené oblasti na území České republiky. V současné době se jejich prostřednictvím (včetně programu obnovy venkova) realizuje též podpora území postižených povodněmi v roce 2002.

2.2.4. Regionální politika a politika rozvoje venkova v ČR

Regionální politika včetně politiky rozvoje venkova (podle „Zásad regionální politiky vlády“ schváleným usnesením vlády z 8.4. 1998 č. 235) je realizován prostřednictvím dotací

a podpůrných programů po linii odvětvových ministerstev. Vedle Mze a MMR, které je zároveň od roku 1996 odpovědným koordinátorem regionální politiky, se na ní podílejí MPO, MŽP prostřednictvím SFŽP ČR (Státní fond životního prostředí ČR), MK ČR (ministerstvo kultury ČR) a PGRLF.[61]

Program obnovy venkova, garantovaný MMR, je zaměřen na obnovu hospodářského a kulturního života na venkově, včetně ochrany krajiny a přírody. V rámci tohoto programu jsou přednostně podporovány investiční akce ve venkovských obcích do 2 tis. obyvatel, kde jsou prostředky poskytovány především na podporu drobných investic. V roce 2000 bylo do tohoto programu přihlášeno 4735 obcí a celkový objem poskytnutých podpor dosáhl výše 570,5 mil Kč (z toho 46,8 mil spolufinancováno z programu PHARE). V roce 2003 bylo na dotaci 3831 akcí vynaloženo 831 mil. Kč., z toho 517 mil. Kč. v rámci standardního programu obnovy venkova a 314 mil. Kč. na odstraňování povodňových škod v územích, pro která schválila vláda strategii obnovy. Největší objem finančních prostředků (217,2 mil Kč) byl poskytnut na obnovu a údržbu venkovské zástavby a vybavenosti, dále na místní komunikace a veřejné osvětlení (117,8 mil. Kč) a na integrované projekty venkovských mikroregionů (95,3 mil. Kč). Z dalších programů MMR využívaných venkovskými obcemi to byl program podpory výstavby nájemného bydlení a budování technické infrastruktury, na jehož čerpání se tyto obce podílely 23%, tj. částkou 663,3 mil. Kč. Vedle těchto podpor, které mají celoplošný charakter, byly poskytovány podpory regionálně orientované, např. v rámci pilotního programu pro hospodářsky slabé okresy v oblasti Šumavy směřovalo do tamních venkovských obcí 11,1 mil. Kč, a dále v rámci regionálního programu podpory rozvoje na úrovni NUTS II Ostravsko a Severozápad byla do venkovského prostoru těchto regionů poskytnuta podpora na úrovni 130 mil. Kč.[61]

Zemědělská politika Mze se v roce 2000, podobně jako v roce předchozím, soustředila na podporu venkovského podnikání v zemědělství prostřednictvím programů PGRLF. Dříve uplatňované doplňkové programy KRAJINA a AGROREGION byly při restrukturalizaci podpůrných programů v roce 1999 zrušeny.

Z prostředků Mze bylo v roce 2000 pro obce do 5 tis. obyvatel formou dotací a návratných půjček uvolněno na výstavbu vodovodů a úpraven vod 521,9 mil. Kč a na čistírny odpadních vod a kanalizaci 78,5 mil. Kč. V roce 2003 na výstavbu vodovodů a úpraven vod 571,25 mil. Kč a na čistírny vod a kanalizaci 174,91 Kč.[61]

Důležitou úlohu v rozvoji venkova hrají malé a střední podniky, které vytvářejí ve venkovských obcích pracovní místa a zajišťují jejich celkovou obslužnost. Na podporu malého a středního podnikání byly na rok 2000 usnesením vlády z 22. prosince 1999 č. 1352

vyhlášeny podpůrné programy MMR a MPO. Regionální charakter měly programy REGION, VESNICE, REGENERACE, PREFERENCE a PROVOZ (zadavatel MMR), plošný charakter pak měly programy ZÁRUKA (zadavatel MMR a MPO), KREDIT, TRH, SPECIAL, KAPITÁL, POJÍZDNÁ PRODEJNA, KOOPERACE a PODPORA EXPORTU (zadavatel MPO). Realizátorem těchto programů je ČMZRB, a.s. (českomoravská záruční a rozvojová banka), s výjimkou podpory exportu, kde je realizátorem Czech Trade – Česká agentura podpory obchodu.[61]

Ze zdrojů SFŽP ČR bylo v roce 2000 podnikatelským subjektům v zemědělství poskytnuto celkem 9,9 mil. Kč. Do venkovského prostoru byly zároveň orientovány i některé podpůrné programy Ministerstva kultury. Za nejvýznamnější z nich lze z hlediska rozvoje venkova považovat „Program péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny“, v rámci kterého bylo v roce 2000 vydáno 15,0 mil Kč.

Do venkovského prostoru byly zároveň orientovány i některé podpůrné programy Ministerstva kultury. Za nejvýznamnější z nich lze z hlediska rozvoje venkova považovat „Program péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny“, v rámci kterého bylo v roce 2003 vynaloženo 20 mil. Kč na obnovu 95 kulturních památek.[61]

2.2.5. Vymezení venkova

2.2.5.1. Obecná charakteristika a vymezení venkova

Obecně lze venkov (venkovský prostor) definovat jako území, které je tvořeno souhrnem ploch katastrálních území venkovských sídel – vesnic. Zahrnuje tedy jak volnou krajinu, tak i zastavěné území venkovských sídel.

Pro přesnější vymezení venkova v konkrétním území je však obtížné definovat, co je venkovské a co je městské, tedy rurální a urbánní. Vymezení venkovského a městského prostoru je možné na základě celé řady kritérií a vždy bude předmětem diskuzí. Podstatou je výběr vhodných kritérií a územních jednotek, které budou základní stavební jednotkou pro vymezení venkova. V současné době nejsou v ČR stanovena jednoznačná kritéria pro vymezení venkovských regionů, a tak se i přes snahu vymežit venkov co nejobjektivněji autoři nemusí dobrat vždy stejného výsledku.

2.2.5.2. Metodika vymezení venkova

Kriteria EU a OECD

Pro účely mezinárodního porovnání venkovských regionů je v materiálech OECD a Eurostatu používaným kritériem obecná hustota obyvatelstva na km^2 . Hranicí pro zařazení obce do venkovského prostoru je hustota obyvatelstva do 100 obyvatel na 1 km^2 . Takto zvolené kritérium se uplatňuje zpravidla pro regiony na úrovni NUTS III, což v rámci ČR představuje území nových krajů (14). Podle tohoto kritéria představuje rozloha venkovské oblasti v ČR 75% rozlohy celého státu. V případě Libereckého kraje je celé území kraje venkovským regionem.[11]

Pokud bychom použili kritéria hustoty zalidnění pro jednotlivé obce Libereckého kraje jako jediného pro vymezení venkova, zjistíme, že tento ukazatel je příliš obecný a může být i zavádějící. Do takto vymezeného venkova Libereckého kraje byly totiž zařazeny obce na poměry v ČR populačně silné, se statutem města, ale díky velké rozloze s hustotou obyvatelstva pod hranici 100 obyvatel na 1 km^2 (v okrese Česká Lípa – Doksy, Dubá, Jablonné v P., v okrese Liberec Hejnice, Raspenava, v okrese Semily Harrachov, Rokytnice n. J., Jablonec n.J. atd.). Naopak do venkovského prostoru podle tohoto kritéria nepatří některé populačně slabé obce s malou rozlohou (v okrese Liberec Dětřichov, Radimovice, v okrese Semily Ohrazenice, Přepeře). [16]

Kritéria užívaná v ČR

Pro potřeby odborných analýz a studií venkova a venkovských sídel je používána v odborné literatuře celá řada kritérií. Vždy jde o výběr kritérií podle potřeb autorů, účelu vymezování venkova a velikosti řešeného území.

V následující kapitole je uveden přehled nejčastěji používaných kritérií pro vymezování venkova.

Kritérium administrativně – správní

Podle tohoto kritéria jsou městy ty obce, které mají statut města. O udělení statutu města rozhoduje předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády a na žádost obce.

Do roku 2000 nebylo udělení statutu vázáno na splnění populační velikosti obce, a tak v současné době se na území Libereckého kraje objevují obce se statutem města a počtem obyvatel i pod 2000 obyvatel – Dubá, Rychnov u Jablonce n.N., Harrachov, Rovensko p. Troskami, Vysoké n.J.

Podle novely zákona o obcích č. 128/2000 Sb., ze dne 17.4. 2000 došlo ke změně podmínek udělení statutu města a stanovení minimální hranice velikosti obce. Podle této novely se v ČR městem může stát obec, pokud tak stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády a na základě doporučení MV ČR k žádosti obce o udělení statutu města. Pro doporučení MV ČR je rozhodující minimální hranice 3000 obyvatel obce.

Kritérium urbanistické

Venkovské sídlo je vymezeno s převládající nízkopodlažní zástavbou s vysokým podílem rodinných domů, s málo vyvinutou uliční sítí a dominantním prostorem návsi jako společenského a kulturního centra sídla.

Kritérium architektonické

Venkovské sídlo je vymezeno jako sídlo s převažující nízkopodlažní zástavbou, která nemá parter využívaný k obchodní činnosti nebo službám. Venkovské domy mají hospodářské zázemí, které původně sloužilo pro zemědělskou výrobu, dvory a zahrady.

Kritérium ekonomické

Pro venkovské sídlo je dominantní činností primární sektor – zemědělství, lesnictví, vodní hospodářství – který zaměstnává významný podíl obyvatelstva. Další významný podíl ekonomicky aktivních obyvatel vyjíždí za prací mimo trvalé bydliště.

Kritérium historické

Městem je sídlo, které v minulosti získalo městská práva. V současné době však některá z těchto měst ztratila svůj historický význam nebo nemá ani statut samostatné obce (Rabštejn n. Střelou) a je tedy problematické je považovat za město.

Kritérium sociální

Venkovské sídlo je takové, kde existují úzké sociální kontakty mezi obyvateli. Pro toto kritérium je však obtížné stanovit statistický ukazatel.

Kritérium statistické

Pro vymezení venkovských sídel se v ČR běžně užívá hranice 2000 obyvatel v obci. Tato konvenční hranice počtu obyvatel je stanovena pro typicky českou strukturu osídlení, přestože v některých evropských státech je toto hledisko nastaveno až na velikost 5000 nebo 10000 obyvatel.[10]

Uvedené kritérium je v našich podmínkách užíváno také pro některé dotační tituly - Program obnovy venkova, MMR ČR.

2.2.5.3. Vývoj českého venkova

Venkov byl formován po několik staletí, prodělal obrovské změny a postupně měnil svoji podobu.

Převážně zalesněné území Českých zemí bylo přeměněno na kulturní step a do konce 18. století představoval zemědělský půdní fond a lesy základ bohatství dané oblasti. Venkovský způsob života byl jednoznačně spojen s obživou v zemědělství, lesnictví, lovem a rybolovem. Hlavní a jedinou funkcí venkova byla potravinová produkce se silným vztahem k půdě. Již v tomto období vznikla kostra současné sídelní struktury českého venkova, pro niž je typická relativně hustá síť malých sídel s velkým počtem samostatných částí obcí.

S nástupem průmyslové revoluce ztratil venkov svoji dominantní zemědělskou funkci, velmi rychle se začaly rozvíjet další nezemědělské činnosti (funkce výrobní, obslužná, rekreační, atd.) a vývoj venkova směřoval k jeho mnohem větší variabilitě.

Do 2. světové války byl vývoj českého venkova srovnatelný s obdobnými územími za hranicemi republiky. Po 2. světové válce se v českém venkovu začínají prosazovat zcela specifické trendy. Prvním podstatným zásahem byl předválečný odsun českého obyvatelstva ze Sudet v roce 1938, kdy poprvé došlo k tomu, že byl na základě politického rozhodnutí venkovským obyvatelům české národnosti zabaven jejich historický majetek, především zemědělská půda, na které velmi lpěli a který tvořil podstatu jejich společenské prestiže.

Odsun Němců ze Sudet po 2. světové válce se týkal 2,5 – 3,5 mil obyvatel německé národnosti. Přinesl dokonalé vysídlení venkova v Sudetech, totální propad tradiční zemědělské funkce, nepříznivý populační vývoj po celé poválečné období a zánik sídel.

Další nevratné ekonomické a společenské změny do českého venkova přinesla poválečná kolektivizace, socializace a industrializace venkova, snaha o unifikaci životního

stylu na venkově a ve městě (kulturní domy, nákupní střediska). Na vývoji venkova a především nestřediskových sídel se podepsala Středisková soustava osídlení, jejíž využití v byrokratickém a centralistickém systému národních výborů v letech 1970 – 1990 vedlo k umělému potlačování rozvoje nejmenších sídel a postupné integraci obcí.[2]

Rok 1990 nastartoval obnovu vlastnických vztahů a samosprávy obcí, masovou desintegraci obcí, transformaci zemědělské výroby, rozvoj maloobchodní sítě a služeb, rozvoj specifických forem cestovního ruchu na venkově.

Na základě historického vývoje, sociálních, ekonomických a fyzickogeografických podmínek český venkovský prostor představuje v současné době souhrn specifických venkovských oblastí s odlišnou funkcí, významem v systému osídlení a podmínkami dalšího vývoje.

2.2.6. Zaměření regionální politiky po roce 2000

Nové pojetí regionální politiky po roce 2000 se orientuje na:

- ⇒ posílení významu nehmotných investic, prakticky jejich „zrovnoprávnění“ s tradičními investičními opatřeními,
- ⇒ sféru lidských zdrojů, zejména vytvářením nových pracovních míst, rekvalifikační programy, programy pro vzdělávání dospělých,
- ⇒ podporu malého a středního podnikání,
- ⇒ podporu péče o životní prostředí,
- ⇒ rozvíjení poradenství pro obce, města, regiony a podnikatelské subjekty prostřednictvím rozvojových agentur podporovaných státem, poradenských center apod.,
- ⇒ zintenzivnění podpory zřizování hospodářských a technologických center jako nositelů regionálního rozvoje.

V integrovaném procesu EU hraje regionální politika stále významnější roli, a to politickou i sociální. [9]

2.2.7. Prostředky ze strukturálních fondů (SF) v období 2000 – 2006

Evropská komise zamýšlela pro období 2000 – 2006 poskytnutí finančních prostředků hospodářské a sociální soudržnosti ve výši 0,46 % HDP EU. Pro operace spadající pod SF

a kohezní fond mezi roky 2000 – 2006 by mělo být k dispozici 275 miliard ECU (v cenách roku 1997) ve srovnání s 200 miliardami ECU (v cenách roku 1997) pro období 1993 – 1999. Podle stanoveného pravidla by souhrnné transfery ze Strukturálních fondů a kohezního fondu pro stávající i budoucí členské země neměly přesáhnout 4% jejich HDP.[9]

Komise navrhovala alokovat minimálně 38 miliard ECU do nových členských států ze strukturálních fondů a z kohezního fondu, kterým předcházelo 7 miliard ECU před vstupem do EU během období 2000 – 2006. Na konci tohoto období měla pomoc při rozšiřování představovat téměř 30% z celkových strukturálních fondů EU.[9]

V této souvislosti je třeba uvést, že o uvedených 7 miliard ECU se ČR měla dělit se všemi asociovanými státy, zatímco o hlavní částku 38 miliard ECU se měly dělit pouze země nově přijaté do EU. V porovnání s prostředky Phare je zřejmé, že mělo jít o výrazně větší rozsah prostředků. V období 2000 – 2006 ČR mohla očekávat podporu ze strukturálních fondů ve výši cca 255 miliard Kč ročně, tedy přibližně 35 – 40 miliard Kč.[9] Problémem mohlo být, zda by uvedený velmi výrazný nárůst podpůrných prostředků byla ČR schopna absorbovat. Zásadním úkolem se stalo výrazné posílení absorpční kapacity ČR, zejména pokud jde o vybudování odpovídajících struktur, přípravu příslušných programových dokumentů, zabezpečení realizace programů a projektů, včetně spolufinancování projektů a propojení prostředků EU s prostředky veřejných rozpočtů v rámci víceletého plánování EU.

Schopnost země plně využít tyto disponibilní zdroje, které jsou k dispozici v rámci strukturálních fondů, byla značně ovlivněna i schopností místních a regionálních činitelů:

- ⇒ formulovat rozvojové strategie,
- ⇒ určit zdroje spolufinancování,
- ⇒ vypracovat realizační studie pro obdržení pomoci v rámci strukturálních fondů.

Zkušenosti na místních a regionálních úrovních s procedurami obdobnými procedurám EU, byly důležitým faktorem ovlivňujícím úroveň pomoci a míru jejího využití.

Ze zhodnocení celkové situace v EU vyplynula nutnost vytvořit větší finanční a věcný prostor těm projektům a studiím, jejichž obsah a výstupy odpovídaly opatřením doprovázejícím přechodové období před vstupem do EU. Význam regionální politiky nespočívá jen v územně správním uspořádání, ale především v dokonalém zmapování území prostřednictvím kritérií harmonizovaných s obdobnými kritérii EU a jeho rozdělením do typových oblastí jako potenciálních adresátů ze strukturálních fondů EU.

Vzhledem k tomu, že napojení ČR na strukturální fondy bylo možné až po vstupu do EU, ČR musela již v době vyjednávání prokázat, že se aktivně připravuje na zvládnutí náročných principů, které s využíváním strukturálních fondů souvisejí.[9]

Ve venkovském prostoru Evropská unie podporuje ze strukturálních fondů zejména (ale nejenom) tyto aktivity:

- Podpora prodeje místních zemědělských produktů
- Marketing kvalitních zemědělských produktů
- Ochrana životního prostředí ve vztahu k půdě, lesu a udržování krajiny
- Diverzifikace zemědělských činností a činností blízkých zemědělství pro zajištění alternativních příjmů
- Zlepšování sklizně, zpracování a prodeje lesních produktů
- Zpracování, prodej a propagace místních rybích produktů
- Využití biomasy a dalších obnovitelných zdrojů pro zvýšení místních energetických kapacit
- Obnova a rozvoj vesnic, ochrana a udržování přírodního a kulturního dědictví venkova
- Základní služby pro venkovskou ekonomiku a obyvatelstvo
- Podpora řemeslných aktivit
- Podpora turistických aktivit
- Vzdělávací a odborné školicí aktivity [9]

2.2.8. Finanční výhled EU na léta 2007 – 2013

Evropská rada se v prosinci 2005 usnesla, že v budoucí finanční perspektivě 2007 až 2013 bude Evropská unie hospodařit s celkovými výdaji ve výši 862,363 miliard euro (v cenách roku 2004), což představuje 1,045 % hrubého národního důchodu (HND) Společenství. Rozpočet předpokládá přijetí Bulharska a Rumunska od roku 2007.

Finanční perspektivu ještě musí schválit europoslanci. Nový finanční rámec vychází vstřícnějším zemím EU, tedy i ČR, a snižuje spoluúcast financování z národních prostředků do strukturálních fondů na 15% z původních 25%, tedy na spoluúcast stejnou jako u kohezního fondu. Novinkou je možnost hradit DPH projektů ze strukturálních fondů, což pomůže neplátcům DPH. Bude možné i financovat projekty v oblasti bydlení, to chce využít ČR při rekonstrukci panelových domů.

Strop příjmů na strukturální a kohezní politiku pro ČR je stanoven na 3,4293% HDP. Za těchto podmínek připadá na ČR částka ve výši přibližně 23,7 mld. EUR za celé období 2007 – 2013. (1/3 z Fondu soudržnosti, 2/3 ze strukturálních fondů). V roce 2010 se

ekonomický růst nově přijatých zemí přehodnotí a v případě vyšších přírůstků by příliv peněz mohl popřípadě zesílit.

Česká republika by měla dále dostat dotace v celkové výši cca. 6,3 miliardy euro, z toho zhruba tři pětiny půjdou na přímé platby farmářům a zbytek na rozvoj venkova. Přibližně 720 milionů euro by mělo přijít z přímých komunitárních programů EU na vědu, výzkum, školství, kulturu, podnikání a podobně. České odvody do pokladny Unie se odhadují na celkových 8,3 miliardy euro. Za celé období by tedy měla dosáhnout kladná čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU okolo 22,5 miliard euro, tedy zhruba 93 miliard korun ročně¹.

2.3. Regionální ekonomika

Regionální ekonomika se zabývá ekonomickými vztahy v rámci relativně samostatných územních celků, zpravidla územně správních jednotek a jejich interakce s vnějším ekonomickým okolím. Aktuálnost této problematiky vyvstává zejména z rostoucí podmíněností optimálního rozvoje národního hospodářství ekonomickým vývojem jeho jednotlivých částí, která vyplývá ze stále intenzivnějších hmotně energetických a ekonomicko finančních vazeb jak mezi regiony navzájem, tak i mezi regiony a národním hospodářstvím a jeho vztahů k vnějšímu okolí.[2]

Vzhledem k celoplošnému charakteru zemědělské výroby ekonomika zemědělství je, byť v různém rozsahu, významnou součástí všech regionálních ekonomik. Regionální ekonomiky se chovají určitým způsobem, naproti tomu je nutné podpořit prostřednictvím regionální politiky řešení regionálních problémů, a to nejen z důvodu snížení vývojových rozdílů v meziregionálním srovnání, ale zejména k rozvoji národního hospodářství jako celku.

Hlavní náplní regionální ekonomiky je analýza faktorů, které determinují úroveň produkce, příjmů a zaměstnanosti v určitém regionu, studium příčin rychlejšího růstu určitého regionu ve srovnání s jinými regiony a jaké jsou důvody migrace pracovních sil a kapitálu mezi regiony. Objektívni analýza regionální ekonomiky pak umožňuje koncipování perspektivní regionální politiky.[2]

¹ www.csas.cz/eu

2.3.1. Některá specifika regionální ekonomiky ve vztahu k zemědělství

Vzhledem k biologickému a celoplošnému charakteru zemědělství a jeho mimoprodukčním funkcím regionální ekonomika a její efektivnost je významně ovlivňována postavením a výsledky zemědělství v jednotlivých regionech. Vyplývá z toho, že:

- a) zemědělská výroba je součástí odvětvového mixu v téměř každém regionu ČR,
- b) nadměrný rozměr zemědělství vzhledem k poptávkám po zemědělských výrobcích a nižší produktivita práce vedou v průběhu 90. let k uvolňování pracovních sil ze zemědělství, pro které jsou v regionech nezbytná nová pracovní místa, aby neúměrná migrace nevedla k růstu přebytku nabídky pracovních sil v ostatních regionech,
- c) tempo růstu pracovních sil na rozdíl od vývoje zaměstnanosti většiny ostatních odvětví v regionech bude negativní,
- d) pro zabezpečení alespoň minimálního počtu pracovníků v zemědělství jednotlivých regionů potřebných k naplňování nejenom produkčních, ale i mimoprodukčních funkcí zemědělství je nezbytná důchodová parita pracovníků zemědělství a ostatních odvětví regionu,
- e) plnění nezastupitelných mimoprodukčních funkcí zemědělství - krajinaotvorba, ekologická stabilita, péče o přírodní a neobnovitelné bohatství státu – vyžaduje náklady, ale nevykazuje přímo vyčíslitelné přínosy pro regionální a následně i pro národní hospodářství,
- f) uhrazení nákladů na plnění mimoprodukčních funkcí vyžaduje snadný přístup k jejich financování a rozvoj finančních a bankovních služeb, již od regionální úrovně,
- g) pokud v regionální ekonomice nebude mít zemědělství postavení odpovídající požadavkům potravinové jistoty a dostatečného ekonomického potenciálu zemědělských podniků, potřebné zdroje pro naplňování mimoprodukčních funkcí v zemědělských podnicích, které jsou z významné části příznivým vedlejším efektem produkční funkce zemědělství, nebudou vytvořeny a náklady na zachování krajiny se stanou další výdajovou položkou státního rozpočtu.[2]

2.4. Teorie rozvoje

Cílem teorie růstu je vysvětlit faktory určující tempa růstu v jednotlivých zemích a rozdíly v tempech růstu a důchodech na hlavu mezi jednotlivými zeměmi (regiony). Teorie růstu byla po dvě období ve středu zájmu vědců. Poprvé tomu bylo na konci 50. let a v 60. letech 20. století, podruhé to bylo o třicet let později, koncem 80. a v 90. letech. Výzkum v prvním období vedl k vytvoření neoklasické teorie růstu. Nejvýraznější byl v této etapě přístup Roberta Solowa. Novější výzkum je znám jako tzv. Teorie endogenního růstu. První příspěvky v této oblasti pocházejí od Roberta Lucase z Chicagské univerzity a Paula Romera z Berkeley. [60]

2.4.1. Neoklasická teorie

Neoklasickou růstovou teorii vysvětlíme na základě následujících dvou rovnic:

$$Y = A \times F(K, N)$$

$$\Delta Y/Y = [(1-\alpha) \times \Delta N/N] + (\alpha \times \Delta K/K) + \Delta A/A$$

Pro jednoduchost předpokládejme konstantní tempo růstu pracovní síly $\Delta N/N = n$ a nulový technický pokrok., tj. $\Delta A/A = 0$. Bývá také užitečné vyjádřit produkční funkci ve tvaru na pracovníka či na hlavu jako

$$y = f(k),$$

kde y je výstup na pracovníka a k je kapitál na pracovníka.

2.4.2. Teorie endogenního růstu

Teorie endogenního růstu se snaží učinit z tempa růstu endogenní proměnnou, tj. proměnnou určenou v rámci teorie. Zastánci této teorie tvrdí, že hospodářská politika vlády a chování ekonomických subjektů obecně musí v dlouhém období působit na tempo růstu, a tak je třeba hledat teorie, které toto působení vysvětlí.

Existují dvě základní možnosti, jak endogenizovat tempo růstu ve stálém stavu. Za prvé může být endogenizováno tempo technického pokroku $\Delta A/A$. Může být například uvedeno do souvislosti s tím, jaká část zdrojů se v ekonomice věnuje na výzkum a vývoj nových technologií.[60]

Za druhé jestliže existují konstantní výnosy z faktorů produkce, které mohou být akumulovány, pak tempo růstu ve stálém stavu bude ovlivněno mírou akumulace těchto

faktorů. Tuto skutečnost lze demonstrovat na nejjednodušší možné produkční funkci, v níž vystupuje pouze kapitál a předpokládají se konstantní výnosy z rozsahu.[60]

Předpokládejme konkrétně, že

$$Y = aK,$$

tj. že výstup je přímo úměrný kapitálové zásobě. Při předpokladu, že míra úspor je konstantní a rovna s . Pro jednoduchost předpokládejme, že neexistuje ani populační růst, ani znehodnocení kapitálu. V takové situaci vedou všechny úspory ke zvýšení kapitálové zásoby čili

$$\Delta K = sY = saK, \text{ což lze též zapsat jako } \Delta K/K = sa.$$

Zde je tedy tempo růstu kapitálu ovlivněno mírou úspor. Navíc vzhledem k přímé úměře mezi výstupem a kapitálem platí také, že tempo růstu výstupu se rovná

$$\Delta Y/Y = sa$$

V tomto případě bude tempo růstu výstupu tím vyšší, čím vyšší bude míra úspor. Obecný závěr říká, že při konstantních výnosech z akumulovaných výrobních faktorů je tempo růstu ve stálém stavu ovlivněno mírou akumulace těchto faktorů.[60]

2.4.3. Prorůstové politiky

Co podle teorií růstu a empirických studií může země (region) udělat pro urychlení svého růstu? Většina z těchto návodů se shoduje s tvrzeními ekonomie strany nabídky:

1. Snížením rozpočtového deficitu vytlačujícího soukromé investice a daňovými podněty dosáhnout zvýšení investic.
2. Snížit nadbytečnou regulaci.
3. Podporovat investice do lidského kapitálu, neboli vynakládat více zdrojů a úsilí na vzdělávání a odbornou výuku.
4. Zvýšit investice do infrastruktury
5. Vytvořit daňové podněty pro výdaje na výzkum a vývoj nových technologií.

K hospodářskému rozvoji dochází, když se hospodářské bohatství země dlouhodobě zvyšuje. Úroveň rozvoje měříme prostřednictvím ekonomických indikátorů, mezi něž patří především reálný HDP na hlavu, ale také ukazatele jako zdraví, zručnost nebo vzdělání. Tyto ukazatele indikují, že otázka rozvoje se týká nikoli pouze stupně hmotného zajištění občanů.
[60]

3. Cíl a metodika práce

3.1. Cíl

Cílem této práce je ověření analytických přístupů k hodnocení regionálního rozvoje pomocí analýzy časových řad a metodou nejmenších čtverců. Hlavním ukazatelem regionálního rozvoje je hrubý domácí produkt na obyvatele. Cílem této práce je vytvoření funkce (funkcí) závislosti vývoje HDP na obyvatele na vybraných indikátorech. Z této funkce (funkcí) vybrat nejvýznamnější indikátory pro rozvoj regionu a z nich vytvořit metodiku (bodovou stupnici) pro hodnocení regionálního rozvoje a porovnat ji s metodikou již vytvořenou Libereckým krajem pro hodnocení hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje. V práci bude také Liberecký kraj charakterizován z hlediska obecně geografického. Dále bude hodnocen hospodářský vývoj v daném regionu ve sledovaném období 1999 – 2004 za použití teoretického základu růstu a rozvoje. Dostupné časové řady LK budou analyzovány a porovnávány s vybranými regiony ČR, respektive s celkem. Budou analyzovány krajské rozpočty. Pomocí SWOT analýzy budou zjištěny silné a slabé stránky regionu.

3.1.1. Teoretický přínos práce

Teoretickým přínosem této práce je ověření navržené statistické funkce lineární závislosti HDP na obyvatele na vybraných indikátorech jako hlavního ukazatele regionálního rozvoje, na jejímž základě bude vytvořena nová metodika hodnocení regionálního rozvoje umožňující porovnání s ostatními regiony a celkem.

3.2. Metody

3.2.1. Podkladové údaje

Sběr a shrnutí zkoumaného problému z veškeré možné dosažitelné literatury. Zaměření především na možnosti ekonomického a dalšího rozvoje regionů, plánování a dalšího financování. U některých hodnocených ukazatelů byly k dispozici pouze hodnoty do roku 2003 (popř. starší). Aktuální data nebyla dosud publikována.

3.2.2. Hlavní sledované oblasti

- Ekonomický potenciál
- Zemědělství a rozvoj venkova
- Hospodářsky slabé oblasti Libereckého kraje

Níže specifikované ukazatele budou vyhodnocovány v časových řadách a budou porovnávány jak s ostatními regiony (kraje Středočeský, Královédvorský, Ústecký a Karlovarský), tak s celkem (ČR). Dále budou hodnoceny jednotlivé časové řady. Z vyhodnocených časových řad bude prognózován vývoj kraje.

3.2.3. Časové řady

V předkládané práci budou sledovány a vyhodnocovány následující ukazatele:

- ✚ Stability – ukazatele vykazují v čase velmi malé, nebo prakticky žádné změny (např. rozloha).
- ✚ Variability – ukazatele mají vysokou variabilitu jak v čase, tak v porovnání mezi jednotlivými regiony (HDP na obyvatele).

Tab. č. 3.2.3. Časové řady sledované v práci:

	Ukazatel	Jednotka
1.	Rozloha	km ²
2.	Počet obyvatel	Počet
3.	Hustota obyvatel	počet na km ²
4.	Podíl městského obyvatelstva	%
5.	Počet narozených na tisíc osob kraje	Počet
6.	Počet zemřelých na tisíc osob kraje	Počet
7.	Migrace na tisíc osob kraje	Počet
8.	HDP na jednoho obyvatele kraje	Kč
9.	Průměrná měsíční mzda celkem	Kč
10.	Míra registrované nezaměstnanosti	%
11.	Počet uchazečů o zaměstnání	Počet
12.	Počet volných pracovních míst	Počet

3.2.4. Metody použité v práci

3.2.4.1. Metoda nejmenších čtverců

Lineární regresní funkce $y_i = \eta(x_i)$, $i = 1, 2, \dots, n$, má $p = m+1$ parametrů $\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_m$. Jsou to neznámé konstanty, které se odhadují z pozorovaných dat. Bodové odhady těchto parametrů označíme b_0, b_1, \dots, b_m , a regresní funkci, v níž nahradíme regresní parametry jejich odhady, označíme symbolem y a nazveme výběrovou regresní funkcí. Vyjádříme ji ve tvaru:

$$Y = b_0x_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_mx_m.$$

V maticové symbolice lze normální rovnice vyjádřit ve tvaru

$$A \mathbf{b} = \mathbf{g},$$

kde \mathbf{A} je matice soustavy normálních rovnic,

\mathbf{b} je vektor odhadů regresních parametrů

a \mathbf{g} je vektor pravých stran normálních rovnic.

Vektor odhadů regresních parametrů je tedy součinem inverzní matice k matici soustavy normálních rovnic a vektoru pravých stran normálních rovnic, tzn.

$$\mathbf{b} = \mathbf{A}^{-1} \mathbf{g}.$$

Všimněme si ještě matice soustav normálních rovnic a vektoru pravých stran normálních rovnic. Matici soustavy normálních rovnic lze vyjádřit ve tvaru

$$A = X'X,$$

Kde $X = \begin{bmatrix} 1 & x_1 \\ 1 & x_2 \\ \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot \\ 1 & x_n \end{bmatrix}$ je známá matice hodnot regresorů a

X' je transponovaná matice k matici X .

Vektor pravých stran normálních rovnic pak lze vyjádřit ve tvaru $\mathbf{g} = X'y$, kde \mathbf{y} je vektor náhodných veličin, jejichž realizacemi jsou hodnoty proměnné y . Při numerických výpočtech to je vektor hodnot vysvětlované proměnné y .

Vektor odhadů regresních parametrů ve tvaru

$$\mathbf{b} = (X'X)^{-1}X'y.$$

Získáním těchto parametrů je možno doplnit rovnici regresní funkce pro její další použití (např. pro odhad budoucího vývoje).

Často používanou charakteristikou výstižnosti regresní funkce je determinační index I^2 . Vychází z rozkladu součtu čtvercových odchylek

$$S_y = \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2 \quad \text{do dvou složek: do teoretického součtu čtverců,}$$

kde \bar{y} je aritmetický průměr hodnot y_i ,

$$S_T = \sum_{i=1}^n (Y_i - \bar{y})^2, \text{ a do známého reziduálního součtu čtverců } S_R.$$

$$S_R = \sum_{i=1}^n (y_i - Y_i)^2$$

$$S_y = S_T + S_R$$

Teoretický součet čtverců S_T se považuje za tu část součtu čtverců S_y , která je vysvětlena zvolenou výběrovou regresní funkcí, zatímco reziduální součet čtverců S_R se považuje za tu část součtu čtverců S_y , která zvolenou výběrovou regresní funkcí vysvětlena není. Determinační index

$$I^2 = \frac{S_T}{S_y} = 1 - \frac{S_R}{S_y}$$

nabývá hodnot z intervalu $<0, 1>$. Výběrovou regresní funkci lze považovat za tím výstižnější a metodu nejmenších čtverců za adekvátně použitou, čím je determinační index bližší jedné. [62]

Směrodatné chyby bodových odhadů regresních parametrů nám dávají představu o tom, jaké chyby lze u bodových odhadů očekávat. V případě nezkreslených odhadů jsou totožné s jejich směrodatnými odchylkami. Směrodatné chyby odhadů regresních parametrů jsou odmocninami rozptylů:

$$D(b_0) = \sigma^2 h_{00}, D(b_+) = \sigma^2 h_{11}, \dots, D(b_m) = \sigma^2 h_{mm},$$

Přičemž $h_{00} \dots h_{mm}$ jsou diagonální prvky matice A^{-1} .

Protože rozptyl σ^2 neznáme, nahradíme ho jeho nezkresleným odhadem, kterým je reziduální rozptyl :

$$s_R^2 = \frac{S_R}{n - p}$$

V tom případě nemůžeme využít směrodatné chyby, nýbrž jejich odhady, které označíme $s(b_0), \dots, s(b_m)$. Podle jejich velikosti usuzujeme, zda lze při odhadech regresních parametrů očekávat malé či velké chyby. [62]

„t-test“ o nulových hodnotách jednotlivých parametrů. Tento test slouží k prověření správnosti zvolené funkce a vychází z rozdělení náhodných veličin t_j :

$$t_j = \frac{b_j - \beta_j}{s(b_j)}, j = 1, 2, \dots, m$$

rozdělení t o $(n - p)$ stupních volnosti. To znamená, že 100 $(1 - \alpha)$ %-ní intervaly spolehlivosti pro regresní parametry jsou vymezeny nerovnostmi

$$b_j - t_{1-\alpha/2} s(b_j) < \beta_j < b_j + t_{1-\alpha/2} s(b_j), j = 1, 2, \dots, m,$$

Kde $t_{1-\alpha/2}$ je kvantil rozdělení t o $(n - p)$ stupních volnosti.

Platí-li v t-testu hypotéza $H_0: \beta_j = 0, j = 0, 1, \dots, m$, mají náhodné veličiny t_j zřejmě rozdělení t o $(n - p)$ stupních volnosti:

$$t_j = \frac{b_j}{s(b_j)}, j = 1, 2, \dots, m. [62]$$

Pokud hodnoty $t_j = 0, j = 1, 2, \dots, m$, byla regresní funkce zvolena nevhodně.

3.2.4.2 Analýza časových řad

Časovou řadou rozumíme posloupnost věcně, prostorově a časově srovnatelných pozorování, která jsou jednoznačně uspořádána z hlediska času. Časové řady musí být vždy stejně obsahově vymezené, vztahovat se ke stejným geografickým územím a ke stejnému kalendářnímu období. Časové řady obvykle obsahují trendovou, sezónní, cyklickou a náhodnou složku. [62]

Časové řady dělíme podle časového hlediska rozhodného pro zjišťování údajů na časové řady intervalové a okamžikové, podle periodicity sledování na časové řady roční a krátkodobé a podle způsobu vyjádření ukazatelů na časové řady naturálních ukazatelů a peněžních ukazatelů. V této práci byly použity časové řady intervalové, roční, naturálních i peněžních ukazatelů.

Vývoj určité veličiny v průběhu vymezeného období lze sledovat pomocí bazických a řetězových indexů:

Řetězový index můžeme zapsat ve tvaru:

$$I_{i/i-1} = \frac{x_i}{x_{i-1}} \quad i = 2, 3, \dots, n$$

Bazický index můžeme zapsat ve tvaru:

$$I_{i/z} = \frac{x_i}{x_z} \quad i = 1, 2, \dots, n$$

kde x_z je báze. [62]

4. Analytická část

4.1. VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA LIBERECKÉHO KRAJE

4.1.1. Geografická poloha

Liberecký kraj (dále LK) zaujímá poměrně výhodnou geografickou polohu při hranici se SRN, resp. EU (v délce 20 km - spolková země Sasko - okres Löbau-Zittau) a Polskem (130 km - Dolnoslezské vojvodství). Území kraje zahrnuje sever České kotliny, východní část Lužických hor, Jizerské hory a západní Krkonoše s Krkonošským podhůřím. Kraj leží v blízkosti nejvýznamnějších dopravních os a hlavních uzlových prostorů střední Evropy.

Krajské město Liberec leží přibližně v centru LK severně od hlavního města ČR Prahy (90 km vzdušnou čarou), východně od Ústí n.L. (80 km), severozápadně od Hradce Králové (80 km), jižně od Drážďan (90 km) a jihozápadně od Wroclawi (150 km).

4.1.2. Rozloha, struktura, přírodní zdroje a využití území

Území Libereckého kraje představuje pouze **4,0 % území ČR** a člení se do 4 okresů – Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily. Svou rozlohou 3 163 km² je LK (nepočítáme-li Prahu) nejmenším krajem, hustota zalidnění (135 obyvk/km²) je mírně nad republikovým průměrem (129 obyvk/km²).

Tab.č.4.1.2.: Základní data o kraji podle okresů

Území	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel	Hustota zalidnění (obyvk./km ²)
Okres Česká Lípa	1 137	106 101	93
Okres Jablonec nad Nisou	402	88 054	219
Okres Liberec	925	158 526	171
Okres Semily	699	75 041	107
Liberecký kraj	3 163	427 722	135
Česká republika	78 864	10 211 455	129

Údaje k 31.12.2003, pramen: ČSÚ

Výšková členitost odpovídá charakteristikám pahorkatiny. Nejvyšším bodem kraje je 1435 m vysoký vrchol Kotel nedaleko Rokytnice nad Jizerou v okrese Semily, nejnižší bod 208 m.n.m. leží v okrese Liberec (řeka Smědá při hranici s Polskem).

Klima v západní a jihozápadní části má parametry mírně teplé oblasti s průměrnou roční teplotou přes 7°C a ročním průměrným úhrnem srážek okolo 700 mm. Severovýchodní část – Jizerské hory, Krkonoše a podhůří spadají do lehce chladné oblasti s průměrnou roční teplotou cca 5°C a s průměrným ročním úhrnem srážek místy až 1 600 mm.

LK je krajem s nejmenším podílem orné a zemědělské půdy a s nejvyšším podílem lesní půdy. Lesy zaujímají v současné době více než 43 % území (v okrese Jablonec n.N. 55 %), ale jejich významná část v horských oblastech byla poškozena a zničena imisemi (zejména SO₂). Kromě hospodářského využití mají lesy v této oblasti zvláště významné ochranné, vodohospodářské a rekreační funkce.

Vydatné zdroje povrchových vod v horských oblastech a podzemních vod, zejména v Severočeské křídové tabuli, vytvářejí z LK velice významnou a perspektivní zásobárnu pitné a užitkové vody. Perspektivní využití mají minerální prameny a naleziště rašeliny.

Z nerostných surovin byl již v minulosti LK významný především těžbou a zpracováním dekoračních a stavebních kamenů (např. liberecká žula, železnobrodské pokrývačské břidlice, kvalitní čediče a křemence aj.). V současné době je lomová činnost zaměřena na těžbu písků, šterkopísků a drceného kameniva. Zvláště významné postavení má LK v zásobách a těžbě kvalitních sklářských a slévárenských písků.

Těžba a zpracování uranu v Podještědí (Hamr-Stráž pod Ralskem) vnesla v uplynulých třiceti letech do této oblasti velké ekonomické, sociální a také ekologické změny. V roce 1990 byla ukončena těžba hlubinná a v roce 1993 bylo rozhodnuto o ukončení chemické těžby uranu, jejíž likvidace potrvá pravděpodobně několik desetiletí.

Území LK je mimořádně členité a rozmanité. Dokladem nesporně velkého rozsahu přírodních a kulturních hodnot soustředěných na poměrně malém území je 6 velkoplošných chráněných oblastí nacházejících se v LK – Krkonošský národní park (část) a chráněné

krajinné oblasti (CHKO) Jizerské hory, Lužické hory, Český ráj, Kokořínsko a České středohoří – z celkového počtu 27 v celé ČR.[16]

Součástí LK je téměř celé území bývalého vojenského výcvikového prostoru (VVP) Ralsko, které zaujímalo 250 km². Převážnou část tvoří obec Ralsko (170 km²) v okrese Česká Lípa, výměrou v současné době druhá největší obec ČR po hlavním městě Praze. Zbývající území bylo začleněno do dalších celkem 12 obcí v okresech Česká Lípa, Liberec a Mladá Boleslav.

4.1.3. Administrativní a správní organizace území

Tab. č. 4.1.3./1 Administrativní a správní organizace území

Ukazatel	Liberecký kraj		Česká republika	
	1999	2001	1999	2001
Počet obcí	216	216	6244	6258
Podíl obyvatel v obcích v %				
- do 499 obyvatel	5,5	5,5	8,3	8,4
- 500 – 1999 obyvatel	17,6	18,2	17,3	17,5
- 2000 – 4999 obyvatel	11,5	11,4	10,7	11,0
- 5000 – 9999 obyvatel	15,8	15,7	9,1	8,6
- nad 10000 obyvatel	49,5	49,1	54,7	54,4
Počet obcí se statutem města	36		508	
Podíl městského obyv. v %	79,1		70,8	

Údaje k 31.12.1999 a k 1.3.2001, pramen: ČSÚ

LK je v porovnání s průměrem ČR charakteristický vyšším podílem obyvatel v obcích střední velikosti a vyšším podílem městského obyvatelstva.

Kompletní výkon státní správy je soustředěn v tzv. „pověřených obcích“. Jejich přehled včetně obcí ve spádovém území uvádí následující tabulka:

Tab.č. 4.1.3./2 : Členění okresů podle pověřených obecních úřadů a jejich spádového území (dle vyhlášky MV ČR č. 349/2000 Sb., v platném znění)

Okres Liberec	Obce ve spádovém území
Liberecko	Liberec , Dlouhý Most, Jeřmanice, Stráž nad Nisou, Šimonovice
Frýdlantsko	Frýdlant v Čechách , Bílý Potok, Bulovka, Černousy, Dětrichov, Dolní Řasnice, Habartice, Hejnice, Heřmanice, Horní Řasnice, Krásný Les, Kunratice, Pertoltice, Raspenava, Višňová
Novoměstsko	Nové Město pod Smrkem , Jindřichovice pod Smrkem, Lázně Libverda
Hrádecko	Hrádek nad Nisou , Chotyně, Rynoltice
Chrastavsko	Chrastava , Bílý Kostel nad Nisou, Kryštofovo Údolí, Mníšek, Nová Ves, Oldřichov v Hájích
Českozubsko	Český Dub , Bílá, Cetenov, Hlavice, Janův Důl, Kobyly, Křižany, Osečná, Pěnčín, Proseč pod Ještědem, Soběslavice, Světlá pod Ještědem, Svijanský Újezd, Všelibice, Zdislava
Hodkovicko	Hodkovice nad Mohelkou , Čtveřín, Lažany, Paceřice, Příšovice, Radimovice, Svijany, Sychrov, Vlastibořice, Žďárek
Okres Česká Lípa	Obce ve spádovém území
Českolipsko	Česká Lípa , Blíževedly, Bohatice, Častolovice, Holany, Horní Libchava, Horní Police, Jestřebí, Kozly, Kravaře, Kvítkov, Provodín, Sosnová, Stružnice, Stvolínky, Velenice, Volfartice, Zahrádky, Zákupy, Žandov
Cvikovsko	Cvikov , Krompach, Kunratice u Cvikova, Mařenice, Svor
Doksko	Doksy , Bezděz, Blatce, Dubá, Chlum, Luka, Okna, Skalka u Doks, Tachov, Tuhaň, Vrchovany, Ždírec
Jablonné v Podještědí	Jablonné v Podještědí , Janovice v Podještědí, Velký Valtínov,
Mimoňsko	Mimoň , Brniště, Dubnice, Hamr na Jezeře, Noviny pod Ralskem, Pertoltice pod Ralskem, Ralsko, Stráž pod Ralskem
Novoborsko	Nový Bor , Chotovice, Kamenický Šenov, Nový Oldřichov, Okrouhlá, Polevsko, Pysk, Radvanec, Skalice u České Lípy, Sloup v Čechách, Slunečná, Svojkov
Okres Jablonec nad Nisou	Obce ve spádovém území
Jablonecko	Jablonec nad Nisou , Bedřichov, Dalešice, Frýdštejn, Janov nad Nisou, Jenišovice, Josefův Důl, Lučany nad Nisou, Maršovice, Nová Ves nad Nisou, Pulečný, Rádlo, Rychnov u Jablonce nad Nisou
Tanvaldsko	Tanvald , Albrechtice, Desná, Jiřetín pod Bukovou, Kořenov, Plavy, Smržovka, Velké Hamry, Zlatá Olejnice
Železnobrodsko	Železný Brod , Držkov, Jílové u Držkova, Koberovy, Líšný, Loužnice, Malá Skála, Pěnčín, Radčice, Skuhrov, Vlastiboř, Zásada

Okres Semily	Obce ve spádovém území
Semilsko	Semily , Benešov u Semil, Bozkov, Bystrá nad Jizerou, Háje nad Jizerou, Chuchelna, Jesenný, Přikrý, Roztoky u Semil, Slaná, Záhoří
Jilemnicko	Jilemnice , Benecko, Bukovina u Čisté, Čistá u Horek, Horka u Staré Paky, Horní Branná, Jestřabí v Krkonoších, Kruh, Levínská Olešnice, Martinice v Krkonoších, Mříčná, Peřimov, Poniklá, Roztoky u Jilemnice, Studenec, Svojek, Víchová nad Jizerou, Vítkovice
Lomnicko	Lomnice nad Popelkou , Bělá, Bradlecká Lhota, Holenice, Košťálov, Libštát, Nová Ves n. P., Stružinec, Syřenov, Tatobity, Veselá
Rokytnicko	Rokytnice nad Jizerou , Harrachov, Jablonec nad Jizerou, Paseky n. Jizerou, Roprachtice, Vysoké nad Jizerou
Turnovsko	Turnov , Hrubá Skála, Kacanovy, Karlovice, Klokočí, Ktová, Loučky, Mírová p. Kozákovem, Modřišice, Ohrazenice, Olešnice, Přepeře, Radostná pod Kozákovem, Rakousy, Rovensko pod Troskami, Troskovice, Všeň, Vyskeř, Žernov

Pramen : MV ČR

4.2. VÝVOJ LIBERECKÉHO KRAJE – HISTORICKÝ PŘEHLED

4.2.1. Vývoj do roku 1918

Liberecko se během první poloviny 19. století stalo jako centrum bavlnářského a vlnářského průmyslu nejprůmyslovější a v té době také spolu s Prahou vůdčí, hospodářsky nejvyspělejší oblastí v Čechách. V roce 1851 byla v Liberci založena první “obchodní a živnostenská komora” v Čechách. [16]

V druhé polovině 19. století byl Liberec 2. největším městem v „českých zemích“. Sousedící Šluknovsko se vyznačovalo vůbec nejvyšší hustotou zalidnění v rámci “českých zemí”. Okolí Liberce a Rumburku patřilo v roce 1869 do pěti hlavních oblastí koncentrace obyvatelstva a průmyslu na území dnešní ČR, ale zároveň také mezi nejdůležitější průmyslové oblasti v rámci střední Evropy.

Liberec se v této době také profiloval vzhledem k blízkosti ekonomicky vyspělých německých oblastí a počtu německého obyvatelstva jako “hlavní město Němců a středisko německého života” v Čechách. Naproti tomu stála skoro ryze česká oblast Semilska, kterou lze také nazvat jako „kraj zapadlých vlastenců“.

4.2.2. Vývoj v období 1918 – 1948

Liberecko bylo jednou z nejvíce průmyslových oblastí nově vzniklého Československa. Výrazně nad průměrem byla na Liberecku zaměstnanost ve sklářské výrobě a zejména, a to i přes déletrvajícím pokles, v průmyslu textilním. Významnou hospodářskou konjunkturu zaznamenávala výroba a obchod s bižuterií, což se příznivě projevilo zejména na Jablonecku a Novoborsku. Důsledky krize v textilním průmyslu se projevovaly odlivem pracovních sil, ale i úbytkem počtu obyvatelstva celého kraje. Vzhledem ke své poloze a tradičnímu vlivu německého obyvatelstva byl Liberec jedním z rozhodujících center sudetoněmeckého hnutí. Po ukončení II. světové války došlo odsunem většiny německého obyvatelstva (odhaduje se asi 455 tisíc osob) a příchodem nových, převážně českých obyvatel, k zásadní a prudké změně osídlení území většiny kraje, počtu, rozmístění a národnostního složení jeho obyvatel.

4.2.3. Vývoj v období 1948 – 1990

V roce 1949 byl ustaven Liberecký kraj – jako jeden z 19 nově utvořených krajů – rozčleněný dále na 11 okresů a 646 obcí. Území LK v této době produkovalo téměř 7% veškeré hodnoty průmyslové výroby obnoveného státu, bylo zde soustředěno přes 34 % průmyslu skla, 18% textilní výroby a zajišťovalo asi 8% našeho vývozu. Dominantní zaměření na již zavedený lehký průmysl vedlo také k extrémně vysoké zaměstnanosti žen, která zde byla ze všech krajů nejvyšší. [16]

V roce 1960 byl Liberecký kraj zrušen a jeho území rozčleněno do 3 nově ustavených “větších” krajů. Většina území bývalého LK – asi dvě třetiny – byla začleněna do Severočeského kraje (se sídlem v Ústí n.L.) a zbývající části do kraje Východočeského (Hradec Králové) a Středočeského (Praha). Nové a nevhodné administrativní rozdělení se projevilo v mnoha ohledech a směrech pro LK jako málo příznivé.

Výraznou změnu přinesla až 70. a 80. léta a v nich především intenzivní rozvoj těžby a zpracování uranu v Podještědí a na Českolipsku, který vyvolal potřebu velkých investic a nové bytové výstavby. Vlivem této výstavby Českolipsko zaznamenalo v letech 1970-90 největší populační růst ze všech okresů ČR (o 24 tisíc osob), ale z této nové situace těžily i okresy Jablonec n.N. a Liberec. Vlivem rozmístování tzv. komplexní bytové výstavby se obyvatelstvo koncentrovalo do měst a docházelo k rychlému vyliďňování rozsáhlého venkovského území. S tím souvisel i výrazný nárůst počtu a podílu tzv. neobydlených domů využívaných pro rekreační účely. Vzhledem k atraktivitě území a jeho dobré dopravní

dostupnosti zde vznikla významná oblast cestovního ruchu s velmi vysokou hustotou rekreačních objektů, zejména tzv. objektů individuální rekreace.

Nová bytová výstavba vedla k zanedbávání údržby a modernizace velkého počtu staršího domovního fondu soustředěného především v centrálních částech městských sídel.

V horských oblastech se projevíly velmi vážné důsledky imisního zatížení lesních porostů – převážně smrkových monokultur – na kterém se vydatnou měrou podílely blízké tepelné elektrárny v Polsku a v bývalé NDR. Frýdlantsko bylo zařazeno do tzv. ekologicky postižených oblastí. Objevily se problémy kontaminace zdrojů podzemní vody v oblasti chemické těžby uranu.

4.2.4. Vývoj od roku 1990

V roce 1990 došlo ke zrušení “krajských národních výborů”. Výrazně se zvýšil počet obcí. V současné době je základní veřejná správa území v rukou 216 obecních úřadů. To znamená na rozdíl od trendu a situace většiny evropských zemí naopak snižování průměrné velikosti rozlohy i počtu obyvatel, a tím i přirozené zvětšování ekonomických rozdílů mezi obcemi.

Jako jeden z prvních projevů nových šancí, možností a potenciálu regionu lze poukázat na iniciativu vedoucí k ustavení tzv. Euroregionu Nisa (ERN) v roce 1991, v němž se ke vzájemné přeshraniční spolupráci spojují česká, polská a německá (saská) strana.

Strukturální ekonomické problémy na počátku 90. let (úpadek nekonkurenceschopných provozů, pomalá a na mnoha místech neúspěšná privatizace státních podniků, rostoucí nezaměstnanost, atd.) byly z velké části kompenzovány velmi intenzivně se, i v celostátním měřítku, rozvíjející podnikatelskou činností.

Po odchodu sovětské armády byl v roce 1992 zrušen vojenský výcvikový prostor Ralsko. Jeho rozlehlé, velmi málo zalidněné území, je významným rozvojovým potenciálem LK.

V roce 1996 bylo rozhodnuto ukončit chemickou těžbu uranu ve Stráži p.R. (hlubinná těžba byla již zastavena dříve) a zahájit tzv. útlumový a likvidační program.

Intenzivněji se pokračuje v ekologických aktivitách - zalesňování a obnova zničených lesních porostů Jizerských hor a západních Krkonoš, protiradonová a protipovodňová opatření. Na nových principech se řeší odpadové hospodářství. V krajině a péči o krajinu se na mnoha místech nepříznivě projevuje nárůst neobdělávaných ploch a nedokončená nebo neúspěšná privatizace zemědělského sektoru. Výrazný úbytek orné půdy není provázen v potřebné míře (s částečnou výjimkou Semilská) přechodem na jiné ekonomicky a ekologicky výhodné formy hospodaření s půdou.

V prosinci 1997 bylo ústavním zákonem přijato vytvoření tzv. vyšších územních samosprávných celků (VÚSC). S účinností od 1. 1. 2000 bylo na území ČR ustaveno celkem 14 krajů. Liberecký kraj se sídlem v Liberci je vymezen územím okresů Česká Lípa, Jablonec n.N., Liberec a Semily. Územím okresu se rozumí jeho území ke dni účinnosti tohoto ústavního zákona. LK je dále rozdělen na celkem 216 obcí a měst s naprostou převahou malých obcí. Téměř 75% obcí má méně než 1000 obyvatel. [16]

4.3. Ekonomický potenciál

Z historického pohledu byl Liberecký kraj v období před 2. světovou válkou jedním z významných průmyslových center celé republiky. To platí především pro pás osídlení Tanvald – Jablonec nad Nisou – Liberec – Hrádek nad Nisou. Nejvýznamnějším již tradičním výrobním odvětvím byl textilní průmysl. Vývojem po 2. světové válce začal textilní průmysl ztrácet na významu a do popředí se dostávala odvětví těžkého průmyslu, zejména strojírenství a těžba uranových rud. Nepřerušena zůstala tradice sklářství (Železnobrodsko, Novoborsko) a výroby bižuterie (Jablonecko).

Po roce 1990 došlo v souvislosti s přechodem k tržnímu hospodářství k významným majetkoprávním a odvětvovým změnám. Nedokončenými a spornými privatizacemi však v mnoha případech došlo k částečné konzervaci neperspektivních, nekonkurenceschopných podniků, což způsobovalo strukturální problémy včetně rostoucí nedobrovolné nezaměstnanosti (zejména pracovníků tradičních textilních a strojírenských výroby).

Reakcí na nové tržní podmínky byl zároveň značný rozvoj malého a středního podnikání, na základě požadavků trhu, zaměřeného zejména na výrobu pro automobilový průmysl, stavebnictví a služby. Nově vzniklé firmy velmi výrazně zredukovaly nezaměstnanost. Převážně v 2. polovině 90. let je zřejmý příliv zahraničních firem, které staví na tradicích a kvalifikované pracovní síle kraje, a to zvláště v perspektivních oborech výroby skla a bižuterie, výroby a zpracování plastů a strojírenství, automobilovém průmyslu. Dochází k velké fúzi bižuterních firem, vstup firmy Swarovski, investici japonských firem v průmyslové zóně v Liberci, ABB, velká investiční výstavba v prostorách bývalého objektu Textilana Liberec, TRW a další.

4.3.1. Ekonomická základna

Struktura ekonomické základny

Tab.č. 4.3.1./1 : Podíl registrovaných ekonomických subjektů podle odvětví (v %)

okres	zemědělství		průmysl		Stavebnictví		doprava, spoje		obchod, služby		ostatní	
	1995	2000	1995	2000	1995	2000	1995	2000	1995	2000	1995	2000
Česká Lípa	6,6	5,8	18,4	15,7	13,8	11,7	3,0	2,9	35,1	35,0	23,2	28,9
Jablonec	5,8	4,7	23,5	21,2	13,3	13,0	3,6	2,8	33,8	32,8	20,1	25,5
Liberec	7,1	5,5	16,5	14,0	15,0	15,0	3,3	3,3	34,8	35,6	23,3	26,6
Semily	12,4	10,0	17,4	15,5	10,9	11,0	3,2	2,7	35,3	38,9	20,8	21,9
LK	8,0	6,1	19,0	16,2	13,3	13,1	3,3	3,0	34,8	35,4	21,9	26,2
ČR	7,8	6,4	14,4	12,9	11,0	10,8	3,5	3,4	35,0	35,9	28,3	30,6

Pramen: ČSÚ

V průmyslových odvětvích dominuje zejména:

průmysl skla, keramiky, porcelánu a stavebních hmot (okr. Česká Lípa a Jablonec n. N.)

kovovýroby (okr. Liberec)

výroba elektrických strojů a přístrojů (okr. Liberec)

textilní a oděvní výroba (okr. Liberec)

V tzv. ostatních odvětvích se jedná především o činnosti v oblasti nemovitostí, služeb pro podnikatele a veřejných a sociálních služeb.

Tab.č. 4.3.1./2: Podíl registrovaných ekonomických subjektů podle odvětví v roce 2000 (v %)

Kraj	zemědělství	průmysl	stavebnictví	doprava a spoje	obchod, služby	ostatní
Ústecký	5,5	11,0	12,0	3,6	39,4	28,5
Královéhradecký	8,7	14,7	11,0	3,1	35,1	27,4
Středočeský	6,8	13,9	12,7	3,9	35,4	27,3
Liberecký	6,1	16,2	13,1	3,0	35,4	26,2

Pramen: Statistický bulletin – Liberecký kraj 2000, ČSÚ 2001

Tab. č. 4.3.1./3 Porovnání krajů dle struktury registrovaných subjektů (%) – 2003

	Česká republika	Kraj				
		Středo- český	Karlo- varský	Ústecký	Libe- recký	Králové- hradecký
právnícké osoby celkem	19,05	16,81	18,67	17,34	15,44	16,20
obchodní společnosti	9,98	7,24	6,73	7,86	7,74	7,58
družstva	0,56	0,37	0,17	0,25	0,34	0,47
Státní podniky	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04
fyzické osoby celkem	80,95	83,19	81,33	82,66	84,56	83,80
soukromí podnikatelé	71,84	74,47	74,50	73,33	76,55	72,53

Pramen: Statistický bulletin – Liberecký kraj 2003, ČSÚ 2004

Ve struktuře ES (viz Tab.č.4.3.1./2) podle odvětví kopíruje vývoj v Libereckém kraji průměrný vývoj v ČR, který je charakteristický poklesem podílu ES ve všech odvětvích, kromě obchodu a služeb a tzv. odvětvích ostatních (tj. zejména peněžnictví, veřejná správa, zdravotnictví, školství atd.). Tento trend ovlivňují zcela zřejmě ekonomické podmínky (zejména nekonkurenceschopnost některých výrobních odvětví), a na druhou stranu zvýšená efektivita výkonných ES. V meziregionálním srovnání je v LK oproti sousedním krajům patrný vyšší podíl ES v odvětví průmyslu a stavebnictví, v ostatních sledovaných odvětvích je podíl ES v LK nepatrně nižší. Větší rozdíl je možno spatřovat v odvětví zemědělství, což je dáno přírodními podmínkami a tradicí zemědělské výroby.

Strukturu ekonomických subjektů v LK podle odvětví je možno v rámci hospodářského vývoje považovat za stabilizovanou s patrnými územními rozdíly danými specifickými regionálními podmínkami.

Dle struktury právníckých osob (viz Tab. č. 4.3.1./3) je v Libereckém kraji procentuálně nižší zastoupení právníckých osob. O to vyšší je zde podíl osob fyzických.

Tab. č. 4.3.1./4: Struktura ekonomické základny (dle kategorie počtu zaměstnanců) – r. 2003

Počet zaměstnanců	0	1-5	6-19	20-99	100 a více	neuvedeno
Okres						
Česká Lípa	60,6	11,5	3,1	1,2	0,2	23,3
Jablonec n. N.	45,0	26,2	2,3	1,1	0,2	24,9
Liberec	64,7	11,6	3,0	1,2	0,2	19,2
Semily	65,0	11,3	2,8	1,2	0,2	19,4
Kraj						Podíl na ČR*
Ústecký	x	10,7	3,0	1,4	0,3	6,8
Královéhradecký	x	34,2	3,0	1,2	0,3	5,3
Středočeský	x	13,9	2,6	1,1	0,2	10,8
Liberecký	59,6	14,7	2,9	1,2	0,2	4,4
Česká republika	x	13,6	2,9	1,3	0,3	100,0

Pramen: Statistický bulletin – Liberecký kraj 2004, ČSÚ 2003 *podíl krajů na celk.počtu subjektů (RES) v ČR

Pozn.: U údajů za kraje tvoří dopočet do 100% firmy bez zaměstnanců a firmy, které v RES neuvedly počet zaměstnanců

Téměř 75% podnikatelských subjektů tvoří v LK malé firmy – často subdodavatelé velkých firem. Tento trend je patrný ve všech okresech LK i v krajích sousedních a potvrzuje význam malého podnikání pro hospodářství krajů.

Vybrané ekonomické indikátory

Tab. č. 4.3.1./5: Hrubý domácí produkt

	1996		1998		Index LK	Index ČR
	LK	ČR	LK	ČR	98/96	98/96
HDP v tržních cenách (mil. Kč)	54 860	1567428	55268	1582769	1,007	1,010
HDP na 1 obyvatele v Kč	127 857	152392	128806	153438	1,007	1,007
	2000		2002		Index LK	Index ČR
	LK	ČR	LK	ČR	2002/96	2002/96
HDP v tržních cenách (mil. Kč)	74 588	2150100	82712	2414700	1,507	1,541
HDP na 1 obyvatele v Kč	173 819	209 302	193515	236 714	1,513	1,552

Pramen : Bulletin Libereckého kraje, 2003

Podrobnější rozbor s aktuálními daty viz. Hodnocení časových řad – kapitola 5.

Průmysl

Tab. č. 4.3.1./6.: Průmysl – základní ukazatele

Ukazatel	K R A J					
	Liberecký					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
tržby z prům.činnosti (mil. Kč)	51557	55640	64162	67038	76541	76555
Růst tržeb 2000 = 100	80,35	86,72	100	104,48	119,29	119,31
průměrná měsíční mzda (Kč)	10687	11613	12435	13463	14109	15106
	ČR					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
tržby z prům.činnosti (mil. Kč)	-	-	100	106	1,089	115,39
průměrná měsíční mzda (Kč)	11801	12797	13614	14793	15866	16920

Pramen: Ročenka LK 2004, Statistický bulletin LK 2005, ČSÚ Liberec

Tržby z průmyslové činnosti - v LK rostou a jejich tempo v posledních letech sledovaného období dokonce přesahuje celorepublikový průměr

Průměrná měsíční mzda – vzhledem k odvětvovému zaměření, produktivitě práce a tržbám z průmyslové činnosti je zřejmá nižší průměrná mzda v LK v porovnání s průměrem ČR.

Stavebnictví

Tab. č. 4.3.1./7 Stavebnictví

Stavebnictví	Měřicí jednotka	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Počet podniků		92	74	65	67	74	76
Stavební práce podle dodavatelských smluv	mil.Kč b. c.	4890	5081	5 242	6 445	6 763	6 578

Pramen: Statistický bulletin LK 2004, ČSÚ Liberec

V oblasti stavebnictví dominuje v LK ve všech parametrech (tržby, produktivity, mzdy) okres Liberec. Ve srovnání se sousedními kraji dosahuje LK ve stavebnictví nejlepších výsledků (tržby, průměrné mzdy) a je tedy možno hovořit o perspektivně se rozvíjejícím odvětví. Ukazatel stavebních výkonů je možno též hodnotit jako jeden z indikátorů

ekonomického rozvoje území. V tomto ukazateli je v LK možno vystopovat jednoznačně pozitivní trend. Ve srovnání s průměry ČR je však i LK stále podprůměrný.

Celkově objem prací ve stavebnictví roste, a to zejména vlivem výstavby větších investičních celků jako je stavba Liberecké arény a rozšiřování průmyslové zóny.

4.3.2. Stručná charakteristika okresů, mikroregionů (dle obcí a pověřených úřadů) s ohledem na podnikovou činnost

Tab. č. 4.3.2. Vybrané ekonomické ukazatele okresů LK k 31.12.2003

Ukazatel	Měřicí jednotka	Liberecký kraj	v tom okresy			
			Česká Lípa	Jablonec nad Nisou	Liberec	Semily
Rozloha celkem	km ²	3 163	1 137	402	925	699
Počet obyvatel (k 31. 12.)	osoby	427 722	106 101	88 054	158 526	75 041
Hustota obyvatelstva	osoby/km ²	135	93	219	171	107
Podíl městského obyvatelstva	%	78,0	80,5	79,5	84,2	59,8
Počet obcí celkem		216	60	34	57	65
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	fyz. osoby	108 505	25 798	25 869	39 307	17 531
Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance	Kč	15 106	15 730	14 289	15 721	14 014
Registr. míra nezaměstnanosti	%	9,48	10,00	8,19	10,46	8,09
Registrované subjekty (k 31. 12.)		107 354	21 910	22 033	44 828	18 583
Počet zemědělských podniků		2 130	400	272	723	735
Počet průmyslových podniků		457	79	117	158	102
Tržby z průmyslové činnosti	mil.Kč b. c.	91 005	27 010	24 088	27 748	12 159
Počet podniků ve stavebnictví		76	19	12	35	10
Stavební práce podle dodavatelských smluv	mil.Kč b. c.	6 578	1 606	516	4 116	340

Pramen: ročenka Libereckého kraje 2003, CSU 2004

Okres Česká Lípa

Největší růst produkce (zejména v Č. Lípě, Mimoni a N. Boru), v odvětví obchodu, pohostinství a ubytování, výrazná průmyslová výroba, nejvyšší mzda/l zaměstnance v průmyslu v LK (nikoliv ve srovnání s ČR), avšak při nejnižší dynamice jejího růstu. Vzhledem k vyššímu počtu větších podniků je tu nejmenší nárůst drobných podnikatelů. Nejvíce je zde zastoupen strojírenský a sklářský průmysl. Větší počet středních a velkých podniků. Centry průmyslu jsou zejména města Česká Lípa, Nový Bor, Mimoň a Stráž pod Ralskem (automobilový průmysl, Varta, Fehrer, Johnson's Controlls, Packard, Crystalex atd.). Ostatní mikroregiony jsou charakteristické spíše drobnými podniky a kovozemědělskou výrobou. V uplynulých letech došlo v okrese k výraznému útlumu nejen v uranovém průmyslu, ale i ve strojírenství, textilním, nábytkářském, stavebním a potravinářském

průmyslu. Stejně jako v ostatních okresech Libereckého kraje i zde zůstává problematika málo nebo nevyužívaných průmyslových areálů. Otevřenou zůstává i otázka řešení starých zátěží – těžba uranu a především využití bývalého VVP Ralsko. V okrese je dominující vliv firem se zahraniční kapitálovou účastí, které příznivě ovlivňují vývoj zaměstnanosti. Stabilitou destinací své produkce mimo to vytváří příznivé podmínky pro subdodávky dalších navazujících kooperantů především z řad menších firem.

Okres Liberec

Průmyslově-zemědělský ráz i po r. 1990 je zachován (restrukturalizace a inovace průmyslu hlavně v centrech Liberec, Hrádek n. N. a Chrastava). Okres zaujímá 1. místo v LK v odvětví stavebnictví (firma SYNER) a v účasti zahraničního kapitálu. Stagnace a útlum postihuje oblasti textilní výroby a zemědělství. Úroveň hospodářského vývoje je v rámci okresu rozdílná. Zejména oblast Liberecka a z velké části i Hrádecka a Chrastavska disponují relativně dobrým ekonomickým potenciálem (pozitivní vliv stavby dálnice Dresden – Liberec), naopak v ostatních částech okresu (Českodubsko, Hodkovičko a především Frýdlantsko a Novoměstsko) zaznamenáváme, hlavně v důsledku útlumu některých hospodářských odvětví, silně nevyváženou ekonomickou strukturu. Na území Frýdlantského výběžku k tomu navíc přistupuje efekt periferního územní a dopravní odloučenosti, která znesnadňuje hospodářské vazby. Problémem zůstává velký počet málo nebo vůbec nevyužívaných starých průmyslových areálů, jejichž využití bude s ohledem na často špatný stav fondů problematické až nereálné. Nová průmyslová výroba se proto bude realizovat ve většině případů na nových, technicky odpovídajícím způsobem zainvestovaných plochách (průmyslové zóny), s dostatkem kvalifikované pracovní síly.

Okres Jablonec n. N.

Okres je oblastí se silnou průmyslovou základnou. Na průmyslové výrobě se podílejí tři hlavní odvětví – tradiční sklářství a bižuterie (Holding Jablonex Group + mnoho menších soukromých firem, Preciosa, Soliter), textilní průmysl (stagnace) a strojírenství (TRW, ABB, atd.). Specifickým rysem je vysoký podíl ekonomicky aktivních obyvatel a vysoká zaměstnanost žen. Významný potenciál pro rozvoj ekonomických aktivit tvoří oblast služeb, cestovního ruchu zejména v hojně navštěvovaných Jizerských horách.

Okres Semily

Okres Semily je charakteristický zemědělsko-průmyslovým zaměřením s výraznějšími centry průmyslu v Turnově, Semilech a Lomnici n. P., nejnižším růstem produktivity na 1 zaměstnance (díky chudší a nevyvážené odvětvové skladbě) a nejnižší účastí zahraničního kapitálu. Zároveň je však charakteristický nejvyšším nárůstem drobných podnikatelů a stavební výroby.

Výrazný útlum zemědělství a textilního průmyslu je do jisté míry kompenzován pracovními příležitostmi ve službách, strojírenském průmyslu – vazba na automobilový průmysl a stavebnictví. S výjimkou Turnovska má zbytek okresu nevyváženou ekonomickou strukturu. Problémem je též velký počet málo využívaných nebo zcela nevyužívaných průmyslových areálů. Silnou stránkou pro rozvoj hospodářství je atraktivní přírodní prostředí na celém území okresu, což umožňuje rozvoj cestovního ruchu. Problematická je horší dopravní dostupnost některých částí okresu.

Hospodářský rozvoj okresu stojí a bude stát především na rozvoji malého a středního podnikání. Bude se jednat o kooperující drobné podniky a o diverzifikovanou spíše řemeslnou výrobu, zemědělství a cestovní ruch.

4.3.3. Účast zahraničního kapitálu ve sledovaných okresech

Tab.č. 4.3.3.: Zahraniční firmy

Okres/kraj	1998		2000		2003		Změna (%) 1998-2003
	Absolutně	Podíl na celk. počtu ES (%)	Absolutně	Podíl na celk. počtu ES (%)	Absolutně	Podíl na celk. počtu ES (%)	
Česká Lípa	136	0,81	298	1,55	456	2,02	235
Jablonec n. N.	140	0,82	332	1,69	505	2,27	261
Liberec	290	0,94	881	2,56	1236	2,72	326
Semily	31	0,2	219	1,33	332	1,79	971
Liberecký kraj	597	0,75	1730	1,93	2529	2,33	324

Pramen: Ročenka LK 1999 a 2003, Statistický bulletin – Liberecký kraj 2000, 2004, ČSÚ

Vzhledem k příznivým dopravním podmínkám a blízkosti hranic se SRN a Polskem roste zájem zahraničních osob o investování v LK. Velký skok v počtu zahraničních osob

registrovaných na území LK je patrný z tabulky č.4.3.3. Nejatraktivnější pro zahraniční investory je zjevně okres Liberec (2 průmyslové zóny – japonské firmy). To je způsobeno mimo jiné aktivní politikou podpory zahraničních investic zejména ve městě Liberec (budování průmyslových zón). Značný nárůst oproti roku 1998 zaznamenává i dosud zahraničními firmami málo žádaný okres Semily. Území LK je pro zahraniční firmy atraktivní zejména levnější v tradičních oborech kvalifikovanou pracovní silou, blízkostí a dopravní dostupností SRN (EU), tradicí sklářství a textilního průmyslu a dynamikou rozvoje výroby pro automobilový průmysl, přičemž často dochází k odlivu pracovní síly z útlumových odvětví (textil) do odvětví perspektivních (automobilový průmysl).

4.3.4. Hospodářsky slabé oblasti Libereckého kraje

Hospodářsky slabé oblasti Libereckého kraje byly vymezeny v rámci tvorby dlouhodobého dokumentu - Strategie rozvoje Libereckého kraje, která byla schválena usnesením Zastupitelstva Libereckého kraje č. 9/02/ZK, ze dne 22. ledna 2002. Hospodářsky slabé a ohrožené oblasti byly vymezeny na základě čtyř ukazatelů:

míra nezaměstnanosti (k 31.12.2001 větší než 10%)

intenzita podnikatelských aktivit (počet podnikat. subjektů na 1000 ob. menší než 170 PS/1000ob.)

daňová výtěžnost (daňové příjmy obcí na 1 obyvatele nižší než 4000 Kč/ob.)

hustota zalidnění (menší než 50 ob./km²)[16]

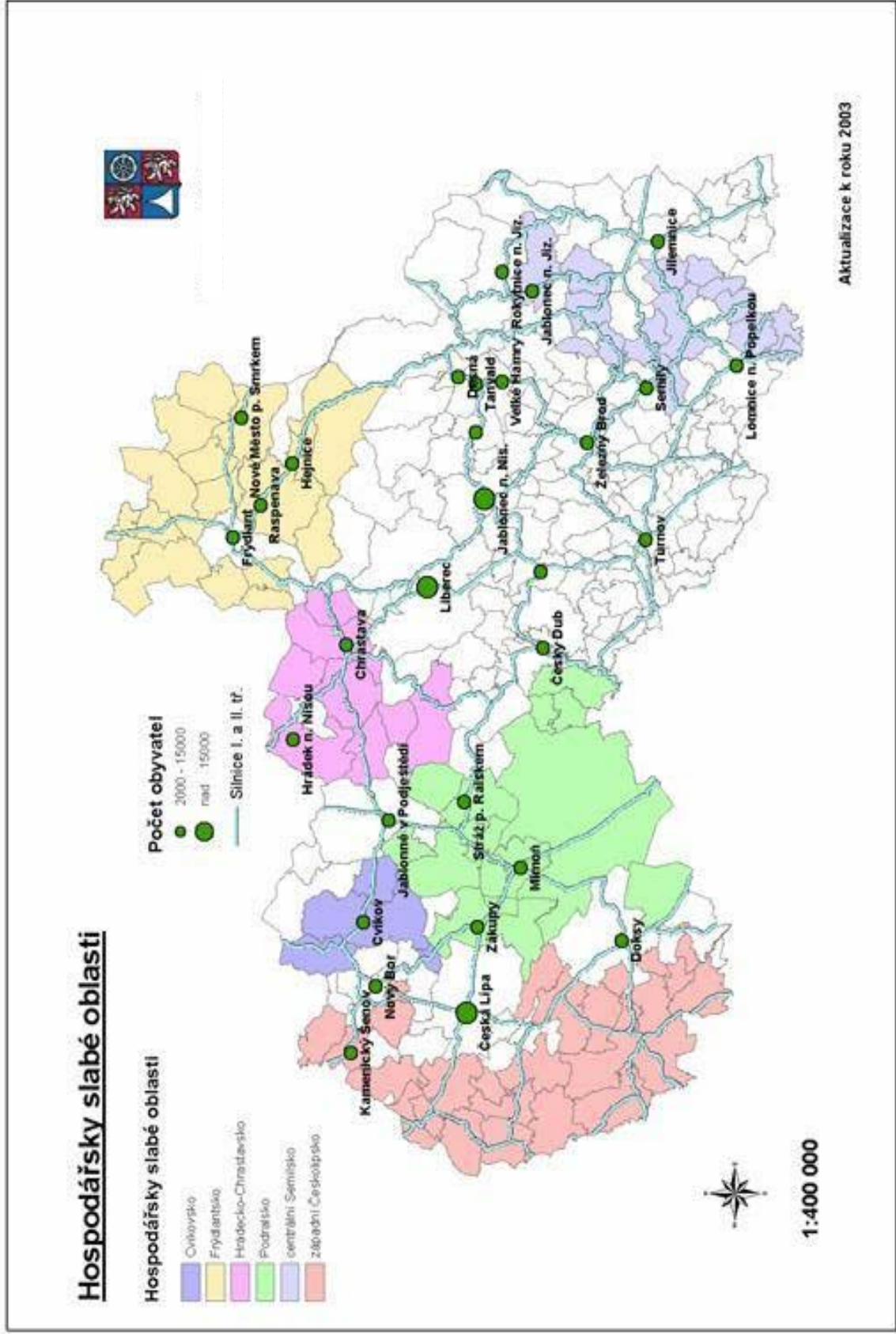
Stávající čtyři ukazatele jsou rozšířeny o další dva ukazatele, hodnotící kvalitu lidských zdrojů. Jedná se o:

podíl ekonomicky aktivních v terciérní sféře (podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva zaměstnaného ve službách menší než 45%)

podíl obyvatelstva bez maturity (větší než 70%).

Všechny ukazatele byly hodnoceny k datu sčítání lidu 1.3.2001, ukazatel daňové výtěžnosti je za rok 2000. Novější údaje nejsou pro sledované údaje k dispozici. Při hodnocení míry nezaměstnanosti byly použity dva časové horizonty (31.12.2002 a 30.6.2003), z důvodu podchycení sezónních prací.

Obr. Č. 4.3.3. Hospodářsky slabé oblasti

4.3.4.1. Metodika vymezení oblastí

Při vymezení Hospodářsky slabých oblastí byly jednotlivým sledovaným ukazatelům přiřazeny váhy podle významnosti a dopadů do území. Při stanovování vah byla použita metoda Bodové stupnice. Postup stanovení vah touto metodou spočívá v tom, že se každému ukazateli přiřadí určitý počet bodů ze zvolené stupnice v souladu s tím, jak hodnotíme význam každého ukazatele. Čím je ukazatel považován za významnější, tím větší počet bodů se mu přiřadí. V tomto případě byla použita šestistupňová stupnice a ukazatele byly hodnoceny podle této důležitosti (metodika Libereckého kraje) :

nejdůležitější ukazatel: *míra nezaměstnanosti (6 bodů)*

daňová výtěžnost (5 bodů)

intenzita podnikatelských aktivit (4 body)

podíl ekonomicky aktivních v terciérní sféře (3 body)

podíl obyvatelstva bez maturity (2 body)

nejméně důležitý ukazatel: *hustota zalidnění (1 bod)*

Maximální počet bodů, které mohla každá obec získat, je 21 bodů. Jako hranice pro zařazení obce do Hospodářsky slabé oblasti bylo získání více než 2/3 maximálního bodového zisku, tj. alespoň 15 bodů.

Z důvodu použití dvou časových horizontů míry nezaměstnanosti (vlivem sezónních prací) byla nejprve vytvořena dvě mapová zobrazení k oběma horizontům. Výsledná mapa Hospodářsky slabých oblastí následně vznikla propojením obou map, kdy za hospodářsky slabou byla považována obec, která splnila předpoklady alespoň v jednom časovém horizontu.

4.3.4.2. Přehled hospodářsky slabých oblastí

Na základě provedené analýzy bylo vytvořeno šest Hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje – Cvikovsko, Frýdlantsko, Hrádecko-Chrastavsko, Ralsko, Semilsko a západní Českolipsko.

Cvikovsko

*Cvikov
Krompach
Kunratice u Cvikova
Mařenice
Svojkov
Svor
Velký Valtinov*

Frýdlantsko

*Bílý Potok
Bulovka
Černousy
Dětrichov
Dolní Řasnice
Frýdlant
Habartice
Hejnice
Heřmanice
Horní Řasnice
Jindřichovice p/Sm.
Krásný Les
Kunratice
Lázně Libverda
Nové Město p/Sm.
Oldřichov v Hájích
Pertoltice
Raspenava
Višňová*

Hrádecko-Chrastavsko

*Bílý Kostel nad Nisou
Hrádek nad Nisou
Chotyně
Chrastava
Nová Ves
Rynoltice
Zdislava*

Ralsko

*Bezděz
Bohatice
Cetenov
Dubnice
Hamr na Jezeře
Hlavice
Mimoň
Noviny pod Ralskem
Osečná
Pertoltice pod Ralskem
Ralsko
Stráž pod Ralskem
Všelibice
Zákupy*

Semilsko

*Benešov u Semil
Bystrá nad Jizerou
Jesenný
Košťálov
Kruh
Libštát
Mříčná
Příkrý
Roprachtice
Roztoky u Semil
Semily
Slaná
Svojek*

Západní Českolipsko

*Blíževedly
Dubá
Holany
Horní Libchava
Horní Police
Chlum
Chotovice
Jestřebí
Kamenický Šenov
Kozly
Kravaře
Kvítkov
Luka
Nový Oldřichov
Skalice u České Lípy
Skalka u Doks
Slunečná
Sosnová
Stružnice
Stvolínky
Tuhaň
Volfartice
Vrchovany
Zahrádky
Žandov
Ždírec*

Některé definované oblasti zahrnují i obce, které nespĺňují hranici 15 bodů pro zařazení do Hospodářsky slabé oblasti. Jedná se o obce Frýdlant, Habartice, Hamr na Jezeře, Horní Police, Horní Řasnice, Chotyně, Lázně Libverda, Mimoň, Semily a Sosnová. Města Frýdlant, Mimoň a Semily jsou přirozenými centry oblastí. Ostatní jmenované obce jsou součástí určitých územních celků s vnitřními vazbami a spádovými směry.[16]

4.3.4.3. Charakteristika území Hospodářsky slabé oblasti Ralsko

Až do roku 1946 žilo území Ralska převážně civilním životem. Existovalo zde dvacet víceméně samostatných zemědělských vesnic s městečkem Kuřívody, které bylo přirozeným centrem této oblasti.

Zákonem České republiky ze dne 27.4.1949 č. 169/1949 Sb. bylo rozhodnuto zřídit zde dnem 1.7.1950 vojenský výcvikový prostor (VVP) Ralsko pro potřeby výcviku vojsk ČSA.[16]

V letech 1946-50 byly obce v území postupně vysídleny a celá oblast byla předána armádě. Takto vzniklý VVP přispěl k naprostému zániku asi 20 obcí (některé lokality jsou dnes patrné již jen dle zbytků základů bývalých objektů – viz příloha č.4) a zcela se změnil rovněž charakter obcí, které zde přežily (např. vyhlášeného rekreačního letoviska Hradčany apod.). Po roce 1968 zde však armádu československou vystřídala armáda sovětská a ta se zde usadila natrvalo. Kromě toho byla počátkem 70. let zahájena v okolí Stráže pod Ralskem těžba uranu. Civilní užívání severní části prostoru tím bylo významně omezeno.

Obě uvedené skutečnosti přispěly k tomu, že se hranice VVP ještě více uzavřely a celé území se výrazně izolovalo.

Teprve po roce 1991 po odchodu vojsk a postupném ukončení těžby uranu bylo území VVP Ralsko opět otevřeno a předáno k 31.12.1991 k civilnímu využití. Samostatná obec Ralsko byla vyhlášena 1.1.1992, v březnu 1992 zahájilo činnost i obecní zastupitelstvo. Zároveň došlo ke změnám v administrativním vymezení a uspořádání obce.[16]

Uvolněním VVP Ralsko byla předána civilnímu sektoru k novému využívání výrazně zdevastovaná krajina s pouhým torzem původního osídlení. K poškození krajiny kromě armády přispěla i rozsáhlá chemická těžba uranu v severní části území.

VVP Ralsko se rozkládal na ploše 250 km². Po odchodu Sovětské armády byly některé okrajové oblasti připojeny ke spádově nejbližším okolním obcím. Obec Ralsko, s rozlohou 170 km², je druhou nejrozlehlejší obcí v České republice, hned po Praze. Zároveň se jedná o obec s nejnižší hustotou obyvatelstva v republice. Před druhou světovou válkou zde žilo okolo sedmi tisíc obyvatel, v roce 1992 však již jen 600. Dnešní počet stálých obyvatel se pohybuje okolo 1 700 lidí.[16]

Během provozu VVP zde vzniklo mnoho objektů nových, které sloužily pro potřeby vojenského výcviku, pro potřeby bydlení a hospodaření vojenských posádek či pro potřeby dopravního spojení tohoto území s okolím, včetně prostoru vzdušného. Většina objektů však byla postavena dle sovětských zvyklostí, tzn. objektů nezkolaudovaných dle předpisů československé legislativy.

Po odchodu sovětských vojsk bylo území šetřeno z hlediska ekologických škod a stavu objektů. Na základě tohoto šetření bylo území VVP rozděleno na plochy kontaminované ropnými produkty či polychlorovanými uhlovodíky, na plochy s vysokým/nízkým výskytem munice (střelnice, jejich dopadové plochy a příjezdové cesty k nim) či na plochy bez volně se nacházející munice. V tomto případě se jednalo buď o méně přístupné části lesů nebo o plochy s osídlením.

V 90. letech byla provedena částečná pyrotechnická asanace VVP (do 30 cm hloubky), byla zahájena chemická sanace zemin a vod znečištěných ropnými produkty (ukončení cca r.2010) a chemická sanace území po těžbě uranu (ukončení cca r.2030).

K dnešnímu datu, tj. po uplynutí patnácti let, lze konstatovat, že na území obce Ralsko, tzn. největší části bývalého VVP:

Úspěšně funguje obecní samospráva se sídlem na OÚ v Kuřivodech.

Obec Ralsko je členem mikroregionu Podralsko.

Mikroregion Podralsko má zpracovanou Rozvojovou studii venkovského mikroregionu Podralsko, tzn. základní strategický rozvojový dokument.

Na velké části území bývalého VVP byla provedena částečná pyrotechnická asanace podle kategorií (od povrchového sběru až do 50 cm v místech bydlení).

Hloubková pyrotechnická očista však provedena nebyla z ekonomických důvodů, což se promítá do vyhlášení zákazu vstupu do některých lokalit převážně v dopadových zónách bývalých střelnic (viz příloha č.2).

V roce 1994 byla zahájena sanace kontaminovaných ploch a podzemních vod .

Většina objektů postavených dle sovětských norem je nevyužitelná dle našich předpisů.

Díky nedostatečné ostraze objektů armádou došlo k jejich drancování, většina z nich je velmi zdevastována či rozkradena.

Naopak zdevastované plochy bývalých vojenských cvičišť a střelnic se díky samovolné přirozené sukcesi nacházejí v již dobrém přírodním stavu, bez známek výrazného povrchového poškození (např. erozními rýhami, postřílenými dřevními porosty, atd.).

Díky nedostatku finančních prostředků se nepodařilo dosud odstranit škody způsobené těžkou vojenskou technikou na objektech zasazených do krajiny (rybniční soustavy, komunikace, mostky, propustky, atd.).

Části území bývalého VVP, kde v minulosti nedocházelo k žádným vojenským činnostem, jsou v současné době z hlediska kvality přírodního a životního prostředí v dobrém stavu, jedná se o ornitologicky významné lokality (Břehyně – Pecopala, meandry Ploučnice, Plomenné hory, atd.).

V roce 1993 byla založena státní organizace PRIVUM za účelem spravování a přípravy privatizace pozemků a objektů v bývalém VVP.

Při privatizaci je organizace PRIVUM povinna postupovat v souladu s dikcí zákona č. 219/2000 Sb. O majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích .

Lesní hospodaření ve VVP prováděla a nadále bude provádět (dle usnesení vlády č. 997/2003 Sb.) organizace Vojenské lesy a statky se sídlem v Mímoni (dále jen VLS).

Pozemky, na nichž VLS hospodaří jsou v majetku této organizace (cca 80% bývalého VVP).

Řada objektů na území obce byla těsně po zrušení VVP převedena (dle zápisu v katastru nemovitostí) na společnost „Ralsko VIVO“.[16]

V roce 1994 byl schválen ÚP VÚC Ralsko.

V roce 1998 byl schválen územní plán sídelního útvaru Kuřívody, ostatní části obce Ralsko mají zpracované pouze urbanistické studie, které nejsou právně závazné.

Ve většině lokalit obce Ralsko je hlavním cílem rozvoj bydlení, turistiky a rekreace. Výstavba nových domů a bytů je plánována v Kuřívodech (30 rodinných domů), ve Hvězdově (30 rodinných domů) a v Hradčanech (35 rodinných domů + penzion). Ukazuje se, že pro obec není problémem přilákat nové obyvatele ke zdejšímu trvalému bydlení, ale problémem obce je finanční zajištění potřebné pro vybudování nutné technické infrastruktury (rozvody elektřiny, tepla, plynu, pitné vody, likvidace odpadních vod, telekomunikační rozvody, komunikace) v těchto lokalitách. Situace se má vylepšit v roce 2005, kdy se předpokládá, že bude vynaloženo cca 9 446 000 na opravu komunikací a letiště a dalších cca 9 460 000 na zhotovení kanalizace, vodovodu a veřejného osvětlení.[16]

Obec usiluje o vytvoření příznivých podmínek pro příliv nových investic, které by pomohly vytvořit nová pracovní místa, a tím snížily nezaměstnanost a zlepšily životní podmínky obyvatel v obci. Pro takové akce mají být poskytnuty dotace v minimální výši 100 000 Kč a aby kryly 85% vynaložených nákladů.

Většina místních obyvatel dojíždí za prací - především do Auto Škoda v Mladé Boleslavi. Plochy pro podnikatelské aktivity jsou soustředěny do Kuřívod (oblast bývalých vojenských objektů a jejich okolí). Druhé území pro průmyslové podnikatelské aktivity je situováno do lokalit okolo bývalého vojenského letiště Hradčany.

V blízkosti vodní tvrže v Kuřívodech se obec snaží obnovit rybník, který byl vojenskými aktivitami poškozen. Bývaly zde vodní prameny, které však vojáci zatrubnili a vysušili. Obnova rybníka je ve fázi záměru.

Z hlediska dostupnosti veřejnou dopravou je většina oblastí špatně vybavena. Jedná se pouze o autobusovou dopravu. Nejvíce spojů zastavuje v katastrálním území Hradčany, neboť leží na silniční trase Mimoň – Doksy. V Kuřívodech zastavuje 5 párů spojů denně - jedná se pouze o základní obslužnost dětí do škol a lidí do zaměstnání. V ostatních oblastech je stav ještě horší.

Z hlediska cykloturistiky je současný stav dostačující. Cyklotrasy spojují významná centra cestovního ruchu Doksy – Český Ráj – Ještěd. Trasy jsou značené a obec spolupracuje s klubem českých turistů při jejich zviditelňování a prezentacích (mapa cyklotras, informace na internetu, informační brožurky, v materiálech klubu turistů, apod.)

Mikroregion Podralsko, jehož součástí je i obec Ralsko, má zpracovanou podrobnou strategii rozvoje, ze které je vhodné vycházet při hledání potřebných rozvojových záměrů, tzn. projektů pro financování ze státních či evropských fondů.

Značné problémy vznikají při privatizaci bývalého vojenského letiště Hradčany (dále jen letiště Hradčany). Toto letiště nebylo nikdy civilním letišťem. V současné době stále trvá stavební uzávěra na ochranná pásma a koridory. Z těchto regulativů vychází i ÚP VÚC Ralsko a přebírá je ÚP VÚC Libereckého kraje. Pro realizaci některého podnikatelského záměru v této lokalitě je třeba umožnit multifunkční způsob využití této lokality.

V současné době probíhá, nejen na území obce Ralsko a bývalého VVP, ale i na území celého Libereckého kraje a ČR mapování stavu kvality přírody, a to z hlediska nejvzácnějších území s výskytem nejpočetnějších populací vybraných chráněných druhů a nejzachovalejších přírodních stanovišť. Toto mapování, posléze vyhlášení a následná ochrana vybraných nejvyšších lokalit zajišťujících ochranu vybraných druhů ptáků a ochranu vybraných cenných stanovišť, rostlin a ostatních druhů živočichů bude tvořit soustavu chráněných území evropského významu s názvem NATURA 2000.[16]

4.3.4.4. Charakteristika území Hospodářsky slabé oblasti Frýdlantsko

Frýdlantský region leží v nejsevernější části Libereckého kraje při hranicích s Polskem. Na jihu je od vnitrozemí oddělen výraznou hradbou jizerských hor, která umocňuje jeho periferní polohu.

Území regionu tvoří celkem 18 obcí: Bílý Potok, Bulovka, Černousy, Dětrichov, Dolní Řasnice, Frýdlant, Habartice, Hejnice, Heřmanice, Horní Řasnice, Jindřichovice pod Smrkem, Krásný Les, Kunratice, Lázně Libverda, Nové Město pod Smrkem, Pertoltice, Raspenava a Višňová, kde žije celkem 24.285 obyvatel (dle SLDB 2001). Hustotou zalidnění

(cca 70 obyvatel na km²) se tento region řadí k nejméně zalidněným oblastem republiky.[16] Převážně venkovský charakter výběžku se projevuje v řadě populačních problémů (trvalé vylidňování řady sídel, stárnutí populace) a má své důsledky i v ekonomické sféře (významný podíl zemědělství, velké ekonomické nároky na výstavbu a provoz infrastruktury).

Charakteristickým rysem vývoje osídlení regionu po druhé světové válce je několikerá výměna populace započatá vystěhováním původního německého obyvatelstva a následnými dvěma až třemi vlnami dosídlení převážně českou a slovenskou populací. Nestabilní populační vývoj založený na intenzivní výměně populace je přitom charakteristickým faktorem omezujícím kvalitativní změny v ekonomice (např. změnu struktury směrem k produkci založené na kvalifikované pracovní síle), což se v případě Frýdlantska v posledních desetiletích plně projevilo.

Úpadek řady ekonomických aktivit v první polovině 90.let se projevil prohloubením disproportionality na trhu práce, kdy došlo k výraznému poklesu potenciálu pracovních míst (řádově o 18-20%), přičemž potenciál disponibilních pracovních sil se téměř nezměnil. V současné době je na Frýdlantsku míra nezaměstnanosti 15,9% (červen 2003). V oblasti je cca 1000 lidí, kteří 10 let nepracovali.[16] Závažnějším problémem je však v průměru velmi nízká vzdělanost i profesní kvalifikace pracovních sil, která do budoucna výrazně limituje žádoucí strukturální posun v regionální ekonomice směrem k novým výrobním a nevýrobním aktivitám, založených na moderních technologiích a vysokém podílu kvalifikované práce.

Závažnou bariérou pro ekonomickou i sídelní aktivizaci regionu je nedostatečná technická infrastruktura. Existující dopravní infrastruktura umožňuje solidní dopravní propojení regionu s okolím pouze v případě silnice a železnice Frýdlant - Liberec.

Podprůměrná ekonomická výkonnost hospodářské základny se negativně odráží na velmi nízké životní úrovni místního obyvatelstva. Výše průměrných platů (jako stále základního zdroje příjmu pro většinu obyvatel) zdaleka nedosahuje republikový průměr. Důsledkem je vysoký podíl obyvatel vázaných na různé formy státních sociálních příspěvků, které však na druhé straně nemotivují řadu nezaměstnaných lidí v úsilí nalézt pracovní místo.

Hlavní faktory negativně ovlivňující vývoj Frýdlantska:

poloha

Frýdlantsko patří dlouhodobě mezi regiony s nejméně příznivou polohou v celostátním měřítku. Výrazně periferní poloha patří mezi hlavní faktory negativně

podmiňující celkovou zaostalost tohoto regionu. Nepříznivá poloha vyplývá především z následujících skutečností:

Jen velmi málo regionů v Čechách je natolik vzdáleno od Pražské aglomerace (tedy hlavního jádra koncentrace sociálně ekonomických aktivit a nejvýznamnějšího rozvojového pólu České republiky) jako Frýdlantsko.

Relativně malá prostorová vzdálenost od dalších významných oblastí ČR (Podkrušnohoří, Hradecko-pardubická aglomerace, Liberecko-jablonecká aglomerace) představuje doposud minimální výhodu vzhledem k přírodní bariéře Jizerských hor, znemožňující intenzivní a kvalitní infrastrukturní napojení Frýdlantska na české vnitrozemí. Region je s okolním českým územím v podstatě propojen pouze jedinou silnicí a železnicí okresního významu spojující Frýdlant s Libercem.

Okolní vazby regionu jsou "objektivně" (z pohledu předchozího vývoje) minimalizovány skutečností, že Frýdlantsko je ze tří světových stran obklopeno státní hranicí ČR s Polskem.

Frýdlantsko se nachází v jedné z nejvíce ekologicky postižených oblastí celé Evropy (tzv. Černý trojúhelník), což snižuje jeho potenciální atraktivitu jak pro obyvatelstvo, tak i pro podnikatelskou sféru.

Byť negativní aspekty periferní polohy Frýdlantska zatím jednoznačně převládají, v období současných změn se začínají objevovat některé momenty, které naznačují do budoucna možný obrat v nahlížení na Frýdlantsko jako na výrazně periferní region. V současné době vystupují do popředí:

Rozvoj přeshraniční spolupráce v podobě Euroregionu Nisa poskytuje Frýdlantsku šance na funkční propojení s okolním polským územím (nelze opomenout i pouze několik kilometrů vzdálené území Německa). Základem pro tuto integraci však musí být vybudování společné infrastruktury.

Území tzv. Černého trojúhelníku je zařazeno mezi zhruba 20 nejvíce problémových regionů či území v celoevropském měřítku a v tomto směru budou prioritním předmětem podpory ze strany mezinárodních institucí a finančních fondů.

Frýdlantsko má dobré předpoklady pro plnění některých funkcí, jejichž význam se v rámci společenského vývoje zvyšuje. Jde např. o skloubení funkce zemědělské s funkcí krajinářsko-ekologickou či rekreační, o vlastní rekreační funkci včetně lázeňství apod.

Vzdělanostní struktura obyvatel

V roce 2001 bylo ve Frýdlantském výběžku celkem 19.724 obyvatel starších 15 let (tj. 81,2% všech obyvatel oblasti). Nejvyšší podíl obyvatelstva je vyučených nebo má střední odborné vzdělání bez maturity. 30% obyvatel ukončilo své vzdělání po vchození základní školy nebo ji vůbec nedokončilo. Úplné střední vzdělání s maturitou se u obyvatel Frýdlantska objevuje pouze u 18% obyvatelstva a vysokoškolského vzdělání dosáhla pouze 3% obyvatel (přičemž průměr ČR je 8,9%).[16]

Porovnáme-li vzdělanostní strukturu Frýdlantska s celým Libereckým krajem, potom u typu vzdělání „bez vzdělání“, „základní a neukončené“ a „vyuč. a střední odborné bez maturity“ má převahu Frýdlantský výběžek, naopak u následujících typů vzdělání je silnější Liberecký kraj: „úplné střední s maturitou“, „vyšší odborné a nástavbové“ a „vysokoškolské“.

Snaha o zlepšení situace - účast Frýdlantska v projektech Výchova pro volbu povolání a úvod do světa práce

Frýdlantsko patří mezi 5 mikroregionů, ve kterých probíhá projekt Výchova pro volbu povolání. Dalšími regiony jsou: Doksko, Cvikovsko, Hrádecko a Novoměstsko, a patří k oblastem Libereckého kraje s nejvyšší mírou nezaměstnanosti.

Vzhledem k výraznému nárůstu počtu nezaměstnaných mladistvých absolventů základních a středních škol se dosavadní nástroje zaměřené na ovlivňování volby budoucí vzdělávací cesty a profesní orientace žáků jeví jako málo účinné. Žáci nejsou schopni realisticky zhodnotit možnost uplatnění na trhu práce. Projekt je proto zaměřen na vzdělávání ředitelů a učitelů základních a speciálních škol. Cílem je seznámit pedagogické pracovníky se způsoby, kterými je možné zařadit předmět výchova pro volbu povolání do vzdělávacích programů druhého stupně základních a speciálních škol.

Projekt povede k prohloubení metodické vybavenosti učitelů a zvýšení jejich profesionálních dovedností tak, aby po absolvování kursu uměli vést žáky:

K novým pohledům na volbu vzdělávací cesty a k celoživotnímu vývoji profesní kariéry

Podporovat rozvoj osobnostních dovedností žáků.

Ke snaze rozvíjet jejich zdravou sebedůvěru, zvyšovat sebevědomí, učit sebepoznání

a podněcovat samostatnost myšlení a vědomí osobní zodpovědnosti, zvýšit informační gramotnost.

Zatímco projekt Výchova pro volbu povolání je zaměřen na základní a speciální školy, projekt Úvod do světa práce se soustředí na pedagogické pracovníky středních škol Libereckého kraje. Hlavním cílem projektu je zajistit osvojení a prohloubení sociálních dovedností učitelů a zpřístupnění vědomostí a informací, které jim umožní kvalifikovanou výuku obsahu učiva úvodu do světa práce. Kurz proběhl v měsíci listopadu roku 2003 a byl rozdělen do 3 bloků. Z cca 40 středních škol se do projektu Úvod do světa práce zapojila polovina. Uvažuje se proto o opakování projektu.[16]

Na tomto místě je nutné zmínit problematiku základního školství na Frýdlantsku. Pro efektivní řešení problematiky základních škol byla zpracována „Studie problematiky školství Frýdlantska“ (dále jen studie), která byla dokončena v listopadu 2002. Studii zpracovávala Technická univerzita v Liberci, fakulta pedagogická, katedra geografie. Studie se skládá z analytické a prognostické a návrhové části.

Na základě hodnocení jednotlivých škol a s ohledem na předpokládaný vývoj počtu a věkové struktury obyvatel podle jednotlivých obcí byly základní a zvláštní školy na Frýdlantsku rozděleny do 3 skupin podle stupně jejich možného ohrožení.

V návrhové části studie jsou představeny dva možné a různé scénáře dalšího vývoje:

První model představuje zachování nebo snahu po zachování stávající sítě škol, což přinese dříve či později všude větší či menší problémy s jejich budoucím využitím a pro mnoho obcí s ohledem na předpokládaný vývoj počtu dětí bude znamenat stoupající absolutní a relativní náklady na udržování existence škol.

Druhý model představuje tři až čtyři kroky postupné redukce sítě škol, na jehož konci by zůstaly pouze současné úplné základní školy. Zrušení malotřídních škol by postihlo většinu obcí Frýdlantska a znamenalo by navýšení počtu dojíždějících žáků do škol. Zároveň by se ale snížily provozní náklady a došlo by k efektivnějšímu využití škol. Otázkou zůstává další vhodné využití objektů vyřazovaných škol. Usnadnit toto by mohl celkově dobrý stav budov, do kterých obce vložily nemalé peníze.

V současné době (tj. cca 1,5 roku po zpracování studie) se situace ve Frýdlantském výběžku, co do počtu škol, nemění. Pouze ve Frýdlantu došlo ke snížení počtu právních subjektů na 2: ZŠ Husova, kde je „soustředěno“ dalších 9 bývalých organizačních složek, a speciální školu.

Školy mají pro obce zásadní komunitní význam, proto je každá obec odhodlána chránit svoji školu do posledního dechu. V případě Frýdlantska je zachování škol - i malotřídních - v obcích obzvláště důležité.

nezaměstnanost

Nezaměstnanost je na Frýdlantsku velkým problémem. K 30.6.2003 zde míra nezaměstnanosti dosáhla 15,9%, což je vysoko nad průměrem Libereckého kraje i České republiky.[16] Problematika nezaměstnanosti úzce souvisí se vzdělanostní strukturou obyvatelstva. Řešení tohoto problému je velice obtížné a mělo by se také obrátit na zlepšení vzdělanostní struktury obyvatelstva.

Pro starosty Frýdlantska není až tak velký problém získat investory, kteří zřídí v regionu pracovní místa. Větší problém je obsadit tato místa lidmi, kteří jsou ochotni pracovat a kteří ještě nejsou natolik deformovaní dlouhým životem bez práce a sociálními dávkami, že se jim „vyplatí“ pracovat.

dopravní dostupnost

Jeden ze zásadních problémů vidí starostové Frýdlantska v zákazu zimního provozu na silnici II/290 v úseku Smědava - Souš. Z tohoto důvodu se z podnětu Libereckého kraje konalo dne 24.10.2003 jednání na MěÚ Tanvald. Podnět se týkal změny ochranného pásma vodárenské nádrže Souš, případně povolení zkušebního zimního provozu na uvedené silnici.

Zásadní problém je v tom, že o změnu ochranného pásma může požádat pouze vlastník vodárenské nádrže, tedy Povodí Labe, s.p. To však v současné době nemá k tomuto kroku žádný důvod. Ten by byl, pokud by odpadl důvod ochrany.

Z diskuse vyplynulo, že změna ochranného pásma a žádost o povolení zkušebního zimního provozu na silnici II/290 spolu nesouvisí. Podle současné právní úpravy není možné provozovat silnici II/290 v ochranném pásmu I. stupně. To by bylo v budoucnu možné v případě zajištění jiného hlavního zdroje zásobování vodou, aby vodní nádrž Souš nebyla zdrojem pro zásobování města Jablonec nad Nisou. Toto by bylo možné zajistit výstavbou přivaděče z úpravny vody z Bedřichova do Jablonce nad Nisou a „zrušit“ vodní nádrž Souš jako zdroj pitné vody pro Jablonec nad Nisou.

Jediným východiskem v této situaci je zajistit jiný zdroj pitné vody pro Jablonec nad Nisou, např. výstavbou přivaděče z úpravny vody z Josefodolské přehrady.

zařazení Frýdlantska mezi regiony se soustředěnou pomocí státu

Snaha o zařazení Frýdlantska mezi regiony se soustředěnou pomocí státu je velmi důležitá. Regiony, které jsou sem zařazeny, mají lepší přístup k finančním prostředkům a jsou podporovány.

Tyto postižené a zaostalé regiony jsou však určovány na základě statistických informací sbíraných za okresy. V tom je největší problém. Jelikož Frýdlantsko je součástí okresu Liberec, který je na tom poměrně dobře, nemá šanci se dostat mezi tyto vybrané regiony. Řada krajů v současné době vyvíjí tlak na ministerstvu vnitra, aby byla změněna jednotka statistického sledování pro tyto účely z okresů na pověřené obce III. typu. Doufejme tedy, že se to v dohledné době podaří.

Pozitiva Frýdlantského výběžku:

Vedle množství problémů a bariér se Frýdlantsko vyznačuje i některými rozvojovými předpoklady, které se při optimálním využití mohou stát základem pro pozitivní obrat v ekonomickém a sociálním vývoji regionu. Za nejvýznamnější lze považovat:

Rostoucí podíl vzdělanosti u obyvatel ve věkové skupině **20 - 29 let**, kde podíl obyvatel se středním a vysokoškolským vzděláním se již přibližuje celostátnímu průměru. Tato skutečnost vytváří pro budoucnost dobré podmínky pro implementaci ekonomických aktivit vázaných na kvalifikovanou (přítom perspektivní) pracovní sílu.

Relativně zachovalé přírodní a životní prostředí s řadou kulturních a historických památek jsou atraktivním předpokladem pro rozvoj cestovního ruchu a turistiky (navíc v podstatě s možností celoročního provozu většiny zařízení).

Existence dostatečné surovinové základny (zemědělská produkce, těžba dřeva a některých nerostných surovin) představuje příznivý faktor pro zvýšení stávajících zpracovatelských kapacit a rozšíření jejich druhové pestrosti.

Příhraniční poloha se po odstranění stávajících bariér (spočívajících zejména v absenci společné infrastruktury a minimálních společenských kontaktech) může stát výrazným dynamizujícím prvkem. K tomu přistupuje skutečnost, že Frýdlantsko je jako součást tzv. Černého trojúhelníku zařazeno mezi prioritní oblasti podpory v celoevropském měřítku.

Příznivým předpokladem pro budoucí vývoj je i rostoucí úsilí místní územní samosprávy o koncepční a programové zabezpečení rozvoje obcí, založené na pořizování územně plánovací dokumentace, na zapojování do podpůrných programů (např. obnovy vesnice, přeshraniční spolupráce apod.)

Využívání obnovitelných zdrojů energie.

4.4. Finanční zdroje LIBERECKÉHO KRAJE

4.4.1. Veřejné rozpočty

Tab.č.4.4.1./1: Daňové příjmy obcí

Okres/region	Daňové příjmy obcí (v tis. Kč)		
	1997	2000	Změna (%) 1997-2000
Česká Lípa	473 685	611 079	+29,0%
Jablonec n. N.	488 801	749 701	+53,4%
Liberec	844 922	978 770	+15,8%
Semily	396 067	469 980	+18,7%
Liberecký kraj	2 205 472	2 809 530	+27,4%

Pramen: ČSÚ

Po roce 2000 došlo ke změně rozpočtových pravidel v důsledku vzniku nového krajského uspořádání a další porovnání by nemělo vypovídací schopnost.

4.4.2. Analýza krajského rozpočtu

Liberecký kraj vznikl k 1.1. 2001 a od tohoto okamžiku začal hospodařit s vlastním rozpočtem. Způsob financování krajů v roce 2001 vycházel z usnesení vlády č. 1218/2000 ze dne 4.12.2000 ke způsobu převádění finančních prostředků ze státního rozpočtu do rozpočtů obcí a krajů v roce 2001, objemově byl upraven přílohou č. 7 zákona č. 491/2000 Sb., o státním rozpočtu na rok 2001, kterou byl vymezen finanční vztah státního rozpočtu k rozpočtu kraje poskytovanou neinvestiční dotací na provoz kraje v roce 2001.

4.4.2.1 Hospodaření kraje za rok 2001

Tab. č. 4.4.2.1. /1 Výsledek hospodaření kraje za rok 2001

Text	tis.Kč
celkové dosažené příjmy 2001	879 017,0
celkové realizované výdaje 2001	871 583,5
saldo příjmů a výdajů po konsolidaci rozpočtu kraje 2001	7 433,5
změna stavu fondů kraje	- 88,5
saldo příjmů a výdajů na základ.běžném účtu kraje 2001	7 345,0
nevyčerpané fin.prostředky na depozitech	214,2
saldo účtů 217 a 218 (příjmy a výdaje)	447,8
celkový výsledek hospodaření kraje za rok 2001	8 007,0

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2001

Celkové příjmy kraje za rok 2001 činily 879 017 000 Kč, přičemž nejvýznamnější příjmovou položkou byly neinvestiční dotace ve smyslu zákona 157/2000 Sb. ve výši 533 831 500 Kč, z nichž bylo vyčerpáno 528 748 300 Kč, což je 60,15 %. Tato částka byla použita na provoz školských zařízení (506 216 500 Kč), Jedličkův ústav 15 606 000 Kč, provoz muzeí, knihoven a galerií. Druhou nejvýznamnější položkou bylo 251 288 000 Kč na programové investiční akce v dopravě (8 895 000 Kč), školství (229 643 200 Kč) a kultuře, z nichž bylo vyčerpáno 245 989 300 Kč. Vlastní příjmy činily pouze 3 445 000 Kč za správní poplatky a jiné služby. Na programové neinvestiční akce bylo k dispozici 33 125 000 Kč, z nichž bylo vyčerpáno 33 098 700 Kč na školství (31 817 000 Kč) a kulturu.

Tab. č. 4.4.2.1/2 Návrh rozdělení výsledku hospodaření kraje za rok 2001

Text	tis.Kč
celkový výsledek hospodaření kraje za rok 2001	8 007,0
vratka nevyčerp.úč.dotací st.rozpočtu (usn.č.142/02/RK)	- 7 334,7
zúčtování zůstatků na depozitech v příjmech 2002	- 214,2
vratka inkasa příjmů škol za rok 2001	- 5,6
<i>z toho: Dětský domov Krompach 2,854 tis.Kč</i>	-
<i>Stř. zemědělská škola a OA Frýdlant 2,746 tis.Kč</i>	-
disponibilní výsledek hospodaření kraje z roku 2001	452,5

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2001

Jak je vidět z tabulky č. 4.4.2.1/2, celkové hospodaření kraje skončilo s kladným výsledkem ve výši 8 007 000 Kč . Po uvedených úpravách byl konečný výsledek hospodaření kraje 452 500 Kč. Tyto disponibilní prostředky byly převedeny do rozpočtu na rok 2002.

4.4.2.2 Hospodaření kraje za rok 2002

Hlavními zdroji příjmů rozpočtu kraje v roce 2002 se staly:

- účelové dotace kapitol státního rozpočtu
- podíl kraje na inkasu sdílených daní státu
- vlastní nedaňové příjmy
- kapitálové příjmy

Tab. č. 4.4.2.2./1 Struktura příjmů Libereckého kraje za rok 2002 (mil. Kč)

Vlastní příjmy rozpočtu kraje celkem	564,32
z toho daňové příjmy	537,65
příspěvek státního rozpočtu na výkon státní správy	18,34
nedaňové příjmy	6,45
kapitálové příjmy	1,87
výsledek hospodaření roku 2001	0,00
Účelové dotace poskytnuté do rozpočtu celkem	1 107,06
z toho účelové neinvestiční dotace správců kapitol st.rozpočtu	978,18
systémové dotace ISPROFIN	128,89
Financování 2002	3,43
PŘÍJMY KRAJE 2002 CELKEM	1 674,81

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2002

Celkové příjmy kraje za rok 2002 činily 1 674 810 000 Kč, přičemž nejvýznamnější příjmovou položkou byly účelové dotace ve smyslu zákona 250/2000 Sb. ve výši 1 107 060 000 Kč, z nichž bylo vyčerpáno 1 106 900 000 Kč, což je 66,1 % z celkového příjmu. Tato částka byla především použita na rozvoj školství (966 260 000 Kč), kultury (3 510 000 Kč) a regionu (3 740 000 Kč). Druhou nejvýznamnější položkou byly daňové příjmy ve výši 537 650 000 Kč, z nichž nejvýznamnějším příjmem byl podíl na dani z přidané hodnoty ve výši 229 870 000 Kč a podíl na dani z příjmu fyzických a právnických osob ve výši 131 330 000 Kč a 147 000 000 Kč.

Tab. č. 4.4.2.2./2 Struktura výdajů Libereckého kraje za rok 2002 (mil. Kč)

Běžné výdaje celkem	461,82
z toho zastupitelstvo	12,81
krajský úřad	77,02
organizační složky kraje	0,59
příspěvkové organizace	324,48
působnosti kraje	33,51
granty	13,41
všeobecná pokladní správa	0,00
Kapitálové výdaje celkem	51,94
Účelové dotace poskytnuté do rozpočtu celkem	1 106,90
z toho účelové neinvestiční dotace správců kapitol st.rozpočtu	978,02
systémové dotace ISPROFIN	128,89
z toho neinvestiční	15,80
investiční	113,08
Financování 2002	9,35
VÝDAJE KRAJE 2002 CELKEM	1 630,01

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2002

Celkové výdaje kraje za rok 2002 byly ve výši 1 630 010 000 Kč, přičemž nejvýznamnější výdajovou položkou byly účelové dotace a běžné výdaje kraje na příspěvkové organizace kraje ve výši 324 480 000 Kč, z toho školství 217 780 000 Kč, kultura 42 780 000 Kč, sociální péče 34 920 000 Kč a doprava 29 000 000 Kč.

Výsledek rozpočtového hospodaření kraje byl sestaven v souladu s metodikou Ministerstva financí a odsouhlasen nezávislým auditorem.

Tab. č. 4.4.2.2./3 Výpočet výsledku rozpočtového hospodaření Libereckého kraje

č.ř.	v ý k a z	u k a z a t e l	Kč
1	ř. 4440 výkazu Fin 2-12	saldo příjmů a výdajů po konsolidaci	44 800 849,56
2	ř. 6030 výkazu Fin 2-12	změna stavu fondů	-1 036 137,90
3	součet řádků 1 + 2	saldo příjmů a výdajů na ZBÚ	43 764 711,66
4	seskupení položek 24	přijaté splátky půjček na ZBÚ	0,00
5a	neinvest.položky 56xx	poskytnuté půjčky ze ZBÚ	0,00
5b	investiční položky 64xx	poskytnuté půjčky ze ZBÚ	0,00
6	neovlivňují účet 217	ostatní příjmy na ZBÚ	0,00
7	neovlivňují účet 218	ostatní výdaje na ZBÚ	0,00
8	přebytek	výsledek hospodaření k 1.1.2002	8 007 364,24
9a	součet řádků 3 až 9	celk.výsledek hospodaření k 31.12.2002	51 772 075,90
9b	rozdíl účtů 217, 218	za rok 2002	-662 422,00
9c	účet 933 k 1.1.2003	výsledek rozpočtového hospodaření kraje	51 109 653,90

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2002

Výsledek rozpočtového hospodaření kraje byl upraven o finanční operace související s rokem 2002 a stanoven disponibilní objem finančních prostředků použitelných v následujících rozpočtových obdobích.

Tab. č. 4.4.2.2./4 Objem disponibilních prostředků pro rok 2003

č.ř.	u k a z a t e l	Kč
1	výchozí stav financování	51 109 653,90
2	odvody nevyčerpaných dotací od ÚSC za rok 2002	-162 042,85
3	úhrada povinného pojistného za zaměstnance kraje za rok 2002	-48 179,00
4	úhrada povinného odvodu za ZTP za rok 2002	-68 274,00
5	vypořádání sociálního fondu za rok 2002	1 724,00
6	konečný stav financování - disponibilní objem pro následující období	50 832 882,05

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2002

Jak je vidět z tabulky č. 4.4.2.2./4, celkové hospodaření kraje skončilo s kladným výsledkem ve výši 51 109 653,90 Kč . Po uvedených úpravách byl konečný výsledek hospodaření kraje 50 832 882,05 Kč. Tyto disponibilní prostředky byly převedeny do rozpočtu na rok 2003.

4.4.2.3. Hospodaření kraje za rok 2003

V souladu s platnou právní úpravou byly krajem pro rok 2003 v příjmové části schváleného rozpočtu rozpočtovány:

- a) daňové příjmy - podíl kraje na sdílených daních státu
 - správní poplatky vybírané krajem
- b) nedaňové příjmy - příjmy organizačních složek
 - odvody příspěvkových organizací
 - úrokové výnosy z běžných bankovních účtů kraje
 - ostatní nedaňové příjmy
- c) kapitálové příjmy - příjmy z prodeje majetku kraje
- d) dotační příjmy - dle zákona o státním rozpočtu
 - přímé náklady škol a školských zařízení

Tab. č. 4.4.2.3./1 Struktura příjmů Libereckého kraje za rok 2003 (mil. Kč)

Vlastní příjmy rozpočtu kraje		729,390
z toho	daňové příjmy	600,961
	nedaňové příjmy	111,203
	kapitálové příjmy	17,226
Dotační příjmy rozpočtu kraje		3 912,109
z toho	neinvestiční dotace ze zákona o státním rozpočtu	652,828
	úcelové neinvestiční dotace	2 997,806
	systemové neinvestiční dotace	85,255
	investiční dotace ze zákona o státním rozpočtu	70,484
	úcelové investiční dotace	21,817
	systemové investiční dotace (ISPROFIN)	83,919
Příjmy kraje 2003 (vč.zapojeného výsledku hospodaření kraje z roku 2002)		4 641,499

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2003

Celkové příjmy kraje za rok 2003 činily 4 641 499 000 Kč, přičemž nejvýznamnější příjmovou položkou byly úcelové neinvestiční dotace ve smyslu zákona 250/2000 Sb. ve výši 2 997 806 000 Kč. Druhou nejvýznamnější položkou byly neinvestiční dotace ze zákona o státním rozpočtu ve výši 652 828 000 Kč a dále daňové příjmy ve výši 600 961 000 Kč, z nichž největší část tvořil podíl kraje na DPH ve výši 254 962 000 Kč.

Tab. č. 4.4.2.3./2 Struktura výdajů Libereckého kraje za rok 2003 (mil. Kč)

Běžné výdaje celkem		1 134,756
910	zastupitelstvo	15,334
911	krajský úřad	132,244
912	organizační složky kraje	21,083
913	příspěvkové organizace	622,066
914	působnosti kraje	333,582
915	granty	10,447
919	všeobecná pokladní správa	0,000
Poskytnuté přechodné výpomoci		15,300
Kapitálové výdaje celkem		200,093
Účelové dotace poskytnuté do rozpočtu celkem		3 184,474
x	účelové dotace st.rozpočtu a st.fondů	3 015,300
x	systémové dotace ISPROFIN	169,174
Financování 2003		3,009
VÝDAJE KRAJE 2003 CELKEM		4 537,632

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2003

Celkové výdaje kraje v roce 2003 činily 4 537 632 000 Kč. Nejvýznamnější výdajovou položkou byly účelové dotace ve výši 3 184 474 000 Kč (čerpání 81,4%). Druhou největší výdajovou položkou kraje byly běžné výdaje, přičemž nejvíce finančních prostředků plynulo příspěvkovým organizacím, a sice 622 066 000 Kč.

Podrobnější rozpis viz příloha č. 1.

Tab. č. 4.4.2.3./3 Objem disponibilních prostředků pro rok 2004

č.ř.	název položky	Kč
1	Výsledek hospodaření kraje za běžný rok 2003	118 741 839,67
2	Poskytnuté půjčky ze základního běžného účtu	-15 300 000,00
3	Prostředky státního rozpočtu podléhající vratkám	-1 049 163,12
5	Disponibilní objem finančních prostředků k rozdělení po 1.1.2004	102 392 676,55

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2004

Jak je vidět z tabulky č. 4.4.2.3/3, celkové hospodaření kraje skončilo s kladným výsledkem ve výši 118 741 839,67 Kč. Po uvedených úpravách byl konečný výsledek hospodaření kraje 102 392 676,55 Kč. Tyto disponibilní prostředky byly převedeny k přerozdělení po 1.1.2004.

4.4.2.4. Hospodaření kraje za rok 2004

V souladu s platnou právní úpravou byly krajem pro rok 2004 v příjmové části schváleného rozpočtu rozpočtovány:

- e) daňové příjmy - podíl kraje na sdílených daních státu,
- správní poplatky vybírané krajem,
- f) nedaňové příjmy - příjmy organizačních složek zřízených krajem,
- odvody příspěvkových organizací zřízených krajem,
- úrokové výnosy z běžných bankovních účtů kraje,
- ostatní nedaňové příjmy,
- g) kapitálové příjmy - nebyly rozpočtovány z důvodu vysoké nestability jejich stanovení,
- h) dotační příjmy - ze státního rozpočtu dle zákona o státním rozpočtu,
- z jiných rozpočtů zajištěných smluvně.

Tab. č. 4.4.2.4./1 Struktura příjmů Libereckého kraje za rok 2004 (mil. Kč)

u k a z a t e l		plnění
Vlastní příjmy rozpočtu kraje		913,768
z nich	daňové příjmy	656,803
	z toho podíl kraje na dani z přidané hodnoty	272,249
z nich	nedaňové příjmy	241,214
z nich	kapitálové příjmy	15,751
Dotační příjmy rozpočtu kraje		3 933,643
z nich	neinvestiční dotace ze zákona o státním rozpočtu	694,905
z nich	neinvestiční příspěvky z jiných rozpočtů	24,072
z nich	účelové neinvestiční dotace	2 986,846
z nich	systémové neinvestiční dotace	0,628
z nich	investiční dotace ze zákona o státním rozpočtu	70,484
z nich	účelové investiční dotace	121,645
z nich	systémové investiční dotace (ISPROFIN)	35,063
Příjmy kraje 2004 celkem		4 847,411

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2004

Celkové příjmy kraje za rok 2004 činily 4 847 411 000 Kč, přičemž nejvýznamnější příjmovou položkou byly účelové neinvestiční dotace ve smyslu zákona 250/2000 Sb. ve výši 2 986 846 000 Kč. Druhou nejvýznamnější položkou byly neinvestiční dotace ze zákona o státním rozpočtu ve výši 694 905 000 Kč a dále daňové příjmy ve výši 656 803 000 Kč, z nichž největší část tvořil podíl kraje na DPH ve výši 272 249 000 Kč.

Tab. č. 4.4.2.4./2 Struktura výdajů Libereckého kraje za rok 2004 (mil. Kč)

Běžné výdaje celkem		1 278,528
910	zastupitelstvo	15,006
911	krajský úřad	145,801
912	organizační složky kraje	17,047
913	příspěvkové organizace	733,651
914	působnosti kraje	367,023
915	granty	0,000
919	všeobecná pokladní správa	0,000
Kapitálové výdaje celkem		120,712
Účelové dotace poskytnuté do rozpočtu celkem		2 987,945
	účelové dotace st.rozpočtu a st.fondů	2 952,254
	systémové dotace ISPROFIN	35,691
Peněžní fondy kraje celkem		193,843
Financování 2004		24,468
VÝDAJE KRAJE 2004 CELKEM		4 605,496

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2004

Celkové výdaje kraje v roce 2004 činily 4 605 496 000 Kč. Nejvýznamnější výdajovou položkou byly účelové dotace ve výši 2 987 945 000 Kč (čerpání 96,1%). Druhou největší výdajovou položkou kraje byly běžné výdaje, přičemž nejvíce finančních prostředků plynulo příspěvkovým organizacím, a sice 733 651 000 Kč.

Tab. č. 4.4.2.4./3 Objem disponibilních prostředků pro rok 2005

č.ř.	název položky	Kč
1	Výsledek hospodaření kraje za běžný rok 2004	143 918 820,87
2	Prostředky jiných rozpočtů podléhající vratkám	-3 499 294,62
3	Disponibilní objem finančních prostředků k rozdělení po 1.1.2005	140 419 526,25

Rozpočet Libereckého kraje za rok 2004

Jak je vidět z tabulky č. 4.4.2.4/3, celkové hospodaření kraje skončilo s kladným výsledkem ve výši 143 918 820,87 Kč. Po uvedených úpravách byl konečný výsledek hospodaření kraje 140 419 526,25 Kč. Tyto disponibilní prostředky byly převedeny k přerozdělení po 1.1.2005.

Podrobnější rozpis viz příloha č. 2.

Největší objem dotací plyne na školství, kulturu, sociální oblast a dopravu a tyto oblasti budou i nadále spotřebovávat největší část rozpočtu Libereckého kraje.

4.4.2.5. Výhled kraje na rok 2005

Zásadní změnou znamenající určitou stabilizaci ve finančních zdrojích kraje se stalo přijetí novely zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, která nabyla účinnosti dne 3.1.2005. Touto novelou zákona o rozpočtovém určení daní, která vymezuje podíl krajů na vybraných daňových příjmech státu ve výši 8,92 %, z toho Liberecký kraj ve výši

4,681207 %, byly zafixovány vybrané objemy finančních prostředků vycházející z finančního vztahu státního rozpočtu k rozpočtu kraje a vybrané objemy finančních prostředků průběžně převáděných z příslušných kapitol (resortů) státního rozpočtu do rozpočtu kraje ve formě účelových dotací. Tato skutečnost byla promítnuta do schváleného rozpočtu kraje na rok 2005. Tato změna způsobila výrazný nárůst daňových příjmů pro rok 2005.

Tab. č. 4.4.2.5./1 Výhledová struktura příjmů Libereckého kraje na rok 2005 (mil. Kč)

u k a z a t e l		SR 2005	
ZU	VLASTNÍ PŘÍJMY KRAJE CELKEM	1 951,638	
ZU	Běžné (neinvestiční) příjmy kraje	1 951,638	
SU	daňové příjmy kraje	1 892,048	
SU		podíl kraje na sdílených daních	
SU		správní poplatky	
SU	nedaňové příjmy kraje	59,590	
SU	nedaňové příjmy kraje	příjmy organizačních složek kraje	
SU		odvody příspěvkových organizací	
SU		odvody PO	v resortu školství
SU			v resortu sociální péče
SU			v resortu dopravy
SU			v resortu kultury
SU			v resortu zdravotnictví
SU		příjmy z úroků a realizace finančního majetku	
SU		poplatky za odběr podzemních vod	
SU		ostatní nedaňové příjmy	
ZU	Kapitálové příjmy kraje	0,000	
SU		příjmy z prodeje dlouhodobého majetku	
SU		ostatní kapitálové příjmy	
ZU	ZŮSTATKY PENĚŽNÍCH FONDŮ	97,996	
SU	fondy	sociální fond (po vypořádání)	
SU		investiční fond (po vypořádání)	
SU		krizový fond (po vypořádání)	
SU		fond ochrany vod (po vypořádání)	
SU		grantový fond (po vypořádání)	
ZU	DOTACE A PŘÍSPĚVKY KRAJI CELKEM	316,253	
ZU	Běžné (neinvestiční) dotace a příspěvky	316,253	
SU	zákon o státním rozpočtu	293,253	
SU	SR	příspěvek na výkon státní správy	
SU		příspěvek sborům dobrovolných hasičů obcí	
SU		dotace na sociální služby	
SU	příspěvky z jiných rozpočtů	23,000	
SU		příspěvky obcí na dopravní obslužnost	
ZU	Kapitálové (invest.) dotace a příspěvky	0,000	
ZU	PŘÍJMY KRAJE CELKEM	2 365,887	

Rozpočet Libereckého kraje na rok 2005

Z tabulky č. 4.4.2.5 je patrné, že neustále rostou vlastní příjmy kraje, a je patrný pokles dotací a příspěvků, které by ovšem v průběhu roku 2005 mohly narůst. Výdaje kraje jsou plánovány ve stejné výši jako příjmy, aby na počátku roku byl rozpočet vyrovnaný.

4.4.2.6. Výhled kraje na rok 2006 - 2009

Tab. č. 4.4.2.5./1: Očekávané daňové příjmy Libereckého kraje v letech 2006 – 2009

Odhadovaný vývoj dílčích a celkového daňového příjmu kraje ze sdílených daní	SR 2005	2006e	2007e	2008e	2009e
druh sdílené daně					
daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti	464,400	484,249	509,440	535,941	563,821
daň z příjmů fyzických osob z výdělečné činnosti	68,800	70,070	71,953	73,886	75,871
daň z příjmů fyzických osob vybírané srážkou	37,300	37,591	37,880	38,171	38,465
daň z příjmu právnických osob	530,348	483,868	481,517	479,178	476,850
daň z přidané hodnoty	790,200	830,486	850,916	871,849	893,296
daňové příjmy z podílu na sdílených daních celkem	1 891,048	1 915,686	1 963,819	2 013,160	2 063,741

Pramen : Liberecký kraj – Rozpočtový výhled na období let 2006 – 2009, 2005

Tabulka naznačuje možný budoucí vývoj příjmů rozpočtu Libereckého kraje, potvrzuje trvalý vysoký podíl DPH na daňových příjmech. Tento plán je splnitelný za předpokladu potvrzení současného ekonomického vývoje.

Změna daňových pravidel dle zákona č. 243/2000 Sb., který nabyt platnosti dne 3.1.2005, znemožňuje porovnání mezi lety 2001 – 2004 s lety 2005 – 2009.

Objem a vývoj daňových příjmů obecních rozpočtů je možno použít jako jeden z ukazatelů výkonnosti ekonomiky daného území, i když závislost rozpočtových příjmů na podnikatelských aktivitách s novými rozpočtovými pravidly výrazně poklesla. Z dostupných zdrojů jsou k dispozici uvedená data a z nich je patrné, že rostoucí daňové příjmy obecních rozpočtů do určité míry reflektují růst ekonomické aktivity hospodářských subjektů v území (alespoň v období před změnou rozpočtových pravidel)..

Pro financování schválených rozpočtových priorit využívají obce ve stále větší míře komerční úvěry a půjčky z fondů (SFŽP, Fond rozvoje bydlení, apod.). Hrubá zadluženost měst a obcí trvale vzrůstá. Mezi relativně nejzadluženější okresy se řadí okresy Semily, Jablonec nad Nisou, Liberec, a to i v rámci NUTS 2 SV. Počet zadlužených obcí roste v okrese Liberec a Semily, u ostatních stagnuje. Na území kraje se nachází několik obcí, které

patří k nejzadluženějším v rámci celé ČR. Jejich dluh na 1 obyvatele se pohybuje v řádu desetitisíců Kč.

Tab. č. 4.4.2.5./2: Vývoj hrubé zadluženosti měst a obcí na 1 obyv.

Území (okres, kraj)	Hrubá zadluženost (v tis. Kč)			Dluh na 1 obyv. (Kč)		
	1996	1998	2000	1996	1998	2000
Česká Lípa	68 916	47 379	60 195	656	449	567
Jablonec nad Nisou	348 995	426 802	203 197	3 931	4 822	2 302
Liberec	651 661	530 019	486 626	4 082	3 324	3 054
Semily	396 119	335 445	558 868	5 233	4 436	7 420
Liberecký kraj	1465 691	1339 645	1308 886	3 416	3 122	3 050

Pramen: ČSÚ

Tab. č. 4.4.2.5./3 Zadluženost obcí ČR

Rok	Počet obcí celkem	Počet zadlužených obcí	Počet obyvatel zadlužených obcí	Zadluženost celkem (mil. Kč)	Zadluženost na obyvatele (Kč)
1994	6 221	1 969	7 539 091	14 344,9	1 900
1995	6 243	2 341	8 080 904	20 322,9	2 510
1996	6 227	2 274	8 429 584	28 262,4	3 350
1997	6 230	2 450	8 703 842	34 385,7	3 950
1998	6 238	2 721	8 931 369	38 992,7	4 370
1999	6 239	3 091	9 081 782	39 972,8	4 400
2000	6 246	4 213	9 434 937	40 968,4	4 340
2001	6 250	2 985	9 109 435	48 343,7	5 310
2002	6 331	3 027	9 040 395	55 798,4	6 170
2003	6 244	3 108	9 007 830	70 413,4	7 820
2004	6 244	3 217	8 854 218	74 868,4	8 460

Pramen: Ministerstvo financí 2005

Z tabulky č. 4.4.2.5./3 je zřejmé, že zadluženost obcí na obyvatele neustále roste. Bohužel údaje za Liberecký kraj ani za jednotlivé okresy po roce 2000 nejsou k dispozici. Vzhledem k velkému podílu hlavního města Prahy na celkové zadluženosti obcí (45%), není možné jednoznačně určit trend vývoje zadluženosti Libereckého kraje, neboť v letech 1996-2000 v jednotlivých okresech zadluženost klesala.

Určujícím faktorem pro další vývoj zadluženosti měst a obcí se stala novelizace daňových zákonů a rozpočtových pravidel v souvislosti s reformou veřejné správy. S přesunem některých samosprávných kompetencí z obcí na kraje v oblasti školství, zdravotnictví, sociální péče, kultury, dopravy aj. souvisí i potřeba vytvářet nové investiční zdroje v krajských rozpočtech. Dosud většina těchto aktivit ležela na bedrech obcí, jež neměly

dostatek daňových a kapitálových příjmů na jejich financování a byly tedy nuceny využívat komerčních úvěrů, emisí obligací a dalších nestandardních zdrojů.

Příkladem nového přístupu k obcím bylo částečné oddlužení Rokytnice nad Jizerou v roce 2002 formou dražby obecního majetku za pomoci České konsolidační agentury, která uzavřela smlouvu s Aukční síní Naxos.

Ekonomické soběstačnosti obcí by rovněž napomohla integrace malých obcí (na bázi dobrovolnosti a ekonomické výhodnosti), která by umožnila profesionalizaci pracovníků obecních úřadů a omezila závislost na dotacích a komerčních úvěrech (možnost sdružování rozpočtových prostředků na větší akce).

Důležitým faktorem je naplňování krajského rozpočtu. Viz příloha č. 1 a 2.

Za zajímavost stojí uvést několik čísel uvedených v plánovaných výdajových položkách Libereckého kraje pro rok 2005.

Liberecký kraj by měl v roce 2005 podpořit 3,1 milióny Kč regionální rozvoj, 350 tisíce Kč přeshraniční spolupráci, 3 950 000 má být věnováno na implementaci a řízení projektů Libereckého kraje. Nemalá pozornost je i věnována oblasti školství (3 mil. Kč), existuje Regionální informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce (RISA), na jehož činnost chce LK vynaložit v roce 2005 1,5 mil. Kč, v roce 2006 9,91 mil. Kč a v letech 2007 – 2009 po 900 tisících Kč ročně.

Dalších 2,065 mil. Kč má získat Program podpory projektů v resortu školství a 1,8 mil. Kč Program podpory hospodářského rozvoje kraje.

4.4.3. Programy rozvoje území

Přehled dosavadních programů a projektů aplikovaných v regionu

Přehled podpor pro malé a střední podnikání (MSP)

Finanční podpory poskytnuté podnikatelům v programech podpory malého a středního podnikání v letech 1996-1998 činily v rámci Libereckého kraje 2,8 % z ČR. Podpora byla po Karlovarském kraji nejnižší v rámci ČR, největší část podpory putovala do Ostravského kraje. V letech 1999 – 2002 se tento podíl zvýšil na 3,1% z ČR.

Ke dni 28. 12. 2005: - byla za celou ČR přiznána dotace 356 projektům v celkové hodnotě 2 619 701 220 Kč - byly uzavřeny úvěrové smlouvy u 968 projektů v celkové hodnotě 1 089 409 937 Kč.

Tab. č. 4.4.3. podané a přijaté projekty v rámci programů podpor MSP

kraj / program	Prosperita	Reality	Školící střediska	Klastry	Rozvoj	Marketing
Karlovarský kraj	0 (0) - 0	4 (1) - 0	1 (0) - 0	3 (0) - 2	18 (12) - 2	2 (0) - 1
Královéhradecký kraj	0 (0) - 0	15 (5) - 0	1 (0) - 0	1 (0) - 1	47 (31) - 9	20 (3) - 10
Liberecký kraj	0 (0) - 0	8 (2) - 1	1 (1) - 0	2 (0) - 1	31 (18) - 3	13 (0) - 10
Středočeský kraj	5 (2) - 0	11 (3) - 1	5 (3) - 2	1 (0) - 1	93 (40) - 18	32 (4) - 14
Ústecký kraj	1 (0) - 0	8 (1) - 0	2 (0) - 1	1 (1) - 0	37 (27) - 2	10 (2) - 6
Celkem ČR	32 (8) - 8	220 (54) - 23	36 (10) - 10	28 (6) - 13	747 (463) - 111	281 (31) - 149
kraj / program	Inovace	Úspory energie	Obnovitelné zdroje energie	Start	Kredit	Celkem
Karlovarský kraj	8 (8) - 0	2 (0) - 1	2 (0) - 0	12 (0) - 10	20 (1) - 17	72 (22) - 33
Královéhradecký kraj	20 (13) - 6	2 (1) - 0	3 (0) - 0	39 (4) - 32	63 (16) - 40	211 (73) - 98
Liberecký kraj	8 (4) - 3	0 (0) - 0	2 (0) - 0	22 (2) - 18	25 (6) - 14	112 (33) - 50
Středočeský kraj	33 (25) - 2	2 (0) - 1	4 (1) - 0	32 (3) - 27	70 (26) - 34	288 (107) - 100
Ústecký kraj	8 (5) - 2	0 (0) - 0	4 (1) - 1	51 (6) - 37	38 (11) - 23	160 (54) - 72
Celkem ČR	219 (150) - 35	15 (1) - 4	38 (5) - 3	620 (44) - 524	742 (200) - 444	2978 (972) - 1324

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu

Pozn.: První číslo udává celkový počet podaných žádostí. V závorce je uveden počet zamítnutých a vyřazených žádostí (např. pro nesplnění formálních kritérií, odstoupení žadatele atd.). Poslední číslo udává počet přiznaných dotací a zvýhodněných úvěrů, ostatní projekty procházejí hodnocením. Údaje v tabulce jsou pravidelně aktualizovány.

Dotace na výstavbu nájemních bytů (státní dotace)

Příjemci této dotace jsou jednotlivé obce a slouží pro financování nájemního bydlení. Max. částka je 320 tis. Kč/byt při novostavbě, půdní vestavbě, střešní nástavbě, rekonstrukci nebytových prostor na byty. Částka 200 tis. Kč je maximum při rekonstrukci prázdných, dlouhodobě nevyužívaných bytových prostorů. Nejvyšší částku na 1 byt dlouhodobě čerpá okres SM a LB, v okresech JN a CL bylo čerpáno výrazně méně. Celkový objem čerpaných prostředků nemá jednoznačný trend a v průběhu let 1999 – 2004 kolísá.

Dotace na výstavbu technické infrastruktury

Program je určen pro výstavbu technické infrastruktury k budoucí bytové výstavbě. I přes určité výkyvy lze vysledovat rostoucí trend čerpané částky a počtu připravovaných bytů ve všech okresech s poklesem v roce 1999 (mimo okres Liberec).

Státní fond životního prostředí (SFŽP)

SFŽP vypisuje řadu Programů v oblasti ochrany vod, ovzduší, ochrany přírody, krajiny, půdy a využívání přírodních zdrojů, nakládání s odpady, v oblasti technologií, výrobků a alternativních zdrojů energie. V období 1995 – 1999 (dle údajů SFŽP) získal LK pro své území dotace na obnovu a ochranu životního prostředí ve výši téměř 553 mil. Kč. Významná část prostředků (51%) byla použita na programy ochrany ovzduší. Z dalších 36 % byly financovány projekty na ochranu vod. Ostatní prostředky směřovaly do odpadového hospodářství, ochrany půdy a technologií.

Program obnovy venkova Libereckého kraje

Nejúspěšnější byly v čerpání prostředků z POV obce na Liberecku, nejméně prostředků celkem se podařilo získat obcím z okresu Česká Lípa. V letech 1999 a 2000 klesá celkový objem prostředků vyčleněných ze státního rozpočtu na tento Program.

Podpůrné programy EU

Liberecký kraj využívá k naplňování Cíle 1 (Podpora rozvoje zaostávajících regionů) prostředky z ERDF, ESF, EAGGF a FIG. V rámci Cíle 2 (Podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací) získává prostředky z ERDF, ESF a FIG, především pro alokaci do regionů s vysokou mírou nezaměstnanosti, kriminality a špatnou úrovní školství nebo životního prostředí.

Pro Cíl 3 (Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělání) slouží prostředky z Fondu ESF. Díky rekvalifikaci, vzdělávání a školení se má snižovat nezaměstnanost.

V rámci spolufinancování projektů s EU plánuje LK v roce 2005 vynaložit 20 mil. Kč, což je 1,02% celkových výdajů kraje. V roce 2006 se má LK podílet na spolufinancování EU 163,554 milióny Kč, v roce 2007 25,55 milióny Kč a v roce 2008 necelými čtyřmi milióny Kč².

Program Phare CBC

Zásluhou tohoto programu Phare byly již některé projekty realizovány, některé projekty se v současné době realizují a několik jich je připraveno k realizaci (například výstavba dálnice Liberec – Drážďany). Tento program je na území Libereckého kraje hojně využíván.

² www.kraj-lbc.cz

Největší objem prostředků od r. 1994 směřoval do oblasti životního prostředí, zejména do výstavby čistíren odpadních vod a kanalizačních sběračů na přeshraničních tocích (Hrádek n.N., Chrastava, Liberec...) a technické a dopravní infrastruktury (obchvat Hrádku n.N., most v Chrastavě, cyklostezky, schváleny byly projekty rekonstrukce a zkapacitnění komunikací I/13 a I/14). V období 1995-1997 plynuly do LK (Euroregionu Nisa) prostředky z programu Phare v objemu 19,17 mil. ECU, pro rok 1998 bylo pro území ERN Nisa z programu Phare CBC uvolněno cca 65 mil. Kč a na rok 1999 cca 265 mil. Kč. V roce 2000 obdržel Liberecký kraj 4 808 000 €, v roce 2002 pak 104 204 € a v roce 2003 73 920 €. Zejména od roku 2000 se hlavní pozornost soustředila nejen na rozvoj regionů a přeshraniční spolupráci, ale také na posílení nevládních neziskových organizací (chráněná bydlení pro dlouhodobě duševně nemocné v Libereckém regionu), na rozvoj a dlouhodobou udržitelnost občanské společnosti a podporu aktivního života seniorů (program školy internetu pro třetí generaci).

Liberecký kraj se hodlá v roce 2005 podílet na programech Phare 6,08 miliony Kč.

INTERREG III A

INTERREG IIIA bezprostředně v příhraničních oblastech navazuje na předvstupní program Phare CBC, který byl ukončen programem roku 2003.

Celková částka alokovaná na program INTERREG IIIA na **česko-polské** hranici je **46.003.932 EUR (1 426 121 700 Kč)** na období 2004 - 2006. Z toho pro českou část území **22.000.000 EUR (682 000 000 Kč)**³.

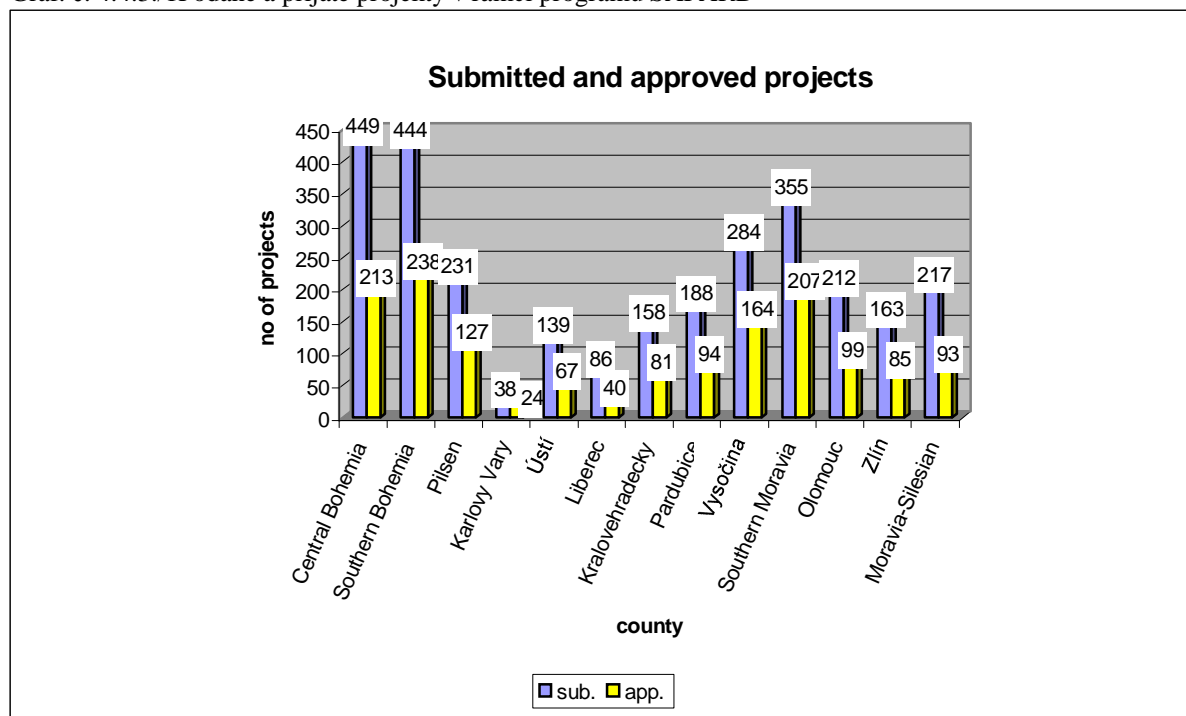
Celková částka alokovaná na program INTERREG IIIA na **česko-saské** hranici na období 2000 - 2006 je **254.999.687 EUR (7 904 990 279 Kč)**. Z toho pro českou část území **13.200.000 EUR (409 200 000 Kč)**³.

Program SAPARD

V roce 2003 získal Liberecký kraj z prostředků EU v rámci tohoto fondu 21 461 632 € a v roce 2004 následujícím 12 223 678 €, které investoval do rozvoje regionů³.

³ www.kraj-lbc.cz

Graf. č. 4.4.3./1 Podané a přijaté projekty v rámci programu SAPARD

Pramen : Liberecký kraj

Počet předložených projektů naznačuje aktivitu regionálních pracovišť a zainteresovaných stran v regionech, krajích a okresech. Srovnání počtu projektů předložených a schválených ukazuje míru úspěšnosti a vlastně i strategický přístup k realizaci projektů.

Obecně platí, že mezi kraje s vysokou úrovní aktivity patří Střední Čechy a Jižní Čechy, kraji s nízkou mírou aktivity je Hlavní město Praha (předloženo 18 projektů) a kraje Karlovarský, Liberecký a Ústecký.

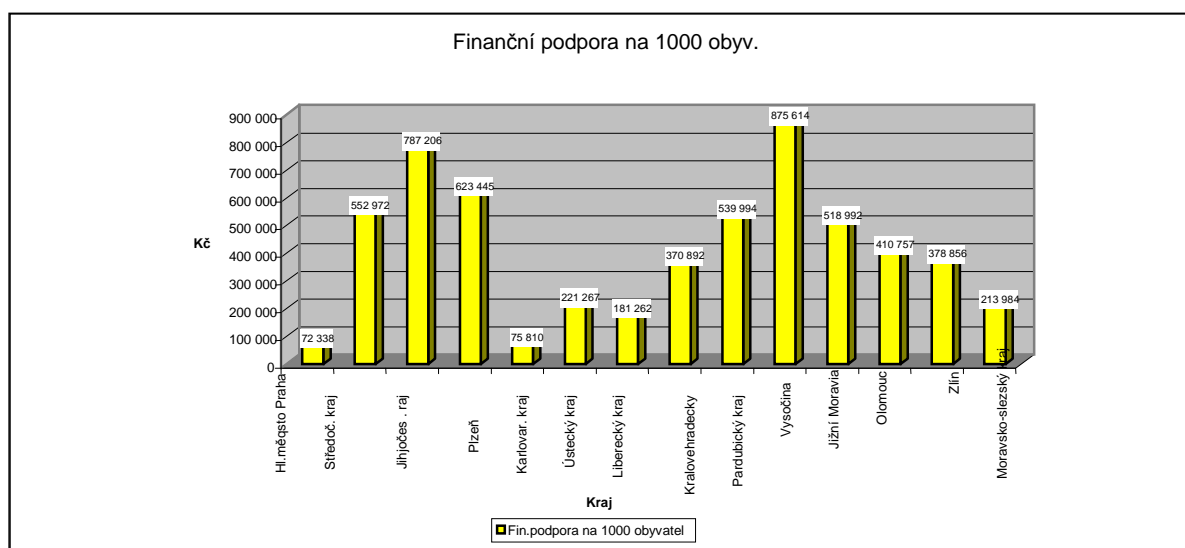
V úspěšnosti obecně nejsou velké odchylky; pohybuje se v rozmezí 43 % (Moravsko-slezský kraj; nízkou míru úspěšnosti vykazují i kraje Olomoucký a Liberecký) a 63 % (Karlovarský kraj, další nízkou míru úspěšnosti vykazují kraje Jihomoravský a Vysočina).

Pokud jde o index počtu projektů na počet obyvatel, jsou neaktivnějšími kraji opět Jižní Čechy a Vysočina. Čísla nižší než průměr vykazují v Čechách kraje Karlovarský, Ústecký, Liberecký a na Moravě kraj Moravsko-slezský.

Tato proporcionalita upozorňuje na skutečnost, že ve venkovských regionech s tradičními sociálními strukturami (tj. vysokým podílem zemědělství v celkové ekonomice) bylo předloženo více žádostí, což poukazuje na potenciál získat relativně lepší pozici, než by se očekávalo.

Použijeme-li ukazatel finanční podpory na 1000 obyvatel, můžeme potvrdit níže zobrazený trend.

Graf č.4.4.3./2 Finanční podpora na 1000 obyvatel

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2003

Z grafu je patrné, že úspěšnějšími kraji jsou opět kraj Středočeský, Jihočeský, Vysočina, Jihomoravský a Zlínský, zatímco okresy s relativně nižší úrovní aktivity jsou v krajích Karlovarském, Ústeckém a Libereckém, na Moravě v kraji Moravsko-slezském.

Investice do území

Indikátor pořízených hmotných investic částečně ukazuje i na atraktivitu jednotlivých území a jejich rozvojový potenciál. Vyjadřuje i schopnost regionu generovat finanční prostředky na další rozvoj.

V intenzitě pořízených hmotných investic (HI) Liberecký kraj za republikovým průměrem zaostává a většina investic se koncentruje do městských aglomerací. Poslední dostupné statistické údaje jsou za rok 1997 a lze předpokládat, že se zhoršenou ekonomickou situací v dalších letech (1998 – 1999) se tyto hodnoty absolutně i relativně spíše snížily. V roce 2000 došlo k pozitivnímu obratu v přílivu zahraničních investic a tento trend pokračuje podle základních makroekonomických ukazatelů i v současné době.

Nejvíce bylo pořízeno HI v okrese Liberec 44,8 tis.Kč/obyv., což bylo o 34 % více než v posledním Jablonci n. N. Dlouhodobě má nejvyšší dynamiku růstu okres Liberec (index 2,06), nejnižší okres Česká Lípa 1,59. Výrazně vyšší podíl investic na bytovou výstavbu byl v Jablonci n. N.(2x vyšší než průměr ČR). Podíl investic na ochranu ŽP byl u všech okresů výrazně pod republikovým průměrem, nejnižší podíl těchto investic byl v okrese Česká Lípa³.

Liberecký kraj má převážně průmyslově - zemědělský charakter s převahou textilní, sklářské, bižuterní a strojírenské výroby. Významné zastoupení má i subdodavatelská výroba pro automobilový průmysl. Průmyslová výroba je v regionu relativně rovnoměrně zastoupena s mírně vyšším podílem u okresu Jablonec nad Nisou.

Textilní průmysl se po roce 1990 dostal do útlumu a jeho podíl na celkovém obratu, exportu i zaměstnanosti se významně snížil (ukončení činnosti firmy Textilana Liberec), podobná situace nastala i u některých strojírenských podniků a u těžby uranu (útlum těžby). Útlum činností byl do jisté míry kompenzován novými pracovními příležitostmi ve službách, strojírenském průmyslu, stavebnictví a rozvoji infrastruktury. Výrazný útlum proběhl i v zemědělské výrobě. Diverzifikace výrobní základny je relativně dobrá. V řadě průmyslových podniků působí zahraniční kapitál.

Ve struktuře ekonomických subjektů podle velikosti převládají malé podniky, podíl zaměstnanosti u velkých podniků se stále snižuje (i vlivem zavádění moderních technologií). V rámci Libereckého kraje při pohledu na průmyslové činnosti a stavebnictví ve všech ukazatelích zaostává okres Semily. Významnými průmyslovými centry jsou města Česká Lípa, Liberec a Jablonec nad Nisou.

Mezi hospodářsky slabé oblasti (vysoká nezaměstnanost, nízká intenzita podnikatelských aktivit, nízká daňová výtěžnost, nízká hustota osídlení) lze v rámci kraje zařadit především oblast Frýdlantského výběžku, prostor bývalého VVP Ralsko, západní část okresu Česká Lípa.

Problémem celého kraje je velké množství málo nebo vůbec využívaných průmyslových areálů a objektů a nedostatek připravených ploch pro podnikatelské aktivity (včetně nedostatku kvalifikované pracovní síly v některých regionech).

Rozvoj hospodářské základny kraje je podmiňován restrukturalizací, inovací a optimalizací výroby a technologií, vytvořením příznivého podnikatelského prostředí pro investory, včetně přípravy ploch pro podnikatelské aktivity. Významnou částí bude i podpora malého a středního podnikatelského stavu, podpora vědy, výzkumu a vývoje jako faktoru růstu efektivnosti a konkurenceschopnosti výroby.

Stále většího významu nabývá v oblasti ekonomického rozvoje výzkumná a vývojová činnost. Ta má na území LK své tradice. Velmi důležitou roli v této sféře hraje výzkumná a vývojová činnost Technické univerzity v Liberci.

4.4.4 Finanční zdroje pro rozvoj venkova Libereckého kraje

Hlavními finančními zdroji pro venkov Libereckého kraje dosud byly:

- Společný regionální operační program (SROP), k 31.3. 2005 bylo přijato celkem 32 projektů (10 – regionální rozvoj Infrastruktury, 17 – rozvoj lidských zdrojů v regionech, 5 – rozvoj cestovního ruchu) – celkem bylo v rámci 1. kola SROP zpracováno 7 projektů v celkové hodnotě 61,79 mil. Kč, přičemž příspěvek z EU činil 45,79 mil Kč a 3,9 mil Kč ze státního rozpočtu. Zbytek uhradil Liberecký kraj³,
- v zemědělské prvovýrobě dále přímé platby na mléko a na plodiny na orné půdě ve vazbě na uvádění 5-10 % orné půdy do klidu (Státní zemědělský intervenční fond) a další dotace (bionafta)
- podpory poskytované v rámci Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu a podpory pro mimoprodukční funkce zemědělství, k udržování krajiny a méně příznivých oblastí (dle Nařízení vlády č. 344/1999 Sb.)
- od roku 2002 grantové programy Libereckého kraje - dále granty na rok 2004
 - Podpora hospodářského rozvoje kraje – max. 100 000 Kč na akci
 - Podpora sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska - max. 70% nákladů
 - Podpora zvýšení bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích - max. 80% nákladů
 - Podpora zdravotnických vzdělávacích programů - max. 80% nákladů a 30 000 Kč
 - Podpora zdravotnických preventivních a léčebných programů - max. 80% nákladů a 200 000 Kč
 - Program podpory ekologické výchovy a osvěty – max. 90% nákladů a 50 000 Kč
 - Program podpory ochrany přírody a krajiny – max. 90% nákladů a 50 000 Kč
 - Program podpory péče o zvířata v nouzi – max. 90% nákladů a 50 000 Kč
 - Podpora sociálních programů Libereckého kraje – max. 90% nákladů
 - Podpora projektů v resortu školství – max. 70% nákladů
 - Podpora kultury v Libereckém kraji - max. 50% nákladů a 50 000 Kč
 - Obnova kulturních památek - max. 50% nákladů a 100 000 Kč
 - Podpora cestovního ruchu v Libereckém kraji - max. 75% nákladů a 60 000 Kč
 - Významné akce a aktivity ve prospěch tělovýchovy a sportu v Libereckém kraji - max. 50% nákladů a 50 000 Kč
- Investiční fond Libereckého kraje
 - 1. Program reprodukce nemovitého majetku kraje ve správě KÚ - max. 100% na jednu akci

2. Program reprodukce nemovitého majetku Libereckého kraje - max. 100% na jednu akci
3. Program obnovy nemovitého majetku kraje - max. 100% na jednu akci
4. Program obnovy venkova-investiční – dotace individuální
5. Program vodohospodářských ekologických akcí - max. 70% na jednu akci
6. Program obnovy a rozvoje města a obcí - max. 50% na jednu akci

4.5. ZEMĚDĚLSTVÍ A ROZVOJ VENKOVA LIBERECKÉHO KRAJE

Území kraje, díky reliéfu i odlišnému historickému vývoji některých jeho částí, disponuje jak velmi příznivými, tak i málo příznivými podmínkami pro zemědělskou a lesnickou výrobu, myslivost a rybářství a vytváří se rozdíly mezi jednotlivými okresy. Tyto činnosti mají v tomto regionu dlouholetou tradici a v současné době také významnou pozici v rámci regionálního i celorepublikového hospodářství. Z celoevropského hlediska hodnocení patří zemědělství kraje k podhorskému až horskému typu, díky průměrné nadmořské výšce, sklonitosti a přírodním a klimatickým podmínkám, kdy kvůli zdejšímu podnebnímu kontinentálnímu typu je třeba počítat s většími vstupy, oproti podnebním podmínkám většiny ostatních vyspělých zemí EU.

4.5.1. Analýza stavu

Obecně méně příznivé podmínky pro zemědělství v celém LK (horské oblasti, klimatické podmínky, nadmořská výška)

Hospodaření části kraje je ovlivněno i environmentálními důvody: oblasti se zvláště vyšší ochranou dle zákona č. 114/1992 Sb., v platném znění (KRNAP, CHKO České středohoří, Český ráj, Jizerské hory, Kokořínsko, Lužické hory) trvalý pokles podílu ekonomických subjektů pracujících v sektoru zemědělství nižší míra ekonomické aktivity v zemědělství v porovnání s průměrem ČR i se sousedními kraji (kromě Ústeckého) patrné výrazné vnitřní regionální rozdíly nejnižší příjmy ze zemědělství (okr. Česká Lípa) vymezení problémových oblastí – okr. Liberec – nejnižší míra agrární zaměstnanosti, která je způsobena úbytkem zemědělských pracovních příležitostí v důsledku rozpadu původních státních statků (existují i značné rozdíly v mikroregionech ostatních okresů, které též naplňují kritéria zařazení do této problémové oblasti).

nejvyšší podíl ES v odvětví zemědělství – okr. Semily
 problematická státní politika v oblasti podpory zemědělství a venkova
 nekoncepční, demotivující státní zemědělská politika

4.5.2. Zemědělské pozemky

Tab.č. 4.5.2./1: Struktura pozemků (k 1.1.1999)

	Česká Lípa	Jablonec n.N.	Liberec	Semily	LK
Σ katastrální výměra (ha)	113700	40228	92492	69887	316307
- v tom podíl zem. půdy	40,5	32,4	48,1	53,8	44,6
- v tom podíl orné půdy	58,5	25,5	54,3	47,8	51,3
- zahrady a sady	4,2	10,8	7,0	6,8	6,4
- louky a pastviny	37,3	63,7	38,7	45,4	42,3

Pramen: Ročenka LK

Tab.č. 4.5.2./2: Struktura pozemků (k 1.1.2004)

	Měřicí jednotka	Liberecký kraj	v tom okresy			
			Česká Lípa	Jablonec nad Nisou	Liberec	Semily
Rozloha celkem	ha	3 16300	1 13700	40200	92500	69900
zemědělská půda	%	44,5	40,4	32,3	48,0	53,7
z toho orná půda	%	49,6	57,5	24,9	51,2	46,6
nezemědělská půda	%	55,5	59,6	67,7	52,0	46,3
z toho lesní pozemky	%	79,7	77,8	81,8	80,7	80,2

Pramen: Ročenka LK

Ve struktuře evidovaných zemědělských pozemků došlo v posledních letech ke značným změnám – úbytek orné půdy v roce 1999, od roku 1993 činí 4 275 ha, naproti tomu došlo k přírůstku výměry TTP o 4474 ha, tj. 8,1 %. Lze tedy odůvodněně předpokládat, že původní orná půda byla zatravněna. Průměrné zornění ZPF činí v kraji 51,3 %, což je za celostátním průměrem (72,4 %). Evidovaný stav je však dnes značně odlišný od skutečného stavu využívání zemědělských pozemků, kdy zvláště od roku 1989 zde došlo ke značným změnám ve struktuře jednotlivých druhů pozemků, ale i k poklesu výměry zemědělské půdy i počtu zemědělských objektů a k nárůstu ladem ležící a nevyužívané půdy. Tyto změny tedy spočívají v posunu části původní orné půdy do ploch „trvalých travních porostů“ (TTP) luk a pastvin, kdy tato kvalitativní změna proběhla jak cíleně, tak i nekontrolovaně živelně. Díky značnému snížení provozů živočišné výroby, kdy

se v některých částech mikroregionů jedná o její úplnou likvidaci, dochází i k nárůstu tč. nevyužívaných TTP i „zatravněné“ orné půdy ležící ladem, kam z okolí pronikají iniciální a další stadia sukcese lesních dřevin a keřů.

Jak je zřejmé z tabulky č. 4.5.2./2, nedošlo mezi roky 2000 a 2003 k výrazné změně struktury pozemků.

Zejména neukončené majetkoprávní vztahy ve vlastnictví i pronájmu půdy, rozdílné záměry hospodáře diktované aktuálními dodavatelsko-odběratelskými vztahy a celkový vývoj zemědělského odvětví způsobuje růst podílu ladem ležící a nevyužívané půdy. V Libereckém kraji je tento růst patrný zejména v příhraničních oblastech (Frýdlantsko) a v oblastech svými podmínkami méně příznivých pro zemědělství, kde současná produktivita zemědělské výroby spolu s nízkými státními dotacemi zajišťuje pouze minimální ziskovost. Tyto oblasti mají nezanedbatelný dopad na krajinný ráz a jsou negativním prvkem rozvoje území.

4.5.3. Vstupy do zemědělské výroby a zemědělské podnikání

K charakteristickým rysům nejen v Libereckém kraji patří drahé vstupy do zemědělského hospodaření, způsobené eliminací odlišných přírodně klimatickými podmínkami srovnatelných s podmínkami zemí EU, zvláště dávkami všech druhů hnojiv (průmyslových i statkových), jejich používání však kleslo od roku 1989 cca na 1/3, kdy došlo k dosud nebývalému jevu, že ČR má dnes nižší dávky hnojiv než průměr zemí EU.

Do značné části výměry ZPF Libereckého kraje byly vloženy investiční prostředky do půdy ve formě melioračních opatření, z nichž největší význam mají odvodněné pozemky, v nejteplejších oblastech kraje i závlahy – v podmínkách ČR je evidováno 25 % odvodnění a cca 4 % závlah. Z větší části se jedná o plošná drenážní odvodnění s vytvořením svodné sítě za úprav recipientů. Vzhledem ke stáří těchto zařízení, jejichž životnost je počítána na cca 40 let, se ve většině případů jedná již o zastaralá zařízení, či zařízení blížící se funkčnosti k maximu své životnosti. Tato zařízení jsou jednak v majetku státu (SMS), nebo v majetku vlastníků těchto meliorovaných pozemků.

V podmínkách celé ČR je evidováno 54 % zemědělských půd, zvláště orné půdy, ohrožených vodní erozí. Erozní ohroženost je obecně ovlivněna půdními vlastnostmi pozemků, jejich sklonitostí a náležitostí k mikropododím, v kombinaci s klimatickými vlivy. Tyto pozemky se nacházejí více v mikroregionech Česká Lípa, Novoborsko, Doksko, Mimoňsko, Jablonné, Českodubsko, Hodkovicko, Frýdlantsko, Novoměstsko, Turnovsko a Lomnicko, i když dle vstupního podkladu Regionální odvětvové analýzy ČR patří okresy

Liberec, Jablonec n.N. a Semily k oblastem se silnou vodní erozí. Vlivem nedávných změn ve struktuře zemědělských pozemků posunem části orné půdy do ploch TTP, i intenzitou jejího využívání, poněkud klesá celková erozní ohroženost zemědělských pozemků. Díky reliéfu terénu kraje a půdním vlastnostem zde nejsou evidovány pozemky podstatněji náchylné k větrné erozi.

Pro současnost je charakteristické zemědělské podnikání na pronajaté půdě, kdy značná část zemědělské půdy je ve vlastnictví fyzických osob (v ČR 80 %, což je oproti zemím EU více než dvojnásobek). Převážnou část ZPF v kraji obhospodařují zemědělská družstva a obchodní společnosti, v menší míře i soukromě hospodařící rolníci. Specifikou pro mikroregion Ralsko v okrese Česká Lípa, (z nepatrné části i mikroregion Frýdlantsko) je existence bývalého Vojenského výcvikového prostoru, který je v majetku státu (MO ČR) a v části okresu Česká Lípa i rozpočtové organizace PRIVUM, kde v rámci možností hospodaří podnik Vojenských lesů a statků, s.p.³.

4.5.4. Rostlinná výroba

V rostlinné výrobě z hlediska pěstování plodin převažují běžné obiloviny, z nichž pěstování pšenice a ječmene je v posledních letech v relativním růstu na úkor ostatních druhů, avšak zlomkem srovnatelné úrovně roku 1993, z technických plodin pouze řepka olejná vykazuje stále stoupající tendenci, len z území téměř vymizel, pěstování konzumní zeleniny má stoupající tendenci díky soukromému sektoru. Zájem o užití ovsa se v posledních letech snižuje a jeho plochy se v celostátním měřítku proti 80. letům snížily zhruba na polovinu. Plochy a sklizně kukuřice na zrno jsou variabilní podle klimatických podmínek roku, kdy v příznivých letech je možné na zrno sklízet i některé plochy původně určené ke sklizni na siláž. Výnosy obilovin, olejnin a brambor jsou v této části ČR cca na průměrné úrovni, ale vzhledem k možnostem zemí EU jsou díky nákladovosti nižší. Z obilovin se v kraji pěstuje hlavně pšenice a ječmen, méně žito, největší nárůst osevní plochy i produkce je evidován u ozimého ječmene, u jarní pšenice i ovsa.

Tab.č. 4.5.4./a: Mezikrajové srovnání sklizně zemědělských plodin – podíl na produkci ČR (%) (k 20.12.2000)

odvětví	ČR (absolutně)	K R A J			
		Středočeský	Ústecký	Královéhrad.	Liberecký
obiloviny	6 454 237	19,4	5,5	6,4	1,6
pšenice ozimá	3 848 694	20,4	5,8	7,1	1,4
ječmen jarní	1 067 912	17,6	5,8	3,4	1,2
brambory	1 475 992	15,1	3,7	3,6	1,9
Řepka	844 428	17,8	2,7	5,6	1,9

Pramen: ČSÚ

Tab.č.4.5.4./b: Mezikrajové srovnání sklizně zemědělských plodin–podíl na produkci ČR(%) (31.12.03) výnosy

	Měřicí jednotka	Česká republika	Kraj					
			Středo- český	Karlo- varský	Ústecký	Libe- recký	Králové- hradecký	
ZEMĚDĚLSTVÍ								
Skližeň								
obiloviny celkem	t/%	5 762 396	19,82	1,39	6,43	1,49	6,66	
brambory celkem	t/%	682 511	19,58	0,70	2,49	1,48	3,85	
řepka	t/%	387 805	23,60	1,73	5,28	1,98	8,14	
Hektarové výnosy								
obiloviny celkem	t	3,95	4,11	3,62	4,20	3,67	4,18	
brambory celkem	t	18,97	17,91	20,68	16,60	20,21	18,77	
řepka	t	1,55	1,66	1,37	1,75	1,51	1,76	

Pramen: ČSÚ

4.5.5. Živočišná prvovýroba

V celostátním průměru došlo k výraznému poklesu stavů hospodářských zvířat (skot o 45 %, prasata o 18 %, drůbež o 18 %, nosnice o 36 %, ovce o 80 %, ...). Pouze u stavu drůbeže dochází v posledních letech k mírnému nárůstu.

Pokles stavů zvířat je nepatrně kompenzován zvyšováním užitkovosti.

Tab.č.4.5.5. : Stavý hospodářských zvířat (ks)

Okres	Skot 1993	Skot 1999	Skot 2002	Prasata 1993	Prasata 1999	Prasata 2002	Drůbež 1993	Drůbež 1999	Drůbež 2002
Česká Lípa	20972	8098	8533	36908	32025	26464	464530	185690	123164
Jablonec n.N.	7196	3334	3814	232	678	132	21450	16452	358
Liberec	26385	12264	10720	26459	24679	18334	380211	188873	82944
Semily	25653	20637	20757	17356	18338	4658	78033	102850	24619
Kraj celkem	80206	44333	43824	80955	75720	49588	944224	493865	231085

Pramen: Ročenka Libereckého kraje 2002, ČSÚ, Zpráva o stavu zemědělství 2003

4.5.6. Lesnictví

Lesy, jako obnovitelný přírodní zdroj, základní nenahraditelná a neimportovatelná složka životního prostředí, i součást kulturního a přírodního dědictví, jsou v kraji rozšířeny především v historicky determinovaných oblastech daných klimatickými i geomorfologickými podmínkami – zaujímají zde značnou část jeho výměry.

Lesnatost – změny ve výměře lesní půdy za sledované období jsou pouhou ilustrací, neboť podstatnější změny se dají očekávat v budoucnu z výsledků snah o zalesňování dosud dlouhodobě nevyužívaných a potencionálně nevyužitelných zemědělských pozemků, včetně převodu ostatních ploch aktuálního charakteru vzrostlého lesa v evidenci nemovitostí do lesní půdy. Pro kraj je srovnatelné Rakousko s lesnatostí 47 %. Lesnatost jabloneckého okresu patří k druhé největší v ČR. Mikroregiony Cvikovsko, Doksko, Ralsko, Jablonecko, Tanvaldsko, Novoměstsko, Chrastavsko a Rokytnicko překračují 50% [16]. Změny ve výměře lesní půdy jsou způsobeny hlavně administrativními operacemi Katastrálního úřadu, méně skutečným fyzickým nárůstem lesa na úkor ostatních pozemků.

Tab.č. 4.5.6./1: Bilance lesní půdy (ha) – stav roku 1993, 1998, 1999

Okres	1993	1998	1999	% aktuální lesnatosti 1999
Česká Lípa	50982	50767	50869	44,8
Jablonec n.N.	22217	22210	22222	55,2
Liberec	38758		37248	42,0
Semily	25855	25870	25882	37,0
Kraj celkem	137812		137760	43,6

Pramen: Ročenka Libereckého kraje 1999, ČSÚ, Obce Libereckého okresu v číslech, OkÚ Liberec, Obce české části Euroregionu NISA, ČSÚ, 2000

Tab.č. 4.5.6./2: Bilance lesní půdy (%) - stav k 31.12.2003

	Měřicí jednotka	Liberecký kraj	v tom okresy			
			Česká Lípa	Jablonec nad Nisou	Liberec	Semily
Rozloha celkem	km ²	3 163	1 137	402	925	699
lesní pozemky	%	44,2	46,4	55,4	42,0	37,2

Pramen: Ročenka Libereckého kraje 2003, ČSÚ, Obce Libereckého okresu v číslech, OkÚ Liberec, Obce české části Euroregionu NISA, ČSÚ, 2004

Odolnost lesů v kraji vůči negativním činitelům a jejich ekologická stabilita je značně snižena, díky exponovaným polohám Jizerských a Lužických hor, ale i Krkonoš, i vzhledem k nepříznivé převládající aktuální druhové struktuře. Důsledkem tohoto stavu je vysoký podíl

nahodilých těžeb, které v jednotlivých mikroregionech značně kolísají (dáno polohou, klimatickými podmínkami a dřevinnou strukturou), úzce souvisí s výskytem různých kalamit, jejichž výskyt nelze prakticky předem ovlivňovat, avšak některými preventivními opatřeními lze zmenšovat jejich rozsah

Hospodaření v lesích je řízeno Lesními hospodářskými plány a Lesními hospodářskými osnovami (hranice mezi oběma stupni je stanovena příslušnými zákonnými předpisy dle velikosti výměry ve vlastnictví lesa), ve vyšších celcích Přírodních lesních oblastí také Oblastními plány rozvoje lesů, koncipované na dobu 10 let.

Vlastní praktický výkon lesnického hospodaření se od vzniku státního podniku Lesů ČR přesunul z dosud existujících režijních provozů bývalých Státních lesů na dodavatelské subjekty, zastoupené dnes jak právníckými, tak fyzickými osobami, které svoji činnost provádějí dle dohod s vlastníkem lesa (LČR, ostatními vlastníky). Výjimkou je oblast ve vlastnictví MNO ČR, kde hospodaří státní podnik Vojenských lesů a statků.

Vlastnický náleží lesy v kraji většinou výměry státu, reprezentovaného zde podnikem Lesy ČR, s.p., Vojenskými lesy a statky, s.p., v okrese Semily zčásti i Správou KRNAP, v menší míře ostatním státním vlastníkům, právníckým osobám, obcím a městům, církvím, lesním družstvům a fyzickým osobám místy sdružených do družstev vlastníků lesa (v lesní hospodářské evidenci diferencované dle výměry, kde hranicí je 50 ha). Subjekty spravující státní pozemky vykonávají zčásti i funkci odborného lesního hospodáře pro lesy v soukromém vlastnictví. Dosud není privatizace dokončena hlavně v některých neukončených restitučních žádostech a u bývalých církevních majetků. V ČR je největší podíl lesů stále v majetku státu (66 %), vlastnictví fyzických osob představuje 18 %, obcím a městům náleží 12 %, 4% jsou v ostatních držbách[16]. V podílu státní držby v porovnání s EU je ČR na 7. místě, v soukromé držbě na místě 21. I přes poměrně relativně zanedbatelnou výměru lesů v soukromém vlastnictví existuje nepříznivá struktura v jednotlivých jejich výměrách; cca $\frac{3}{4}$ vlastníků hospodaří na lesních majetcích menších než 1 ha, průměrná výměra je menší než 3 ha. Toto rozmělnění je zvláště patrné v mikroregionu Českodubsko a Hodkovicko, ale i na Železnobrodsku, Semilsku a Lomnicku, kde je tento stav způsoben extrémním přístupem k vlastnictví půdy, daným již historickými kořeny. Tento způsob vlastnictví nedává příliš předpoklady efektivnějšího zhodnocování lesní půdy, i přes deklarované snahy a připravenost státu podporovat sdružování vlastníků lesa do efektivních celků.

Pilařská výroba v kraji je roztroušena snad ve všech mikroregionech, od roku 1991 jsou pilařské provozy původních Státních lesů privatizovány a vedle nich vzniká množství menších soukromých provozů. K současným negativům, které mohou být v případě neřešení v budoucnu velkým problémem vzhledem k nárůstu i zavádění listnáčů, je nedostatečný způsob odbytu a zpracování listnatého dřeva.

Z prostředků Phare CBC v období 1994-1997 byly v příhraniční spolupráci v oblasti Euroregionu Nisa v odvětví lesnictví přijaty a spolufinancovány programy: „Regenerace lesních porostů Jizerských a Lužických hor“.[16]

4.5.7. Rybářství

Obor lze rozdělit na rybolov a rybníkářství. Význam je dán existencí vodních ploch (ploch a toků), jejich zarybněním daným i přírodními podmínkami a ve způsobu jejich využívání. K nejvýznamnějším oblastem patří okres Česká Lípa – rybníční soustava Hamerská, Dokská a Holanská. Rybolov je řízen příslušnými referáty Krajského úřadu a organizacemi Rybářského svazu. Území a jednotlivá povodí jsou rozhodnutím Mze ČR rozdělena na jednotlivé rybářské revíry.

Větší ekonomický význam v kraji má rybníkářství realizované na vodních plochách ve vlastnictví, či v pronájmu podniku Rybářství Doksy, spol. s r.o., a Rybářství sever, s.r.o. Kunratice.

4.5.8. Myslivost

Myslivecká činnost, jako jedna ze součástí aktivního života úzkého skupinového zájmu, poměrně významná součást ekonomického efektu, ale i významná část kulturního dědictví a přístupu společnosti k přírodě, je realizována v podobě dobrovolnosti i profesionality zúčastněných. Teritoriálně je území členěno do honiteb, které jsou jednak v majetku státu (př. režijní honitby LČR a VLS, v části KRNAP provádí evidenci a plánování i MŽP ČR), jednak v soukromé držbě, jednak i v pronájmu i vlastnictví ostatních subjektů fyzických i právnických osob. Myslivecké hospodaření je organizováno Mysliveckým svazem a příslušnými referáty okresních úřadů.

Tab. č. 4.5.8. : Normované stavy zvěře (ks) – stav roku 1995 a 2000

Okres	zvěř jelení		Zvěř daňčí		zvěř mufloní		zvěř srnčí		zvěř černá		zajáci		bažanti	
	1995	2000	1995	2000	1995	2000	1995	2000	1995	2000	1995	2000	1995	2000
Č. Lípa	1	31	3	11	24	82	998	316		09	428	263	740	931
Jablonec	47	47			4	4	20	20			133	008	25	65
Liberec	11	63	18	9	13	0	467	404	53	29	372	312	524	585
Semily		6			9		021	606			816	848	164	164
KRAJ	49	47	61	60	80	96	306	146	53	38	749	431	253	245

Pramen: ČSÚ

V okrese Česká Lípa byly v roce 1995 i 2000 4 uznané bažantnice (1168 ha), v okrese Liberec byla v roce 1995 2 tato zařízení (572 ha), v roce 2000 3 bažantnice (438 ha), v okrese Semily v obou sledovaných obdobích 5 (1784 ha). V okrese Semily je evidováno 38 honiteb, z nichž 33 je společenstevních, 5 vlastních, z celkové výměry činí 30496 na ZPF, 15629 ha na lesní půdě, 241 ha vodní plochy, 1707 ostatní plochy), průměrná velikost honitby je 1265 ha. V okrese Česká Lípa z celkové honební plochy 76894 ha činí obora 160 ha, je zde evidováno 70 honiteb ve vlastnictví státu (LČR, VLS, Pozemkový fond ČR), zemědělských družstev i honebních společenstev. Z celkové výměry činí zemědělská půda 40556 ha, lesní půda 32475 ha, vodní plochy 1161 ha, ostatní pozemky 2702 ha. Ve vlastní režii jsou obhospodařovány 4 honitby (5616 ha), obora 160 ha, pronajato je 52 honiteb Mysliveckým sdružením a 14 honiteb jiným uživatelům.[16]

Myslivost má velký význam i pro ekonomiku vlastníků honiteb, zpracovatelů zvěřiny a finanční efekt z výsledků poplatkových odstřelů. Těžištěm mysliveckého hospodaření podniku Vojenských lesů a statků, s.p se do budoucna stane oborní způsob chovu, kde kromě již existujících zařízení připravuje plošně značně rozsáhlou „Židlovskou oboru“ pro chov jelení, daňčí i mufloní zvěře. I přes dnes již letité snahy o snižování stavů volně chované zvěře jsou její škody stále enormní (zejména okusy). K zamezení šíření vztekliny liškami je v mnoha oblastech (části okresů Jablonec n.N., Semily, Liberec) prováděna letecká aplikace účinnějších orálních vakcín.

Pro plánovité a cílené myslivecké hospodaření je v budoucnu nutná bližší spolupráce s Polskou republikou – v této oblasti je garantem a zástupcem MŽP ČR. Důležitou

skutečností je, že ke dni 31.3.2003 bylo ukončeno tzv. „myslivecké desetiletí“. V uvedený den skončila platnost nájemních smluv na pronájem honiteb. Desetiletí se vyznačovalo stabilitou v myslivosti, hranice honiteb a nájemní vztahy se měnily jen sporadicky.

4.5.9. Venkov, krajina

Vymezení „venkova“ v Libereckém kraji je provedeno dle údajů evidence nemovitostí – z celkové plochy k.ú. byla odečtena výměra lesních pozemků, vodních ploch a toků, část ZPF (bez zahrad a ovocných sadů, které se vyskytují většinou v obcích a jejich okrajích) vyskytující se v k.ú. min. 60%, a výměry celých intenzivně urbanizovaných katastrálních území – kritériem výběru byl vztah mezi počtem obyvatel a výměrou zastavěných ploch, kdy za základ výběru a posouzení byl výčet obcí s celkovým počtem obyvatel nižším než 2000 (cíl státní dotační politiky), z nich výběr jednotlivých katastrálních území, ve kterých hustota osídlení je nižší než 100 obyvatel na 1 ha zastavěné plochy (zčásti využito kritérium EU – podkladem je evidence nemovitostí Katastrálních úřadů a údaje ČSÚ, zastavěná plocha zde zahrnuje všechny způsoby využití pozemků dle vyhlášky č. 190/1996 Sb. „Charakteristiky druhů pozemků pro účely katastru nemovitostí“). Vymezení „venkova“ lze dopracovávat. [16]

Z plochy „venkova“ je tedy zatímně vyčleněna tzv. neurbanizovaná volná krajina neosídlených území, tvořených převažující zemědělskou půdou, lesní půdou, vodními a ostatními plochami, a celá dále uvedená katastrální území, která naplňují výše uvedená kritéria hodnocení (i za vědomí určité nepřesnosti a nejistoty vymezení, kdy do dále uvedených území byly arondovány i ostatní druhy neurbanizovaných pozemků):

Okres Česká Lípa: k.ú. Nový Bor (s hustotou osídlení 191,0 obyvatel/1 ha zastavěné plochy), Stráž pod Ralskem (122,2) a Česká Lípa (249,8)

Okres Jablonec nad Nisou: Desná II (191,8), Jablonec nad Nisou (202,4), Jablonecké Paseky (267,4), Mšeno nad Nisou (364,6), Vrkoslavice (101,4), Tanvald (182,1), Velké Hamry (125,1), Železný Brod (186,9) a Hrubá Horka (109,1),

Okres Liberec: Chrastava I (179,7), Hrádek nad Nisou (107,0), Dolní Hanychov (102,8), Doubí (143,5), Františkov (202,6), Horní Růžodol (113,5), Janův Důl (157,6), Liberec (171,2), Nové Pavlovice (367,4), Rochlice (343,5), Ruprechtice (261,4), Staré Pavlovice (292,6), Starý Harcov (236,1), Vesec (131,7), Vratislavice nad Nisou (111,6) a Nové Město pod Smrkem (128,5),

Okres Semily: Jablonec nad Jizerou (101,7), Jilemnice (140,7), Lomnice nad Popelkou (118,8), Semily (149,9) a Turnov (126,9).

4.5.9.1. Jak se ve venkovských oblastech Libereckého kraje projevuje vstup ČR do Evropské unie

Účinky lze rozdělit na krátkodobé (do tří let po vstupu) a dlouhodobé. Krátkodobé jsou málo zřetelné, ponecháme-li stranou některé obecně očekávané cenové změny (potravin, nemovitosti) a možnost skokového zájmu o nákupy (včetně skrytých nákupů) nemovitostí. Účinky jsou spojeny s obecnými trendy a) ve spotřebitelské poptávce (včetně poptávky v sousedních členských zemích), b) v investiční důvěryhodnosti ČR, c) v pronikavém zvětšení operačního prostoru pro výrobce i spotřebitele, což vede k silnému tlaku na ekonomický rozvoj venkovských oblastí a současně k hrozbě relativního chudnutí těch oblastí, které nemohou nebo nedokážou rozvinout svůj vlastní potenciál (přírodní, lidské, informační a další zdroje).

Faktory rostoucí důležitosti jsou zejména (ale nejen) tyto:

- roste atraktivita některých zemědělských oblastí (v nichž je vyšší bonita půdy, fungující infrastruktura, dobrý stav pozemků, hospodářských staveb, pracovní síly) pro vstup zahraničních investorů, tito investoři vyvíjejí tlak na zvýšení produktivity práce a konkurenceschopnosti zemědělské výroby a na zvýšení přidané hodnoty zemědělských produktů a celé venkovské ekonomiky,
- les a zemědělská půda se stávají významným dodavatelem obnovitelných zdrojů energie
- narůstá význam dalších mimoprodukčních funkcí zemědělství, lesnictví a rybářství (retence vody)
- relativně málo a po kratší dobu se uplatňují současné komparativní výhody nižších nákladů na pracovní síly a kapitál na společném trhu Unie
- nezvyšuje se atraktivita zemědělské prvovýroby pro mladé kvalifikované lidi a zejména v méně produktivních oblastech a v pohraničí podporují krajské, státní a unijní programy mimoprodukční, resp. diverzifikační aktivity
- postupně rostoucí zájem společnosti o ochranu přírody a krajiny, o udržitelný rozvoj venkova, o venkovskou turistiku, jakož i vliv legislativy EU vyvolává zvýšenou nabídku místních subjektů (obcí, firem, zemědělských rodin a neziskových organizací) na nové aktivity a služby

- roste poptávka obyvatel po kvalitních a bezpečných potravinách (místní výrobci zde jsou vystaveni plné konkurenci ze strany vyspělejších producentů dosavadních členských států Unie)
- v důsledku posilování kurzu české měny dochází ke snižování konkurenceschopnosti zemědělských výrobků
- nabídka programů, zejména z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, z Evropského fondu regionálního rozvoje a z Evropského sociálního fondu včetně iniciativy Evropské unie LEADER, vede k růstu počtu žadatelů o příspěvky z fondů Unie a k vyšší úrovni (zkvalitnění) podnikatelských záměrů a projektů dalších subjektů (obcí, svazků obcí a nestátních neziskových organizací)
- pokračuje další stárnutí venkovského obyvatelstva, ale v závislosti na rozvoji dopravy, služeb a další infrastruktury může naopak růst zájem některých skupin městských obyvatel o trvalé bydlení ve venkovských obcích (zejména v blízkosti větších měst a dopravních tahů).[16]

4.5.10. Devastovaná území

Oblast dobývacího prostoru těžby uranu Stráž pod Ralskem – Hamr na Jezeře. Zde se dopad těžby projevil v podobě plošného odlesnění, kontaminací spodních vod i celého toku a teras Ploučnice v důsledku chemické těžby, vznik odkališť i na místech původních rybníků, zábořem ZPF, velkým množstvím liniových technických zařízení v krajině ... Rozsah území dotčeného chemickou těžbou je odhadován více než 700 ha, po těžbě důlní několik dalších stovek ha.

Vojenský výcvikový prostor Ralsko, kde největší škody byly způsobeny pobytem sovětské armády v letech 1968-1991. Charakter škod je podobný předchozímu území, zde hlavně došlo k výraznému narušení přírodních chráněných složek a ekosystémů. Na plochách původních tankodromů a střelnic probíhá dnes spontánní sukcese, kdy tyto lokality mohou sloužit i studijním a vědeckým účelům. Kladným rysem této dříve veřejnosti nepřístupné oblasti je existence relativně nedotčených území, z nichž některá byla po odsunu vojsk vyhlášena a navržena k vyšší ochraně dle zákona č. 114/92 Sb.

Území, tedy i venkov a krajina Libereckého kraje, patří mezi tzv. problémové oblasti z důvodu jeho „pohraniční“ lokalizace i z důvodu odlišného historického i nedávného vývoje oproti ostatním částem ČR, a to i za vědomí i značných odlišností vnitřních mikroregionů a jejich částí. Současná podoba kraje, resp. i vzhled venkova, je určena hlavně před-

a poválečným vývojem – po obsazení Sudet došlo k první vlně vylidnění a dosídlení německým obyvatelstvem, po osvobození a po odsunu Sudetských Němců byl vylidněný prostor programově dosídlen, avšak již v menším rozsahu, takže ne všechny pozemky byly v tomto období beze zbytku obdělány a ne všechny objekty v pohraničí byly osídleny. Vztah nových obyvatel k půdě i krajině byl většinou na nízké úrovni. V padesátých letech byly dosud neobsazené stavební objekty organizovaně armádou likvidovány – pozůstatky objektů jsou v krajině dodnes patrné, kdy jejich existenci připomínají zarostlá rumišťe, přestárlé ovocné stromy a původní, vesměs dnes již dominantní, nelesní zeleň. Po následné kolektivizaci došlo i zde ke scelení pozemků a v krajině začaly hospodařit Státní statky a Jednotná zemědělská družstva. Docházelo k postupnému vylidňování venkova, jednak vlivem generačního posunu, jednak snazším životem a vyšších výdělků v centrech. K záchraně opouštěných stavebních objektů přispěla z převážné části i česká specifičnost tzv. druhého bydlení.

Specifickou venkovskou oblastí je bývalý Vojenský výcvikový prostor Ralsko. Tohoto území se nedávné historické události, které v ostatních částech státu formovaly současný výraz krajiny vzhledem k různému stupni destrukce zemědělského hospodaření a změnám v intenzitě obhospodařování půdy, projeví méně výrazně – zdejší lesní i zemědělské pozemky byly a stále ještě jsou většinou obhospodařovány podnikem Vojenských lesů a statků, podíl ploch s nevyjasněnými majetkoprávními vztahy se vzhledem k přetrvávajícímu vlastnictví a pokračujícímu využívání zdejšího území na výrazu krajiny výrazněji neprojevil – obhospodařované zemědělské půdy se zde dnes opět vyskytují v několika ucelených lokalitách, značná část území však i zde leží ladem. V území jsou dosud lokality s možným výskytem pozůstatků munice, která limituje obnovu lesa i využívání dotčených zemědělských pozemků, tyto lokality jsou průběžně odborně čištěny. Ukázkou i pro ostatní území je rodinná farma Pavlín u Mimoně, která zde vzorně obhospodařuje polnosti, pro chovaný skot ukázkově využívá louky i pastviny.

Ke specifické českého způsobu života patří tzv. druhé bydlení. V Libereckém kraji, který je cílem rekreatantů ze sousedících krajů, existuje množství obcí, kde jsou rekreatanti v převaze. Přínosy a zápory je nutné pečlivě posoudit jak z pohledu ekologického (údržba a ráz krajiny, zachování lidové architektury), tak z hlediska ekonomického a sociálního.

Vlivem transformace a restrukturalizace ekonomických činností, které se dotýkají i odvětví zemědělství (změna poptávky, různorodost nabídky) dochází k poklesu tradičních zemědělských výrob a činností s tím spojených. Trendem v této oblasti je přecházení

na alternativní formy hospodaření (ekologické zemědělství, agroturistika) s důrazem na mimoprodukční funkce zemědělství. Do popředí zájmu se též dostává fenomén krajiny nejen pro plnění hospodářských funkcí, ale především pro plnění funkcí estetických a rekreačních. Údržba krajiny je tak jednou z prioritních činností v zemědělství.

4.5.11. Hospodářský vývoj v zemědělství

Tab. č. 4.5.11. Vybrané ukazatele vývoje zemědělství v Libereckém kraji

Ukazatel	Měřicí jednotka	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Osevní plochy celkem (k 31.5.)	ha	60 898	61 381	61 040	56 532	59 632	54806	45241	42390
z toho: obiloviny celkem	ha	27 927	30 177	29 601	25 519	30 031	27961	25793	23418
brambory celkem	ha	1 487	1 276	1 209	1 152	1 097	562	527	500
píce z luk trvalých – seno ¹⁾	ha	45 191	41 474	41 368	46 551	45 626	45 328	44 742	45101
Řepka	ha	2 683	4 560	5 972	6 391	6 197	6647	5116	5090
Sklizeň vybraných plodin									
obiloviny celkem	t	83 265	101 177	95 004	90 133	103 626	92 687	99 510	86 026
brambory celkem	t	29 087	23 660	20 654	19 108	27 467	10 179	13029	10 098
píce z luk trvalých – seno	t	124 445	133 740	113 429	132 920	127 741	127 512	125 601	127054
Řepka	t	3 622	10 112	13 323	13 600	15 682	18 648	11 555	7 690
Výnosy vybraných plodin									
obiloviny celkem	t/ha	3,00	3,36	3,23	3,55	3,46	3,51	3,86	3,67
brambory celkem	t/ha	19,58	18,63	17,08	16,59	25,03	19,06	24,68	20,21
píce z luk trvalých – seno	t/ha	2,76	3,22	2,74	2,86	2,80	2,84	2,71	2,94
Řepka	t/ha	1,35	2,23	2,31	2,14	2,53	2,81	2,26	1,51
Hospodářská zvířata (k 1.3. násled. roku)									
skot celkem	kusy	47 858	44 566	44 333	41 079	40 554	40 447	38819	38124
z toho krávy	kusy	20 813	19 122	19 209	18 491	17491	17 487	16 784	16 483
prasata celkem	kusy	72 566	71 250	75 720	65 822	61225	60 862	50761	44 999
z toho prasnice	kusy	5 849	5 950	6 234	5 633	4884	4 855	4 049	3 589
drůbež celkem	kusy	482 801	550 338	493 865	377 228	378265	200 142	154 021	147 201
z toho slepice	kusy	239 902	237 048	231 416	190 135	203258	100 878	77 631	74 194
ovce celkem	kusy	4 519	4 476	4 187	3 414	4 903	5 102	5 969	5 923
Intenzita chovu skotu ²⁾	ks/100 ha	34,0	31,6	31,4	29,1	28,7	42,1	41,5	38,1
prasiat ³⁾	ks/100 ha	100,2	98,5	104,6	91,5	85,9	112,1	105,4	97,2

Pramen: Ročenka Libereckého kraje 2003, CSU 2004

Z tabulky „Vybrané ukazatele vývoje zemědělství v Libereckém kraji“ je zřejmé, že v průběhu let 1996-2003 došlo ke snížení osevních ploch o 30,4%. U obilovin to bylo

o 16,2 %. Výrazného poklesu zaznamenaly plochy osázené bramborami – 66 %. Setrvalou tendenci vykazují plochy luk a řepky s drobnými výkyvy v jednotlivých letech.

Výnosy jednotlivých plodin respektují vývoj, ke kterému docházelo v průběhu 90. let v celé ČR, ke snižování výnosů u obilovin a brambor (s výjimkou roku 2000). Naopak dochází k zvyšování výnosů u řepky (bionafta).

V období 1996-2003 došlo k výraznému poklesu stavu skotu, a to až o 21 % původního stavu. K poněkud mírnějšímu zmírnění rozsahu výroby došlo u prasat, a sice o 38%. K velkému poklesu došlo též ve stavech ovcí a drůbeže. Tento pokles je zřetelný u ukazatele intenzity chovu skotu a prasat.

4.6. SWOT Analýza

4.6.1. Ekonomický rozvoj

4.6.1.1. Podnikatelská základna

POZITIVA

Kvalitní menší a střední podnikatelská vrstva.
Kraj není vázán na velké podniky, které by v případě problémů ohrozily region.
Silný zpracovatelský průmysl.
Bohatá paleta jednotlivých odvětví.
Rozvoj finančního sektoru v Libereckém kraji.
Potenciál pro rozvoj odvětví vázaných na cestovní ruch.
Potenciál průmyslových zón – příchod větších společností (především zahr. kapitálu).
Potenciál pro rozvoj výzkumné a vývojové činnosti v Libereckém kraji.

NEGATIVA

Nízký počet akciových společností.
Velká kumulace podnikatelských subjektů v Liberci a v Jablonci nad Nisou.
Malý počet podnikatelských subjektů v doplňkových službách cestovního ruchu.
Silné zaměření na automobilový průmysl.
Časté jednooborové zaměření určitého území Libereckého kraje.
Potenciální problémy v textilním, sklářském a bižuterním průmyslu.
Potenciální další silný úpadek zemědělství.
Malý počet nově vznikajících podnikatelských subjektů.

Možné cyklické hospodářské problémy některých zemí EU, zejména SRN, a s tím spojené ohrožení vývozních trhů většiny subjektů podnikajících v Libereckém kraji, kteří na tyto trhy vyváží.

PŘÍLEŽITOSTI

Zvýšení atraktivity kraje pro investory
Podpora stávajících a nových firem v oborech s vyšší mírou přidané hodnoty
Zvyšování exportní schopnosti regionální ekonomiky
Rozvoj nových drobných podniků a řemesel a vytváření nových pracovních míst, zejména v hospodářsky slabých oblastech regionu
Vznik a rozvoj nových drobných podniků v inovačním podnikání
Rozvoj přeshraniční spolupráce

OHROŽENÍ

Nebezpečí dálnovýchodní konkurence
Nebezpečí přesunu výroby „dále na východ“

4.6.1.2. Ekonomická situace podnikatelských subjektů v Libereckém kraji

POZITIVA

Významný nárůst mezd zaměstnanců v rámci ČR.
Dobré hospodářské výsledky většiny velkých společností Libereckého kraje.
Výsledky automobilového průmyslu v Libereckém kraji.
Silná pozice stavebnictví na trhu, dobré hospodaření.
Potenciál pro rozvoj odvětví napojených na cestovní ruch.
Potenciál pro rozvoj chovu dobytka.
Dobré výsledky výroby a odbytu v odvětví skla, keramiky a bižuterie.

NEGATIVA

Nízká přidaná hodnota ve zpracovatelském průmyslu.
Nedostatečné využití zemědělského půdního fondu.
Nedořešené problémy textilního průmyslu a velmi špatné hospodaření subjektů v tomto odvětví.

PŘÍLEŽITOSTI

Posílení současných informačních center pro podporu malého a středního podnikání a jejich zefektivnění

Podpora při vytváření klastrů (sdružení podnikatelů).

Podpora rozvoje podnikatelské infrastruktury a infrastruktury pro průmyslový výzkum, vývoj a inovace

OHROŽENÍ

Potenciální hrozba pro zemědělský sektor v rámci společné zemědělské politiky EU.

Hrozba útlumu odvětví skla a bižuterie na světových trzích – především vlivem sílící asijské konkurence.

Nebezpečí možné recese automobilového průmyslu.

4.6.1.3. Trh práce v Libereckém kraji

POZITIVA

Zaměstnanost vázaná na kvalitně rozvinutou menší a střední podnikatelskou vrstvu.

Rozvoj podniků automobilového průmyslu vedoucí k vyšší zaměstnanosti absorboval vlnu nezaměstnanosti z problémového textilního průmyslu, a tím výrazně stabilizoval trh práce v regionu.

Poměrně velká rozmanitost jednotlivých odvětví vedoucí ke stabilitě na trhu práce.

NEGATIVA

Nižší úroveň zaměstnanosti v sektoru služeb.

Velká kumulace ekonomické činnosti a zaměstnanosti v centrech, zatímco periferie regionu jsou oslabeny.

Časté jednooborové zaměření mikroregionů na území Libereckého kraje může, při problémech v daném odvětví, vést k destabilizaci na trhu práce.

PŘÍLEŽITOSTI

Potenciální nové pracovní příležitosti vyplývající z podpory rozvoje a integrace trhu práce v rámci přeshraniční spolupráce.

Značný potenciál pro zaměstnanost v odvětví cestovního ruchu.

OHROŽENÍ

Potenciální růst nezaměstnanosti v důsledku problémů textilního průmyslu.

Možné snižování stavu zaměstnanců u podniků s většinovým vývozem na trhy v SRN a ostatních zemí EU v závislosti na stávající recesi v těchto zemích.

4.6.1.4. Podmínky pro podnikání

POZITIVA

Výhodná geografická poloha Libereckého kraje.

Příznivé podmínky pro širší rozvoj podnikání v oblasti cestovního ruchu.

Dynamický rozvoj průmyslových zón v Libereckém kraji.

Relativně dobrá infrastruktura

Existence řady podpůrných programů pro oblast podnikání.

NEGATIVA

Existence a problematická revitalizace značného množství nevyužívaných průmyslových areálů ve velké většině případu postižených starými ekologickými zátěžemi.

Absence kvalitních systémů dopravní dostupnosti Libereckého kraje v oblastech mimo Liberec.

Nízká mobilita pracovních sil.

Komplikované, nepřehledné, administrativně zatěžující a věcně nepříznivé legislativní předpisy v hospodářské oblasti

Existence hospodářsky slabých oblastí (Frydlantsko, Ralsko, jih a západ Českolipska)

Podpora podnikání je realizována centrálními orgány.

Nízká úroveň komunikace mezi veřejným a podnikatelským sektorem.

Nízká úroveň informovanosti podnikatelských subjektů o možnostech podpůrných programů.

Podpora podnikání je realizována většinou v pasivní formě – finanční podpora

PŘÍLEŽITOSTI

Potenciál Technické univerzity v Liberci a specializovaných středních škol.

Nová dálnice Liberec – Drážďany.

OHROŽENÍ

Nesoulad nabídky a poptávky na trhu práce v některých odvětvích z pohledu kvalifikace pracovní síly.

Nevstřícný přístup orgánů veřejné správy k řešení problémů.

Existence korupčního prostředí.

Absence aktivní podpory podnikání – legislativa, motivace, poradenství.

4.6.2. Zemědělství a rozvoj venkova

4.6.2.1. Zemědělství v Libereckém kraji

POZITIVA

Široká účast a spolupráce zemědělských podnikatelů a zpracovatelského průmyslu, agrární komory, asociace soukromých zemědělců a zástupců služeb při zpracovávání koncepce.

Rozdělení kraje na produkční oblasti a na oblasti se ztíženými podmínkami.

Různorodost rostlinné produkce.

NEGATIVA

Zanedbaná údržba hospodářských budov vyjádřená hodnotou 285 mil. Kč.

Nedostatečná technicko-technologická úroveň mléčnic, dojíren a většiny kapacit zpracovatelského průmyslu ve srovnání s požadavky EU.

Zastaralost technického vybavení, neuspokojivá údržba budov, vnitřní zadlužení podnikatelů z hlediska půdní úrodnosti.

Vysoké přebytky zelené hmoty se stávají odpadem poškozujícím zdraví lidí a životní prostředí.

V Libereckém kraji je nejnižší intenzita skotu v přepočtu na hektar zemědělské půdy, tedy údržba travnatých ploch se stává neefektivní a nepřirozenou.

Nutnost hospodaření ve velmi rozsáhlých lokalitách chráněných krajinných oblastí.

Velké zatížení pro zemědělskou výrobu - bývalý výcvikový vojenský prostor Ralsko.

Problémy porážkových a zpracovatelských provozů s přechodem na hygienická kritéria evropské klasifikace.

Libereckému kraji jsou poskytovány nejnižší dotace přepočtené na hektar zemědělské půdy v rámci ČR.

PŘÍLEŽITOSTI

Vysoká členitost LK s různým složením půd - lze využít pro pěstování zejména bylin.

Možnosti agroturistiky.

OHROŽENÍ

Problémy s odbytem, zpoždování plateb za dodané zboží a tlak zahraničních obchodních řetězců na výrobce a zpracovatele.

Nedostatek investičních zdrojů, omezený přístup k úvěrům pro zemědělské podnikatele.

Nedostatek startovního kapitálu pro nové aktivity.

4.6.2.2. Rozvoj venkova v Libereckém kraji

POZITIVA

Rozmanitost a relativní zachovalost venkovských sídel a krajiny.

Přírodní a kulturně-historické atraktivity pro rozvoj cestovního ruchu a rekreace.

Vhodné podmínky pro bydlení z hlediska kvality životního prostředí.

Z pohledu vzdálenosti relativně dobrá dostupnost venkovského prostoru z urbanizovaných center.

Pozitivní vliv aktivního působení spolků a dalších NNO na rozvoj venkovského prostoru.

Pozitivní vliv fungujících svazků obcí.

Vědomí potřeby udržitelného rozvoje venkova.

NEGATIVA

Nedořešené majetkoprávní vztahy k pozemkům, nedokončené pozemkové úpravy.

Nedostatek stabilizovaných podnikatelských subjektů a pracovních příležitostí, nárůst nezaměstnanosti ve venkovských regionech.

Nedostatečně rozvinutá a zanedbaná infrastruktura na venkově.

Nízká úroveň územního, komunálního a regionálního plánování.

Nízká úroveň zapojení veřejnosti do rozvoje obce.

Nízká úroveň komunikace veřejného, soukromého, neziskového sektoru a občanů.

PŘÍLEŽITOSTI

Atraktivita krajiny a její využitelnosti.

Potenciál pro rozvoj přírodních sportovních areálů.

Velkoplošné chráněné oblasti.

OHROŽENÍ

Vylidňování venkova, úbytek obyvatel v produktivním věku.

Nízká úroveň finanční soběstačnosti obcí a mikroregionů.

Rozdrobená sídelní struktura venkova – velký počet malých obcí s nízkou ekonomickou stabilitou.

5. Hodnocení časových řad Libereckého kraje

5.1. Vybrané ukazatele LK

Jak již bylo uvedeno v metodice práce, následující ukazatele budou blíže analyzovány:

Tab. č. 5.1. Vybrané ukazatele LK

LK	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rozloha	ha	316 309	316 312	316 289	316 289	316 296	316 300
Počet obyvatel	osoby	429 012	429 121	427 396	427 321	427 722	427 563
Hustota obyv.	osoby/km ²	135,6	135,7	135,1	135,1	135,2	135,2
Podíl měst. obyv.	%	79,1	78,9	78,5	78,2	78,0	77,9
Počet narozených	na 1000ob.	9,2	9,5	9,4	9,7	9,5	10,1
Počet zemřelých.	na 1000ob.	10,3	10,5	10,2	10,5	10,4	10,2
Migrace	na 1000ob.	0,9	1,3	-1,2	0,6	1,9	-0,3
HDP/obyvatele	Kc	170 756	180 140	190 735	200 523	205 947	220 991
Zemědělská půda	ha	141 127	141 096	140 953	140 880	140 792	140 682
Prům. Hrubá mzda	Kc	11 613	12 435	13 463	14 089	15 117	16 231
Míra nezaměstnanosti	%	7,77	6,44	7,35	8,68	9,48	9,06
Počet uchazečů o místo	osoby	16 744	14 016	15 987	19 334	21 065	20 299
Volná pracovní místa	místa	2 621	3 649	2 677	1 908	1 785	2 547

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

5.1.0.1. Vybrané ukazatele Ústeckého kraje

Ukazatele Libereckého kraje budou též porovnávány s ukazateli Ústeckého kraje, podkladové údaje, viz tabulka 5.1.0.1.

Tab. č. 5.1.0.1. Vybrané ukazatele Ústeckého kraje

UL		1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rozloha	ha	533 514	533 491	533 425	533 503	533 494	533 489
Počet obyvatel	osoby	827 151	827 013	819 450	819 712	820 868	822 133
Hustota obyv.	osoby/km ²	155,0	155,0	153,6	153,6	153,9	154,1
Podíl měst. Obyv.	%	80,6	80,4	79,8	79,7	79,5	79,3
Počet narozených	na 1000ob.	9,4	9,7	9,6	10,0	10,2	10,5
Počet zemřelých.	na 1000ob.	10,8	10,6	10,8	11,3	11,3	10,9
Migrace	na 1000ob.	1,8	0,8	0,0	1,7	2,5	1,9
HDP/obyvatele	Kc	170 896	174 472	182 539	192 524	208 501	229 146
Zemědělská půda	ha	278 974	278 628	278 356	278 174	278 014	277 616
Prům. Hrubá mzda	Kc	12 066	12 646	13 553	14 269	15 322	16 320
Míra nezaměstnanosti	%	15,92	16,15	15,83	17,13	17,94	16,93
Počet uchazečů o místo	osoby	65 809	66 572	67 720	74 135	76 499	73 493
Volná pracovní místa	mista	2 523	2 798	3 295	2 581	2 745	2 948

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

5.1.0.2. Vybrané ukazatele Středočeského kraje

Ukazatele Libereckého kraje budou též porovnávány s ukazateli Středočeského kraje, podkladové údaje, viz tabulka 5.1.0.2.

Tab. č. 5.1.0.2. Vybrané ukazatele Středočeského kraje

ST		1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rozloha	ha	1101432	1101461	1101442	1101613	1101450	1101450
Počet obyvatel	osoby	1111354	1115038	1123931	1128674	1135795	1144071
Hustota obyv.	osoby/km ²	100,90	101,24	102,04	102,46	103,12	103,87
Podíl měst. Obyv.	%	55,50	55,77	54,92	54,72	54,45	54,64
Počet narozených	na 1000ob.	8,58	8,93	8,93	9,31	9,40	9,92
Počet zemřelých.	na 1000ob.	11,84	11,48	11,16	11,02	11,53	11,07
Migrace	na 1000ob.	5,86	5,86	4,32	5,92	8,43	8,40
HDP/obyvatele	Kc	164432	174111	184377	193650	205014	253912
Zemědělská půda	ha	670279	669 994	669 666	668722	668196	667479
Prům. Hrubá mzda	Kc	12 590	13 429	14 407	14 687	16 568	17 704
Míra nezaměstnanosti	%	7,46	6,80	6,76	7,21	7,43	6,85
Počet uchazečů o místo	osoby	42 024	38 160	37 819	41 761	43 937	44 012
Volná pracovní místa	mista	5 385	8 241	9 360	5 231	5 970	6 475

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

5.1.0.3. Vybrané ukazatele Královéhradeckého kraje

Ukazatele Libereckého kraje budou též porovnávány s ukazateli Královéhradeckého kraje, podkladové údaje, viz tabulka 5.1.0.3.

Tab. č. 5.1.0.3. Vybrané ukazatele Královéhradeckého kraje

HK		1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rozloha	ha	475 811	475 819	475 825	475 817	475 819	475 819
Počet obyvatel	osoby	551 651	550 780	549 329	548 437	547 563	547 296
Hustota obyv.	osoby/km2	115,9	115,8	115,4	115,3	115,1	115,0
Podíl měst. Obyv.	%	69,1	69,0	68,5	68,4	68,2	68,0
Počet narozených	na 1000ob.	9,0	9,0	9,0	9,0	9,3	9,5
Počet zemřelých.	na 1000ob.	10,8	10,5	10,5	10,4	11,0	10,5
Migrace	na 1000ob.	0,3	-0,1	-1,3	-0,2	0,1	0,5
HDP/obyvatele	Kc	172 022	183 725	192 603	204 940	235 322	244 549
Zemědělská půda	ha	280 777	280 605	280 521	280 258	280 061	279 811
Prům. Hrubá mzda	Kc	11 537	12 312	13 183	13 759	14 752	16 254
Míra nezaměstnanosti	%	7,54	5,89	6,30	7,30	7,89	7,67
Počet uchazečů o místo	osoby	20 783	16 644	17 433	20 497	22 146	22 526
Volná pracovní místa	místa	2 726	5 031	3 950	2 764	2 298	2 075

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

5.1.0.4. Vybrané ukazatele Karlovarského kraje

Ukazatele Libereckého kraje budou též porovnávány s ukazateli Karlovarského kraje, podkladové údaje, viz tabulka 5.1.0.4.

Tab. č. 5.1.0.4. Vybrané ukazatele Karlovarského kraje

KV		1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rozloha	ha	331 441	331 440	331 434	331 436	331 454	331 457
Počet obyvatel	osoby	304 823	304 400	303 714	304 220	304 249	304 588
Hustota obyv.	osoby/km2	92,0	91,8	91,6	91,8	91,8	92
Podíl měst. Obyv.	%	82,0	81,8	81,4	81,1	80,9	80,7
Počet narozených	na 1000ob.	9,1	9,5	9,6	9,7	9,5	9,6
Počet zemřelých.	na 1000ob.	9,4	9,9	10,3	9,4	10,2	9,9
Migrace	na 1000ob.	0,2	-1,0	-1,7	1,3	0,8	1,5
HDP/obyvatele	Kč	150 728	158 594	165 558	186 482	201957	216 639
Zemědělská půda	Ha	125 561	125 539	125 395	124 705	124 614	124628
Prům. Hrubá mzda	Kč	11 407	12 119	13 042	13 535	14 472	15 414
Míra nezaměstnanosti	%	9,04	8,02	8,71	10,07	10,62	10,75
Počet uchazečů o místo	osoby	14 385	13 174	14 062	16 115	17 362	18 726
Volná pracovní místa	místa	1 259	1 542	1 401	1 226	1 147	1 196

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

5.1.1. Rozloha

Tab. č. 5.1.1.

LK	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rozloha	ha	316 309	316 312	316 289	316 289	316 296	316 300

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Ve sledovaném období 1999 – 2004 docházelo v Libereckém kraji pouze k nepatrným změnám rozlohy. Ty byly způsobovány buď změnami příslušností jednotlivých obcí ke krajům, nebo změnami údajů v katastrálních mapách. Nejmenší rozlohu měl Liberecký kraj v letech 2001 a 2002, a to 316 289 ha, a naopak největší rozlohu měl v roce 2000, a to 316 312 ha, rozdíl tedy činil 23 ha, což je 0,007 % od nejnižší hodnoty. Z tohoto důvodu lze rozlohu považovat za konstantní veličinu. Lze předpokládat, pokud nedojde ke změně regionálního uspořádání, že se rozloha LK nebude v budoucnosti výrazně měnit.

5.1.1.1. Porovnání rozlohy s ostatními regiony

Tab. č. 5.1.1.1. Porovnání rozlohy s ostatními regiony

	Jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LK	ha	316 309	316 312	316 289	316 289	316 296	316 300
UL	ha	533 514	533 491	533 425	533 503	533 494	533 489
ST	ha	1101432	1101461	1101442	1101613	1101450	1101450
HK	ha	475 811	475 819	475 825	475 817	475 819	475 819
KV	ha	331 441	331 440	331 434	331 436	331 454	331 457

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Liberecký kraj je ze sledovaných regionů nejmenší, velikostně je srovnatelný s Královéhradeckým krajem, přičemž sousedící regiony jsou až téměř 4x větší (Středočeský kraj).

5.1.2. Obyvatelstvo

V následujících podkapitolách budou analyzovány ukazatele regionálního prostředí v sociální oblasti: počet obyvatel, hustota obyvatelstva na km², podíl městského obyvatelstva, počet narozených, počet zemřelých a migrace.

5.1.2.1. Počet obyvatel

Tab. č. 5.1.2.1. Počet obyvatel

LK	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Počet obyvatel	osoby	429 012	429 121	427 396	427 321	427 722	427 563
Absolutní změna	osoby	0	109	-1 725	-75	401	-159
Řetězový index		-	1,00025	0,9960	0,9998	1,0009	0,9996
Absolutní změna*	osoby	0	109	-1 616	-1 691	-1 290	-1 449
Bazický index *		1	1,00025	0,9962	0,9961	0,9970	0,9966

* vztaženo k bázi roku 1999, Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že mezi lety 1999 – 2004 došlo k absolutnímu poklesu obyvatelstva Libereckého kraje o 1449 osob, procentuelně vyjádřeno o 0,04 %. Počet obyvatel nejvýrazněji poklesl mezi lety 2000 a 2001, a sice o 0,40 % k bázi roku 1999, v absolutní hodnotě o 1616 osob, naopak nejvýraznějšího nárůstu v počtu obyvatel bylo zaznamenáno v roce 2003, a to o 401 osob, což je o 0,09 % k bázi roku 1999. Příčiny vývoje počtu obyvatelstva blíže vysvětlují ukazatele v následujících podkapitolách.

5.1.2.1.1. Porovnání počtu obyvatel s ostatními regiony

Tab. č. 5.1.2.1.1. Porovnání počtu obyvatel s ostatními regiony

Počet obyvatel	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LK	osoby	429 012	429 121	427 396	427 321	427 722	427 563
Bazický index LK		1	1,0003	0,9962	0,9961	0,9970	0,9966
UL	osoby	827 151	827 013	819 450	819 712	820 868	822 133
Bazický index UL		1	0,9998	0,9907	0,9910	0,9924	0,9939
ST	osoby	1111354	1115038	1123931	1128674	1135795	1144071
Bazický index ST		1	1,0033	1,0113	1,0156	1,0220	1,0294
HK	osoby	551 651	550 780	549 329	548 437	547 563	547 296
Bazický index HK		1	0,9984	0,9958	0,9942	0,9926	0,9921
KV	osoby	304 823	304 400	303 714	304 220	304 249	304 588
Bazický index KV		1	0,9986	0,9964	0,9980	0,9981	0,9992

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

V porovnání počtu obyvatel je Liberecký kraj druhý nejmenší za krajem Karlovarským. Největší absolutní úbytek obyvatelstva ve sledovaném období byl zaznamenán v Ústeckém kraji, a to o 5018 osob. V relativním měřítku byl ale úbytek největší v kraji Hradeckém, a to o 0,79%. Největší jak absolutní, tak relativní přírůstek, a zároveň jediný přírůstek ze sledovaných krajů, zaznamenal kraj Středočeský, a to o 32717 osob a 2,94 %. Důvodem zvyšování počtu obyvatel ve Středočeském kraji je celková atraktivita regionu (vyšší průměrná mzda, pracovní příležitosti, blízkost hlavního města Prahy, aj.), která vede k přesunu obyvatel z ostatních, méně atraktivních, regionů. To přirozeně způsobuje pokles počtu obyvatel v ostatních regionech.

5.1.2.2. Hustota obyvatelstva

Tab. č. 5.1.2.2. Hustota obyvatelstva

LK	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Hustota obyv.	osoby/km ²	135,6	135,7	135,1	135,1	135,2	135,2
Bazický index		1	1,0007	0,9963	0,9963	0,9971	0,9971
Řetězový index		-	1,0007	0,9956	1,0000	1,0007	1,0000

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Z uvedené tabulky vyplývá, že během sledovaného období 1999 – 2004 byla hustota obyvatelstva v Libereckém kraji průměrně 135,32 osob na km². Počet obyvatel na km² klesl ve sledovaném období o 0,29%. Nejvyšší pokles byl mezi lety 2000 a 2001, kdy počet obyvatel na km² meziročně poklesl o 0,44%, což koresponduje s celkovým poklesem obyvatel Libereckého kraje, viz tabulka č. 5.1.2.1. počet obyvatel.

5.1.2.2.1. Porovnání hustoty obyvatelstva s ostatními regiony

Tab. č. 5.1.2.2.1. Porovnání hustoty obyvatelstva s ostatními regiony

Hustota obyv.	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LK	osoby/km ²	135,6	135,7	135,1	135,1	135,2	135,2
Bazický index LK		1	1,0007	0,9963	0,9963	0,9971	0,9971
UL	osoby/km ²	155	155	153,6	153,6	153,9	154,1
Bazický index UL		1	1,0000	0,9910	0,9910	0,9929	0,9942
ST	osoby/km ²	100,9	101,2	102	102,5	103,1	103,9
Bazický index ST		1	1,0029	1,0109	1,0159	1,0218	1,0297
HK	osoby/km ²	115,9	115,8	115,4	115,3	115,1	115
Bazický index HK		1	0,9991	0,9957	0,9948	0,9931	0,9922
KV	osoby/km ²	92	91,8	91,6	91,8	91,8	92
Bazický index KV		1	0,9978	0,9957	0,9978	0,9978	1,0000

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Při porovnání hustoty obyvatelstva je Liberecký kraj na druhém místě mezi srovnávanými kraji. Největší nárůst počtu obyvatel je u kraje Středočeského, a to o 2,97 %. I přes výrazný růst počtu obyvatel ve Středočeském kraji je počet obyvatel na km² výrazně pod průměrem ČR. Důvodem je celkově velká rozloha tohoto kraje v porovnání s ostatními sledovanými regiony. Nejvýraznějšího snížení počtu obyvatel na km² zaznamenal kraj Královéhradecký, a to o 0,78 % proti bázi roku 1999. Příčiny těchto změn jsou vysvětleny v kapitole 5.1.2.1.1. Porovnání počtu obyvatel s ostatními regiony. Průměrná hustota

obyvatelstva v ČR se během sledovaného období pohybovala okolo 129 obyvatel na km², což znamená, že hustota osídlení v LK je mírně nad průměrem ČR.

5.1.2.3. Podíl městského obyvatelstva

Tab. č. 5.1.2.3. Podíl městského obyvatelstva

LK	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Podíl měst. obyv.	%	79,1	78,9	78,5	78,2	78	77,9
Bazický index		1	0,9975	0,9924	0,9886	0,9861	0,9848
Řetězový index		-	0,9975	0,9949	0,9962	0,9974	0,9987

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Z uvedené tabulky vyplývá, že v Libereckém kraji v letech 1999 – 2004 došlo ke snížení o 1,13 %-ního bodu ve prospěch venkovského obyvatelstva. Důvodem je především po roce 2000 zvýšená výstavba rodinných domů ve venkovském prostoru poblíž větších měst, protože cena pozemků je nižší než ve městech. Dále plocha koupených pozemků je ve městech limitovaná (většinou max. 400 m²), zatímco na venkově je možné zakoupit pozemek o rozloze vyšší. Zvýšená výstavba byla podmíněna snadnou dostupností hypotéčních úvěrů s nižšími úrokovými sazbami než před rokem 2000. K největší meziroční změně došlo mezi lety 2000 a 2001 o 1,52 %. Tento úbytek byl způsoben celkovým úbytkem počtu obyvatel Libereckého kraje. Vyšší mobilita je charakteristická spíše pro městské obyvatelstvo žijící v nájemních bytech. Na venkově převládá soukromé vlastnictví a je daleko obtížnější vlastní nemovitosti rychle prodat za požadovanou cenu.

5.1.2.3.1. Porovnání podílu městského obyvatelstva s ostatními regiony

Tab. č. 5.1.2.3.1. Porovnání podílu městského obyvatelstva s ostatními regiony

Podíl měst. obyv.	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LK	%	79,1	78,9	78,5	78,2	78	77,9
Bazický index LK		1	0,9975	0,9924	0,9886	0,9861	0,9848
UL	%	80,6	80,4	79,8	79,7	79,5	79,3
Bazický index UL		1	0,9975	0,9901	0,9888	0,9864	0,9839
ST	%	55,5	55,7	54,9	54,7	54,5	54,6
Bazický index ST		1	1,0036	0,9891	0,9855	0,9819	0,9838
HK	%	69,1	69	68,5	68,4	68,2	68
Bazický index HK		1	0,9986	0,9913	0,9899	0,9870	0,9841
KV	%	82	81,8	81,4	81,1	80,9	80,7
Bazický index KV		1	0,9976	0,9927	0,9890	0,9866	0,9841

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Z tabulky porovnání podílu městského obyvatelstva s ostatními regiony vyplývá, že nejmenší podíl městského obyvatelstva je ve Středočeském kraji, naopak největší podíl je zaznamenán v kraji Karlovarském. Nízký podíl ve Středočeském kraji je ovlivněn historickým vývojem, protože byl vzhledem ke své geografické poloze (Polabská nížina) výrazně zemědělsky orientován. Ve všech uvedených krajích došlo během sledovaného období k poklesu městského obyvatelstva prakticky stejnou měrou, a to od 1,52% u Libereckého až po 1,62% u kraje Středočeského. Důvody těchto změn jsou podobné jako bylo vysvětleno u kraje Libereckého v předchozí podkapitole.

5.1.2.4. Počet narozených a zemřelých

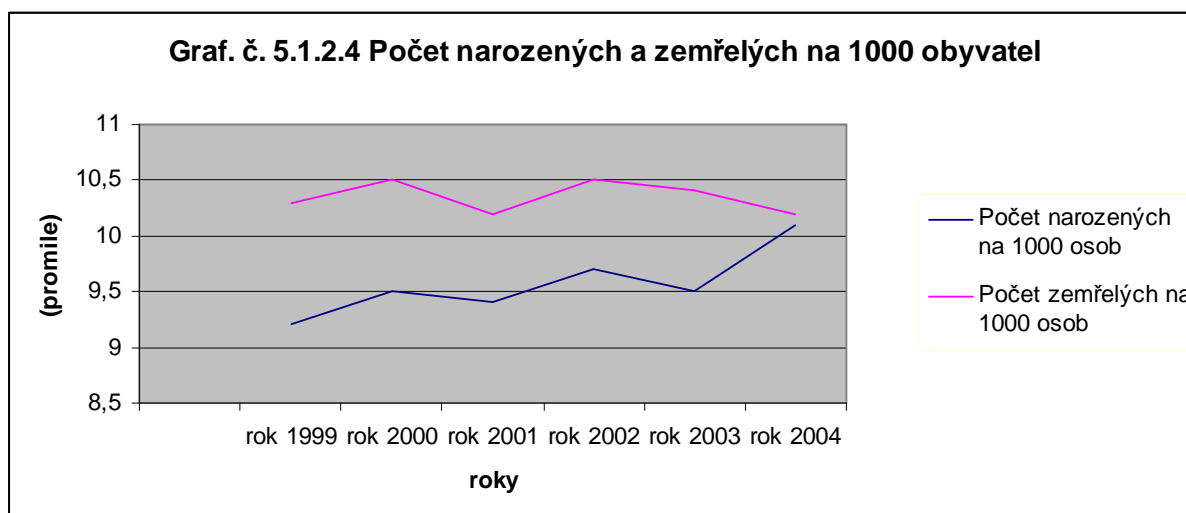
Tab. č. 5.1.2.4. Počet narozených a zemřelých

LK	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Počet narozených	na 1000 ob.	9,2	9,5	9,4	9,7	9,5	10,1
Bazický index		1	1,0326	1,0217	1,0543	1,0326	1,0978
Řetězový index		-	1,0326	0,9895	1,0319	0,9794	1,0632
Počet zemřelých.	na 1000 ob.	10,3	10,5	10,2	10,5	10,4	10,2
Bazický index		1	1,0194	0,9903	1,0194	1,0097	0,9903
Řetězový index		-	1,0194	0,9714	1,0294	0,9905	0,9808
Přirozený přírůstek	na 1000 ob.	-1,1	-1	-0,8	-0,8	-0,9	-0,1
Bazický index		1	0,9091	0,7273	0,7273	0,8182	0,0909
Řetězový index		-	0,9091	0,8000	1,0000	1,1250	0,1111

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Z uvedené tabulky vyplývá, že v Libereckém kraji v letech 1999 – 2004 byl přirozený přírůstek obyvatelstva negativní. To znamená, že více lidí umíralo, než se narodilo, přičemž hodnota relativního poklesu se neustále snižuje. (viz graf č. 5.1.2.4) Tento relativní pokles je způsoben vyšší porodností, neboť počet zemřelých na 1000 obyvatel ve sledovaném období je téměř stálý. Vývoj počtu narozených na 1000 obyvatel se v uvedeném období projevuje v dvouletých cyklech, přičemž jejich absolutní hodnota roste od roku 1999.

Příčinou vyššího počtu narozených na 1000 obyvatel je zvýšená porodnost u silných ročníků 70. let.

Sociologové předpokládají ještě v příštích 5 letech zvýšenou porodnost a poté následný pokles. Dlouhodobě lze očekávat tedy záporný přirozený úbytek obyvatelstva.

5.1.2.5. Migrace

Tab. č. 5.1.2.4. Migrace

LK	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Migrace	na 1000ob.	0,9	1,3	-1,2	0,6	1,9	-0,3
Bazický index		1	1,4444	-1,3333	0,6667	2,1111	-0,3333
Řetězový index		-	1,4444	-0,9231	-0,5000	3,1667	-0,1579

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Na základě údajů uvedených v tabulce lze říci, že díky migraci počet obyvatel kraje v celém sledovaném období 1999 – 2004 stoupal, a to s výjimkou let 2001 a 2004. Tento údaj však nepostihuje osoby, které v kraji pracují, ale mají trvalé bydliště mimo kraj. Z uvedených údajů lze i do budoucna očekávat pozitivní vývoje v migraci Libereckého kraje.

Při bližší analýze se jeví jako nejsilnější rok 2003, kdy byla otevřena druhá průmyslová zóna v Liberci a přilákala obyvatele z jiných regionů.

5.1.2.6. Porovnání počtu narozených, zemřelých, přirozeného přírůstku a migrace obyvatel

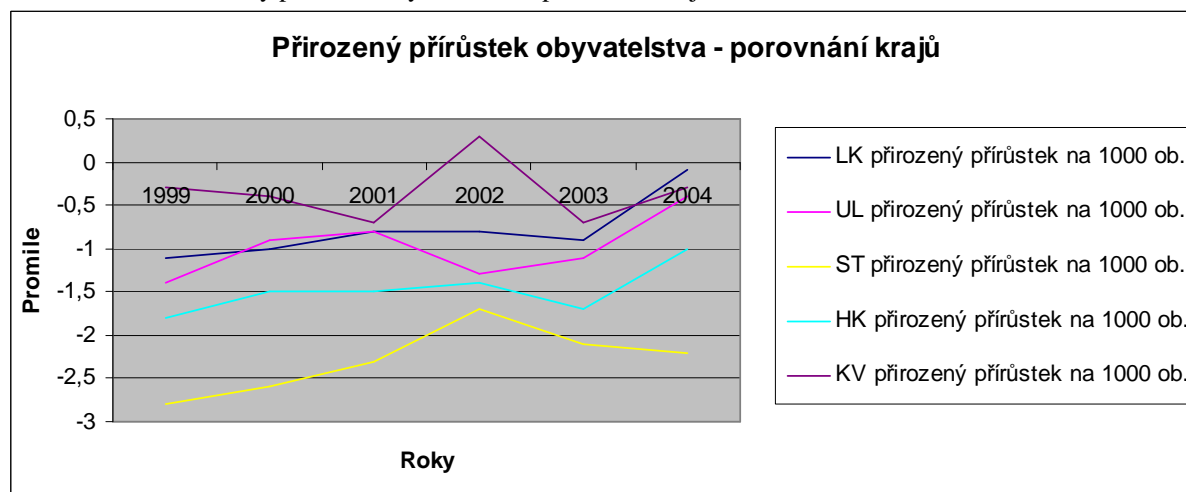
Tab. č. 5.1.2.6. Porovnání počtu narozených, zemřelých, přirozeného přírůstku a migrace obyvatel

Kraj a jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LK počet narozených na 1000 ob.	9,2	9,5	9,4	9,7	9,5	10,1
LK počet zemřelých na 1000 ob.	10,3	10,5	10,2	10,5	10,4	10,2
LK přirozený přírůstek na 1000 ob.	-1,1	-1,0	-0,8	-0,8	-0,9	-0,1
LK migrace na 1000 ob.	0,9	1,3	-1,2	0,6	1,9	-0,3
UL počet narozených na 1000 ob.	9,4	9,7	9,6	10,0	10,2	10,5
UL počet zemřelých na 1000 ob.	10,8	10,6	10,8	11,3	11,3	10,9
UL přirozený přírůstek na 1000 ob.	-1,4	-0,9	-0,8	-1,3	-1,1	-0,4
UL migrace na 1000 ob.	1,8	0,8	0,0	1,7	2,5	1,9
ST počet narozených na 1000 ob.	8,6	8,9	8,9	9,3	9,4	9,9
ST počet zemřelých na 1000 ob.	11,8	11,5	11,2	11,0	11,5	11,1
ST přirozený přírůstek na 1000 ob.	-2,8	-2,6	-2,3	-1,7	-2,1	-2,2
ST migrace na 1000 ob.	5,9	5,9	4,3	5,9	8,4	8,4
HK počet narozených na 1000 ob.	9,0	9,0	9,0	9,0	9,3	9,5
HK počet zemřelých na 1000 ob.	10,8	10,5	10,5	10,4	11,0	10,5
HK přirozený přírůstek na 1000 ob.	-1,8	-1,5	-1,5	-1,4	-1,7	-1,0
HK migrace na 1000 ob.	0,3	-0,1	-1,3	-0,2	0,1	0,5
KV počet narozených na 1000 ob.	9,1	9,5	9,6	9,7	9,5	9,6
KV počet zemřelých na 1000 ob.	9,4	9,9	10,3	9,4	10,2	9,9
KV přirozený přírůstek na 1000 ob.	-0,3	-0,4	-0,7	0,3	-0,7	-0,3
KV migrace na 1000 ob.	0,2	-1,0	-1,7	1,3	0,8	1,5

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Ze sledovaných ukazatelů je zřejmé, že k nejvyššímu přirozenému úbytku obyvatelstva, i přes celkový nárůst počtu obyvatel, docházelo ve Středočeském kraji, a to téměř v každém roce o více než 2 promile (viz graf č. 5.1.2.6.). Tento úbytek byl ale vykompenzován vysokou pozitivní migrací do regionu. Z tohoto pohledu je nutné hodnotit kladně pozitivní vývoj v kraji Libereckém, kde je otázkou, zda se tato rostoucí tendence projeví i v dalších letech. V kraji Karlovarském dochází v posledních třech letech ke zvyšování počtu obyvatel a jako jediný z krajů měl v roce 2002 pozitivní přírůstek obyvatel, který byl ale v tomto roce způsoben především nižší úmrtností než zvýšenou porodností.

Graf č. 5.1.2.6. Přirozený přírůstek obyvatelstva – porovnání krajů

5.1.2.7. Vývoj stavu obyvatelstva

Z předcházejících podkapitol vyplývá, že ve sledovaném období došlo v Libereckém kraji k celkovému snížení počtu obyvatel, a to především díky negativnímu přirozenému přírůstku obyvatelstva. Tento úbytek nebyl dostatečně vyrovnán migrací obyvatelstva, přesto se dá do budoucnosti očekávat, alespoň v nejbližším období, nárůst porodnosti, a tím by mělo dojít k dalšímu celkovému zastavení poklesu počtu obyvatel.

5.1.3. Hrubý domácí produkt na obyvatele

Tab. č. 5.1.3./1 Hrubý domácí produkt na obyvatele

LK	Jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
HDP/obyvatele	Kč	170 756	180 140	190 735	200 523	205 947	220 991
Absolutní změna	Kč	0	9 384	10 595	9 788	5 424	15 044
Řetězový index		-	1,055	1,059	1,051	1,027	1,073
Bazický index		1	1,05	1,12	1,17	1,21	1,29

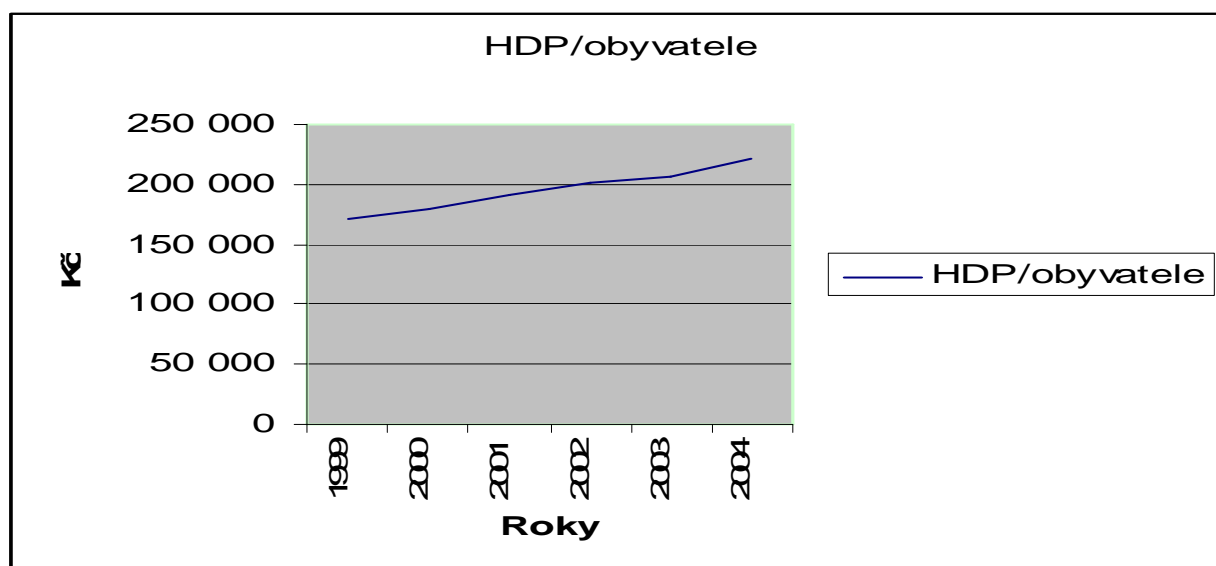
Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Z uvedené tabulky vyplývá, že v Libereckém kraji v letech 1999 – 2004 došlo ke zvýšení HDP na obyvatele o 50235 Kč. To představuje celkový nárůst ve výši 29%. Tento růst byl ve všech sledovaných letech pozitivní, přičemž k nejvyššímu meziročnímu nárůstu došlo mezi lety 2003 a 2004, a to jak v absolutním, tak i v relativním vyjádření, což vykompenzovalo nižší nárůst, ke kterému došlo mezi lety 2002 a 2003 oproti průměrnému tempu růstu v předchozích letech. Dle principů ekonomie růstu a rozvoje dochází k posilování ekonomické vyspělosti regionu. Důvodem tohoto trendu byl na jedné straně celorepublikový vývoj HDP na obyvatele. Na straně druhé se na výkyvu v roce 2003 podílel zejména pokles

tržeb z prodeje vlastních výrobků a služeb z průmyslové činnosti, dále již v roce 2002 a 2003 výrazný pokles v průměrném evidenčním počtu zaměstnanců. V této době docházelo také k celkové restrukturalizaci některých důležitých průmyslových odvětví, jako byl především textilní průmysl (útlum a ukončení činnosti Textilany Liberec a.s.), některé obory sklářského průmyslu aj.. V roce 2004 dochází naopak k výraznému nárůstu tržeb z prodeje vlastních výrobků a služeb z průmyslové činnosti.

V závislosti na prognózách celorepublikového vývoje pro rok 2005 a dále lze očekávat i v regionu Libereckého kraje další růst HDP jak v absolutním vyjádření, tak i v podílu na obyvatele.

Graf. č. 5.1.3. Hrubý domácí produkt na obyvatele

V grafu č. 5.1.3. je vidět vývoj HDP na obyvatele v čase, jednoduchou funkcí lineární závislosti, kde y je HDP na obyvatele a x je vývoj v letech:

$y = 9668,1x + 161010$ $R^2 = 0,9899$, lze předpovídat očekávaný vývoj HDP na obyvatele do budoucnosti, viz tabulka č. 5.1.3./2 .

Tab. č. 5.1.3./2 Odhad vývoje HDP na obyvatele v LK

Roky	2005	2006	2007	2008	2009
HDP na obyvatele (Kč)	228686,7	238354,8	248022,9	257691	267359,1

5.1.3.1. Porovnání hrubého domácího produktu na obyvatele

Tab. č. 5.1.3.1. Porovnání hrubého domácího produktu na obyvatele

HDP/obyvatele	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LK	Kč	170756	180140	190735	200523	205947	220991
Řetězový index LK		-	1,05	1,06	1,05	1,03	1,07
Bazický index LK		1	1,05	1,12	1,17	1,21	1,29
UL	Kč	170896	174472	182539	192524	208501	229146
Řetězový index UL		-	1,02	1,05	1,05	1,08	1,10
Bazický index UL		1	1,02	1,07	1,13	1,22	1,34
ST	Kč	164432	174111	184377	193650	205014	253912
Řetězový index ST		-	1,06	1,06	1,05	1,06	1,24
Bazický index ST		1	1,06	1,12	1,18	1,25	1,54
HK	Kč	172022	183725	192603	204940	235322	244549
Řetězový index HK		-	1,07	1,05	1,06	1,15	1,04
Bazický index HK		1	1,07	1,12	1,19	1,37	1,42
KV	Kč	150728	158594	165558	186482	201957	216639
Řetězový index KV		-	1,05	1,04	1,13	1,08	1,07
Bazický index KV		1	1,05	1,10	1,24	1,34	1,44
ČR	Kč	198553	209222	226526	236634	250544	271155
Řetězový index ČR		-	1,05	1,08	1,04	1,06	1,08
Bazický index ČR		1	1,05	1,14	1,19	1,26	1,37
LK/ČR	%	86	86,1	84,2	86,5	82,2	81,5

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že z absolutního hlediska měl Karlovarský kraj nejnižší dosaženou hodnotu hrubého domácího produktu na obyvatele během celého sledovaného období. Kraj Středočeský se během sledovaného období dostal z druhého nejhoršího místa na první. Přičemž v tempu růstu je také první, a to jak v absolutním (89480 Kč), tak v relativním vyjádření (54,42 %). Liberecký kraj je v obou těchto ukazatelích na posledním místě. V porovnání s průměrem ČR se Liberecký kraj pohybuje na hranici 85%.

Téměř po celé sledované období dosahoval nejvyšších hodnot HDP na obyvatele Královéhradecký kraj s výjimkou roku 2004, kdy byl předstížen Středočeským krajem. V tomto roce zazamenal Středočeský kraj nejvyšší meziroční nárůst mezi všemi kraji za celé sledované období. Hlavní příčinou tohoto nárůstu bylo otevření nového závodu Škoda Auto a.s. a probíhající investice pro zahájení činnosti nové automobilky u Kolína. Do tohoto roku zaznamenával Středočeský kraj pouze průměrné přírůstky od 5 do 6%. HDP na obyvatele

Libereckého kraje se neustále zvyšuje, ale pozice regionu v porovnání s ostatními kraji, resp. s celkem, se neustále zhoršuje, tzn., že ho ostatní regiony dohání, respektive předhání. Za významný v celém období musíme pokládat rok 2003, kdy došlo k výraznému zpomalení nárůstu HDP na obyvatele, kdy se Liberecký kraj propadl na předposlední místo mezi sledovanými kraji a výrazně se propadl v porovnání s průměrem celé ČR. V roce 2002 došlo v celé ČR k poklesu růstu HDP na obyvatele, jedním z důvodů bylo zavedení jednotné evropské měny EUR, vysvětlení podrobněji viz kapitola 5.1.5.1. .

5.1.4. Zemědělská půda

Tab. 5.1.4. Zemědělská půda

Zemědělská půda	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LK	ha	141127	141096	140953	140880	140792	140682

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Z výše uvedené tabulky je zřejmý pokles o 445 ha v absolutním a o -0,32 % v relativním vyjádření. Vzhledem k nízkým změnám ve sledovaném období můžeme tento ukazatel považovat za relativně stabilní.

5.1.4.1. Porovnání zemědělské půdy mezi regiony

Tab. č. 5.1.4.1. Porovnání zemědělské půdy

Zemědělská půda	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LK	ha	141127	141096	140953	140880	140792	140682
UL	ha	278974	278628	278356	278174	278014	277616
ST	ha	670279	669994	669666	668722	668196	667479
HK	ha	280777	280605	280521	280258	280061	279811
KV	ha	125561	125539	125395	124705	124614	124628

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že ve sledovaném období klesala rozloha zemědělské půdy ve všech třech krajích, přičemž nejméně, a to jak z absolutního (445 ha), tak relativního (-0,32%) hlediska, v Libereckém kraji. Největší absolutní pokles byl v kraji Středočeském, a to o 2800,3 ha. Z hlediska relativního byl nejvyšší pokles zaznamenán v kraji Karlovarském, a to o 0,74%. Veškeré změny způsobující pokles zemědělské půdy jsou dány přesunem ze zemědělského půdního fondu na stavební parcely a průmyslové areály a objekty.

5.1.5. Průměrná hrubá mzda

Tab. č. 5.1.5. Průměrná hrubá mzda

LK	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Průměrná hrubá mzda	Kč	11 613	12 435	13 463	14 089	15 117	16 231
Roční nárůst	Kč	0	822	1 028	626	1 028	1 114
Řetězový index		-	1,0708	1,0827	1,0465	1,0730	1,0737
Bazický index		1	1,0708	1,1593	1,2132	1,3017	1,3977

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že ve sledovaném období vzrostla celková průměrná mzda o 4618 Kč a v relativním vyjádření o 39,77 %. Průměrné roční tempo růstu bylo tedy 7,95%. Téměř po celé sledované období rostla průměrná hrubá mzda cca 7%-ním tempem s výjimkou roku 2002, kdy se zvýšila proti předchozímu roku o 4,65%. Nízký růst mezd oproti předchozím letům v roce 2002 byl již jakousi předzvěstí celkového poklesu růstu ekonomiky Libereckého kraje v roce 2003, kdy došlo k výraznému poklesu tržeb z prodeje vlastních výrobků a služeb z průmyslové činnosti a k výraznému nárůstu registrované nezaměstnanosti.

5.1.5.1. Porovnání průměrné hrubé mzdy mezi regiony

Tab. č.5.1.5.1. Porovnání průměrné hrubé mzdy mezi regiony

Prům. hrubá mzda	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LK	Kč	11 613	12 435	13 463	14 089	15 117	16 231
Řetězový index LK		-	1,07	1,08	1,05	1,07	1,07
Bazický index LK		1	1,07	1,16	1,21	1,30	1,40
UL	Kč	12 066	12 646	13 553	14 269	15 322	16 320
Řetězový index UL		-	1,05	1,07	1,05	1,07	1,07
Bazický index UL		1	1,05	1,12	1,18	1,27	1,35
ST	Kč	12 590	13 429	14 407	14 687	16 568	17 704
Řetězový index ST		-	1,07	1,07	1,02	1,13	1,07
Bazický index ST		1	1,07	1,14	1,17	1,32	1,41
HK	Kč	11 537	12 312	13 183	13 759	14 752	16 254
Řetězový index HK		-	1,07	1,07	1,04	1,07	1,10
Bazický index HK		1	1,07	1,14	1,19	1,28	1,41
KV	Kč	11 407	12 119	13 042	13 535	14 472	15 414
Řetězový index KV		-	1,06	1,08	1,04	1,07	1,07
Bazický index KV		1	1,06	1,14	1,19	1,27	1,35
ČR	Kč	12 797	13 614	14 793	15 866	16 917	18 035
Řetězový index ČR		-	1,06	1,09	1,07	1,07	1,07
Bazický index ČR		1	1,06	1,16	1,24	1,32	1,41
LK/ČR	%	90,7	91,3	91,0	88,8	89,4	90,0

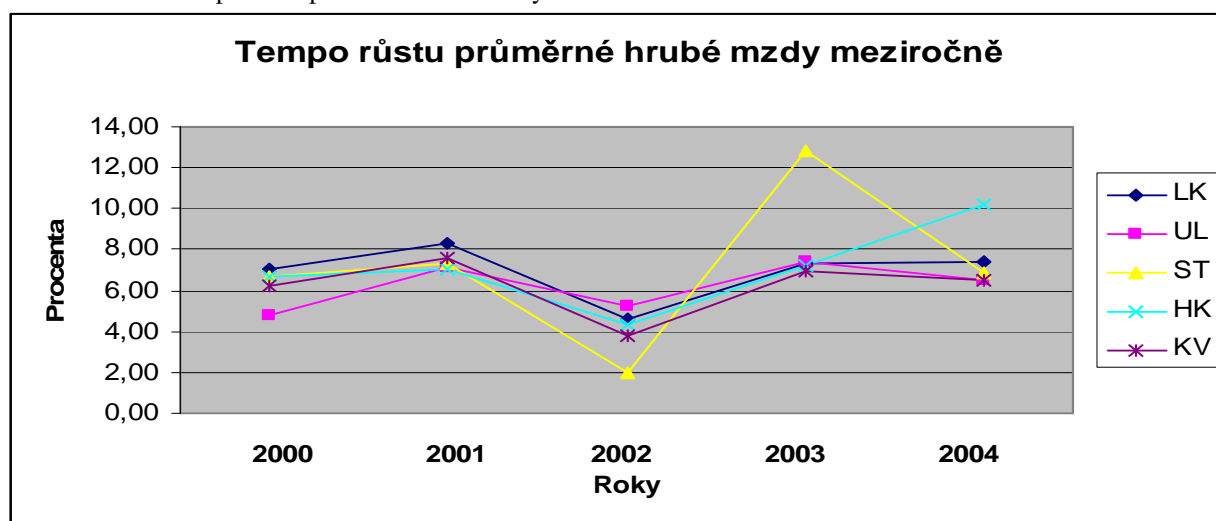
Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že nejvyšší průměrná mzda je v celém sledovaném období ve Středočeském kraji, také zde nejvíce rostla mzda v absolutní hodnotě, a to o 5114Kč. Oproti tomu v Libereckém kraji pouze o 4618 Kč, tedy o 496 Kč méně. V relativním měřítku mzda rostla v Královéhradeckém kraji o 40,89 %, oproti tomu v Libereckém kraji o 39,77 % vzhledem k roku 1999, nejméně pak rostla v kraji Karlovarském, a to o 35,13 %.

Tempo růstu průměrné hrubé měsíční mzdy v krajích ve sledovaném období kopíruje zhruba stejnou vývojovou křivku, pouze v roce 2003 došlo ve Středočeském kraji k výrazně vyššímu nárůstu tohoto ukazatele oproti ostatním krajům, a to ve výši 12,81 %. (viz graf č.5.1.5.1.)

Ve všech krajích se v roce 2002 projevilo snížení tempa růstu hrubé měsíční mzdy oproti předchozím letům, jedním z důvodů mohlo být fyzické zavedení jednotné evropské měny EUR na trh zemí Evropské měnové unie. Oslabení společné měny krátce po jejím zavedení mělo vliv na zdražení českých výrobků exportovaných na trh Evropské unie a pokles poptávky po nich. Mnozí výrobci exportního zboží a exportéři nedokázali odhadnout další vývoj EURa a vyčkávali. To se projevilo na stagnaci mezd. V letech 2003 a 2004 docházelo k postupné stabilizaci kurzu a zvýšená efektivita práce nahradila zeslabení evropské měny.

Graf. č 5.1.5.1. Tempo růstu průměrné hrubé mzdy meziročně

5.1.6. Nezaměstnanost

V této kapitole budou sledovány tyto ukazatele nezaměstnanosti:

Míra nezaměstnanosti, počet uchazečů o místo a volná pracovní místa.

Tab. č. 5.1.6. Nezaměstnanost v Libereckém kraji

LK	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Míra nezaměstnanosti	%	7,77	6,44	7,35	8,68	9,48	9,06
Řetězový index míry nezaměstnanosti		-	0,8288	1,1413	1,1810	1,0922	0,9557
Bazický index míry nezaměstnanosti		1	0,8288	0,9459	1,1171	1,2201	1,1660
Počet uchazečů o místo	osoby	16 744	14 016	15 987	19 334	21 065	20 299
Řetězový index počtu uchazečů		-	0,8371	1,1406	1,2094	1,0895	0,9636
Bazický index počtu uchazečů		1	0,8371	0,9548	1,1547	1,2581	1,2123
Volná pracovní místa	místa	2 621	3 649	2 677	1 908	1 785	2 547
Řetězový index volných míst		-	1,3922	0,7336	0,7127	0,9355	1,4269
Bazický index volných míst		1	1,3922	1,0214	0,7280	0,6810	0,9718
Uchazeči na jedno místo	počet	6,4	3,8	6	10,1	11,8	8
Řetězový index uchazeč/pr. místo		-	0,5938	1,5789	1,6833	1,1683	0,6780
Bazický index uchazeč/pr. Místo		1	0,5938	0,9375	1,5781	1,8438	1,2500

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Nezaměstnanost v Libereckém kraji ve sledovaném období rostla až na 9,06 % až do roku 2004. Do roku 2003 rostl také počet uchazečů na 1 volné pracovní místo, ke zvratu v tomto ukazateli došlo v roce 2004, kdy na jedno volné pracovní místo bylo 8 uchazečů. K výraznějšímu projevu zlepšení situace na trhu práce dochází až v roce 2005 (pokles nezaměstnanosti v listopadu 2005 - 7,53 %).

V letech 2002 a 2003 kulminovala nezaměstnanost v Libereckém kraji až na hranici 9,48%. Zároveň s tím rostl logicky počet uchazečů o volná pracovní místa. Naopak počet volných pracovních míst klesal. Jedním z důvodů byl zájem i o hůře placená místa. V databázi úřadů práce se totiž objevovali lidé, kteří měli skutečně zájem pracovat. V roce 2002 a 2003 se setkala několik faktorů negativně působících na vývoj zaměstnanosti, a to zavedení EURa, snížení poptávky po výrobcích z regionu, útlum neperspektivních oborů a v roce 2002 i tradiční nejistota volebního roku do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Ke zlomu došlo v roce 2004, kdy se všechny sledované ukazatele zlepšovaly. Budoucnost nám ukáže, zda je tento trend trvalý.

5.1.6.1. Porovnání nezaměstnanosti mezi regiony

Tab. č. 5.1.6.1. Porovnání nezaměstnanosti mezi regiony

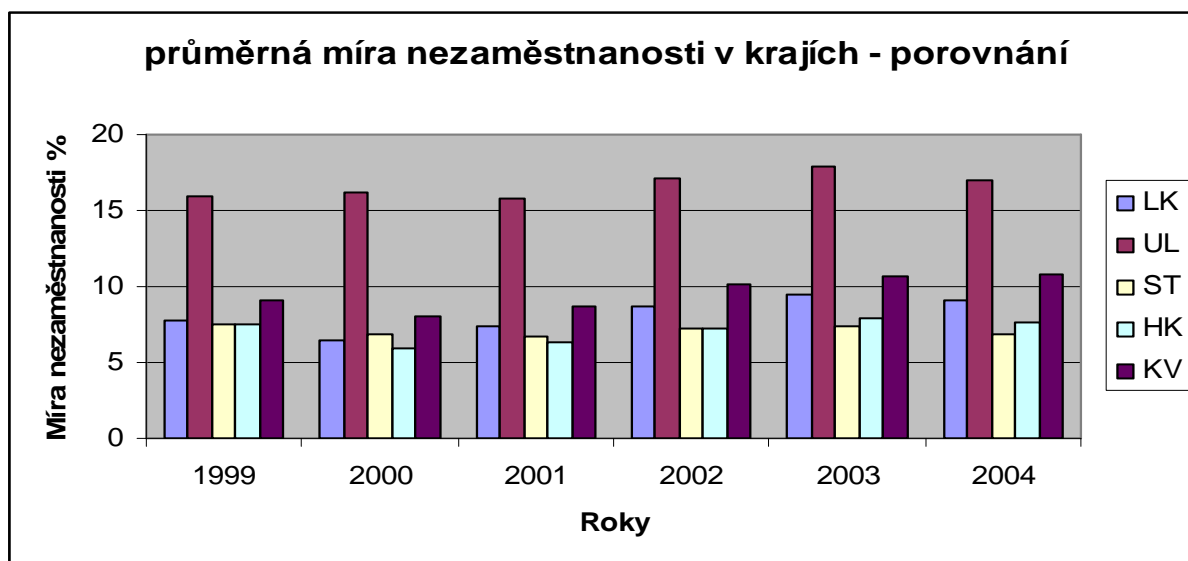
	jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LK Míra nezaměstnanosti	%	7,77	6,44	7,35	8,68	9,48	9,06
Řetězový index LK		-	0,8288	1,1413	1,1810	1,0922	0,9557
Bazický index LK		1	0,8288	0,9459	1,1171	1,2201	1,1660
LK Počet uchazečů o místo	osoby	16 744	14 016	15 987	19 334	21 065	20 299
LK Volná pracovní místa	místa	2 621	3 649	2 677	1 908	1 785	2 547
LK Uchazeči na jedno místo	počet	6,4	3,8	6	10,1	11,8	8
UL Míra nezaměstnanosti	%	15,92	16,15	15,83	17,13	17,94	16,93
Řetězový index UL		-	1,0144	0,9802	1,0821	1,0473	0,9437
Bazický index UL		1	1,0144	0,9943	1,0760	1,1269	1,0634
UL Počet uchazečů o místo	osoby	65 809	66 572	67 720	74 135	76 499	73 493
UL Volná pracovní místa	místa	2 523	2 798	3 295	2 581	2 745	2 948
UL Uchazeči na jedno místo	počet	26,1	23,8	20,6	28,7	27,9	24,9
ST Míra nezaměstnanosti	%	7,46	6,8	6,76	7,21	7,43	6,85
Řetězový index ST		-	0,9115	0,9941	1,0666	1,0305	0,9219
Bazický index ST		1	0,9115	0,9062	0,9665	0,9960	0,9182
ST Počet uchazečů o místo	osoby	42 024	38 160	37 819	41 761	43 937	44 012
ST Volná pracovní místa	místa	5 385	8 241	9 360	5 231	5 970	6 475
ST Uchazeči na jedno místo	počet	7,8	4,6	4	8	7,4	6,8
HK Míra nezaměstnanosti	%	7,54	5,89	6,3	7,3	7,89	7,67
Řetězový index HK		-	0,7812	1,0696	1,1587	1,0808	0,9721
Bazický index HK		1	0,7812	0,8355	0,9682	1,0464	1,0172
HK Počet uchazečů o místo	osoby	20 783	16 644	17 433	20 497	22 146	22 526
HK Volná pracovní místa	místa	2 726	5 031	3 950	2 764	2 298	2 075
HK Uchazeči na jedno místo	počet	7,6	3,3	4,4	7,4	9,6	10,9
KV Míra nezaměstnanosti	%	9,04	8,02	8,71	10,07	10,62	10,75
Řetězový index KV		-	0,8872	1,0860	1,1561	1,0546	1,0122
Bazický index KV		1	0,8872	0,9635	1,1139	1,1748	1,1892
KV Počet uchazečů o místo	osoby	14 385	13 174	14 062	16 115	17 362	18 726
KV Volná pracovní místa	místa	1 259	1 542	1 401	1 226	1 147	1 196
KV Uchazeči na jedno místo	počet	11,4	8,5	10	13,1	15,1	15,7
Míra nezaměstnanosti ČR	%	8,7	8,8	8,1	7,6	7,8	8,3
Řetězový index ČR		-	1,0115	0,9205	0,9383	1,0263	1,0641
Bazický index ČR		1	1,0115	0,9310	0,8736	0,8966	0,9540

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Průměrná míra nezaměstnanosti ve sledovaném období byla nejnižší ve Středočeském a dále pak v Královéhradeckém kraji. Naopak nejvyšší míra nezaměstnanosti byla v kraji Ústeckém, a to v absolutním i procentuálním vyjádření, přičemž v porovnání s celorepublikovým průměrem dosahuje až dvojnásobných hodnot. Problémem Ústeckého kraje je především Mostecko a Chomutovsko. Středočeský kraj má také nejlepší ukazatele v počtu uchazečů na volné místo, přestože v celkovém počtu nezaměstnaných je ze sledovaných okresů na druhém místě. Od roku 2002 je průměrná míra nezaměstnanosti Libereckého kraje nad průměrem ČR.

Nedá se říci, že existuje pouze jeden trend vývoje nezaměstnanosti ve sledovaných regionech. Zatímco v Libereckém kraji po snížení v roce 2000 nezaměstnanost až do roku 2003 stoupala, v roce 2004 opět poklesla. V kraji Ústeckém nezaměstnanost rostla nepřetržitě od roku 1999 až do roku 2003, pouze s výjimkou roku 2001, kdy klesla až pod úroveň roku 1999. V roce 2004 mírně poklesla. U Středočeského kraje docházelo ke snižování míry nezaměstnanosti až do roku 2002, kdy se začala zvyšovat, ale nedosáhla počáteční úrovně roku 1999. V roce 2004 došlo k výraznému 8%-nímu poklesu oproti roku 2003 až na 6,85 %-ního bodu. V kraji Královéhradeckém míra nezaměstnanosti poklesla o 22% oproti roku 1999, poté začala růst až do roku 2003, v roce 2004 opět došlo k nepatrnému snížení. V kraji Karlovarském došlo ke snížení míry nezaměstnanosti v roce 2000 oproti roku 1999, od té doby však míra nezaměstnanosti neustále roste, a to i v roce 2004, kdy míra nezaměstnanosti v ostatních sledovaných regionech poklesla. Magickou hranici 10% překročil v roce 2002. Celorepublikové míře nezaměstnanosti se dlouhodobě přibližuje Liberecký a Královéhradecký kraj.

Graf č. 5.1.6.1. Průměrná míra nezaměstnanosti v krajích - porovnání

5.2. Posouzení závislosti HDP/obyvatele na vybraných indikátorech a vytvoření metodiky

5.2.1. Funkce č. 1

Tab. č. 5.2.1. Podkladové údaje pro posouzení závislosti na vybraných indikátorech funkce č. 1

	Měřicí jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE							
Hrubý domácí produkt v tržních cenách	mil. Kč	73 267	77 301	81 653	87 487	87 959	94 451
na 1 obyvatele	tis. Kč	170,76	180,14	190,74	204,69	205,95	220,99
průměr ČR = 100	%	86,0	86,1	84,2	86,5	82,2	81,5
Střední stav obyvatelstva celkem	tisíce osob	429,07	429,11	428,10	427,42	427,10	427,40
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	tis. fyz. Osob	128,31	128,11	130,31	114,32	108,83	109,59
Míra registrované nezaměstnanosti	%	7,77	6,44	7,35	8,68	9,48	9,06
Počet registrovaných subjektů (k 31. 12.)	tis.	86,07	89,75	93,19	102,92	107,35	108,21
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy	mild.Kč b. c.	55,64	63,51	67,06	76,65	76,54	88,24

Pramen: Český statistický úřad: Krajské ročenky 2002 – 2004

Jak již bylo řečeno v cíli práce, hlavním indikátorem regionálního rozvoje je HDP na obyvatele. Cílem této práce je stanovit funkci závislosti HDP na obyvatele (y) na vybraných indikátorech. Jako nezávislé proměnné (indikátory) byly pro funkci č. 1 vybrány následující ukazatele:

Střední stav obyvatelstva celkem v tisících osob (x_1)

Průměrný evidenční počet zaměstnanců v tisících osob (x_2)

Míra registrované nezaměstnanosti v % (x_3)

Počet registrovaných subjektů v tisících (x_4)

Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy (x_5)

Tyto ukazatele byly vybrány ze statistických sledování Českého statistického úřadu, Libereckého kraje, dlouhodobý vývoj v letech 1999 – 2004.

Funkce závislosti bude zkoumána pomocí metody nejmenších čtverců.

Výpočet viz příloha č. 3

Vektor b parametrů nám určil tvar lineární funkce závislosti HDP na vybraných indikátorech. Tento tvar je následující:

$$y = 1037231 - 2394 x_1 + 364 x_2 + 1685 x_3 + 291 x_4 + 1363 x_5$$

Index determinace $I^2 = 0,99$.

Tato lineární funkce nám vyjadřuje následné závislosti:

x_1 – střední stav obyvatelstva celkem v tisících osob, klesne-li střední stav obyvatelstva o 1 tisíc osob, zvýší se HDP na 1 obyvatele o 2394 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné.

x_2 – průměrný evidenční počet zaměstnanců v tisících osob, klesne-li průměrný evidenční počet zaměstnanců o 1 tisíc osob, klesne také HDP na jednoho obyvatele o 364 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné. Tento vztah nám vyjadřuje závislost tvorby HDP na lidské práci.

x_3 – míra registrované nezaměstnanosti v %, stoupne-li míra registrované nezaměstnanosti o 1 procentní bod, znamená to, že HDP na obyvatele stoupne o 1685 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné. Tento vztah nám dokazuje, že přes stoupající nezaměstnanost roste HDP na 1 obyvatele, dá se to zdůvodnit tím, že se jednak zvyšuje produktivita práce a že nové moderní technologie nahrazují lidskou práci.

x_4 – počet registrovaných subjektů v tisících, vzroste-li počet registrovaných subjektů o 1 tisíc, vzroste HDP o 291 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné.

x_5 – tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy, vzrostou-li tržby ve sledovaném období o 1 mld. korun, znamená to, že HDP na 1 obyvatele vzroste o 1363 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné. Tento vztah vyjadřuje vysokou závislost regionu na průmyslu.

Vysoká hodnota indexu determinace nám ukazuje těsnou závislost endo a exogenních proměnných analyzované rovnice.

5.2.1.1. Upravená funkce č. 1

Vzhledem k tomu, že u funkce č. 1 je počet pozorování shodný s počtem parametrů a tudíž není možné provést t-test o nulových hodnotách jednotlivých regresních parametrů, byl počet nezávislých proměnných snížen o jeden. Za statisticky nejméně významný se jevil parametr „Střední stav obyvatelstva celkem“, a proto v upravené funkci č. 1 nebude dále použit pro další sledování.

Po uvedených úpravách a výpočtu pomocí metody nejmenších čtverců má nová funkce tvar:

$$y = -56916,8791 + 577,8099 x_2 + 2445,2054 x_3 + 735,8112 x_4 + 1280,2100 x_5$$

$$\text{Index determinace } \bar{I}^2 = 0,99.$$

Tato lineární funkce nám vyjadřuje následné závislosti:

x_2 – průměrný evidenci počet zaměstnanců v tisících osob, klesne-li průměrný evidenci počet zaměstnanců o 1 tisíc osob, klesne také HDP na jednoho obyvatele o 577,81 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné. Tento vztah nám vyjadřuje závislost tvorby HDP na lidské práci.

x_3 – míra registrované nezaměstnanosti v %, stoupne-li míra registrované nezaměstnanosti o 1 procentní bod, znamená to, že HDP na obyvatele stoupne o 2445,21 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné. Tento vztah nám dokazuje, že přes stoupající nezaměstnanost roste HDP na 1 obyvatele, dá se to zdůvodnit tím, že se jednak zvyšuje produktivita práce a že nové moderní technologie nahrazují lidskou práci.

x_4 – počet registrovaných subjektů v tisících, vzroste-li počet registrovaných subjektů o 1 tisíc, vzroste HDP o 735,81 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné. Tento vztah nám dokazuje závislost mezi intenzitou ekonomické činnosti a tvorbou HDP na obyvatele.

x_5 – tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy, vzrostou-li tržby ve sledovaném období o 1 mld. korun, znamená to, že HDP na 1 obyvatele vzroste o 1280,21 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné. Tento vztah vyjadřuje vysokou závislost regionu na průmyslu.

Vysoká hodnota indexu determinace nám ukazuje těsnou závislost endo a exogenních proměnných analyzované rovnice.

Odebráním parametru „Střední stav obyvatelstva celkem“ se nám zvýšil význam parametrů ostatních a zrealnil pohled na vztahy mezi jednotlivými parametry funkce č. 1.

Odhady parametrů upravené funkce č. 1 byly testovány pomocí t-testu rozdělení o 1 stupni volnosti s 97,5% kvantilem rozdělení na 95% intervalech spolehlivosti. Podle velikosti odhadu směrodatných chyb se nejvíce skutečným hodnotám parametrů přiblížily odhady parametrů u následujících veličin:

Průměrný evidenci počet zaměstnanců v tisících osob (x_2)

Počet registrovaných subjektů v tisících (x_4)

Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy (x_5).

Výše uvedené veličiny budou dále využity při tvorbě metodiky hodnocení regionálního rozvoje.

5.2.2. Funkce č. 2

Tab. č. 5.2.2. Podkladové údaje pro posouzení závislosti na vybraných indikátorech funkce č. 2

	Měřicí jednotka	1999	2000	2001	2002	2003	2004
MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE							
HDP na 1 obyvatele	Kč	170 756	180 140	190 735	204 688	205 947	220 991
celkový přírůstek obyvatelstva	‰	-0,2	0,3	-2,0	-0,2	0,9	-0,4
Průměrná hrubá měsíční mzda	Kč	11 613	12 435	13 463	14 089	15 117	16 231
Rozestavěné byty (k 31. 12.)		4 263	4 375	4 478	4 840	5 547	5 648
Lékaři celkem	přepočtené osoby	1 328	1 374	1 372	1 415	1 427	1 437

Pro druhou funkci byly jako nezávislé proměnné vybrány následující indikátory:

Celkový přírůstek obyvatelstva v promile (x_6)

Průměrná hrubá měsíční mzda v Kč (x_7)

Rozestavěné byty (k 31. 12.) (x_8)

Lékaři celkem (x_9)

Metodou nejmenších čtverců byla stejným způsobem jako u funkce č. 1 stanovena lineární regresní funkce ve tvaru:

$$y = -78669 + 174 x_6 + 11 x_7 - 10 x_8 + 119 x_9$$

Index determinace $I^2 = 0,98$.

Z předcházející rovnice vyplývá, že v případě, že vzroste-li obyvatelstvo o 1 promile, vzroste HDP na 1 obyvatele o 174 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné. Vzroste-li průměrná hrubá měsíční mzda o 1 Kč, vzroste zároveň HDP na obyvatele o 11 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné. Na každý rozestavěný byt klesne HDP o 10 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné. 1 lékař v regionu zvyšuje HDP na obyvatele o 119 Kč za předpokladu, že ostatní parametry zůstanou stejné.

Odhady parametrů funkce č. 2 byly testovány pomocí t-testu rozdělení o 1 stupni volnosti s 97,5% kvantilem rozdělení na 95% intervalech spolehlivosti. Podle velikosti odhadu směrodatných chyb se nejvíce skutečným hodnotám parametrů přiblížily odhady parametrů u následujících veličin:

Průměrná hrubá měsíční mzda v Kč (x_7)

Rozestavěné byty (k 31. 12.) (x_8)

Lékaři celkem (x_9)

Některé z výše uvedených veličin budou dále využity při tvorbě metodiky hodnocení regionálního rozvoje.

5.2.3. Vytvoření metodiky hodnocení regionálního rozvoje

Liberecký kraj používá v současné době pro hodnocení hospodářsky slabých oblastí regionálního rozvoje metodiku, která je popsána v kapitole 4.3.4. Hospodářsky slabé oblasti Libereckého kraje.

Jako ukazatele hodnocení regionu byly vybrány tyto priority s následujícími vahami:

míra nezaměstnanosti (6 bodů)

daňová výtěžnost (5 bodů)

intenzita podnikatelských aktivit (4 body)

podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva v terciární sféře (3 body)

podíl obyvatelstva bez maturity (2 body)

hustota zalidnění (1 bod)

Z funkcí závislostí HDP na vybraných indikátorech, viz. Kapitola 5.2.1., 5.2.1.1. a 5.2.2. byly vybrány nejvýznamnější indikátory regionálního rozvoje a z nich byla sestavena metodika, kterou je možné hodnotit regionální rozvoj. Dle měřítek Evropské Unie je region zaostalým, pokud jeho HDP na obyvatele nedosahuje 75 % celorepublikového průměru. Proto jsme jako první a nejdůležitější ukazatel zvolily **HDP na obyvatele** a jako další jsou zvoleny indikátory, které mají na HDP nejvyšší vliv. Považujeme-li tedy hranici 75 % HDP na obyvatele za hranici zaostalosti regionu, indikátor, který nám tuto hranici pomůže překročit, nebo naopak se pod tuto hranici dostat v námi zvolených funkcích, je tedy klíčovým a stává se součástí metodiky hodnocení regionálního rozvoje.

Indikátory, které použijeme v námi zvolené metodice, jsou tedy následující:

x_2 – průměrný evideční počet zaměstnanců v tisících osob

x_3 – míra registrované nezaměstnanosti v %

x_4 – počet registrovaných subjektů v tisících

x_5 – tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy v mld. Kč

x_7 – průměrná hrubá měsíční mzda v Kč

x_9 – lékaři celkem

Míra registrované nezaměstnanosti patří mezi nejvíce sledované a nejčastěji publikované ekonomické ukazatele. Přestože se nejeví mezi testovanými ukazateli jako jedna z nejvýznamnějších, byla zahrnuta do následující metodiky.

Dle významu byly jednotlivé indikátory sestaveny do následujícího pořadí s různými vahami.

- a) HDP na obyvatele (7 bodů)
- b) Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy v tis.Kč na km² (6 bodů)
- c) Míra registrované nezaměstnanosti v % (5 bodů)
- d) Průměrná hrubá měsíční mzda v Kč (4 body)
- e) Průměrný evidenční počet zaměstnanců na km² (3 body)
- f) Počet registrovaných subjektů na km² (2 body)
- g) Lékaři celkem na km² (1 bod)

V případě hodnot shodných s celkem je docílený počet bodů 28, znamená to tedy, že této hodnoty dosahuje vždy ČR, nebo jiný celek, s kterým by zkoumaný region byl porovnáván. Ukazatele byly úmyslně upraveny na poměrové veličiny, aby byly srovnatelné s celkem i jinými regiony. U ukazatelů a,b,d,e,f,g je poměr k základu hodnocen kladně, je-li větší než základ, u ukazatele c je tomu naopak. Tuto metodiku pojmenujeme jako „LPR metodika hodnocení regionálního rozvoje“.

Stupnice hodnocení jednotlivých regionů je vytvořena za pomoci znalostí Gaussovy křivky rozdělení četností.

Tab. č. 5.2.3./1 Bodová stupnice hodnocení rozvoje regionů

38,1 a více bodů	Velmi rozvinutý region
34,1 – 38 bodů	Rozvinutý region
30,1 – 34 bodů	Mírně rozvinutý region
26,1 – 30 bodů	Region na průměru republiky
22,1 – 26 bodů	Mírně zaostávající region
18,1 – 22 bodů	Zaostávající region
18 a méně bodů	Velmi zaostávající region

Tab. č. 5.2.3./2

Hodnocení Libereckého kraje pro rok 2004	Hodnoty LK	Hodnoty ČR	Váhy	Poměr	Body
a) HDP na obyvatele (7 bodů)	220991	271155	7	0,81	5,70
b) Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy v tis. Kč na km ² (6 bodů)	27898	31695	6	0,88	5,28
c) Míra registrované nezaměstnanosti v % (5 bodů)	9,06	8,3	5	0,92	4,58
d) Průměrná hrubá měsíční mzda v Kč (4 body)	16 231	18583	4	0,87	3,49
e) Průměrný evidenční počet zaměstnanců na km ² (3 body)	34,646	62,63	3	0,55	1,66
f) Počet registrovaných subjektů na km ² (2 body)	34,21	29,49	2	1,16	2,32
g) Lékaři celkem na km ² (1 bod)	0,45	0,56	1	0,80	0,80

Součet					23,84
---------------	--	--	--	--	--------------

Podle uvedené metodiky a doplněných údajů za rok 2004 je zřejmé, že se Liberecký kraj řadí mezi mírně zaostávající regiony ČR.

Oproti původní metodice používané doposud orgány Libereckého kraje využívá LPR metoda významných ukazatelů regionálního rozvoje. Na prvním místě je to především HDP na obyvatele charakterizující ekonomickou vyspělost regionu. Tento indikátor je snadno porovnatelný s různými regiony, protože patří k nejsledovanějším ukazatelům (i v mezinárodních srovnáních). Dále tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy na km², které se významnou měrou podílí právě na tvorbě HDP a vzhledem k rostoucímu významu průmyslu neustále nabývají na váze. Tržby jako takové jsou zdaňovány a stávají se součástí státního, respektive krajských rozpočtů (DPH, spotřební daně). Míru registrované nezaměstnanosti považují za významný ukazatel obě metodiky. Průměrná hrubá měsíční mzda odráží sociální aspekt regionu, atraktivitu pracovních podmínek a tržní sílu obyvatelstva. Poskytuje okamžitou informaci pro zaměstnace o atraktivitě regionu a ovlivňuje migraci obyvatelstva. Průměrný evidenční počet zaměstnanců na km² vyjadřuje jednak částečně hustotu zalidnění a má zároveň vliv na daňovou výtěžnost regionu. Stejně důvody můžeme uvést i u počtu registrovaných subjektů na km². Pro danou metodiku jsou tyto dva ukazatele důležité, protože ovlivňují ekonomickou vyspělost regionu. Počet lékařů na km² reflektuje na sociální aspekt regionu a je jakýmsi ukazatelem dostupnosti zdravotní péče. V bohatších regionech se kvalita poskytované lékařské péče projevuje např. nákupem lékařských přístrojů formou sponzoringu úspěšnými firmami. To je motivující faktor pro zdravotnický personál v tomto regionu pracovat.

6. Závěr

Liberecký kraj zaujímá poměrně výhodnou geografickou polohu při hranici se SRN a Polskem. Území kraje zahrnuje sever České kotliny, východní část Lužických hor, Jizerské hory a západní Krkonoše s Krkonošským podhůřím. Kraj leží v blízkosti nejvýznamnějších dopravních os a hlavních uzlových prostorů střední Evropy.

Krajské město Liberec leží přibližně v centru LK severně od hlavního města ČR Prahy, východně od Ústí n.L., severozápadně od Hradce Králové, jižně od Drážďan a jihozápadně od Wrocławu.

Území Libereckého kraje představuje pouze **4,0 % území ČR** a člení se do 4 okresů – Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily. Svou rozlohou 3 163 km² je LK (nepočítáme-li Prahu) nejmenším krajem, hustota zalidnění (135 obyvk/km²) je mírně nad republikovým průměrem (129 obyvk/km²).

Cílem této práce bylo vytvořit metodiku hodnocení regionálního rozvoje na základě dat charakterizujících stav a vývoj Libereckého kraje. Pomocí analýzy funkční závislosti vývoje HDP/obyvatele na dalších indikátorech rozvoje kraje byly vybrány následující určující indikátory vývoje, kterým byly přiřazeny váhy důležitosti:

- a) *HDP na obyvatele (7 bodů)*
- b) *Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy na km² (6 bodů)*
- c) *Míra registrované nezaměstnanosti v % (5 bodů)*
- d) *Průměrná hrubá měsíční mzda v Kč (4 body)*
- e) *Průměrný evidenční počet zaměstnanců na km² (3 body)*
- f) *Počet registrovaných subjektů na km² (2 body)*
- g) *Lékaři celkem na km² (1 bod)*

Determinačním indexem závislosti byla potvrzena těsnost závislosti ve výši 0,99 u první funkce, resp. 0,98.

Dosazením hodnot charakterizujících Liberecký kraj a porovnáním těchto hodnot s průměrem ČR (28 bodů) lze na základě získaného počtu bodů (23,84) podle LPR metody říci, že se Liberecký kraj řadí mezi mírně zaostávající regiony ČR.

Tato metodika je oproti metodice používané Libereckým krajem 28 bodová a místo 6 ukazatelů využívá 7 ukazatelů.

Pomocí sledování trendů hlavních indikátorů vývoje Libereckého kraje můžeme říci, jak se bude Liberecký kraj dále vyvíjet. HDP na obyvatele roste a můžeme předpokládat, že jeho růst bude pokračovat. Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy se zvyšují a budou se dále zvyšovat. Míra registrované nezaměstnanosti ve sledovaném období stoupala, podle posledních údajů za rok 2005 však klesla až na 7,53%. Výkyvy v nezaměstnanosti jsou způsobovány přesunem pracovních sil z neperspektivních oborů do oborů se rozvíjejících, ať již stávajících, nebo zcela nových. Příkladem je téměř absolutní útlum textilního průmyslu a na druhé straně „boom“ průmyslu automobilového. Průměrný evidenční počet zaměstnanců klesal během sledovaného období, a to až do roku 2003, kdy se tato tendence mírně zastavila, počet stoupal. Tento pokles byl mimo jiné způsoben odlivem pracovních sil mimo region Libereckého kraje (Středočeský kraj, Praha, ...). Velmi významně stoupal počet registrovaných subjektů a také počet lékařů se zvyšoval. Z výše jmenovaných ukazatelů můžeme usuzovat na další tempo růstu HDP na obyvatele, a tím i na celkový vývoj Libereckého kraje. Důležitým faktorem v tomto případě bude především to, jakým způsobem a jak rychle se podaří posílit hospodářsky slabé oblasti kraje, které zpomalují celkový vývoj regionu.

V této práci byly analyzovány krajské rozpočty za léta 2000 – 2004 a dále byl posouzen možný vývoj na léta 2005 – 2009. Během let 2000 – 2004, tedy od doby vzniku Libereckého kraje, docházelo k významným změnám ve financování. Charakteristickým jevem tohoto období byl pozitivní vývoj podílu Libereckého kraje na daňových příjmech státu, především DPH a daní z příjmu fyzických a právnických osob. Největšího růstu bylo však dosaženo mezi lety 2004 a 2005, kdy se takto získaný objem peněz prakticky ztrojnásobil (porovnání skutečnosti 2004 – 656,803 mil Kč proti plánu 2005 – 1 892,048). Dotační příjmy do krajského rozpočtu jsou významnou, avšak velmi pohyblivou složkou rozpočtu Libereckého kraje, která je závislá na dotační politice státu a EU.

Tvrdíme-li, že region ekonomicky sílí, pokud do něj plynou peníze, dá se předpokládat, že pokud se bude zvyšovat příjmová stránka rozpočtu Libereckého kraje, bude ekonomicky sílit také celý region.

V časových řadách byl Liberecký kraj porovnáván s krajem Ústeckým, Středočeským, Karlovarským a Královéhradeckým. Některé ukazatele byly porovnány i s celkem ČR.

Rozlohou je Liberecký kraj nejmenší. V počtu obyvatel zaujímá druhé místo za krajem Karlovarským, má však druhou nejvyšší hustotu obyvatelstva za krajem Ústeckým -135 obyvatel na km². Je také druhý v podílu městského obyvatelstva, je zde však trend, který nám ukazuje, že je zde skupina lidí, která se cíleně stěhuje z měst na venkov, a to především do příměstských lokalit. Při porovnání přirozeného přírůstku obyvatelstva se nám ukazuje pozitivní trend vývoje (i když je přírůstek stále záporný) a můžeme očekávat v roce 2005 přesun ze záporných do kladných hodnot, navíc je Liberecký kraj nejlepší v tomto parametru ze všech hodnocených krajů. HDP na obyvatele v Libereckém kraji se neustále zvyšuje, je však stále druhý nejnižší ze všech sledovaných krajů a v porovnání s růstem celé ČR se nedá říci, že by se v nejbližších letech výrazněji přiblížil jejímu průměru. Tím bude zřejmě brzdit celý vývoj Libereckého kraje. Průměrná hrubá mzda je na třetím místě ze sledovaných regionů, stále však výrazně za průměrem ČR. Míra nezaměstnanosti Libereckého kraje je během celého sledovaného období nad průměrem ČR.

Pomocí SWOT analýzy byl Liberecký kraj charakterizován z pozice silných a slabých stránek a dále byly určeny příležitosti a ohrožení budoucího možného rozvoje kraje.

V předkládané práci byly dále analyzovány hospodářsky slabé regiony Libereckého kraje. Dle již zmíněné metody bylo vybráno 6 oblastí, které byly označeny jako hospodářsky slabé. Jedná se o následující: Cvikovsko, Frýdlantsko, Hrádecko-Chrastavsko, Ralsko, Semilsko a západní Českolipsko. Z těchto oblastí byly podrobněji analyzovány a hodnoceny Frýdlantsko a bývalý vojenský prostor Ralsko.

Závěrem můžeme říci, že Liberecký kraj se rozvíjí, je dobře „nastartován“ pro budoucnost, hodně bude záležet na tom, kolik se v budoucnosti podaří získat z prostředků Evropské unie, která na období 2007 – 2013 vyčlenila pro ČR, podle posledních informací z prosince 2005, 22,5 miliard EUR na celé toto období. To představuje 93 miliard Kč ročně a Liberecký kraj hodlá na prostředcích z programů EU maximálně participovat.

7. Seznam použitých zkratk:

ARR Nisa	Agentura regionálního rozvoje Nisa
BPEJ	bonitovaná půdně ekologická jednotka
CK	cestovní kancelář
CL	Česká Lípa
CRR	Centrum pro regionální rozvoj
ČSA	Československá armáda
ČMZRB	Českomoravská záruční a rozvojová banka
ČOV	čistírna odpadních vod
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPS	dům s pečovatelskou službou
EAGGF	Evropský zemědělský orientační a záruční fond
EFRE	Evropský fond regionálního rozvoje
EHS	Evropské hospodářské společenství
ERN	Euroregion Nisa
ES	ekonomický subjekt
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
EUR	EURO
FIFG	Finanční nástroj pro usměrnění rybolovu
HDP	hrubý domácí produkt
HI	hmotné investice
HND	hrubý národní důchod
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova
CHKO	chráněná krajinná oblast
INTERREG	Iniciativa Společenství k rozvoji příhraničních regionů
JN	Jablonec nad Nisou
JSPF	Společný fond malých projektů
KRNAP	Krkonošský národní park
KÚ	Krajský úřad
KÚLK	Krajský úřad Libereckého kraje

LČR	Lesy České republiky
LFA	Oblasti s horšími podmínkami
LB	Liberec
LK	Liberecký kraj
MěÚ	městský úřad
MHD	městská hromadná doprava
MI	ministerstvo informatiky
MMR	ministerstvo pro místní rozvoj
MNO	ministerstvo národní obrany
MPO	ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	ministerstvo práce a sociálních věcí
MSP	malé a střední podniky
MŠMT	ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	ministerstvo vnitra
MZ	ministerstvo zdravotnictví
MZe	ministerstvo zemědělství
MŽP	ministerstvo životního prostředí
NDR	Německá demokratická republika
NIP	nabídka investičních příležitostí
NNO	nestátní neziskové organizace
NP	národní park
NUTS	základní územní statistická jednotka (region soudržnosti)
OKEČ	odvětvová klasifikace ekonomických činností
OP	operační program
OR	odbor rozvoje
OŽPZ	odbor životního prostředí a zemědělství
PGRLF	Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond
Phare	Pologne-Hongrie Assistance pour la Restructuration Economique
Phare CBC	Cross-Border-Co-operation
PRK	Program rozvoje Libereckého kraje
PS PČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
PUR	politika územního rozvoje
RES	registrované ekonomické subjekty
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development

SF	strukturální fondy
SFŽP	Státní fond životního prostředí
SKZUZ	Státní kontrolní a zkušební ústav zemědělský
SM	Semily
SMS	Státní majetková správa
SOP	Sektorový operační program
SROP	Společný regionální operační program
SRN	Spolková republika Německo
SŠ	střední škola
SZP	společná zemědělská politika
TIC	turistické informační centrum
TTP	trvale travní porost
ÚP	územní plánování
ÚP VÚC LK	Územní plán velkého územního celku Libereckého kraje
VLS	Vojenské lesy a statky
VOŠ	vyšší odborná škola
VUSC	vyšší územně samosprávné celky
VVP	vojenský výcvikový prostor
VŠ	vysoká škola
ZK	zastupitelstvo kraje
ZPF	zemědělský půdní fond
ZUR	zásady územního rozvoje
ZŠ	základní škola
ŽP	životní prostředí

8. Seznam literatury

1. SVATOŠ, M.: Ekonomika zemědělství a evropská integrace, Praha, ČZU v Praze a SPU Nitra 1999
2. SVATOŠ, M.: Agrární politika, Praha, ČZU v Praze 2002
3. kolektiv pracovníků odboru realizace a kontroly programu SAPARD: Program SAPARD, MZe ČR 2001
4. NETRDA, P. – SAVOV, F.: Zemědělský výkladový „EURO“ slovníček, Praha, 2001
5. HRABÁNKOVÁ, M. – BRANDOVÁ, K.: Podpory rozvoje venkova z EAGGF podle nařízení rady 1257/1999 ES, MZe ČR, Praha 2001
6. WOKOUN, R. a kol.: Příprava České republiky na využívání strukturálních fondů, MMR ČR, Praha, 1998
7. kolektiv pracovníků: Příprava České republiky na realizaci politiky soudržnosti EU od roku 2000, MMR ČR, Praha 1999
8. kolektiv pracovníků agentury SAPARD – odbor realizace a kontroly programu SAPARD: Program SAPARD v České republice, MZe ČR, Praha 2002
9. HRABÁNKOVÁ, M.: Strukturální fondy, MZe ČR, Praha 1999
10. Program obnovy venkova - novela, MMR ČR, Praha 2001
11. Plán rozvoje venkova, MMR ČR, Praha
13. SOP NRP ČR 2000 - 2006 : Rozvoj multifunkčního zemědělství
14. SOP NRP ČR 2000 - 2006 : Průmysl
15. STŘELEČEK, F. - SOUČKOVÁ, H., BARTUŠEK, O.: Plán rozvoje zemědělství a venkova ČR 2000 - 2006 - návrh strategie pro SAPARD. České Budějovice 1999
16. Program rozvoje Libereckého kraje, Liberec 2000
17. SOP NRP ČR 2000 - 2006 : Doprava a spoje
18. SOP NRP ČR 2000 - 2006 : Rozvoj lidských zdrojů
19. SOP NRP ČR 2000 - 2006 : Cestovní ruch
20. ROP NRP ČR 2000- 2006 : Severovýchod
21. Ministerstvo životního prostředí : Podpora ochrany životního prostředí v České republice v roce 2002, Praha 2002

22. LENDA, H. - JECH, K.: Význam rozvoje venkovských a městských komunit jakožto základu trvale udržitelného rozvoje : dosavadní zkušenosti a doporučení pro iniciativy na podporu komunitního rozvoje v České republice. Nadace VIA pro rozvojový program OSN, Praha 2002
23. Informační centrum EU při Delegaci EU v ČR: Finanční zdroje Evropské unie pro Českou republiku, Praha 2001
24. PATŘIČNÝ, V.: Rozvoj funkcí a činností svazků obcí. Materiál pro potřeby Programu rozvoje Libereckého kraje. Odbor rozvoje Libereckého kraje, Liberec 2002
25. KVERKA, V. : Zpráva o stavu zemědělství Libereckého kraje, Liberec 2001
26. BIANCHI, G. - MIKOVÁ, K.: Participácia občanov na správe vecí verejných. Centrum prevencie a riešenia konfliktov PDCS, Praha 2000
27. Spoločná stratégia cezhraničnej spolupráce a regionálneho rozvoja do roku 2006 - Zborník referátov z I. konferenci Euroregiónu Bílé - Biele Karpaty, 30 - 31.mája, Nimnica. Euroregion Bílé - Biele Karpaty 2002
28. RYNDA, I.: Globální a regionální problematika vztahu člověka k jeho životnímu prostředí. Text přednášky, Praha 1997
29. RYNDA, I.: Trvale udržitelný rozvoj a mezinárodní spolupráce. Text přednášky, Praha 2001
30. PERLÍN, R. : Typologie českého venkova. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. PřF UK, Praha 2001
31. PERLÍN, R. : Venkov, typologie venkovského prostoru. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. PřF UK, Praha 2001
32. POKORNÝ, J. - ROTH, P.: NATURA 2000 - otázky a odpovědi. AOPK ČR, Praha 2001
33. MOLDAN, B.: Národní strategie udržitelného rozvoje České republiky (návrh). Univerzita Karlova, Centrum pro otázky životního prostředí, Praha 2001
34. Regionální agrární rada Libereckého kraje: Krajská koncepce zemědělství - analytické zpracování, Liberec 2002
35. SOP NRP ČR 2000 - 2006 : Životní prostředí
36. MORRIS, J. : Místní agenda 21 - průvodce základními pojmy. Svaz měst a obcí ČR, Pardubice 2000
37. Glosář - instituce, politiky a rozšiřování Evropské unie, Informační centrum EU při Delegaci Evropské komise v ČR, Praha 2000
38. Odbor rozvoje kraje Krajského úřadu Libereckého kraje: Strategie rozvoje Libereckého kraje, Liberec 2002

39. AULIG, G. - KLINGBERG, T.: Základy ekologie vesnice. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha 1996
40. HEWITT, N.: Odpadové hospodářství v oblasti komunálního odpadu. Příručka ICLEI pro řízení záležitostí životního prostředí, určená orgánům místní správy a samosprávy v České republice. Centrum environmentálních analýz, Děčín 1999
41. BLAŽEK, B. : Problémy a výhledy českého venkova. Ecoterra, Škola obnovy venkova, Praha/Libčevěves 1997
42. Obnova vesnice mezinárodně. Publikace Evropské pracovní společnosti pro rozvoj venkova a obnovu vesnice. Ministerstvo hospodářství ČR, Ministerstvo zemědělství ČR, Ministerstvo životního prostředí ČR, Praha 1994
43. JINDROVÁ, P. . TEUSCHELOVÁ, T. - ROSECKÝ, D. - REITSCHMIEDOVÁ, A.: Regionální plánování, udržitelný rozvoj a strukturální fondy. Ministerstvo životního prostředí ČR, Český ekologický ústav, Centrum pro komunitní práci, Praha 2001
44. ELCOME, D. - BAINS, J.: Cesta k úspěchu. O práci s lidmi žijícími v chráněných územích nebo v jejich sousedství při přípravě a realizaci plánů péče o tato území. IUCN, Evropský výbor pro výchovu a vzdělávání, Komise pro výchovu, vzdělávání a komunikaci, 2000
45. MICHAL, I. : Ekologická stabilita. Veronica, ekologické středisko ČSOP, Brno 1992
46. BLAŽEK, B.: Venkov - města - média. Sociologické nakladatelství, Praha 1998
47. Kolektiv: Partnerství jako princip strukturálních fondů. Centrum pro komunitní práci, Přerov 2001
48. Kolektiv: Financování NNO ze Strukturálních fondů EU - základní informace o regionální politice EU. Centrum pro komunitní práci západní Čechy, Plzeň 2002
49. PELCL, P., GRIMES, A.: Obnova města a venkova : Příklady úspěšných skotských projektů. Centrum pro komunitní práci, Přerov 2001
50. RŮŽIČKA, T. - PTÁČEK, L. - HUŠKOVÁ, B.: Péče o krajinu a pozemkové spolky. Pracovní verze pro školení Metody komunitního rozvoje 2002 - 2003. Nadace Partnerství Brno 2002
51. Kolektiv: Partnerství, komunita, filantropie, participace. Vstupní texty k třídenním seminářům programu CPSI. Nadace Open Society Fund, Praha 2001
52. Kolektiv: Čítanka pre neziskové organizácie. Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Partners for Democratic Change Slovakia, Bratislava 2001
53. Kolektiv: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie. Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Partners for Democratic Change Slovakia, Bratislava 2001

54. Kolektiv: Plánovací víkendy. Nadace Partnerství - program PVP, Brno 2002
55. PELCL, P. – ROSECKÝ, D. - ORINIAKOVÁ, P.: Zapojení veřejnosti do plánování regionálního rozvoje. Centrum pro komunitní práci, Přerov 2001
56. Kolektiv: Zpráva o stavu životního prostředí Libereckého kraje. Odbor zemědělství a životního prostředí Libereckého kraje, Liberec 2002
57. Územní plán velkého územního celku Liberecký kraj - průzkumy a rozbor, Urbanistické středisko Brno, spol. s r.o., Brno 2002.
58. The European Model of Agriculture - The Way Ahead. Comité des Organisations Professionnelles Agricoles de l'UE . 1999
59. Our Vision for the Future' (2002): A Sustainable Agriculture for All Europeans. Copageca Strategy Paper, Committee of Agricultural Organisations in the European Union.
60. DORNBUSCH R., - FISCHER S. MAKROEKONOMIE, SPN Praha 1994, ISBN 80-04-25556-6
61. Zelená zpráva za rok 2003, MZe, Praha 2004
62. HINDLS, R. – KAŇOKOVÁ, J. – NOVÁK, I.: Statistické metody, VŠE, Praha 1995

Odkazy na www stránky:

www.mze.cz

www.mmr.cz

www.mzp.cz

www.reccr.cz

www.iceu.cz

www.cpkp.cz

www.ceu.cz/edu

www.celodin.cz

www.crr.cz

www.evropska-unie.cz

www.nvf.cz

www.iclei.org

www.agenda21.cz

www.csas.cz/eu

www.europa.eu.int

www.bundesbank.de

www.google.de

www.bund.de

www.regierung.de

www.euroskop.cz

www.eurostat.com

www.czu.cz

www.czso.cz

www.sapard.cz

9. Přílohy

9.1. Příloha č. 1 – rozpočet Libereckého kraje na ro 2003

Liberecký kraj

Rozpočet 2003

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA ROK 2003

Úhrnná bilance příjmů a výdajů kraje

Bilance příjmů 2003

u k a z a t e l	mil.Kč
Vlastní příjmy kraje	597,789
provozní (neinvestiční) příjmy	592,789
kapitálové (investiční) příjmy	5,000
Dotace a příspěvky celkem	723,312
provozní (neinvestiční) dotace	652,828
kapitálové (investiční) dotace	70,484
Běžné (neinvestiční) příjmy kraje celkem	1 245,617
Kapitálové (investiční) příjmy kraje celkem	75,484
PŘÍJMY KRAJE 2003 CELKEM	1 321,101

Bilance výdajů 2003

u k a z a t e l	mil.Kč
VÝDAJE KRAJE 2003 CELKEM	1 321,101
kap. 910 zastupitelstvo	16,000
kap. 911 krajský úřad	142,722
kap. 912 organizační složky	68,139
kap. 913 příspěvkové organizace	582,994
kap. 914 působnosti kraje	360,239
kap. 915 granty	11,000
kap. 916 účelové provozní (neinvestiční) dotace	0,000
kap. 917 systémové provozní (neinvestiční) dotace	0,000
kap. 919 všeobecná pokladní správa	16,183
kap. 920 kapitálové výdaje	123,824
kap. 921 účelové kapitálové (investiční) dotace	0,000
systémové kapitálové (investiční)	
kap. 922 dotace	0,000

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA ROK 2003
Bilance příjmů 2003

u k a z a t e l	p o l o ž k a	m i l. K č
Běžné příjmy kraje		592,789
daňové příjmy kraje		548,400
daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti	1111	251,900
daň z příjmů fyzických osob ž podnikáční (OSVČ)	1112	10,500
daň z příjmů fyzických osob - zvláštní sazba	1113	19,300
daň z příjmů právnických osob	1121	134,900
daň z přidané hodnoty	1211	131,700
správní poplatky	1361	0,100
ostatní daňové příjmy	170x	0,000
nedaňové příjmy kraje		44,389
příjmy z vlastní činnosti kraje	211x	0,000
příspěvek obcí na dopravní obslužnost	2119	23,739
příjmy organizačních složek kraje	212x	16,500
odvody a převody z rozpočtů příspěvkových organizací	212x	0,150
příjmy z pronájmu majetku kraje	213x	0,000
příjmy z úroků a realizace finančního majetku	214x	3,500
příjmy z prodeje neinvestičního majetku kraje	231x	0,000
ostatní nedaňové příjmy	232x	0,500
Kapitálové příjmy kraje		5,000
příjmy z prodeje dlouhodobého majetku	311x	5,000
odvody a převody z rozpočtů příspěvkových organizací	312x	0,000
ostatní kapitálové příjmy	312x	0,000
VLASTNÍ PŘÍJMY KRAJE CELKEM		597,789
Provozní (neinvestiční) dotace		652,828
zákon o státním rozpočtu		652,828
příspěvek na výkon státní správy	4112	18,140
<i>krajský úřad</i>	4112	15,540
<i>jednotky sborů dobrovolných hasičů</i>	4112	2,600
příspěvek na dopravní obslužnost	4112	239,800
<i>autobusová doprava</i>	4112	133,200
<i>dražní doprava</i>	4112	106,600
dotace na výkon zřizovatel.funkcí a činností převedných z OkÚ a resortů	4112	394,888
<i>dotace na sociální služby</i>	4112	206,914
<i>dotace ostatním resortům včetně krajského úřadu</i>	4112	187,974
přímé náklady škol a školských zařízení		0,000
zřizované krajem	4116	0,000
zřizované obcemi	4116	0,000
státní fondy		0,000
státní fond životního prostředí	4113	0,000
státní fond dopravní infrastruktury	4113	0,000
resortní účelové neinvestiční dotace		0,000
systémové neinvestiční dotace (ISPROFIN)		0,000
Kapitálové (investiční) dotace		70,484
zákon o státním rozpočtu		70,484
dotace na financování reprodukce majetku ÚSC - kapitálové	4212	70,484
resortní účelové investiční dotace		0,000
systémové investiční dotace (ISPROFIN)		0,000
DOTACE A PŘÍSPĚVKY KRAJI CELKEM		723,312
VLASTNÍ PŘÍJMY KRAJE CELKEM		597,789
DOTACE A PŘÍSPĚVKY KRAJI CELKEM		723,312
PŘÍJMY KRAJE 2003 CELKEM		1 321,101

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA ROK 2003
Příjmy kraje 2003 - správci

správce	název organizační rozpočtové jednotky / obsah	mil.Kč
O1	odbor kanceláře hejtmána	0,000
O2	odbor rozvoje kraje	0,000
O3	odbor ekonomický	625,967
	z toho výnos sdílených daní	548,300
	příjmy z úroků a realizace finančního majetku	3,500
	ostatní nedaňové příjmy	0,500
	dotace státního rozpočtu na výkon zřizovatelských funkcí	2,483
	dotace státního rozpočtu na přechod činností z OkÚ	0,700
	dotace státního rozpočtu na financování reprodukce majetku ÚSC	70,484
O4	odbor školství a mládeže	5,150
	z toho odvody a převody z rozpočtů příspěvkových organizací ve školství	0,150
	příjmy z prodeje dlouhodobého majetku	5,000
O5	odbor sociálních věcí, bezpečnosti a národnostních menšin	225,719
	z toho příjmy z činnosti organizačních složek v sociální péči	16,500
	dotace státního rozpočtu na výkon činností převedených z OkÚ	2,305
	dotace státního rozpočtu na výkon zřizovatelských funkcí	206,914
O6	odbor dopravy	264,036
	z toho příspěvek státního rozpočtu na dopravní obslužnost kraje - autobusy	133,200
	příspěvek státního rozpočtu na dopravní obslužnost kraje - dráhy	106,600
	příspěvky obcí na dopravní obslužnost kraje	23,739
	dotace státního rozpočtu na výkon činností převedených z OkÚ	0,497
O7	odbor kultury, tělovýchovy a sportu, cestovního ruchu	16,394
	z toho dotace státního rozpočtu na výkon činností převedených z OkÚ	1,989
	dotace státního rozpočtu na výkon zřizovatelských funkcí	14,405
O8	odbor životního prostředí a zemědělství	1,266
	z toho dotace státního rozpočtu na výkon činností převedených z OkÚ	1,266
O9	odbor zdravotnictví	117,551
	z toho dotace státního rozpočtu na výkon činností převedených z OkÚ	30,943
	dotace státního rozpočtu na výkon zřizovatelských funkcí	86,608
10	odbor legislativní a právní	0,000
11	odbor územního plánování a stavebního řádu	0,000
12	odbor informatiky	0,000
13	odbor správní	0,000
14	odbor ochrany, obrany a krizového řízení	2,600
	z toho příspěvek státního rozpočtu na sbory dobrovolných hasičů	2,600
15	odbor kanceláře ředitele krajského úřadu	62,418
	z toho správní poplatky	0,100
	příspěvek státního rozpočtu na výkon státní správy	15,540
	dotace státního rozpočtu na výkon přenesených působností	42,722
	dotace státního rozpočtu na výkon zřizovatelských funkcí	4,056
16	odbor kontroly	0,000
17	odbor krajský živnostenský úřad	0,000
Příjmy kraje 2003 celkem		1 321,101

Bilance výdajů 2003

kapitola	název kapitoly / obsah	mil.Kč
910	Zastupitelstvo	16,000
	z toho osobní výdaje	11,500
	věcné výdaje	4,500
911	Krajský úřad	142,722
	z toho celkové výdaje na zaměstnance kraje přecházejících z roku 2002	100,000
	celkové výdaje na zaměstnance kraje přecházejících ze zrušených okresních úřadů	42,722
912	Organizační složky	68,139
	z toho v sociální péči	68,139
913	Příspěvkové organizace	582,994
	z toho ve školství	235,650
	v sociální péči	190,275
	v dopravě	2,000
	v kutuře	64,405
	ve zdravotnictví	86,608
	ve vnitřní správě	4,056
914	Působnosti	360,239
	z toho odbor kanceláře hejtmána	4,500
	odbor rozvoje kraje	11,700
	ekonomický odbor	0,750
	odbor školství a mládeže	3,400
	odbor sociálních věcí, bezpečnosti a národnostních menšin	3,505
	odbor dopravy vč.dopravní obslužnosti	264,286
	odbor kultury, tělovýchovy a sportu, cestovního ruchu	10,439
	odbor životního prostředí a zemědělství	8,266
	odbor zdravotnictví	33,643
	odbor legislativní a právní	0,300
	odbor územního plánování a stavebního řádu	1,750
	odbor informatiky	9,800
	odbor obrany, ochrany a krizového řízení	7,900
915	Granty	11,000
	z toho odbor rozvoje kraje	1,543
	odbor školství a mládeže	1,000
	odbor sociálních věcí, bezpečnosti a národnostních menšin	1,543
	odbor dopravy	0,200
	odbor kultury, tělovýchovy a sportu, cestovního ruchu	2,086
	odbor životního prostředí a zemědělství	1,500
	odbor zdravotnictví	1,543
	odbor obrany, ochrany a krizového řízení	1,585
916	Účelové provozní dotace	0,000
917	Systémové provozní dotace - (ISPROFIN)	0,000
919	Všeobecná pokladní správa	16,183
	z toho rezerva na dopravní obslužnost kraje	13,000
	pro přecházející zřizovatelské funkce a činnosti z OkÚ	3,183

920	Kapitálové výdaje	123,824
	z	
	toho rozvoj kraje - vstup do Agentury regionálního rozvoje	3,000
	doprava - podíl kraje na jmenovitých akcích	10,000
	informatika - informační systémy kraje	10,000
	krajský úřad - reprodukce majetku kraje	30,340
	kraj - reprodukce majetku ÚSC	70,484
921	Účelové kapitálové dotace	0,000
	z	
	toho krajský úřad	0,000
	organizační složky	0,000
	příspěvkové organizace	0,000
922	Systémové kapitálové dotace (ISPROFIN)	0,000
	z	
	toho krajský úřad	0,000
	organizační složky	0,000
	příspěvkové organizace	0,000
Výdaje kraje 2003 celkem		1 321,101

910	Neinvestiční výdaje na zastupitelstvo celkem	16,000
91015	z toho odměny, náhrady platů a jiné funkční požitky včetně pojistného	11,500
91001+15	běžné provozní výdaje	4,500

Ukazatele kapitoly 911 - Krajský úřad

Závazné ukazatele		mil.Kč
91115	Neinvestiční výdaje krajského úřadu	142,722

Specifické ukazatele		mil.Kč
91115	Neinvestiční výdaje krajského úřadu	142,722
	z toho celkové výdaje na zaměstnance kraje přecházejících z roku 2002	100,000
	celkové výdaje na zaměstnance kraje přecházejících ze zrušených okresních úřadů	42,722

Ukazatele kapitoly 912 - Organizační složky

Závazné ukazatele		mil.Kč
91904	Běžné (neinvestiční) výdaje organizačních složek kraje	68,139

Specifické ukazatele		mil.Kč
91204	Běžné (neinvestiční) výdaje organizačních složek kraje	68,139
	z toho organizační složky v sociální péči	68,139

Ukazatele kapitoly 913 - Příspěvkové organizace

Závazné ukazatele		mil.Kč
913	Provozní příspěvky příspěvkovým organizacím celkem	582,944

Specifické ukazatele		mil.Kč
913	Provozní příspěvky příspěvkovým organizacím celkem	582,994
91304	z toho příspěvkové organizace ve školství (nepřímé náklady)	235,650
91305	příspěvkové organizace v sociální péči	190,275
91306	příspěvkové organizace v dopravě	2,000
91307	příspěvkové organizace v kultuře	64,405
91309	příspěvkové organizace ve zdravotnictví	86,608
91315	příspěvkové organizace ve vnitřní správě	4,056

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA ROK 2003
Ukazatele výdajů kapitol rozpočtu kraje 2003
Ukazatele kapitoly 914 - Působnosti

Závazné ukazatele		mil.Kč
914	Běžné výdaje na přenesenou a samostatnou působnost celkem	360,239

Specifické ukazatele		mil.Kč
914	Běžné výdaje na přenesenou a samostatnou působnost celkem	360,239
	z toho odbor kanceláře hejtmána	4,500
91401	odbor rozvoje kraje	11,700
91402	ekonomický odbor	0,750
91403	odbor školství a mládeže	3,400
91404	odbor sociálních věcí, bezpečnosti a národnostních menšin	3,505
91405	odbor dopravy	264,286
91406	odbor kultury, tělovýchovy a sportu, cestovního ruchu	10,439
91407	odbor životního prostředí a zemědělství	8,266
91408	odbor zdravotnictví	33,643
91409	odbor legislativní a právní	0,300
91410	odbor územního plánování a stavebního řádu	1,750
91411	odbor informatiky	9,800
91412	odbor obrany, ochrany a krizového řízení	7,900
91414		

Ukazatele kapitoly 915 - Granty

Závazné ukazatele		mil.Kč
915	Běžné výdaje na granty celkem	11,000

Specifické ukazatele		mil.Kč
915	Běžné výdaje na granty celkem	11,000
91502	odbor rozvoje kraje	1,543
	z toho mikroregionální svazky měst a obcí	0,743
	spolupráce veřejné správy a hospodářské sféry	0,800
91504	odbor školství a mládeže	1,000
	z toho podpora literární činnosti	0,080
	podpora vzdělávání dětí a mládeže v kraji	0,140
	podpora sociální práce ve školství - dobrovolnictví	0,200
	podpora preventivní péče ve školství	0,250
	podpora talentovaných žáků	0,050
	podpora nejlepších studentů v kraji	0,080
	podpora volnočasových aktivit	0,200
91505	odbor sociálních věcí, bezpečnosti a národnostních menšin	1,543
	z toho neziskové nestátní organizace působící v sociální oblasti	1,000
	podpora minorit	0,243
	protidrogová politika	0,200
	prevence kriminality	0,100
91506	odbor dopravy a silničního hospodářství	0,200
	z toho krajský program BESIP	0,200

pokračování na straně 7

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA ROK 2003

Ukazatele výdajů kapitol rozpočtu kraje 2003

Ukazatele kapitoly 915 - Granty

Specifické ukazatele		mil.Kč
91507	odbor kultury, tělovýchovy a sportu, cestovního ruchu	2,086
	z toho kultura	0,500
	cestovní ruch	0,586
	tělovýchova a sport	1,000
91508	odbor životního prostředí a zemědělství	1,500
	z toho program podpory ekologické výchovy a osvěty	0,500
	program podpory ochrany přírody a krajiny	0,700
	program podpory péče o zvířata v nouzi	0,300
91509	odbor zdravotnictví	1,543
	z toho zdravotnické vzdělávací programy	0,200
	zdravotnické preventivní programy	1,000
	léčebné preventivní programy	0,343
91514	odbor obrany, ochrany a krizového řízení	1,585
	z toho program podpory Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska	1,585

Ukazatele kapitoly 919 - Všeobecná pokladní správa

Závazné ukazatele		mil.Kč
919	Rozpočtová rezerva roku 2003	16,183

Specifické ukazatele		mil.Kč
919	Rozpočtová rezerva roku 2003	16,183
	z toho účelově vázaná usnesením zastupitelstva kraje na dopravní obslužnost 2003	13,000
	pro přecházející zřizovatelské funkce a činnosti z OkÚ	3,183

Ukazatele kapitoly 920 - Kapitálové výdaje

Závazné ukazatele		mil.Kč
920	Kapitálové výdaje celkem	123,824

Specifické ukazatele		mil.Kč
920	Kapitálové výdaje celkem	123,824
	z toho rozvoj kraje - vstup do Agentury regionálního rozvoje	3,000
92002	doprava - podíl kraje na jmenovitých akcích	10,000
92006	informatika - informační systémy kraje	10,000
92012	krajský úřad - reprodukce majetku kraje	30,340
92015	kraj - reprodukce majetku ÚSC	70,484
920xx		

9.2. Příloha č. 2 – rozpočet Libereckého kraje na rok 2004

Liberecký kraj

Rozpočet 2004

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE 2004

Úhrnná bilance příjmů a výdajů kraje

Balance příjmů 2004

u k a z a t e l		mil.Kč
		2004
Vlastní příjmy kraje		667,630
	provozní (neinvestiční) příjmy	667,630
	kapitálové (investiční) příjmy	0,000
Dotace a příspěvky celkem		905,245
	provozní (neinvestiční) dotace	704,630
	kapitálové (investiční) dotace	200,615
Běžné (neinvestiční) příjmy kraje celkem		1 372,260
Kapitálové (investiční) příjmy kraje celkem		200,615
PŘÍJMY KRAJE CELKEM		1 572,875

Balance výdajů 2004

u k a z a t e l		mil.Kč
		2004
VÝDAJE KRAJE CELKEM		1 572,875
kap. 910	zastupitelstvo	17,500
kap. 911	krajský úřad	148,000
kap. 912	organizační složky	16,000
kap. 913	příspěvkové organizace	671,088
kap. 914	působnosti kraje	369,663
kap. 915	granty	0,000
kap. 916	účelové provozní (neinvestiční) dotace	0,000
kap. 917	systémové provozní (neinvestiční) dotace	0,000
kap. 919	všeobecná pokladní správa	16,370
kap. 920	kapitálové výdaje	91,200
kap. 921	účelové kapitálové (investiční) dotace	0,000
kap. 922	systémové kapitálové (investiční) dotace	0,000
kap. 925	příspěvek do sociálního fondu kraje	2,000
kap. 930	příspěvek do investičního fondu kraje	212,281
kap. 931	příspěvek do krizového fondu kraje	5,000
kap. 932	příspěvek do fondu ochrany vod kraje	0,000
kap. 935	příspěvek do grantového fondu kraje	23,773

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE 2004

Bilance příjmů 2004 - ukazatele

	položka	mil.Kč
Běžné příjmy kraje		667,630
daňové příjmy kraje		596,000
daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti	1111	139,825
daň z příjmů fyzických osob ž podnikáční (OSVČ)	1112	21,420
daň z příjmů fyzických osob - zvláštní sazba	1113	10,115
daň z příjmů právnických osob	1121	174,930
daň z přidané hodnoty	1211	248,710
správní poplatky	1361	1,000
nedaňové příjmy kraje		71,630
příjmy z vlastní činnosti kraje	211x	0,000
příspěvek obcí na dopravní obslužnost	2119	23,000
příjmy organizačních složek kraje	212x	1,400
odvody a převody z rozpočtů příspěvkových organizací	212x	39,130
příjmy z pronájmu majetku kraje	213x	0,000
příjmy z úroků a realizace finančního majetku	214x	7,000
příjmy z prodeje neinvestičního majetku kraje	231x	0,000
ostatní nedaňové příjmy	232x	1,100
Kapitálové příjmy kraje		0,000
příjmy z prodeje dlouhodobého majetku	311x	0,000
ostatní kapitálové příjmy	312x	0,000
VLASTNÍ PŘÍJMY KRAJE CELKEM		667,630
Provozní (neinvestiční) dotace		704,630
zákon o státním rozpočtu		704,630
příspěvek na výkon státní správy	4112	18,627
<i>krajský úřad</i>	4112	16,317
<i>jednotky sborů dobrovolných hasičů</i>	4112	2,310
příspěvek na dopravní obslužnost	4112	239,800
<i>autobusová doprava</i>	4112	133,200
<i>drážní doprava</i>	4112	106,600
dotace na výkon zřizovatel.funkcí a činností	4112	429,709
<i>dotace na sociální služby</i>	4112	206,914
<i>dotace ostatním resortům včetně krajského úřadu</i>	4112	222,795
dotace na neinvestiční rozvoj regionu	4112	16,494
<i>dotace na neinvestiční rozvoj regionu</i>	4112	16,494
Kapitálové (investiční) dotace		200,615
zákon o státním rozpočtu		200,615
kapitálové dotace na reprodukci majetku ÚSC	4212	70,484
kapitálové dotace na investiční rozvoj regionu	4212	130,131
DOTACE A PŘÍSPĚVKY KRAJI CELKEM		905,245
BĚŽNÉ PŘÍJMY KRAJE CELKEM		1 372,260
KAPITÁLOVÉ PŘÍJMY KRAJE CELKEM		200,615
PŘÍJMY KRAJE 2004 CELKEM		1 572,875

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA ROK 2004
Bilance výdajů 2004

kapitola	název kapitoly / obsah	mil.Kč
910	Zastupitelstvo	17,500
	z toho osobní výdaje	11,930
	věcné výdaje	5,570
911	Krajský úřad	148,000
	z toho prostředky na platy a ostatní platby za provedenou práci včetně pojistného	120,000
	běžné provozní výdaje	28,000
912	Organizační složky	16,000
	z toho správa majetku kraje	16,000
913	Příspěvkové organizace	671,088
	z toho ve školství	236,650
	v sociální péči	241,914
	v dopravě	2,000
	v kultuře	65,596
	ve zdravotnictví	124,928
914	Působnosti	369,663
	z toho odbor kancelář hejtmána	17,000
	odbor rozvoje kraje	22,000
	ekonomický odbor	2,450
	odbor školství a mládeže	5,000
	odbor sociálních věcí a problematiky menšin	3,500
	odbor dopravy vč.dopravní obslužnosti	264,975
	odbor kultury, tělovýchovy a sportu, památkové péče a cestovního ruchu	12,096
	odbor životního prostředí a zemědělství	8,300
	odbor zdravotnictví	19,342
	odbor legislativní a právní	0,300
	odbor územního plánování a stavebního řádu	2,000
	odbor informatiky	9,800
	odbor krizového řízení	2,900
915	Granty	0,000
	granty jsou nadále Libereckým kraje poskytovány z kapitoly 935 - Grantový fond kraje	
919	Všeobecná pokladní správa	16,370
91903	z toho nerozepisovaná finanční rezerva	13,870
91909	odvody branců	2,500
920	Kapitálové výdaje	91,200
920xx	z toho investiční výdaje na pořízení movitého majetku kraje	91,200
925	Sociální fond kraje	2,000
92515	z toho příspěvek z rozpočtu kraje do sociálního fondu kraje	2,000
930	Investiční fond kraje	212,281
930xx	z toho příspěvek z rozpočtu kraje do investičního fondu kraje	212,281
931	Krizový fond kraje	5,000
93114	z toho příspěvek z rozpočtu kraje do krizového fondu kraje	5,000
932	Fond ochrany vod kraje	0,000
93208	z toho příspěvek z rozpočtu kraje do fondu ochrany vod kraje	0,000
935	Grantový fond kraje	23,773
935xx	z toho příspěvek z rozpočtu kraje do grantového fondu kraje	23,773
Výdaje kraje 2004 celkem		1 572,875

pozn.: peněžní fondy kraje tvoří samostatné rozpočty

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA ROK 2004

Ukazatele výdajů kapitol rozpočtu kraje 2004

Ukazatele kapitoly 910 - Zastupitelé

Závazné ukazatele		mil.Kč
910	Neinvestiční výdaje na zastupitelstvo celkem	17,500

Specifické ukazatele		mil.Kč
910	Neinvestiční výdaje na zastupitelstvo celkem	17,500
91015	z toho odměny, náhrady platů a jiné funkční požitky včetně pojistného	11,930
91001+15	běžné provozní výdaje	5,570

Ukazatele kapitoly 911 - Krajský úřad

Závazné ukazatele		mil.Kč
911	Neinvestiční výdaje krajského úřadu	148,000

Specifické ukazatele		mil.Kč
911	Neinvestiční výdaje krajského úřadu	148,000
91115	z toho platy zaměstnanců, odměny za provedenou práci, včetně pojistného	120,000
91115	běžné provozní výdaje	28,000

Ukazatele kapitoly 912 - Organizační složky

Závazné ukazatele		mil.Kč
912	Neinvestiční výdaje organizačních složek kraje celkem	16,000

Specifické ukazatele		mil.Kč
912	Neinvestiční výdaje organizačních složek kraje celkem	16,000
91215	z toho neinvestiční výdaje Správy majetku kraje	16,000

Ukazatele kapitoly 913 - Příspěvkové organizace

Závazné ukazatele		mil.Kč
913	Provozní příspěvky příspěvkovým organizacím celkem	671,088

Specifické ukazatele		mil.Kč
913	Provozní příspěvky příspěvkovým organizacím celkem	671,088
91304	z toho příspěvkové organizace ve školství (nepřímé náklady)	236,650
91305	příspěvkové organizace v sociální péči	241,914
91306	příspěvkové organizace v dopravě	2,000
91307	příspěvkové organizace v kultuře	65,596
91309	příspěvkové organizace ve zdravotnictví	124,928
		strana 5

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA ROK 2004

Ukazatele výdajů kapitol rozpočtu kraje 2004

Ukazatele kapitoly 914 - Působnosti

Závazné ukazatele		mil.Kč
914	Běžné výdaje na přenesenou a samostatnou působnost celkem	369,663
Specifické ukazatele		mil.Kč
914	Běžné výdaje na přenesenou a samostatnou působnost celkem	369,663
91401	^z toho odbor kanceláře hejtmána	17,000
91402	odbor rozvoje kraje	22,000
91403	ekonomický odbor	2,450
91404	odbor školství a mládeže	5,000
91405	odbor sociálních věcí a problematiky menšin	3,500
91406	odbor dopravy vč.dopravní obslužnosti	264,975
91407	odbor kultury, tělovýchovy a sportu, památkové péče a cestovního ruchu	12,096
91408	odbor životního prostředí a zemědělství	8,300
91409	odbor zdravotnictví	19,342
91410	odbor legislativní a právní	0,300
91411	odbor územního plánování a stavebního řádu	2,000
91412	odbor informatiky	9,800
91414	odbor krizového řízení	2,900

Ukazatele kapitoly 919 - Všeobecná pokladní správa

Závazné ukazatele		mil.Kč
919	Rozpočtová rezerva roku 2003	16,370

Specifické ukazatele		mil.Kč
919	Rozpočtová rezerva roku 2003	16,370
91903	^z toho nerozepisovaná finanční rezerva	13,870
91909	odvody branců	2,500

Ukazatele kapitoly 920 - Kapitálové výdaje

Závazné ukazatele		mil.Kč
920	Investiční výdaje na pořízení a reprodukci movitého majetku kraje	91,200

Specifické ukazatele		mil.Kč
920	Investiční výdaje na pořízení a reprodukci movitého majetku kraje	91,200
92002	^z toho odbor rozvoje kraje	18,250
92003	ekonomický odbor	14,500
92004	odbor školství a mládeže	18,200
92005	odbor sociálních věcí a problematiky menšin	0,150
92006	odbor dopravy	5,000
92007	odbor kultury, tělovýchovy a sportu, památkové péče a cestovního ruchu	0,750
92008	odbor životního prostředí a zemědělství	1,940
92009	odbor zdravotnictví	0,000
92011	odbor územního plánování a stavebního řádu	1,210
92012	odbor informatiky	18,000
92014	odbor krizového řízení	0,200
92015	odbor kancelář ředitele KÚ	13,000
		strana 6

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA ROK 2004

Ukazatele výdajů kapitol rozpočtu kraje 2004

Ukazatele kapitoly 925 - Sociální fond kraje

Závazné ukazatele		mil.Kč
925	Celková výše zdrojů sociálního fondu kraje	3,920

Specifické ukazatele		mil.Kč
925	Celková výše zdrojů sociálního fondu kraje	3,920
92515	z toho neinvestiční výdaje sociálního fondu kraje 2004	3,009
92515	finanční rezerva sociálního fondu	0,911

Ukazatele kapitoly 930 - Investiční fond kraje

Závazné ukazatele		mil.Kč
930	Celková výše zdrojů investičního fondu kraje	212,281

Specifické ukazatele		mil.Kč
930	Celková výše zdrojů investičního fondu kraje	212,281
program I-1	obnova nemovitého majetku kraje ve správě krajského úřadu	0,000
program I-2	obnova nemovitého majetku kraje ve správě příspěvkových organizací	122,811
program I-3	obnova nemovitého majetku příspěvkových organizací	0,000
program I-4	investiční obnova venkova	6,920
program I-5	drobné vodohospodářské ekologické akce	12,108
program I-6	obnova nemovitého majetku měst a obcí v působnosti kraje	40,000
RIFK	finanční rezerva investičního fondu	30,442

Ukazatele kapitoly 931 - Krizový fond kraje

Závazné ukazatele		mil.Kč
931	Celková výše zdrojů krizového fondu kraje	14,500

Specifické ukazatele		mil.Kč
931	Celková výše zdrojů krizového fondu kraje	14,500
93114	z toho výdaje na řešení krizových situací	12,000
93114	výdaje na zabezpečení mimořádných situací	2,500

Ukazatele kapitoly 932 - Fond ochrany vod kraje

Závazné ukazatele		mil.Kč
932	Celková výše zdrojů fondu ochrany vod	0,000

Specifické ukazatele		mil.Kč
932	Celková výše zdrojů fondu ochrany vod	0,000
93208	určena převody poplatků za užívání podzemních vod převáděných kraji během roku	0,000

ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA ROK 2004

Ukazatele výdajů kapitol rozpočtu kraje 2004

Ukazatele kapitoly 935 - Grantový fond kraje

Závazné ukazatele		mil.Kč
935	Celková výše zdrojů grantového fondu kraje	23,773

Specifické ukazatele		mil.Kč
935	Celková výše zdrojů grantového fondu kraje	23,773
program G-1	podpora hospodářského rozvoje	1,225
program G-2	podpora sdružení hasičů Čech a Moravy	1,225
program G-3	podpora zvýšení bezpečnosti silničního provozu	0,300
program G-4	podpora zdravotnických vzdělávacích programů	0,175
program G-5	podpora zdravotnických preventivních a léčebných programů	1,050
program G-6	podpora ekologické výchovy a osvěty	0,425
program G-7	podpora ochrany přírody a krajiny	0,700
program G-8	podpora péče o zvířata v nouzi	0,100
program G-9	podpora sociálních programů Libereckého kraje	16,123
program G10	podpora projektů v resortu školství	1,225
program G11	podpora kultury v Libereckém kraji	0,300
program G12	podpora obnovy kulturních památek	0,300
program G13	podpora cestovního ruchu v Libereckém kraji	0,300
program G14	podpora významných akcí a aktivit tělovýchovy a sportu	0,325
program G15	program obnovy venkova	0,000

9.3. Příloha č. 3 – výpočet funkce č. 1 metodou nejmenších čtverců

	x0	x1	x2	x3	x4	x5
MATICE X	1,00	429,07	128,31	7,77	86,07	55,64
	1,00	429,11	128,11	6,44	89,75	63,51
	1,00	428,10	130,31	7,35	93,19	67,06
	1,00	427,42	114,32	8,68	102,92	76,65
	1,00	427,10	108,83	9,48	107,35	76,54
	1,00	427,40	109,59	9,06	108,21	88,24

MATICE X'	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
	429,07	429,11	428,10	427,42	427,10	427,40
	128,31	128,11	130,31	114,32	108,83	109,59
	7,77	6,44	7,35	8,68	9,48	9,06
	86,07	89,75	93,19	102,92	107,35	108,21
	55,64	63,51	67,06	76,65	76,54	88,24

MATICE A Součin matic X'X	6	2568,19	719,469	48,78	587,497	427,647
	2568,19	1099270,557	307994,166	20874,9394	251427,419	183002,505
	719,469	307994,1663	86779,1541	5796,65518	69993,2011	50777,2696
	48,78	20874,93936	5796,65518	403,1654	4823,16662	3524,65936
	587,497	251427,4193	69993,2011	4823,16662	57974,7715	42393,3068
	427,647	183002,5055	50777,2696	3524,65936	42393,3068	31147,4078

Matice A ⁻¹ Invertovaná Matice A	4329276	-9469	-851	-3020	-1768	329
	-9468,9180	21	2	7	4	-1
	-851	2	0	1	0	0
	-3020	7	1	3	1	0
	-1768	4	0	1	1	0
	329	-1	0	0	0	0

Matice y	170756,00	Matice g Součin matic X' y	1173257	Vektor b Součin matic A ⁻¹ g	1037231
	180140,00		502116868,7		-2394
	190735,00		139873287,1		364
	204688,00		9620025,83		1685
	205947,00		115728724		291
	220991,00		84686485,93		1363

Vektor b parametrů nám určil tvar lineární funkce závislosti HDP na vybraných indikátorech. Tento tvar je následující:

$$y = 1037231 - 2394 x_1 + 364 x_2 + 1685 x_3 + 291 x_4 + 1363 x_5$$

Index determinace $I^2 = 0,99$.

9.4. Příloha č. 4 – Hodnoty t-testu upravené rovnice č. 1

Odhady regresních parametrů b_j	Odhady směrodatných chyb $s(b_j)$	95%-ní intervaly spolehlivosti		Šířky intervalů	Hodnoty testového kritéria t_j
		dolní meze	horní meze		
-56916,88	21276,663	-327258,16	213424,40	540682,56	-2,675084862
577,81	95,61786734	-637,11	1792,73	2429,84	6,042906847
2445,21	565,1150991	-4735,15	9625,56	14360,70	4,326915626
735,81	154,5903493	-1228,41	2700,04	3928,45	4,759748864
1280,21	80,79554795	253,62	2306,80	2053,18	15,84505651

9.5. Příloha č. 5 – Hodnoty t-testu rovnice č. 2

Odhady regresních parametrů b_j	Odhady směrodatných chyb $s(b_j)$	95%-ní intervaly spolehlivosti		Šířky intervalů	Hodnoty testového kritéria t_j
		dolní meze	horní meze		
-78669,22	576025,22	-7397645,68	7240307,25	14637952,93	-0,13657
173,50	13339,93	-169323,67	169670,68	338994,34	0,01301
11,33	30,56	-377,01	399,66	776,67	0,37058
-9,98	59,25	-762,78	742,81	1505,59	-0,16853
119,37	514,59	-6418,97	6657,71	13076,68	0,23197

10. Obsah

1. ÚVOD	1
2. LITERÁRNÍ REŠERŠE	2
2.1. STRUKTURÁLNÍ POLITIKA	2
2.1.1. Strukturální politika Evropské unie.....	3
2.1.2. Strukturální fondy.....	5
2.1.3. Strukturální politika v České republice.....	15
2.1.4. Příprava České republiky na strukturální fondy.....	19
2.1.5. Program SAPARD a rozvoj venkova.....	20
2.1.6. Přístupy k využívání strukturálních fondů v zemědělství a k rozvoji.....	22
2.2. REGIONÁLNÍ POLITIKA	24
2.2.1. Regionální politika EU.....	24
2.2.2. Charakteristika a význam venkovského prostoru.....	27
2.2.3. Regionální politika v ČR.....	33
2.2.4. Regionální politika a politika rozvoje venkova v ČR	34
2.2.5. Vymezení venkova	36
2.2.6. Zaměření regionální politiky po roce 2000.....	40
2.2.7. Prostředky ze strukturálních fondů (SF) v období 2000 – 2006.....	40
2.2.8. Finanční výhled EU na léta 2007 – 2013.....	42
2.3. REGIONÁLNÍ EKONOMIKA	43
2.3.1. Některá specifika regionální ekonomiky ve vztahu k zemědělství	44
2.4. TEORIE ROZVOJE	45
2.4.1. Neoklasická teorie.....	45
2.4.2. Teorie endogenního růstu	45
2.4.3. Prorůstové politiky.....	46
3. CÍL A METODIKA PRÁCE	47
3.1. Cíl 47	47
3.1.1. Teoretický přínos práce.....	47
3.2. METODY	47
3.2.1. Podkladové údaje.....	47
3.2.2. Hlavní sledované oblasti	48
3.2.3. Časové řady.....	48
3.2.4. Metody použité v práci.....	49
4. ANALYTICKÁ ČÁST	53
4.1. VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA LIBERECKÉHO KRAJE.....	53
4.1.1. Geografická poloha.....	53
4.1.2. Rozloha, struktura, přírodní zdroje a využití území	53
4.1.3. Administrativní a správní organizace území.....	55
4.2. VÝVOJ LIBERECKÉHO KRAJE – HISTORICKÝ PŘEHLED	57
4.2.1. Vývoj do roku 1918	57
4.2.2. Vývoj v období 1918 – 1948.....	58
4.2.3. Vývoj v období 1948 – 1990.....	58
4.2.4. Vývoj od roku 1990	59
4.3. EKONOMICKÝ POTENCIÁL	60
4.3.1. Ekonomická základna.....	61
4.3.2. Stručná charakteristika okresů, mikroregionů (dle obcí a pověřených úřadů) s ohledem na podnikovou činnost	65
4.3.3. Účast zahraničního kapitálu ve sledovaných okresech.....	67
4.3.4. Hospodářsky slabé oblasti Libereckého kraje.....	68
4.4. FINANČNÍ ZDROJE LIBERECKÉHO KRAJE.....	82
4.4.1. Veřejné rozpočty.....	82
4.4.2. Analýza krajského rozpočtu	82
4.4.3. Programy rozvoje území	93
4.4.4. Finanční zdroje pro rozvoj venkova Libereckého kraje	100
4.5. ZEMĚDĚLSTVÍ A ROZVOJ VENKOVA LIBERECKÉHO KRAJE	101
4.5.1. Analýza stavu	101
4.5.2. Zemědělské pozemky	102

4.5.3. Vstupy do zemědělské výroby a zemědělské podnikání	103
4.5.4. Rostlinná výroba	104
4.5.5. Živočišná prvovýroba.....	105
4.5.6. Lesnictví.....	106
4.5.7. Rybářství	108
4.5.8. Myslivost	108
4.5.9. Venkov, krajina	110
4.5.10. Devastovaná území.....	112
4.5.11. Hospodářský vývoj v zemědělství.....	114
4.6. SWOT ANALÝZA.....	115
4.6.1. Ekonomický rozvoj	115
4.6.2. Zemědělství a rozvoj venkova.....	119
5. HODNOCENÍ ČASOVÝCH ŘAD LIBERECKÉHO KRAJE	121
5.1. VYBRANÉ UKAZATELE LK.....	121
5.1.1. Rozloha	123
5.1.2. Obyvatelstvo.....	124
5.1.3. Hrubý domácí produkt na obyvatele	131
5.1.4. Zemědělská půda.....	134
5.1.5. Průměrná hrubá mzda.....	135
5.1.6. Nezaměstnanost.....	136
5.2. POSOUZENÍ ZÁVISLOSTI HDP/OBYVATELE NA VYBRANÝCH INDIKÁTORECH A VYTVOŘENÍ METODIKY	140
5.2.1. Funkce č. 1	140
5.2.2. Funkce č. 2	143
5.2.3. Vytvoření metodiky hodnocení regionálního rozvoje.....	144
6. ZÁVĚR.....	147
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK:	150
8. SEZNAM LITERATURY	153
9. PŘÍLOHY	159
9.1. PŘÍLOHA Č. 1 – ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA RO 2003	159
9.2. PŘÍLOHA Č. 2 – ROZPOČET LIBERECKÉHO KRAJE NA ROK 2004.....	168
9.3. PŘÍLOHA Č. 3 – VÝPOČET FUNKCE Č. 1 METODOU NEJMENŠÍCH ČTVERCŮ.....	176
9.4. PŘÍLOHA Č. 4 – HODNOTY T-TESTU UPRAVENÉ ROVNICE Č. 1	177
9.5. PŘÍLOHA Č. 5 – HODNOTY T-TESTU ROVNICE Č. 2	177
10. OBSAH.....	178